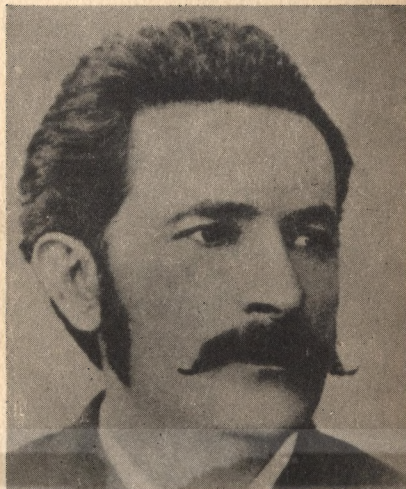

slavici

502

slavici
spaima zmeilor

slavici

«...nici un literat român mai serios astăzi nu va pune la îndoială adevărul că punctul de plecare al oricărei produceri literare originale este viața intelectuală a poporului nostru... Orice idee nouă care nu este o concluzie trasă din premisele date în popor e pentru noi moartă, streină... Numai însă din literatura poporană putem să cunoaștem vederile și gândurile poporului, numai prin ea ne vom deprinde a simți și gândi românește...»

IOAN SLAVICI
(*Literatura poporană*, 1883)

Lei 5

editura pentru literatură

Coperta : **Silvia Colpesu**

ioan slavici

spaima zmeilor

POVEȘTI

**PREFAȚĂ DE
VALENTINA TUDORIU**

1969

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

NOTĂ

Textele din volumul de față sînt reproduse după: Ioan Slavici, Opere, vol. I, text apărut sub îngrijirea unui colectiv, colecția „Scriitori români”, Editura pentru literatură, 1967. Ordinea titlurilor în volum este aceea dată de Slavici însuși, în cele două volume de Povești, apărute în timpul vieții lui. La sfîrșitul fiecărei povești a fost consemnată data primei apariții.

„BIBLIOTECA PENTRU TOȚI”

P R E F A Ț A

Ioan Slavici, născut în satul Șiria la 18 ianuarie 1848, a adus în istoria literelor românești o operă pe cît de vastă, pe atît de disputată : nuvele, schițe, povestiri, teatru, studii de istorie și critică literară, pagini de memorialistică, sociologie, pedagogie, atitudini și opinii, exprimate într-o vastă corespondență, atestă în literatura românească prezența tumultuoasă a unui scriitor care s-a situat pe poziția unui constructor și deschizător de drumuri.

Această vastă și variată activitate literară, desfășurată cu o inepuizabilă perseverență, luciditate și competență, timp de peste o jumătate de veac, traduce artistic atașamentul său statornic față de popor, față de idealurile și cultura lui.

Rădăcinile acestui atașament trebuiesc căutate foarte departe, poate în copilărie. Mediul de acasă, ca și înclinațiile speciale ale copilului, își vor spune cuvîntul.

Mama scriitorului, „vioale și aspră“ cum o desprindem din amintiri, îi va deschide porțile omeniei, cultivîndu-i concepții eliberate de prejudecăți etnice, iar talentatul povestitor, bunicul și dascălul său, Mihai Fercu, porțile creației ; „*Întreaga copilărie a mea n-a fost decît o poveste lungă și frumoasă... Cît am fost în casa părinților mei, am*

ascultat, cît am fost departe de ea, am spus la povești; povestea a fost fondul plăcerilor mele din copilărie.“¹

Mediul cultural prielnic de aici, studiile superioare, prietenia cu Eminescu îl vor face receptiv la problemele dezvoltării culturale, preocupări în care folclorul va ocupa un loc de primă importanță. Ceea ce i-a atras în mod special atenția a fost calitatea artistică a creației populare.

Cariera artistică a lui Slavici începe acum și va purta în întreaga ei desfășurare amprenta folcloristică a acestei prime școli literare.

În 1871, în capitala Austriei, începe să scrie basmul *Zîna Zorilor* pe care îl și trimite la *Convorbiri literare*. Faptul că povestirea apare peste cîteva luni și e primită cu elogii constituie pentru Slavici un imbold la prelucrarea folclorului. De altfel, dacă facem abstracție de comedia *Fata de birău*, apărută în același an (1872), primele scrieri ale lui Slavici sînt povești și povestiri, prin care scriitorul se înscrie, alături de V. Alecsandri, N. Filimon, Ispirescu, Eminescu, Creangă (pentru a nu pomeni decît cîteva nume) în rîndurile unei strălucite generații de scriitori care au cules și și-au asimilat folclorul, în cele mai variate și originale forme.

Pentru a lămuri unele aspecte ale prelucrării folclorului în opera lui Slavici, se cuvine a aminti încă două momente de maximă importanță — apariția studiului său despre folclor și, în al doilea rînd, activitatea sa la ziarul *Tribuna*.

În 1883, în *Educatorul*, ziar pedagogic și literar din București, apare în 14 numere succesive studiul *Literatura poporană*. Impunîndu-se doar atenției cercetătorilor literari, studiul ne dezvăluie preocuparea scriitorului pentru argumentarea teoretică a temelor de folclor, pentru sistematizarea unor cunoștințe care trebuie să

¹ Din scrisoarea care a însoțit basmul *Zîna Zorilor* publicată în *Convorbiri literare*, 1872, p. 90.

ocupe un loc de prim ordin în procesul de culturalizare. Lucrarea este citabilă din multe puncte de vedere. În primul rînd pentru ideea călăuzitoare că **poporul trebuie cunoscut și prin intermediul literaturii lui**. Un al doilea criteriu, și cel mai important punct de vedere în aprecierea folclorului sub raportul literar, este capacitatea lui de a crea o literatură națională: „...**punctul de plecare pentru dezvoltarea noastră literară... este literatura noastră poporănă. Plecînd de la cîntecele ciobanilor, Alecsandri a crescut și s-a înălțat mai presus de întreaga lui generație...**” (Slavici, *Amintiri*, Editura pentru literatură, 1966, p. 421.)

Încă de la începutul articolului său, Slavici observă că „...**deși despărțiți prin înalte șiruri de munți și răspîndiți prin multe țări, românii au păstrat dimpreună cu unitatea limbii și unitatea literară. Aproape aceleași doine, aceleași colinde, aceleași bocete și aceleași snoave și povești se spun pretutindenea...**” (op. cit., p. 424). De aci el extrage ideea unității culturale a românilor, idee pentru care a luptat cu ardoare, încercînd să alăture eforturile cărturarilor ardeleni la acelea ale scriitorilor de dincoace de munți, militanți pentru aceeași idee.

Cea mai mare parte a studiului amintit se referă la genurile literaturii populare.

„**Cele mai cunoscute genuri de producere literară sînt la poporul nostru următoarele șaptesprezece. 1) Vorbele, 2) proverbele, 3) cimiliturile, 4) chiotele, 5) snoavele, 6) doina, 7) balada, 8) povestea, 9) colinda, 10) cîntecele de stea, 11) cîntecele de irozi, 12) brezaia, 13) plugul, 14) paparuda, 15) cîntecele de nuntă, de cumetrie, 16) descîntecele, 17) bocetele.**” (op. cit., p. 425).

Ideile pe care le dezvoltă cu privire la fiecare categorie în parte, pe care impropriu o numește gen, sînt incomplete și multe din ele discutabile. Ceea ce dorim să subliniem însă aici este meritul lui Slavici de a fi încercat să argumenteze definițiile pe care le-a dat, să evi-

dențieze uneori cu multă sensibilitate structura și procedeele artistice ale fiecărui gen. Mai mult chiar, pentru unele categorii el dă indicații privind autori și colecții remarcabile în cultura europeană care au în vedere și producții populare românești, fără să mai pomenim de cuprinzătoarea listă de autori și culegeri românești, care dovedește o vastă informare.

Scriitor cu sensibilitate și cu un accentuat simț al problemelor acute cărora trebuie să le facă față dezvoltarea noastră culturală, Slavici a insistat în studiul său nu numai asupra valorilor artistice și interferențelor cu literatura cultă, dar și asupra necesității culegerii acestor producții. Fără să se ocupe în mod special de folcloristică, are meritul de a fi stimulat activitatea unor cărturari în acest domeniu, îndemnându-i să alcătuiască culegeri de folclor în care regula generală să fie scrierea „*din cuvînt în cuvînt așa cum se spune în popor*” (op. cit.).

Semnificativ pentru discuția care ne interesează este și momentul activității sale la ziarul *Tribuna*; Slavici a fost nu numai un îndrumător, ci și părintele spiritual al acestei publicații.

Primul cotidian politic al românilor din Imperiul austro-ungar, *Tribuna* (apărută la Sibiu în 14 aprilie 1884), adăpostește în paginile lui o amplă și profundă discuție pe probleme de cultură nu „*ca o cenușăreasă a celor politice... ci ca o tovarășă cu drepturi egale*”.

Problemele literare le-a înfățișat mai cu seamă suplimentul literar *Foița Tribunei*, care și-a propus stimularea forțelor literare spre o creație literară originală și dezvoltarea limbii românești în Ardeal.

În programul publicat în primul număr al ziarului se spune: „*Înființînd ziarul (întemeietorii) au vroit să creeze și un centru de lucrare literară, și au întemeiat și o tipografie menită a spori cerințele populare române și a contribui la educațiunea poporului român*”.

„Educațiunea“ urma să se facă cu ajutorul unei literaturi care prin temele abordate, prin limba în care trebuia să fie scrisă, să contribuie îndeosebi la unirea spirituală a românilor de pretutindeni.

Tribuna trebuia să fie un centru „în care se întâlnesc talentele de la noi, lucrează împreună, se încurajează unele pe altele și stabilesc prin lucrarea lor punctul de plecare al dezvoltării noastre literare care nu poate să fie decât în poezia noastră populară“.

Cultul pentru popor și producțiile lui literare și-a găsit aci expresia și într-o neobosită atenție acordată publicării folclorului de toate genurile. Septimiu Albini și Ion Pop-Reteganul, folcloriști remarcabili ai epocii, s-au înconjurat de numeroși culegători pe care i-au îndrumat prin sfaturi și indicații apărute în coloanele ziarului.

Din acest punct de vedere ideile *Tribunei* nu sînt inedite. Încă la vremea ei, *Dacia literară* (1840) își făurise un ideal artistic din crearea unei literaturi originale care să se inspire din folclor, după cum *Tribunei* îi urmează o lungă serie de reviste cu prestigiu, printre care, în imediata ei apropiere, cităm *Luceafărul* și *Sămănătorul*. Atenția acordată literaturii populare a atins la *Tribuna* un punct culminant după care va urma însă un moment de criză.

La *Tribuna*, preferința se îndreaptă mai ales spre basm. Slavici și discipolii lui i-au acordat o deosebită atenție nu numai culegîndu-l dar și prelucrîndu-l. Basmul devine pentru scriitori o formulă de exprimare artistică. Haina lui fabuloasă devine un mod de a scoate la lumină aspecte ale vieții reale cu vicisitudinile dar și cu năzuințele ei.

Basmul va rămîne multă vreme o adevărată școală pentru scriitorii ardeleni. Cu el își începe cariera literară și Slavici. *Zîna zorilor*, publicat în anul 1872 în revista ieșeană *Convorbiri literare*, marchează acest început.

În scrisoarea trimisă în același timp la *Convorbiri literare*, Slavici își exprimă din nou opiniile în legătură cu misiunea basmului, dar mai ales a celui ce îl prelucreează, încercînd să precizeze ce este tradiție și ce trebuie să fie inovație. „*Povestea nefiind decît pe alocurea legată de forme ritmice, capătă un caracter individual; fiecare revarsă în ea gîndirea individuală; fiecare o spune precum o știe și precum îi e plăcerea s-o spună... Voiesc să zic: nici o formă a poeziei populare nu are atîtea variante ca povestea... chemarea prelucrătorului devine... cu mult mai grea și totodată cu mult mai frumoasă decît s-ar părea din început. El trebuie să privească din toate punctele de vedere și să combine din toate variantele un întreg frumos. Astfel, culegătorul nu numai dă recepțiunii caracterul individual, ci produce un nou întreg. Faptele și ideile sînt doar o recepție din popor; gruparea lor artistică este un capriciu al individualității.*”¹

Zîna zorilor este un „întreg frumos” rezultat, după mărturisirea lui Slavici, din numeroase variante. „*Bunul meu mi-a povestit despre Smocfa cea frumoasă, în comitatul Zarandului mi s-a zis despre Zîna Codrilor, în Comloș (Crișana) se vorbea despre Petru Făt-Frumos Viteazu și în Timișoara auzii povestea despre Zîna Zorilor. Am ales numirea care mi s-a părut mai nimerită.*”

Prototipul se păstrează; împăratul are trei feciori din care cel mai mic este cel viteaz, generos, înțelept. Trebuie să aducă apă vie de la fîntîna Zînei Zorilor. În cale-i ies ispite și opreliști etc., dezlănțuite de personaje supranaturale. Totul se termină cu bine, evident cu tradiționala nuntă la sfîrșit, ca o întruchipare a împlinirilor.

Ca și aici, în basmul *Ileana cea șireată*, prototipul este asemănător, numai că acum e vorba de trei fete din care evident cea mică întruchipează calitățile majore.

¹ *Convorbiri literare*, 1 iunie 1872, pp. 91—115.

Fie că este vorba de povești fantastice ca *Zina Zorilor*, *Florița din codru*, *Negru-împărat*, *Spaima Zmeilor*, *Doi feți cu stea în frunte*, *Băiet sărac* etc. sau de povești nuvelistice ca *Petrea Prostul* sau *Păcală în satul lui*, înțelesurile sînt aceleași. În primul rînd pe plan etic. Opoziția bun-rău, drept-nedrept, generozitate-egoism meschin, pledoaria pentru cînte, elogiul înțelepciunii se conturează obligatoriu din șirul de imagini fantastice. În al doilea rînd, pe plan social. Nu numai opoziția bogat-sărac ci și celelalte de care am amintit țin să sugereze polarizarea socială în care clasele sus-puse sînt ținta criticii. În *Băiet sărac*, de pildă, sau în *Rodul tainic* sau *Spaima Zmeilor*, eroii sînt oameni săraci care-și iau lumea în cap în căutarea norocului. Onești, înțelepți, inteligenți, de o hărnicie rară, viteji fără emfază, au de înfruntat forțe dușmane: zmei, balauri etc. sau împărați hapsini. Chiar atunci cînd sînt feciori sau fete de împărat ca în basmele *Zina Zorilor* sau *Ileana cea șireată*, apartenența la familia împărătească e de interes secundar. Dominantă aici e aceeași pledoarie pentru umanism, pentru calități morale aparținînd de fapt poporului și nu asupritorilor.

Dușmanii sînt ca și în basmul popular zmei (*Băiet sărac* și *Spaima Zmeilor*), vîlva (*Zina Zorilor*), mama vitregă (*Doi feți cu stea în frunte*, *Ileana cea șireată*). În-zestrați cu puteri ascunse, posesori de bogății întinse, herghelii, castele, metale prețioase, cu înfățișări grotești sau care înfioară, din punct de vedere moral ei se situează la polul opus eroului pozitiv, iar social au o singură apartenență — asupresc.

„Toți acești inamici care asupresc, fură, îngrămădesc bogății recurgînd de multe ori la mijloace de îngrozire a oamenilor fie prin înfățișare, fie prin silnicie sau vrăjitorie au o trăsătură comună: sînt proști și eroul îi învinge — cu toată puterea lor” (*Istoria literaturii române*, Editura Academiei R.S.R., vol. I, p. 83).

Ca modalitate de construcție a conflictului, Slavici folosește câteva procedee ale basmului popular. Astfel, *personificarea*: În *Limir-împărat*, șarpele, oile, cîinii sînt de fapt oameni transformați în animale, de o vrajă sau un blestem pe care le va spulbera Lia cu înțelepciunea, hărnicia, generozitatea și perseverența ei. *Elemente de simboluri magice*: Băiet sărac din povestea cu același nume își îndeplinește îndatoririle de la casa Zgrițuroaicei cu ajutorul peștilor, al viespilor, pe care le cheamă în ceasul greu, uitîndu-se la un solz sau la un ac de viespe, pe care l-a căpătat de la aceste animale, sau cimpoiul de „țînțar“ pe care îl are Petrea Prostul în dar de la Dumnezeu, și care-l ajută să-și aranjeze cu el treburile în lumea asta. Mărul, agrafa, cordonul sînt fatale pentru Florița din codru, pentru că ele poartă o vrajă anume. Alături de aceste elemente, pădurea cu culorile ei metalice, aur, argint, aramă, Sfînta Miercuri, Joi, Vineri etc., ca și motivul apei vii, aliniază basmul lui Slavici la prototipurile sale folclorice.

Ca și în creația populară, o particularitate a reflectării lumii constă în imprecizia noțiunii de timp și spațiu. Amănuntele concrete privind timpul în care se desfășoară acțiunea lipsesc cu desăvîrșire, intenționîndu-se prin aceasta să se demonstreze caracterul general valabil al unor adevăruri mai ales etice.

Pe de altă parte, precizările de tipul „și-au mers așa cam cît ține o pipă de tutun pînă ce ajunseră într-o țară nouă“... etc. intenționează o concretizare a timpului, creionare a unor limite, ce nu constituie altceva decît implantări ale realului în fantastic, ferind povestirea de vag.

Alte situații ca acelea care au în vedere relatarea luptei voinicești dintre eroi „zi de vară pînă-n seară“, sau a încleștărilor dramatice, care țin trei sau șapte zile, vizează aprecierea calitativă a timpului și nu cea cantitativă. Încercarea de concretizare a timpului se termină în momentul în care eroul și-a învins cu vrednicie adversarul.

Subordonat aceleiași idei de a demonstra caracterul general valabil al adevărurilor etice trebuie comentată și relativitatea spațiului.

Cadrul desfășurării acțiunii nu are acele determinări care să permită localizarea. Împărăția din *Zîna Zorilor* „...era atît de mare că nu se știe unde începe și unde se termină“. Feciorii împăratului dorind să aducă apă din fîntîna zînei au plecat călări „zburînd ca năluca peste munți și văi pînă la marginile împărăției părintești...“ dincolo de care se întindea o prăpastie adîncă, evident cu tradiționala punte care să facă legătura între cele două lumi.

Și dacă mai adăugăm că Petru, feciorul cel mic, a mers „...o zi ca vîntul, una ca gîndul, una ca dorul și una ca blestemul...“ ca să ajungă la marginea împărăției tatălui său, ne vom convinge că și spațiul se bucură de aceleași aprecieri calitativă. Este evidentă pledoaria pentru repeziciunea deplasării, dar ea nu aduce nici un element concret în geografia spațiului în care se deplasează eroii, nici în povestiri, unde fantasticul devine o vizibilă convenție artistică, cu o funcție mai mult explicativă.

Determinarea spațială nu este mai concretă: „A fost odată un om... bogat... Avea ogradă largă de se puteau învîrți în ea de șapte ori cite șapte care cu patru boi, iar împrejurul ogrăzii erau case cu lărgime, hambare și șure, grajduri și șoproane și fel de fel de alte olate; avea țarini întinse, vii și livezi, crînguri și fînețe;...“ (Petrea Proștul).

Ca și în basmul popular, Slavici folosește formulele inițiale, mediane și finale, ritmate și pline de umor, subliniind o anume bună dispoziție și mai ales delimitînd acțiunea de realitatea zilnică. „A fost odată ca nicio-odată“ trebuie să creeze atmosferă, să familiarizeze cu ideea unor întîmplări nemaipomenite, aparținînd altei lumi, să dea frîu imaginației. „Că de n-ar fi nu s-ar povesti“ pretinde ascultătorilor încredere în relatare,

obligă la un contact cu pământul. Aceluiași scop îi sînt subordonate formulele finale.

„Petru a trăit și a împărățit cu pace și cu sănătate... și doară mai împărătește și astăzi cu ajutorul lui Dumnezeu“ (Zina Zorilor).

Versificările interioare dau un ritm alert acțiunii, caracterizează eroi sau situații: *„Vîntoasele luară curtea din stînga, apoi din dreapta, apoi din mijloc... O întoarseră, suciră, ridicară și aruncară pînă ce nu se mai alese nimic din ea... După aceea porniră cu vestea despre moartea lui Petru către coliba Sfintei Vineri.“*

Ileana cea șireată, eroina basmului cu același nume, răspunde și primește răspuns de la cei trei feciori de împărat ca într-o baladă. *„De ți-ar fi năravul cum îți este vorba, de ți-ar fi și sufletul cum îți este fața, mîndre și frumoase, blînde drăgăstoase, te-aș chema în casă, te-aș pune la masă și te-aș ospăta și te-aș săruta.“*

Fidel prototipului său folcloric, Slavici menține oralitatea stilului folosind, fără abuz, dialogul. Prin intermediul acestui procedeu ajung pînă la noi portretele unor personaje. Florița și mama ei ne sînt cunoscute din dialogul dintre mamă și oglindă.

Tot prin dialogul cu stăpînul, Păcală descrie cu amănunte casa în care e găzduit, și unde stăpîna a ascuns bucate alese și băutură bună, stîrnind o dată cu nedumerirea gazdei ilaritatea ascultătorilor. -

Tot prin dialog Slavici ne dezvăluie ritualuri dintre gazdă și musafiri, aducînd în povești obiceiuri tradiționale. Întîlnirile lui Petru (*Zina Zorilor*), a Liei (*Limîr-împărat*) cu Sfînta Joi sau Sfînta Vineri sînt revela-toare.

În povestirea *Păcală în satul lui*, cu ajutorul dialogului eroul disimulează, tergiversează răspunsurile sau le dă pe jumătate și cu duble înțelesuri. Întors acasă după ce a scăpat de la înec, are cu sătenii o discuție:

„— Dar vitele cele multe și frumoase de unde le ai? întrebară ei.

— De unde să le am...“ și le explică că le-a găsit în Dunăre. Ca urmare, tot satul „se aruncară ca broaștele — bildibic — în valuri“. Rezultatul este în concordanță cu intenția moralizatoare a povestitorului, de a pedepsi prostia și lăcomia.

Ținând tot de tehnica compozițională a basmului popular, se cuvine amintită repetiția. Propunându-și să asigure povestirii un ritm alert pe întreg parcursul desfășurării ei, sau de a sublinia anumite calități, ea se realizează în povestirile lui Slavici prin modalități variate.

Repetarea verbului are ca rezultat sugerarea unor proporții neobișnuite ale acțiunii, intensificarea periodică a ritmului ei. Iată un fragment din lupta dintre Petru și un zmeu.

„...Trei zile și trei nopți se luptară. Năzdrăvanul dete cu Petru de intră pînă în genunchi în pămînt; Petru dete cu năzdrăvanul pînă în briu; iară dete năzdrăvanul pînă în piept, și mai în urmă Petru pînă în grumazi !...“ (Zina Zorilor).

Alteori verbul este elidat, iar fraza se transformă într-o propoziție enumerativă care accelerează ritmul dîndu-i o viziune aproape cinematografică.

„Copiii crescură repede... În fiecare zi un an, în fiecare noapte alt an, iar în crepetul zorilor, cînd stelele se stingeau pe cer, trei ani într-o clipită. Și apoi creșteau precum alții nu cresc: de trei ori în vîrstă, de trei ori în putere și tot de trei ori în înțelepciunea minții.“

Spre deosebire însă de prototipul popular, scriitorul cultivat n-a mizat prea mult pe rosturile repetiției aceleiași verb, ferindu-se de monotonie. Pentru susținerea aceluiasi ritm alert folosește aglomerarea de verbe diferite, ce colorează expresia.

„Feciorul de împărat a pornit ca primejdia, s-a dus ca pedeapsa lui Dumnezeu, s-a bătut cum se bate, cum numai el se bate și, cînd în a treia zi au crăpat zorile, iarăși a fost la curtea împărătească...”

Perfectul compus cu intenția lui de a marca o acțiune terminată în momentul relatării accelerează ritmul și subliniază anumite calități ale eroului. Înainte de a începe o nouă acțiune, viteazul o termină pe cea anterioară, încheind verigă după verigă într-un lanț la al cărui capăt îl așteaptă recompensa sau o altă încercare. În aceeași înșiruire de verbe există și unul la timpul prezent: „S-a bătut... cum numai el se bate...” Tudor Vianu îl numea „prezent atemporal” pentru că el stabilește „un anume sentiment al permanenței în timp”¹, o reflecție de ordin general formulată la prezent. Povestirile și poveștile lui Slavici folosesc procedeul cu o mare frecvență. Preferința pentru el trebuie căutată, poate, în intenția moralizatoare a scrisului său.

Repetiția realizează valori stilistice și cu substantivul sau cu alte categorii gramaticale, expresii, locuțiuni, formule, etc.: „*Îndată i se întunecă cerul de nu văzu altă decît foc! Foc în dreapta, foc în stînga, foc pe dinainte, foc pe dinapoi. Balaurul arunca la foc din toate șapte capetele.*” Evident, enumerarea aceasta creează atmosfera înfricoșătoare a tabloului în care Petru trebuia să se înfrunte cu vrăjmașul său.

Altădată, repetiția alternează cîteva substantive diferite într-o țesătură stilistică remarcabilă: „*Jur împrejur pe lîngă împărăție era o prăpastie adîncă și peste această prăpastie o singură punte. La puntea asta mai stătu Florea o dată; să privească înapoi, apoi să ieie «ziua bună» de la țară.*” Descrierea e sacadată, fără con-

¹ T. Vianu, *Artă prozatorilor români*, „B.P.T.”, vol. II, E.P.L., 1966, p. 334.

tinuitate. Întreruperea continuității e marcată de substantivul repetat.

Am amintit câteva aspecte comune basmului lui Slavici și basmului popular. Dar se impun analizate și alte aspecte care-l deosebesc de prototipul folcloric. Astfel, bărbatul din povestea *Spaima Zmeilor* mergea „cu pași mărunței înainte — cu căciula pe-o ureche”. Ileana cea șireată, fată de împărat, este îmbrăcată cu o ie „țesută cu alțițe”, eroul din Negru-Împărat „și-a pus opinci de vițel cu nojițe de oțel” și-a plecat la drum. Dar nu numai amănuntele vestimentare îi fixează pe eroii din basmele lui Slavici în realități românești, ci și felul de a vorbi, de a se purta. Ileana intra în „cuhnea” împărătească. Termenul „cuhne” fixează nu o bucătărie oarecare, ci una ardelenescă. Împăratul din aceeași poveste primește „carte și veste de la vecinul său”. „A primi carte” pentru „a primi scrisoare” e găsit tot în graiul ardelenilor. „Olac” pentru „ștafetă”, curier (*Rodul tainic*), „broască” pentru vrăjitoare (*Băiet sărac* etc. etc.) concretizează geografic povestirea.

Sau animalul năzdrăvan, care este de regulă calul. Mîrtoagă la început, apoi cu aripi de foc, etc., calul e totuși un animal familiar țăranului român. În povestirea *Rodul tainic*, Danciul este pus la încercare de zmeu, scoțîndu-i în cale niște iepuri. Dificultatea examenului constă aici în măiestria cu care eroul trebuie să-i împuște după un anumit ritual. Danciul înfruntă toate peripeziile pentru a afla rodul miraculos al unui pom. La capătul tuturor încercărilor descoperă nu rodii aurite ci mere, pere și prune de aur.

Sublinierile de felul acesta, foarte numeroase în povestirile lui Slavici, îi apropie pe eroii săi de oameni și fapte cunoscute din experiența directă a fiecărui cititor de pe meleagurile românești și constituie pentru scriitori un îndemn la cunoașterea aceluia mediu.

În povești, pe Slavici nu-l vom găsi nici descriptiv, cu simetrii ritmice, ca pe Odobescu, nici mare liric, ca pe Eminescu, nici copleșitor prin vervă inepuizabilă, ca pe Greangă. Dascăl excelent, preocupat de trebuințele sufletești ale celor pentru care scrie, nu s-a eliberat de intenții moralizatoare nici în scrisul său. În *Petrea Prostul*, *Negru-împărat*, *Doi feți cu stea în frunte*, morala e aproape ostentativă. Poate subordonat acestui principiu moral, forțele răului în basmele sale nu sînt monștri care inspiră groaza. Chiar balaurul care pune la încercare vitejia feciorilor de împărat, din *Zîna Zorilor*, e mare și grozav, și are fălcile deschise. E adevărat că odată are trei, apoi șapte și apoi douăsprezece capete, dar nu el e cel mai de temut. Personajul cel mai primejdios, Vilva — cea grozavă și înfricoșată, arată așa: „Cap n-are, dar nici fără de cap nu e... Prin aer nu zboară, dar nici pe pămînt nu umblă... Are coamă ca și calul, coarne ca cerbul, fața ca ursul, ochii ca dihorul și trupul e de toate, numai de ființă nu...”

În *Florița din codru*, nu atît vrăjitoarea cea atît de bătrînă, încît ținea minte cînd codrii erau ca iarba, este personajul negativ central, ci mama vitregă a Floriței, o femeie foarte frumoasă, în anumite momente unic de frumoasă. În *Ileana cea șireată* — elementele negative sînt cei trei feciori de împărat. Dar indiferent dacă e vorba de balaur sau de feciorii de împărat, ei se fac interpreții forțelor răului, servitori docili ai minciunii, înșelăriei, lăcomiei, lenei, prostiei.

În afara sublinierilor etice de care am amintit în descrierile de natură, ca și a portretelor, recunoaștem uneori mîna unui scriitor cultivat care-și permite fără risipă o mai accentuată prezență a detaliilor semnificative, mai frecvente evadării lirice în peisaj. Cetatea Zînei Zorilor arăta așa: „Niște turnuri nalte... -nalte... pînă dincolo de Împărăția Norilor, niște păreți albi ca

ghioceii și ridicați mai sus decît cum stă soarele la prînzul cel mare, un acoperiș de argint, dar cum de argint?! așa că nici nu strălucea în fața soarelui... și fe-rești... tot din aer tors cu multă măiestrie și țesut în gherghef de aur întunecos... Peste toate aste se jucau apoi razele vesele ale soarelui cum se joacă vîntul cu umbra crengilor colea primăvara...”

Revărsările lirice ca și tenta romantică a descrierilor sînt de fapt caracteristice basmului eminescian. Ceea ce la Slavici apare ca o „frîntură”, ca întreruperi odihnitoare între două bătălii, la Eminescu formează însăși substanța basmului. La Slavici răzbat începuturi, la Eminescu ele sînt duse la desăvîrșire.

De la notația mai mult decît sumară a portretului în basmul popular (Ileana Cosînzeana e frumoasă încît la soare te poți uita dar la dînsa ba) și pînă la poezia plină de amănunte a portretului eminescian, drumul trece prin Slavici. „Cum, cînd și de unde să fi ajuns copilița asta prin codru, aceea minte pămîntească nu poate s-o priceapă. Doar a crescut ca și florile din pămînt; doar a căzut ca și stelele din cer; sau s-a prefăcut cumva, pe nepricepute, din văzduhul curat. Destul cum c-atîta era de frumoasă fetița asta, încît de-ar fi fost să fie din om, ar fi trebuit să fie — cel puțin — fată de împărat. Cine știe?... vreun împărat ce domnește în ascuns prin adîncul codrilor.” Dar ghebosul la care ajunge Florița? „...cu gura ca groapa, cu ochii ca ceapa, cu nasul cîrlig, cu părul pîrlit...”, amintește cititorului contemporan de „Duduca” cea pe care Arghezi o desprinsese parcă din pînzele lui Goya, infernală și halucinantă. O nouă ființă „de-al treilea tipar. În loc de fraga gurii-i crestat un buzunar. Și-n loc de trup se-ngustă un sac de oseminte.”¹

Portretul acesta dizolvă vizibil lumea fantastică în cea reală, nu numai prin intenția moralizatoare, ci și prin

¹ T. Arghezi, 1907 : *Duduca*.

atributele caracterologice. Ghebosul are ochii ca ceapa, etc., Zîna Zorilor în viziunea Sfintei Vineri are ochii „*de buhă, ghiare de pisică*“ etc. Cînd Slavici a intenționat un portret prin excelență fantastic termenii de comparație i-au lipsit și portretul e fără relief, iar încercarea fără strălucire. Vilva e „*ceva despre ce nu știa ce e... O apă, însă nu e ca apa, că-ți pare că nu curge pe pămînt, ci zboară cumva sau ce face... Destul că urme nu are și pe sus nu zboară...*“

Încercările acestea nu sînt numeroase. Caracteristic este însă celălalt aspect pe care l-am amintit — preocuparea pentru dizolvarea elementului fantastic în planul realist. Petru mergînd spre Zîna Zorilor trebuie să treacă spre celălalt tărîm. Nemărginirea spațiului este redată astfel : „*...abia merșeră cît ține o pipă de tutun pînă ce ajunseră într-o țară nouă*“. Cum era în această cetate de la celălalt capăt al lumii ? „*...nu era nici cald, nici rece, nici luminos, nici întuneric, ci așa cumva între ele... cum e, coala, pe la S-tu Petru, cînd te scoli ca să mini vitele la turmă...*“

Din acest punct de vedere, Slavici amintește de viziunea laică a lui Creangă ; cel care avea să reducă fabulosul la dimensiuni umane, sau chiar subumane. În primul rînd la Creangă nu există „celălalt tărîm“. Personaje care se cred a aparține acelei lumi își desfășoară acțiunea aici, în lumea noastră terestră, eventual chiar prin ținutul Neamțului. Dănilă Prepeleac se întîlnește cu dracul în pădure, Dumnezeu și Sfîntul Petru umblă pe drumul mare, ferindu-se de ostașul chefliu, iadul seamănă cu o cîrciumă, iar moartea măsoară timpul cu durata monumentelor familiare — pe vremea aceea turnul Goliei și cetatea Neamțului.

Deși deosebiri sînt substanțiale, asemănările nu lipsesc. Snoavele și poveștile formează domeniul în care aceste asemănări sînt mai evidente. Biciuind ridicolul cu

arma satirei, Păcală, Petrea Prostul a lui Slavici, Dănilă Prepeleac, Soacra cu trei nurori a lui Creangă etc. năzuiesc către o lume mai bună, demnă și armonioasă. Dar pentru că e vorba de literatura satirică, domeniul impune inversiuni. Se afirmă prin negații. Este vorba de aparenta îndepărtare de la valorile etice ale basmului. Păcală ca și Petrea Prostul la Slavici nu sînt exemple de vitejie, curaj, îndrăzneală, înțelepciune. Dimpotrivă, Petrea Prostul își vinde frumusețe de taur unui copac scorburos. Păcală își minte cetățenii cu o alură ingenuă și, ca să scape de înec, procedează foarte puțin eroic, înșelînd credulitatea unui văcar.

Aspecte similare întîlnim la Creangă. Nurorile o stîlesc pe soacră din bătaii și își mint bărbații, în întrecerea între Dănilă și draci pe malul iazului, Dănilă învinge prin înșelăciune; Ivan, soldatul generos, e totdeauna „afumat” și îi bate pe draci de le crapă pielea etc.

Deși aparent opuse basmului, aceste povestiri pledează cu arma lor specifică — satira — pentru aceeași etică a unei lumi drepte, fără minciună și ipocrizie, o lume generoasă și eroică.

Am insistat asupra acelor asemănări dintre cei doi mari scriitori care interesează discuția noastră. Orice semn de egalitate între ei este însă de nedorit. Nu am intenționat decît să sugerăm traiectoria evoluției lor viitoare, luînd în discuție un domeniu în care cei doi artiști își au rolul, contribuția și proeminența lor specifică.

Slavici s-a inspirat din folclor și nuvelele atestă acest adevăr. G. Călinescu, vorbind despre scena peștelui din nuvela *Gura satului*, cu întregul ritual din care se degajă farmecul oamenilor și al locurilor, arată că ea „constituie un document eminent de arhivă, etnografică și o mare pagină literară”. Istoricii literari au apreciat unanim caracterul folcloric al personajelor lui Slavici. Sanda (*Scormon*) dar mai ales Ileana (*La crucea din*

sat), ca și Marta (*Gura satului*) sînt frumoase și pure ca Ileana Cosînzeana, Miron (*Gura satului*) coboară parcă din legendă, iar Budulea cel bătrîn, cu cimpoiul lui, este un purtător al acestor legende în contemporaneitate. Atmosfera nuvelor lui Slavici respiră parfumul etic al basmelor sale. Sinteza aceasta între personalitatea artistică viguroasă a scriitorului militant și literatura poporului său, a dat scrisului lui Slavici nota sa originală.

VALENTINA TUDORIU

TABEL CRONOLOGIC

1848 Ioan Slavici se naște 18 ianuarie, la Șiria, lângă Arad, „Eram, alături cu o soră mai mare, singurul băiat la părinți, oameni cu stare, frunțași știuți de bine în lumea lor și legați fie prin înrudire, fie prin prietenie, ...cu toată lumea.“

Sava Slavici : „Tatăl meu, om de o rară duioșie, mă avea numai pe mine... și-mi făcea toate voile, iară sora mea, fiica lui, îmi era ocrotitoare și mă păzea ca ochii din capul ei.“
(Amintiri)

Elena Slavici fostă Borlea — mama : „O femeie vioaie și aspră...“ care „te drăgostea când dormeai și te lăuda când nu erai de față“... „ținea să aibă casa plină de copii și, afară de soră-mea și de mine, a mai crescut încă șase copii, orfani de ai rudelor noastre. Iși făcuse deci gândurile ei în ceea ce privește educațiunea, și unul din aceste era că ceea ce-l face pe om în adevăr om nu e știința, ci deprinderea cu buna rânduială în toate și îndrumarea spre lucrare necurmată“
(Amintiri).

1855—1858 Școala primară în Siria unde predă „cu joarda în mână” Avram Vostinar, cîntărețul bisericii. Aici a învățat după „bucfar” din „ceaslov”, și mai apoi după „abecedarul cu litere”, scrisul și cetitul. Obiceiul scrisului cu pana de gîscă, deprins acum, l-a păstrat toată viața (*Lumea prin care am trecut*).

1859—1868 Slavici este elev la gimnaziul maghiar din Arad, apoi în clasele a VI-a și a VII-a la liceul german din Timișoara. Susține examenul de bacalaureat la Satu-Mare.

1866 Se naște în satul Hordou, la 20 septembrie, George Coșbuc.

1867—1869 La sfîrșitul anului Slavici se înscrie la Facultatea de drept a Universității din Pesta. Întrerupe timp de cîteva luni studiile, pentru satisfacerea serviciului militar și le reia apoi paralel cu obligațiile militare, la Viena. Apare, la Iași, revista *Convorbiri literare*. Îl cunoaște pe Eminescu, student la Facultatea de filozofie. Frecventează amîndoi cursul de economie națională al lui Lorenz Stein, ca și cel de drept roman al lui Ihering, „român de-al nostru”.

Se cimentează prietenia dintre cei doi scriitori.

1870 Cele două societăți ale studenților români din Viena, „Societatea literară” și „România”, se unifică „după multe frămîntări”, sub denumirea de „România jună”.

Secretarul societății este Mihail Eminescu. „România jună” hotărăște să folosească prijelul celei de a patrusuta aniversări a înăl-

țării mînăstirii Putna punînd la cale o serbare națională la mormîntul lui Ștefan cel Mare.

„În gîndul nostru dar, serbarea de la Putna era începutul unei conștiințe lucrări pentru restabilirea unității în viața culturală a romînilor... Pe noi ne încînta mai ales hotărîrea de a pune cu ocaziunea aceasta la cale un congres general al studenților români de pretutindeni.“

august. Se întrunește mult doritul Congres în care s-au expus păreri „și s-au dat pe față simțăminte“.

În urma stăruințelor lui Eminescu „cu care a deprins încetul cu încetul rostirea literară a vorbelor“, modelîndu-și șirienasca lui, Slavici scrie comedioara *Fata de birău* și apoi povestea *Zîna Zorilor* pe care le va publica în *Convorbiri literare*. Pentru *Zîna Zorilor* primește, prin Iacob Negruzzi, aprecierile lui Alecsandri.

Pe la începutul lunii august se întoarce de la Viena la Arad unde intră în cancelaria avocatului M. Stănescu cu scopul de a face practică în ale avocaturii.

Aici cunoaște „dosarul“ țăranilor din Păuliș, cărora le ia apărarea și pentru care e „tras în judecată ca răsvrătitor“ (*Lumea prin care am trecut*).

1872 Publică, în *Convorbiri literare*, *Zîna Zorilor*, *Ileana cea șireată* și *Florița din codru*.

1873 Publică în revistele *Gura satului*, *Telegraful român*, *Albina*, *Lumina*, *Convorbiri literare*

nu numai creația beletristică ci și articole polemice pe teme politice, pedagogice etc.

La 13 iunie moare mama scriitorului, iar la 1 iulie — tatăl său.

În toamnă primește funcția de arhivar la consistoriul din Oradea-Mare. Își adună material pentru povestirea *Popa Tanda*.

1874 Pleacă la Viena pentru a-și susține examenele la Facultatea de științe juridico-politice. În urma stăruințelor lui Iacob Negruzzi, „Junimea“ din Iași îi acordă un ajutor de 8—10 galbeni lunar.

Cîteva zile după sosirea la Viena este internat într-un spital unde rămîne toată iarna și primăvara următoare. Poartă de aici o bogată corespondență cu cercul „Junimii“. T. Maiorescu și I. Negruzzi în special îl înconjoară cu afecțiune.

Convorbiri literare îi publică povestea *Doi feți cu stea în frunte* și comedia *Toane sau vorbe de clacū*.

noiembrie. Se întoarce la Iași unde îl aștepta Eminescu. Locuiesc împreună la Samson Bădnărescu. Uneori seara li se alătură Veronica Micle și Matilda Cugler, cerc în care Slavici s-a simțit totdeauna bine.

Citește *Popa Tanda* la una din ședințele „Junimii“.

Lucrează ca redactor la *Curierul*.

1875 Se mută la București unde e numit de către Maiorescu secretar al Comisiei pentru documentele Hurmuzachi și în același timp profesor de filozofie și limba română la liceul „Matei Basarab“.

Publică, în *Convorbiri literare*, Popa Tanda, Scormon, Stan Bolovan.

1876 martie. Apare primul număr al ziarului conservator *Timpul*.

Slavici este redactor „și un fel de administrator, mîna dreaptă a casierului“ (*Amintiri*).

Publică *La crucea din sat*.

La 8 decembrie se naște, în tîrgul Ivești, Hortensia Papadat-Bengescu.

1877 ianurie. Maiorescu preia conducerea ziarului *Timpul*; Slavici scrie articole polemice la *Timpul* și *Telegraful român*.

În toamnă, printr-o scrisoare, îl invită în aceeași redacție și pe Eminescu, care va funcționa aici ca redactor pînă în 1883.

Apare, în *Timpul*, nuvela *O viață pierdută*.

Începe războiul de independență. La 9 mai se proclamă Independența României.

1878 La chemarea lui Eminescu vine în redacția ziarului *Timpul* și I.L. Caragiale care va rămîne aici pînă în 1881.

Acești cîțiva ani de colaborare a celor trei mari scriitori ai literaturii române vor fi rodnici. În nesfîrșite dezbateri despre literatură și limbă, Caragiale impresiona prin simțul său ascuțit în folosirea limbii vii, Eminescu pleda pentru o limbă inspirată din cronici și cărți bisericești, Slavici cerea ca limba poporului să stea la baza celei literare. Evocînd aceste vremuri în *Amintiri*, Slavici avea să conchidă că dreptatea era de partea tuturor.

Se proiectează o gramatică în care Eminescu urma să se ocupe de morfologie, Caragiale — de sintaxă și Slavici — de lexic. Cartea însă n-a apărut.

Publică, în *Albina Carpaților*, povestea *Ioanea Mamei*.

1879 Apare, în *Convorbiri literare*, *Gura satului*.

Se naște, la Didești—Teleorman, Gala Galaction.

1880 Citește, la „Junimea“, în prezența lui Maiorescu, Eminescu, Caragiale, Creangă, *Budulea taichi* pe care o și publică în *Convorbiri literare*, în numărul din iunie-iulie.

Apare la București revista *Literatorul* condusă de Macedonski.

Se naște Tudor Arghezi.

Se naște, la Pașcani, Mihail Sadoveanu.

! 1881 Publică, în *Convorbiri literare*, nuvela *O viață pierdută* și povestirea *Băiet sărac*.

Tipărește volumul *Novele din popor* dedicat lui Maiorescu. Volumul este apreciat unanim. „*Primul pas făcut pînă acum pentru întemeierea novelei și a romanului românesc național*“ (N. Xenopol, în ziarul *Românul*, 7 februarie 1882).

„*Eroii lui — va spune Eminescu — au fondul sufletesc al poporului român, gîndesc și simt ca el*“ (*Timpul*, 1889, nr. 69).

Maiorescu apreciază volumul încadrîndu-l în curentul popular european. Este tradus parțial în limba germană. Apare lucrarea *Die Rumänien in Ungarn Siebenbürgen und der Bucovina* (*Românii din regiunea celor șapte*

sate ale Ungariei și din Bucovina). Revista *The Academy* din Londra, recenzînd această lucrare, spune despre autorul ei : „Domnul Slavici și-a făcut o solidă reputațiune printre nuvelişti europeni“.

Apare, la Iași, revista *Contemporanul*.

Se naște, la Rășinari, lângă Sibiu, O. Goga, la Bacău — G. Bacovia, la Fălticeni — Eugen Lovinescu.

1882 Se îmbolnăvește grav. Sfătuit de Maiorescu face o călătorie în Italia.

Correspondența sa cu Maiorescu apare în *Telegraful român* sub titlul *Două scrisori din Italia*. După cum constată G. Călinescu, în *Italia Slavici* „se sperie de dimensiuni ca și Dinicu Golescu, dar totodată e un artist capabil de delir“. (*Istoria literaturii române*, p. 448).

Se naște, în satul Genade, lângă Blaj — I. Agârbiceanu.

1883 iulie. Slavici se află la Viena, apoi din nou în Italia în căutarea sănătății.

Profesor și membru în comitetul de direcție la Azilul „Elena Doamna“, care are și un ziar „pedagogic și literar, organ al corpului didactic“, unde Slavici publică un curs de *Estetică* și unul de *Literatură poporană*.

Eminescu publică *Luceafărul* în *Almanahul României June*

Apare primul volum de poezii ale lui Eminescu, sub îngrijirea lui Maiorescu.

1884 aprilie. Slavici este primul director al ziarului *Tribuna* care își începe apariția la Sibiu.

Stringe în jurul ziarului o adevărată generație de gazetari și scriitori : Septimiu Albini, Gh. Bogdan Duică, G. Coșbuc, Ion Ruso Șirianu și atîția alții. *Tribuna* răspîndește pînă în adîncul maselor românești conștiința unității spirituale a românilor, temelie a unității politice.

iulie. Publică, la *Tribuna*, *Pădureanca*.

- 1885 Primul proces al *Tribunei*. Acuzații : I. Slavici, director, și C. Pop Păcurar, redactor responsabil, învinuiți de a fi „abuzat de libertatea cuvîntului“.

Se naște, la Tîrlișiuva, Liviu Rebreanu.

La 25 martie, se naște, la București, Matei I. Caragiale, fiul marelui dramaturg.

- 1886 Al doilea, al treilea și al patrulea proces al *Tribunei*. Aceeași culpă — aceeași acuzați. Procesele se termină cu amendă și închisoare.

Publică povestea *Păcală în satul lui*.

Scrie savuroasa farsă *Polipul unchiului* și foarte controversata dramă *Gaspar Grațiani*, pe care Olănescu o găsește nulă și ridicolă, iar Maiorescu și V. A. Urechiă o recomandă în mod deosebit.

La 20 martie, la București, se naște G. Topîrceanu.

- 1887 Slavici încetează de a fi director al ziarului *Tribuna*, față de care își declară, totuși, adeziunea în articole repetate.

Este ales secretar al Comitetului Central al Partidului Național Român.

I se tipărește povestirea *Petrea Prostul*, în *Calendarul Poporului*.

Se naște întâiul copil — Titus.

1888 Al cincilea proces al *Tribunei* care se termină cu o condamnare pentru Slavici. În volumul *Lumea prin care am trecut* va consemna acest eveniment : „*În primăvara anului 1888 am fost osîndit de către Curtea cu jurați din Cluj să stau timp de un an în temnița de la Vaș. Mi s-a dat voie să merg la București, unde am scos din lăzi și am dat la tipar manuscript pentru tot timpul ce aveam să petrec în închisoare, și corecturile mi se trimeteau acolo. ...Tot sub îngrijirea mea a mai fost publicat manuscriptul lui Nicolaie Bălcescu despre Istoria românilor în timpul lui Mihai Vodă Viteazul, pe care pînă atunci îl păstrase A. Odobescu.*“

Apare, în *Convorbiri*, *Gaspar Grațiani*, domnul *Moldovei*, reprezentată, fără succes însă, pe scena Naționalului din București, în același an. Participă la premieră I.L. Caragiale, T. Maiorescu, D. Zamfirescu.

În toamnă, apare articolul *Fapta omenească*. *Scrisori adresate unui om tînăr*, lucrare care ilustrează nu numai profesia de credință a lui Slavici cît și o anumită etapă din istoria gîndirii românești: *Lucrarea* apare în *Tribuna* în 8 numere.

Apar în *Tribuna* o serie de articole de vehementă polemică privind procesele ziarului.

1889 Se naște al doilea copil al familiei Slavici, *Lavinia-Ioana-Iosefina*.

Slavici iese din închisoare stabilindu-se la București.

15 iunie. Se stinge din viață Mihail Eminescu.

31 decembrie. Moare I. Creangă.

1890 Se naște al treilea copil al familiei Slavici, Ion-Marcel.

Continuă seria articolelor politice. Își reia munca la *Documentele Hurmuzachi*, lucrare pe care n-a întrerupt-o propriu-zis.

Tipografia „Gobl et fii“ îi tipărește broșura *Școlile noastre sătcești*.

1891 Se naște al patrulea copil al familiei Slavici, Fulvia.

Tipărește *Istoria universală*.

1892 Editura „Socec“ începe publicarea seriei de *Nuvele* în șase volume (ultimele două apărute postum).

Convorbiri literare îi publică nuvela *Norocul*. Apare în volum studiul *Românii din regatul ungar și politica maghiară*. -

Se naște, la Cotnari, Cezar Petrescu.

1893 Apare ziarul *Corespondența română* iar Slavici devine „răspunzător pentru redacție“. Și aici Slavici transformă țelul său în program al ziarului : „*Strângerea unității spirituale a românilor*“.

În coloanele ziarului publică parțial studiul *Ardealul*, apărut, în același an, în volum.

Apare, în editura librăriei „Socec“, volumul *Balade și idile* al lui G. Coșbuc.

Apare revista lui C. Dobrogeanu Gherea, *Literatură și știință*.

Ia ființă Partidul Social Democrat al Muncitorilor din România.

1894 Apare primul număr al revistei *Vatra*, prestigioasa revistă literară ilustrată, condusă de un colectiv : Slavici, Caragiale, Coșbuc.

Publică, în *Vatra*, câteva studii de istorie : *Luna mai*, dedicat lui Avram Iancu, *Familia lui Mihai Viteazu*, etc. În numerele 1—24 publică a doua parte a romanului *Mara*, primit cu multă rezervă.

Devine director de studii la „Institutul Ioan Oteteleșeanu“, înființat de „Academia Română“, unde soția sa e directoare.

Se naște Camil Petrescu.

1894—1902 Slavici desfășoară o vastă activitate polemică în coloanele ziarelor *Vatra* și *Tribuna poporului*.

1897 Se naște al cincilea copil al familiei Slavici, Ioana-Livia.

1901 La 7 octombrie iese de sub tipar primul număr al revistei *Curierul literar* care, după cinci numere, se va contopi, la 2 decembrie 1901, cu *Sămănătorul*, de sub direcția lui Vlahuță și Coșbuc.

1902 Apare, la Budapesta, revista *Luceafărul* care va duce mai departe crezul artistic al *Tribunei*.

Se naște George Călinescu.

1902—1905 Slavici elaborează și publică cele două volume ale romanului *Din bătrâni*. Obține pentru această carte premiul Academiei.

Cu acest prilej este scos din concurs romanul *În război* al lui Duiliu Zamfirescu, motiv pentru care se va naște o animozitate zgomotos manifestată.

Duiliu Zamfirescu publică, în *Revista idealistă*, un articol jignitor la adresa lui Slavici personal și a mișcării literare din Ardeal în general, care ar „*strica gustul public*”. Răspunsul lui Slavici merită reținut pentru că el exprimă credința artistică a autorului.

1906 Apare în întregime romanul *Mara*, recenzat elogios de Iorga.

Slavici își intensifică colaborarea la *Sămănătorul* unde publică *Biserica noastră* și *Ce e național în artă*.

Scrie amintiri despre Eminescu.

Colaborează la *Luceafărul*, unde publică unele fragmente din *Mara* și volumul II al romanului *Din bătrâni*, comentate cu respect de Tăslăoanu.

În ianuarie, G. Coșbuc și Chendi fac să apară săptămînalul artistic *Viața literară și artistică*.

În martie, apare la Iași, sub conducerea lui C. Stere și Paul Bujor, revista *Viața românească*.

1907 februarie. Marea ridicare a țăranilor pentru pămînt.

Primăvara se află pentru trei săptămîni în Elveția la tratament.

Stimulat de marea răscoală, publică în *Neamul românesc*, apărut în același an, sub conducerea lui Iorga, articole ce conțin critici

vehemente la adresa orînduirii sociale din România, fapt care-l pune în conflict cu autoritățile.

La Berlin, Caragiale scrie necruțătorul pamflet *1907 — din primăvară pînă-n toamnă*.

La Cîmpina, se stinge din viață bolnav și uitat Nicolae Grigorescu.

1908 Este suspendat din postul de la „Institutul Oteteleșeanu“.

Lucrează în redacția ziarului *Minerva*. Colaborează cu articole pe teme politice sau culturale, amintiri, eseuri.

Apare în foileton romanul *Din două lumi*.

Tipografia „Minerva“ îi editează primul volum de *Povești*.

1909—1914 Publică lucrări cu caracter politic, istoric, pedagogie, filologie. Apar: *Educația fizică*, *Educația morală*, *Educația intelectuală*, studiile istorice: *Românii din Ardeal*, *Românii de peste Carpați*, *Zbuciumări publice la românii din Ungaria*.

1914 Izbucnește primul război mondial.

Este redactor la ziarul *Ziua*. Își exprimă neaderența la război. În volumul *Închisorile mele* va sublinia caracterul de clasă al războiului care este dorit de „oamenii care pot să cîștige dar nu prea au ce să piardă dintr-o zguduire socială în care toate se cutremură și multe se prăbușesc“.

Această atitudine este explicată de faptul că politica cercurilor conducătoare ținea spre o alianță cu Franța, Anglia și Rusia, jignind sentimentele sale filohabsburgice.

Ziarul *L'indépendance roumaine* dă semnalul unei campanii împotriva ziarului *Ziua* și a lui Slavici personal.

I se adaugă *Neamul românesc* al lui Iorga, Iorga personal, Octavian Goga etc.

1916 Slavici e arestat și dus la închisoarea Domnești și apoi sub stare de arest la hotelul „Luvru”. În volumul *Inchisorile mele* va consemna cu amărăciune amintiri despre aceste zile triste în care după alte umilințe i se confiscă manuscrisele lucrărilor *Sintaxa* și ale romanului *Musculița* care se vor pierde. Este eliberat după puțin timp.

decembrie. Reapare *Gazeta Bucureștilor*, ediție de război, unde Slavici scrie numeroase articole în care condamnă Anglia și ia apărarea Germaniei. Militează pentru încetarea acestui război pentru care România nu e pregătită.

1919 După întoarcerea autorităților române la București, Slavici, împreună cu ceilalți redactori ai *Gazetei Bucureștilor* (între care și T. Arghezi), este arestat.

La vârsta de 71 de ani este închis pentru cinci ani la Văcărești. „Eu am citit *Infernul* lui Dante, am văzut în Capela Sixtină iadul lui Michel Angelo. ...După cele ce-am văzut la Văcărești, Michel Angelo și zugravul de la Pisa au rămas în gândul meu niște cîrpaci neajutorați” (*Inchisorile mele*).

Imaginile infernale vor rămîne înregistrate pentru totdeauna și în volumul lui Arghezi *Poarta Neagră* și parțial în *Flori de mucigai*. O campanie dusă de Gala Galaction și N. Iorga îi eliberează (pe Slavici și T. Arghezi) după un an de detențiune.

1921 Apare volumul *Inchisorile mele*.

1922 Colaborează la *Viața românească* cu *Amintiri*. Editura „Cartea românească” îi tipărește două volume de *Povești*.

Apare romanul *Pădurea spînzuraților* al lui Liviu Rebreanu, care cunoaște trei ediții în timpul vieții scriitorului și opt versiuni în limbi străine. Primește marele premiu al romanului instituit de Societatea Scriitorilor Români.

1923 Slavici publică romanul *Cel din urmă armaș*. Iese de sub tipar *Balaurul* de H. Papadat-Bengescu. Apare volumul de *Versuri* de Camil Petrescu cu zguduitorul ciclu de război *Ciclul morții*.

1924 Apare volumul *Amintiri*.

În *Adevărul literar și artistic* apare în foileton romanul *Din păcat în păcat*.

1920—1925 Publică cu o hărnicie surprinzătoare la vîrsta lui, în *Adevărul literar și artistic*, *Revista copiilor și a tinerimii*, *Viața românească*, *Umanitatea*, *Gîndirea* etc.

Este perioada în care scrie *Lumea prin care am trecut*, apărută postum.

1925 Moare la Panciu, unde locuia fiica sa Lavinia, cu sentimentul de a fi fost „răzleț într-o lume care încetul cu încetul se stinge“, așa cum va fi notat el în volumul *Lumea prin care am trecut*.

Pe ultimul său drum este condus de Liviu Rebreanu, Gala Galaction, M. Sorbul ș.a.

V. T.

ZÎNA ZORILOR

Poveste

A fost ce-a fost ; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

A fost odată un împărat, — un împărat, mare și puternic ; împărăția lui era atît de mare, încît nici nu se știa unde se începe și unde se sfîrșește.

Unii ziceau că ar fi fără de margini, iar alții spuneau că țin minte că ar fi auzit din bătrîni că s-ar fi bătut odinioară împăratul cu vecinii săi, din care unii erau și mai mari, și mai puternici, iară alții mai mici și mai slabi decît dînsul.

Despre împăratul acesta a fost mers vorba cît e lumea și țara cum că cu ochiul cel de-a dreapta tot rîde, iară cu cel de-a stînga tot lăcrămează neîncetat. În zadar se întreba țara că oare ce lucru să fie acela, că ochii împăratului nu se pot împăca unul cu altul. Dacă mergeau voinicii la împăratul ca să-l întrebe, el zîmbea a rîde și nu le zicea nimic. Așa rămase vrajba dintre ochii împăratului o taină mare, despre care nu știa nimeni nimic afară de împăratul.

Crescură feciorii împăratului. Ce feciori ! ce feciori ! Trei feciori în țară ca trei luceferi pe cer !

Florca, cel mai bătrîn, era de un stîinjen de înalt, cu niște umeri, încît nu l-ai putea măsura cu patru palmi cruciș.

Cu totul alta era Costan : mic la statură, îndesat la făptură, cu brațul de bărbat, cu pumnul îndesat.

Al treilea și cel mai tînăr fecior al împăratului e Petru : înalt, dar subțire, mai mult fată decît fecior. Petru nu face multă vorbă : el rîde și cîntă, cîntă și rîde de dimineață pînă seară.

Numai cîteodată îl vede omul mai întunecat, dă cu mîna pletele în dreapta și în stînga de pe frunte, și atunci ți se pare că vezi pe un bătrîn din sfatul împăratului.

— Măi Floreo, tu ești acuma mare ; du-te și întreabă pe taica pentru ce-i plînge lui un ochi, iar altul rîde pururea.

Așa zise Petru către frate-său Florea într-o bună dimineață. Dar Florea nu s-a dus ; el știa încă de mic că împăratul se supăra dacă-l întreba cineva de astă treabă.

Tot așa o păți Petru și cu frate-său Costan.

— Nu cuteză nici unul ; lasă c-oi cuteza eu, zise la urmă Petru.

Vorba fu zisă ; lucrul fu gata. Petru merse ca să întrebe.

— Oarbă-ți fie mumă-ta ! Ce treabă ai tu de aceea ?! îi zise împăratul mînios și-i dete o palmă pe de-a dreapta și alta pe de-a stînga.

Petru se duse supărat și spuse fraților săi cum a pățit-o cu tatăl său.

De cînd a întrebat Petru de treaba ochilor se părea cum că ochiul cel din stînga plînge mai puțin, iară cel de-a dreapta rîde mai mult.

Petru își întări inima și mai merse o dată la împăratul. „O palmă e o palmă și două-s două !“

Gîndi și făcu.

O păți din nou, cum a mai pățit-o.

Ochiul cel din stînga lăcrema acum numai din cînd în cînd, iară cel din dreapta se părea a fi înjunțit cu zece ani.

„Dacă e treaba așa, gîndi acum Petru, apoi știu eu ce-oi face. Atîta mă duc, atîta întreb, atîta rabd la pălmi, pînă ce nu vor rîde amîndoi ochii.“

A zis-o, a și făcut-o ! Petru nu zicea nimic de două ori.

— Fătul meu, Petre ! zise împăratul, acumă mai blînd și rîzînd cu amîndoi ochii. Eu văd cum că ție nu-ți iese grija din cap ; ți-oi spune dar treaba cu ochii mei. Vezi, ochiul acestă rîde de bucurie cînd văd că am așa trei feciori ca voi ; iar celălalt plînge pentru că mă tem că voi nu veți fi în stare să împărțiți în pace și să apărați țara de vecinii cei vicleni. Dacă-mi veți aduce însă apă de la fîntîna Zînei Zorilor, ca să mă spăl cu ea pe ochi, îmi vor rîde amîndoi ochii, căci voi ști că am feciori voynici, pe care mă pot răzema.

Așa zise împăratul. Petru-și luă pălăria de pe prispă și se duse să spună fraților săi ce-a auzit.

Feciorii împăratului se puseră la sfat și gătiră lucrul pe scurt, cum se cade între frații cei buni.

Florea, cel mai bătrîn dintre cei trei, se duse în grajd, alese calul cel mai bun și mai frumos, puse șeaua pe el și apoi luă „ziua bună“ de la casă și masă.

— Mă duc, zise către frații săi, și dacă nu voi veni într-un an, o lună, o săptămînă și o zi cu apa de la fîntîna Zînei Zorilor, să vii tu, Costaneș, după mine.

Se duse.

Trei zile și trei nopți Florea nu mai stătu : calul zbură ca năluca peste munți și peste văi pînă ce n-ajunse la marginile împărăției.

Jur împrejur pe lângă împărăție era o prăpastie adîncă și peste această prăpastie o singură punte. La puntea asta mai stătu Florea o dată : să privească înapoi, apoi să ieie „ziua bună“ de la țară.

Ferească Dumnezeu și pe sufletul păgîn de aceea ce văzu Florea acum, cînd era să plece mai departe. Un balaur ! dar balaur cu trei capete, cu niște fețe grozave, cu-o falcă-n cer, cu una în pămînt.

Florea nici nu mai aștepta, ca balaurul să-l scalde în văpaie, ci dete pîtenii la cal și se duse ca și cînd nici n-ar fi fost aici.

Balaurul suspină o dată și pieri fără urmă.

Trecu o săptămînă ! Florea nu mai veni ; trecură două ; de Florea nu se mai auzea nimic. Trecu o lună ; Costan începu a alege între cai. Cînd crăpară zorile după un an, o lună, o săptămînă și o zi, Costan se sui pe cal, își luă „ziua bună“ de la frate-său mai mic.

— Să vii și tu, dacă voi peri și eu, zise, și se duse cum s-a dus frate-său.

Bălaurul de la punte era acum mai înfricoșat, capetele lui erau mai îngrozitoare și fuga voinicului mai repede.

Nu se mai auzi de amîndoi frații ; Petru rămase singur.

— Mă duc și eu în urma fraților mei, zise el într-o zi către tatăl său.

— Apoi mergi cu Dumnezeu, îi zise împăratul, doară vei avea mai mult noroc decît frații tăi.

Și cel mai tînăr fecior al împăratului luă dară „ziua bună“ și porni către marginea împărăției.

Pe puntea cea mare stătea acum un bălaur și mai mare, și mai grozav, cu fălcile și mai înfricoșate și mai deschise. Bălaurul avea acuma nu trei, ci șapte capete.

Petru stătu în loc cînd văzu dihania asta înfricoșată.

— Feri din cale ! strigă apoi. Bălaurul nu ferii. Petru mai strigă o dată și încă de a treia oară ; după aceea se repezi la el cu sabia scoasă.

Îndată i se întunecă cerul de nu văzu alta decît foc ! Foc în dreapta, foc în stînga, foc pe dinainte, foc pe dinapoi. Bălaurul arunca la foc din toate șapte capetele.

Calul începu a horcăi și a se arunca în două picioare, încît voinicul nu putea să lupte cu sabia.

— Stăi ! c-așa nu-i bine ! zise el, și se coborî de pe cal. În mîna stîngă calul, în mîna dreaptă sabia.

Nici așa nu merse : Făt-Frumos nu vedea alta decît foc și văpaie.

— Acasă după alt cal mai bun ! Petru zise, încălecă și se duse, ca iarăși să vină.

Cînd sosi acasă, îl așteptă lăptătoarea ¹ sa, baba Birșa, în poarta curții.

— Hei, fătul meu Petre ! am știut cum că iară ai să vii, fiindcă n-ai plecat bine.

— Cum să fi plecat dară ? întrebă Petru pe jumătate supărat, pe jumătate trist.

— Vezi, dragul meu Petre, începu a-l învăța acuma baba, tu nu vei putea merge la fîntîna Zînei Zorilor decît dacă vei călări pe calul pe care a călărit tatăl tău, împăratul, în tinerețea sa ; mergi, întreabă unde și care e calul acela, după aceea încălecă și te du.

Petru mulțami de învățătură și apoi se duse ca să întrebe de treaba calului.

— Neagră-ți fie lumina ! se răsti acuma împăratul. Cine te-a învățat ca să mă întrebi tu pe mine așa ? cu de-a bună seamă vrăjitoarea cea de Birșa.

¹ Lăptătoare — doică.

Ai tu minte ? Au trecut cincizeci de ani de cînd am fost eu june : cine știe pe unde au putrezit casele murgului meu de atuncea ?! În podul grajdului îmi pare cum că mai e o curea din frîu. Atîta am, și mai mult nimic, din cal.

Petru ieși supărat și spuse babei cum și ce.

— Așteaptă numai ! striga baba rîzînd de bucurie. Dacă stă lucrul așa, apoi stă bine. Du-te și adă bucata din frîu. Doară voi ști eu face un lucru cu cale din ea !

Podul era plin de frîne, de șele și de curele. Petru alese cele mai roase, mai ruginite și mai negrijite și le duse babei, ca să facă precum a fost zis. Baba luă frînele, le afumă cu fum de tămîie, zise peste ele o zicală din cuvinte mărunțele și grăi după aceea către Petru :

— Ia frînele și dă cu ele de propta¹ casei.

Petru făcu precum i se zise ca să facă.

Vraja babei a fost bună. Abia dete Petru cu frînele de proptă, se și întîmplă... nu știu cum... un lucru înaintea căruia Petru stete uimit... Un cal stătea înaintea lui decît care lumea n-a văzut mai frumos, cu o șea plină de aur și pietre scumpe, cu niște frîne la care să nu privești, că-ți pierе lumina ochilor.

Frumos cal, frumoasă șea și frumoase frîne pentru Făt-Frumos.

— Sări, voinice, în spatele Murgului, strigă baba făcînd cruce peste cal și călăreț ; mai zise apoi o zicală de cîteva cuvinte și intră în casă.

După ce Petru sări pe cal, simțea cum că de trei ori este mai puternic la braț și de atîtea ori mai pietros la inimă.

— Să te ții bine, stăpîne, c-avem cale lungă și trebuie să mergem iute.

¹ Proptă — proptea ; stîlp ; usciorul casei.

Aşa zise Murgul ; dar şi-a aflat voinicul !... Se duseră... se duseră, zburară — cum nu s-a dus şi nici n-a zburat cal şi voinic înainte de aceea.

Pe punte stătea acuma un balaur cum n-a mai stat, un balaur cu douăsprezece capete, grozave, mai pline de văpaie !... Hei ! Dar şi-a aflat voinicul ! Petru nu se înspăimintă, ci începu a se sufleca la mîneci şi a scuipa în palme ..

— Feri din cale !

Bălaurul începu a scuipa la foc.

Petru nu mai făcu dară multă vorbă, ci scoase sabia şi se grăbi să se repeadă spre punte.

— Stăi ! stîmpără-te ! stăpîne, grăi acuma Murgul, fă cum zic : înţepeneşte-te cu pintenii la mine în briu, scoate sabia şi stăi gata, că avem să sărim peste punte şi bălaur. Cînd vei vedea apoi că suntem tocmai pe deasupra bălaurului, taie capul cel mai mare, şterge cu mîneca sabia de sînge şi o bagă în teacă, ca să fii gata pe cînd ajungem la pămînt.

Petru strînse din piteni, scoase sabia, tăie capul, şterse sîngele, băgă fierul în teacă şi fu gata pe cînd simţi pămîntul sub picioarele calului.

Aşa trecură puntea.

— Să mergem mai departe, începu Petru vorba după ce mai privi o dată îndărăt la ţara sa.

— Să mergem ! îi răspunse Murgul. Numai spune-mi acuma, stăpîne, cum să mergem ? Să mergem ca vîntul ? să mergem ca gîndul ? să mergem ca dorul ? sau să mergem chiar ca blestemul ?...

Petru privi înainte şi nu văzu alta decît cer şi pămînt... un pustiu la a cărui vedere i se ridicară perii în vîrfurile capului.

— Să mergem tot una după alta, nici prea tare să nu ne obosim, nici peste măsură să nu ne întîrziem. Zise, apoi merseră... o zi ca vîntul, una ca gîndul, una ca dorul şi una ca blestemul pînă ce

n-ajunseră, în crepetul zorilor zilei a patra, la marginile pustiului.

— Stăi acumă !... Dă în pași !... Să văd ce n-am mai văzut, strigă Petru ștergîndu-se la ochi ca omul care se trezește din somn, sau ca acela care vede ceva și-i pare că numai îi pare. Naintea lui Petru se întindea o pădure de aramă... cu copaci, pomi și poame de aramă, cu frunze de aramă, cu tufișuri, iarbă și flori care de care mai frumoase, tot de aramă...

Petru stătu și privi cum privește adecă omul care vede ce n-a mai văzut și despre ce n-a mai auzit.

Intră în pădure.

Florile de pe marginile căii începură a se lăuda și a îndemna pe Petru ca să le rupă și să-și facă cunună din ele...

— Ia-mă pe mine, că eu-s mai frumoasă și dau putere celui ce mă rupe, zicea una...

— Ba ia-mă pe mine, că cine mă pune în pălărie, pe acela-l iubește cea mai frumoasă nevastă din lume, zicea alta.

Și iarăși se mișca alta... și alta... care de care mai frumoasă și mai dulce la vorbă, pînă ce n-ademeniră pe Petru ca să le rupă.

Murgul sări în lături cînd văzu că stăpînul său se pleacă după flori.

— Pentru ce nu rămîi în pace ?! zise Petru cam cu răstita.

— Nu rupe, că nu e bine să rupi ! zise Murgul sfătos.

— Pentru ce să nu fie bine ?

— Pe florile acestea zace blestemul : cine rupe din ele, acela are să se lupte cu Vilva¹ Pădurii !

¹ Vilvă — duh rău.

— Ce Vilvă ?!

— Acuma dă-mi pace ! Ascultă de mine : privește la flori ; nu rupe însă din ele, ci rămâi în pace.

Așa zise calul, și merseă în pași mai departe.

Petru o știa din pățite cum că e bine s-asculte de Murgul ; își rupse dar gândul de la flori. În zadar însă ! dacă se pune o dată necazul pe capul cuiva, nu scapă de el de s-ar și feri din toate puterile... Florile tot i se îmbiau, și el tot într-una slăbea din inimă.

— Fie ce e dat să fie ! zise Petru de la o vreme. Barem voi vedea și Vilva Pădurilor. Să văd ce e, cu cine am de lucru. Dacă-mi va fi ursita să mor de ea, voi muri și așa ; dacă nu, apoi scap... să fie o sută și o mie de lele ! Se puse apoi la rupt de flori.

— N-ai făcut bine ! zise acuma Murgul plin de grijă. Dacă ai făcut-o însă, e făcută ! te încinge acuma și fii gata de luptă, că acuș vine Vilva !

Abia rosti Murgul vorba, abia fu Petru gata cu cununa, pînă ce și începu un vînt ușor din toate părțile... Din vînt se făcu vifor... Viforul crescuse... crescuse pînă ce nu se văzu alta decît întunerec și noapte... și iară numai noapte și întunerec... Lui Petru îi părea cum că a luat cineva lumea în spate și a încărcat-o la fugă cu ea, așa se cutremura pămîntul sub el.

— Frică ți-e ? întrebă Murgul scuturînd din coamă.

— Ba ! răspunse Petru întărindu-se pe inimă, deși spatele începură a-i furnica. Dacă e acuma așa, apoi fie cum e !

— Nici nu-ți fie frică ! începu a-l îndemna Murgul. Ia frîul de la mine din cap și umblă ca să-nfrîni Vilva cu el.

Alta nu mai zise, căci Petru nici nu avu timp să desfrîne cum se cade, pînă ce și ajunse Vîlva la ei...

Petru nu putea privi la ea, așa era de grozavă și de înfricoșată.

Cap n-are, dar nici fără de cap nu e... Prin aer nu zboară, dar nici pe pămînt nu umblă... Are coamă ca și calul, coarne ca cerbul, fața ca ursul, ochii ca dihorul și trupul e de toate, numai de ființă nu... Așa era Vîlva cînd se repezi către Petru.

Petru se sprijini în fere, se ridică în picioare și începu a lucra cînd cu sabia, cînd cu brațul, iară sudorile mergeau pe el ca pîrîul.

Trecu o zi și o noapte ; lupta nu mai ajunse la capăt.

— Stai !... Să ne mai întărim oleacă ! zise Vîlva răsufîind cu greu.

Făt-Frumos. lăsă spada în jos.

— Nu sta ! strigă Murgul cu grăbita.

Petru iarăși începu a lucra din toate puterile.

Vîlva rîncează acuma o dată ca și calul, apoi urlă ca lupul și se repezi din nou la Petru. Lupta mai curse o zi și o noapte, și mai înfricoșată ca pînă acuma. Petru simțea cum că abia se mai poate mișca de obosit ce era.

— Stăi acuma, că văd că am cu om de lucru ! Stăi, zise Vîlva și de-a doua oară, stăi ! să ne împăcăm.

Petru se lupta mai departe, deși abia mai putea răsufila.

— Nu sta ! vorbi Murgul.

Dar nici Vîlva nu se mai repezi ca pînă acuma, ci începu a se purta mai cu cale și treabă, cum se poartă adică toate cînd nu mai simt putere în sine.

Așa curse lupta pînă-n zorile de-a treia zi. Cînd începură zorile a crepeți, Petru făcu ce făcu, destul

că aruncă friul în capul Vilvei obosite... Deodată se făcu din Vilvă un cal, cel mai frumos din lume.

— Dulce-ți fie viața, că mă scăpași de la robie ! zise acum Vilva, prefăcută în cal, și începu a se dezmierda cu Murgul.

Mai în urmă înțelese Petru din vorbă și cuvînt cum că Vilva nu fusese alta decît un frate al Murgului, pe care l-a blestemat Sfînta Miercure înainte de asta cu atîte și atîte sute de ani.

Petru legă Vilva de calul său, se sui pe ea și se puse din nou pe cale. Cum a mers ? nici nu e nevoie să spun. Repede a mers... pînă ce n-a ieșit din pădurea cea de aramă.

— Stați pe loc ! Dați în pași, să văd ce n-am văzut ! zise Petru mai o dată cînd ieșiră din pădurea cea de aramă.

Înainte lui se întindea acum o pădure încă mai minunată decît cea de aramă, cu tufiș mai strălucitor, cu flori mai frumoase și mai ademenitoare, — el intra în pădurea cea de argint...

Florile începură a vorbi încă mai dulce, mai îndemnător decît cele din pădurea de aramă.

— Să nu mai rupi din flori, zise Vilva cea legată de Murgul, căci frate-meu e de șapte ori mai puternic decît mine.

Nu se opri însă Făt-Frumos cel fără de frică ! Abia trecu una, două pînă ce Petru și începu a rupe flori și a le împleti în cunună.

Se făcu vifor mai turbat, noapte mai neagră, pămîntul se cutremură mai tare decît în pădurea de aramă ; Vilva Pădurii de argint se repezi la Petru c-o grozăvie de șapte ori mai mare decît cum a fost în pădurea de aramă... Nici el nu fu însă leneș !... Lupta mai curse o dată trei zile și trei nopți ; și-n crepetul zorilor zilei a patra Petru înfrînă și pe a doua Vilvă.

— Dulce-ți fie fericirea, că m-ai scos de la robie !
zise și alădă Vîlva... apoi se întinseră la cale,
cum s-au mai întins și pînă acuma.

— Hă, stați pe loc !... Dați în pași !... Să văd ce
n-am mai văzut încă ! strigă călărețul, acuma de a
treia oară, puse după aceea palma pe ochi, fiindcă
se temea că-i va peri lumina de razele ce veneau
din pădurea cea de aur.

El mai văzuse lucruri minunate, dar despre așa
ceva nici nu a visat pînă acuma.

— Să stăm pe loc ! că nu e bine, strigară cail
deodată.

— Pentru ce să nu fie bine ?! întrebă Petru.

— Tu iarăși ai să rupi din flori. Știu că nu te va
răbda firea !... și fratele nostru cel mai tînăr e de
șaptezeci și șapte de ori mai puternic și mai grozav
decît noi toți trei laolaltă... Să înconjurăm dară
pădurea ! Așa vorbi Murgul.

— Ba nu ! răspunse Petru, să mergem ! să le ve-
dem pe toate, dacă am văzut ceva. N-aveți frică,
nici eu n-am !

Nu e nevoie să spun cum că Petru iarăși a făcut
făcuta... Doamne ! dar cum să nu o facă...

Abia împletită fu cununa, pînă ce și începu să fie
ceva cum n-a mai fost... Acuma nu era mai mult
vifor, nu mai mult întunecos ; pămîntul nu se cu-
tremura mai mult... Se făcea nu știu ce și nu știu
cum... destul că lui Petru îi părea c-a intrat cineva
în miezul lumii și a început s-o întoarcă pe dos...

Grozav era ce era, și înfricoșat, și... să ferească
Dumnezeu !...

— Vezi așa ! zise Murgul supărat, dacă n-ai pu-
tut rămînea în pace.

Petru văzu că nu mai vede nimic, începu a simți
că nu mai simte nimic și dete a pricepe că nu mai

are ce să priceapă ; tăcu dară și nu zise nimic, ci se încinse și se făcu gata de luptă.

— Vie acum Vilva ! strigă după aceea. Sau mor, sau îi pun friul în cap !

Abia zise vorba, pînă ce și văzu ceva nemaivăzut, apropiindu-se către dinsul... o negură deasă venea către Petru. Așa era de deasă negura asta, încît Petru nici pe sine însuși nu se putea vedea în ea.

— Ce e asta ?! strigă el cam înspăimîntat, cînd începu a simți că-l doare din toate părțile.

Se înspăimîntă însă și mai tare cînd văzu că nici el singur nu-și aude vorba în negura cea deasă. Începu dar a da cu sabia în dreapta și în stînga, pe dinainte și pe dindărăt, a da în toate părțile și din toate puterile care le mai avea... cum face adecă omul care vede că acuma nu e bine. Așa lucra el o zi și o noapte fără să vadă alta decît negru înaintea ochilor săi, fără să audă alta decît cursura sudorilor sale de pe trupurile cailor. De la o vreme chiar și începu a crede că nici nu mai trăiește, ci a murit acuma de mult...

Deodată începu a se desface negura... În zorile zilei a doua negura se resfiră de tot, și pe cînd se ridica soarele pe cer, înaintea ochilor lui Petru era lumină ca lumina.

Lui îi păru acuma că se născuse din nou.

Vilva ? perî ca-n palmă.

— Răsufală acuma o dată, că iară va să înceapă lupta din nou ! zise Murgul.

— Ce-a fost asta ? întrebă Petru.

— Vilva, răspunse Murgul, Vilva a fost, prefăcută în negură. Răsufală numai, că iarăși vine !

Nici n-a zis-o bine Murgul asta, nici n-avu Petru vreme ca să răsufle pînă ce și văzu că vede ceva venind deoparte, ceva despre ce nu știa ce e... O

apă, însă nu e ca apa, că-ți pare că nu curge pe pământ, ci zboară cumva sau ce face... Destul că urme nu are și pe sus nu zboară... Așa ceva ce nu e !...

— Vai ! striga Petru.

— Ține-te și dă, nu sta ! zise Murgul. Și nu mai zise după aceea nimica, că-i astupă apa gura.

Lupta se începu din nou. Petru o dădu o zi și o noapte necurmat fără ca să fi știut în ce și se lupta fără să știe cu cine. Când se apropiară zorile zilei a doua, începu a simți că mai slăbește din picioare.

— Acuma pier ! strigă cam supărat ; însă pentru aceea începu a-și întări inima și a da încă mai ța-păn... Soarele răsări pe cer, apa pieri fără să se știe cum și când.

— Răsufală ! grăi Murgul, răsufală, că n-ai multă vreme. Vilva vine deloc !

Petru nu mai zise nimic, că nici nu știa, săracul de el, ce să mai facă de obosit ce era. Se așeză dară mai bine în șea, strînse mai bine de sabie și așteptă așa gătit, ca să ajungă ce vedea că vine...

Așa, cum că nu știu cum, ca și când se visează omul, că vede ceva, ce n-are ce are, și are ce n-are, așa îi părea lui Petru că ar fi Vilva acum. O ! Doamne ! O ! Doamne ! cum poate fi Vilva Pădurii de aur când s-a dus de două ori cu rușine ?!... Zbura pe picioare și umbla pe aripi, era cu capul dinapoi și cu coada dinainte, cu ochii în piept și cu pieptul în frunte... și cum mai era încă numai Dumnezeu ar ști s-o spună !

Pe Petru îl trecură fiorii o dată din sus în jos, o dată din jos în sus, o dată cruciș și o dată curmeziș; după aceea își întări inima și începu a lucra cum a mai lucrat și... n-a mai lucrat.

Trecu ziua, Petru începu a slăbi din puteri... Trecu amurgul serii, lui Petru începură a i se împaiengeni ochii. Când ajunsese miezul nopții, Petru

sîmți cum că nu e mai mult călare. Nici el singur nu știa, cum și cînd a ajuns la pămînt ; destul că nu mai era pe cal. Cînd începu a se dezveli ziua din noapte, Petru nu mai putea sta în picioare, ci se lăsă în genunchi.

— Nu te lăsa ; mai ține-o încă oleacă ! strigă Murgul cînd văzu că slăbesc puterile stăpînului său.

Petru se șterse cu mîneca cămășii de sudori, își încordă toate puterile și se ridică încă o dată în picioare.

— Lovește acuma Vîlva cu frîul peste bot ! zise Murgul.

Petru făcu precum îi zise.

Vîlva rînceză o dată ca armăsarul, încît lui Petru îi părea c-o să asurzească, apoi sări la Petru, deși abia se mișca și ea de obosită ce era.

Lupta nu mai curse mult. Petru făcu ce făcu și puse frîul și la astă Vîlvă pe cap.

Pe cînd se făcea ziuă cum se cade, Făt-Frumos călărea pe al patruilea cal.

— Frumoasă-ți fie nevasta, că m-ai scos de la robie ! zise Vîlva.

Plecară, se duseră și pe cînd se învăluia ziua cu noaptea, ajunseră spre marginea pădurii de aur.

Cum mergeau așa pe cale, lui Petru începu a i se urî, și ca să facă și el ceva, dete a privi la cununile cele frumoase.

— Ce să fac cu trei cununi ? începu a vorbi așa singur. Destul îmi fie una. Țiu pe cea mai frumoasă. Aruncă dar cea de aramă, apoi cea de argint și ținu numai pe cea de aur la sine.

— Stăi ! zise Murgul. Nu arunca cununile. Descalcă și le ridică, că-ți vor prinde încă bine.

Petru făcu precum i se zise și merse mai departe.

Cînd era soarele de-o palmă de la pămînt, așa de către seară, cînd încep musculițele a se aduna, călărețul nostru ajunsese chiar la marginea pădurii. Naintea lui se întindea un pustiu mare... mare... cît vedeai cu ochii nu vedeai nimic pe el.

Caii se opriră în loc.

— Ce e ? întrebă Petru.

— Nu e bine ! răspunse Murgul.

— Pentru ce să nu fie bine ?!

— Intrăm în Împărăția Sfintei Miercuri. Cît vom merge prin ea, nu vom da de altă decît de frig și iarăși de frig. Pe marginile căii vor fi tot focuri din focuri și eu mă tem că tu vei merge să te încălzești.

— Și pentru ce să nu mă încălzesc ?

— Nu e bine să te încălzești ! răspunse Murgul cu grijă.

— Intră ! grăi Petru fără frică, dacă trebuie, voi ști răbda și la frig.

Pe cît Petru intra mai adînc în Împărăția Sfintei Miercuri, pe atîta simțea mai tare că nu e bine cum e. La tot pasul era mai frig, mai ger... dar frig și ger încît îngheța măduva în oase... Dar nici Petru nu era făcut de picioroange ! Voinic a fost la luptă, voinic rămase și la răbdare.

Pe marginea căii, tot foc din foc, și lîngă focuri tot oameni din oameni, care chemau pe Petru la sine care de care cu vorbe mai frumoase și mai ademenitoare. Lui Petru începu a i se îngheța răsuflarea din gură, dar el nu se lăsă, ci încă porunci Murgului ca să meargă la pas.

Cîtă vreme a răbdat voinicul nostru la ger și frig nici nu se poate spune, căci fiecare știe cum că Împărăția Sfintei Miercuri nu e de o azvirlitură, de două... și nici frigul nu e frig... numai iac-așa, ci

frig, frig, încît îngheață și vițelul în vacă... încît crapă și stîncile de ger ce e...

Așa zău e acolo ! Dar nici Petru n-a crescut fără necaz... scrișnea din dinți și nimic mai mult, deși a fost înțepenit, încît nici nu mai putea clipi.

Așa ajunseră la Sfînta Miercuri.

Petru coborî de pe cal, aruncă friul în capul Murgului și intră în coliba Sfîntei Miercuri :

— Bună ziua, maică !

— Mulțămim, voinic friguros !

Petru rîse o dată, dar nu răspunse nimic.

— Voinic ai fost, îi zise acuma Sfînta Miercuri, bătîndu-l pe umeri. Acuma să-ți dau cîștigul. Se duse după aceea, deschise un scrin ferecat și scoase din el o cutie mică. Iacă, zise mai departe, cutia asta e dată din bătrîni, că să nu o poarte decît acela care a trecut prin Împărăția Frigului. Na-ți-o și poartă grijă de ea, că-ți va prinde încă bine. Cînd o deschizi, îți vine veste de unde tu numai vrei și știre adevărată din țara ta.

Petru mulțami de vorbă și de dar și se sui pe cal și porni mai departe.

După ce se depărtă de o azvîrlitură bună, deschise cutia cea vrăjită.

— Ce e porunca ? întrebă nu știu ce din cutie.

— Veste îmi adă de la taica, porunci Petru cam cu frică.

— Șade la sfat cu bătrînii ! răspunse cutia.

— Merge-i bine ?

— Zău, aci cam rău, că-i supărat !

— Cine îl supără ? întrebă Petru acuma mai aspru.

— Frații tăi Costan și Florea ! răspunse iarăși din cutie. Pe cum îmi pare, cer împărăția de la el, și bătrînul zice că n-ar fi vrednici de ea.

— Mergi, Murgule, că nu e vreme de pierdut ! striga acum Petru. Închise după aceea cutia și o băgă în traistă.

Se duseră cum se duce năluca cînd umblă Vîntoasele și gonesc în miezul nopții pricolicii. Cît au mers așa nici nu se poate spune... Au mers mult... foarte mult !

— Stăi ! să-ți mai dau un sfat ! zise Murgul într-un tîrziu.

— S-auzim ! grăi Petru.

— Ai avut necaz cu frigul, acum ai să dai de o căldură cum n-a mai fost. Să rămîi voinic, să nu te tragi la răcoare că nu e bine.

— Mergi ! răspunse Petru. Nu-ți fie frică, dacă n-am înghețat, nici nu mă voi topi.

Hm !... aici era o căldură încît se topește și măduva în oase... Căldură adecă cum nu poate fi decît în Împărăția Sîntei Joi.

Pe cît mergeau mai departe, cu atît căldura era mai mare. De la o vreme începură a se topi chiar și potcoavele de la Murgul de pe copite. Hei ! dar nici Petru nu se lăsă ! îi curgeau sudorile vale, el se ștergea cu mîneca și mîna în goană mai departe.

De cald, ar mai fi fost cum ar mai fi fost, era însă și un alt lucru, care pe Petru îl supăra încă mai tare. Pe lingă cale, tot cîte de o azvîrlitură bună de departe una de alta, erau niște vâi răcoase, cu niște izvoare reci și ștîmpărătoare. Cînd Petru privea la ele, simțea că i-a secăt inima și îi s-a uscat limba în gură de sete ce-i era.

Pe lingă izvoare erau tot crini, viorele și trandafiri, prin iarba cea molcuță, și pe ele odihneau niște fete, frumoase, Doamne !... încît nici nu pot fi mai frumoase.

Lui Petru îi venea să închidă ochii, ca să nici nu mai vadă așa lucruri ademenitoare.

— Vino, voinice, la răcoare ! vino ! stăi de vorbă ! îl chemau fetițele.

Petru dădea din cap și nici nu zicea nimic, că i s-a fost oprit și graiul.

Mult au mers așa... foarte mult !...

Deodată simțiră că începe căldura a se mai stîm-păra... Din departe, pe un deal se vedea o colibă, aici locuia Sînta Joi.

Petru trase spre ea.

Cînd erau să ajungă la colibă, Sînta Joi le ieși în cale și-i zise „ziua bună“ lui Petru.

Petru îi mulțumi, precum e acuma datina la oameni cu cinste și năvăală ; prinseră după aceea vorbă... cum prind adecă oamenii ce nu s-au văzut încă. Petru spuse veste de la Sînta Mercure, vorbi despre patimile sale și despre calea în care a pornit, și luă „ziua bună“ că zău ! el nu prea avea vreme de pierdut... Hm ! cine știe cît mai avea să meargă pînă la Zîna Zorilor !

— Mai stăi oleacă ! grăi Sînta Joe, să-ți mai zic o vorbă. Acum intri în împărăția Sîntei Vineri : să treci și pe la ea și să-i spui „sănătate și voie bună“ de la mine. Cînd vei merge apoi către casă, să vii iarăși pe la mine, că am să-ți dau ceva care-ți va prinde bine.

Petru mulțami de vorbă și de toate, plecă după aceea mai departe.

Abia merseră cam așa cît ține o pipă de tutun pînă ce și ajunsēră într-o țară nouă.

Aici nu era cald, dar nici nu era frig, ci... așa cumva între el... cum e coala primăvara, cînd încep a se întărca mieii. Petru începu acum a răsufli mai a stîmpărare. Era însă un pustiu... numai năsip și scai...

— Oare ce să fie aceea ? întrebă Petru, dînd cu ochii de așa ceva ca și o casă, însă departe... foarte

Abia-și sfârși Petru zicala, pînă ce și văzu cum că Sînta Vinere deschide fereastra vorbind către el cu vorbă dulce și blîndă :

— Să văd cununa, fătule !

Petru-i întinse cununa.

— Vino în casă ! zise Sînta Vinere, nu te teme de cîni, că ei înțeleg voința mea.

Așa și fu. Cîinii începură a mișca din coadă, mergînd în urma lui Petru, cum merg după om, cînd vine seara de la țarină.

Petru zise „bună seara“ cînd intră în casă, își puse pălăria pe vîrfurile cuptorului și se așeză pe pomnol ¹ după ce i se zise să șadă.

Acuma se vorbi... iaca, despre lucruri de toate zilele, despre lume, despre răutatea oamenilor... și despre alte lucruri ca astea... fără nici o treabă și preț... Precum se vedea, Sînta Vinere era foarte supărată pe oameni, iar Petru-i dădea în toate dreptate, cum se cade adecă omului care șade la masa altuia.

Doamne ! dar și bătrînă era baba asta !

Eu nu știu de ce privea junele de Petru așa de a diochiul la ea ! doară voia să-i numere creșturile din față ?!

Poate... Ar fi trebuit însă, ca să se nască de șapte ori tot una după alta și să trăiască tot cîte de șapte ori cît un om într-o viață pentru ca să poată ajunge la capăt cu număratul...

Sîntei Vineri îi rîdea inima de bucurie cînd vedea cum că Petru se perde cu totul în privirea ei.

— Cînd nu era încă ce este, începu Sînta Vinere vorba, cînd lumea încă nu era lume, atunci m-am născut eu, și eram atît de frumoasă ca copilă, încît părinții mei au lăsat să fie lume, ca să fie cine să

¹ Pomnol — lavița de lingă cuptor.

se minuneze de frumusețea mea... Când s-a făcut apoi lumea, eu eram fată mare, și de minunat ce s-a minunat de frumusețea mea, lumea m-a diocheat... De atunci se face pe toată suta de ani cite o creștătură pe fața mea... Și acuma-s bătrână.

Sînta Vinere nu mai putu vorbi mai departe despre aceasta, de tristă și de supărată, ci vorbind mai departe, îi spuse apoi lui Petru cum că tată-său era odată împărat mare și puternic, și, născîndu-se vrajbă între el și Zîna Zorilor, care împărățește în țara vecină, fusese batjocorit, cum nu se cade, de către vicleana de vecină. Începu apoi a vorbi cite rele toate despre Zîna Zorilor...

Petru, ce să mai facă și el ? Asculta tăcut. Iacă mai zicea și el citeodată : „Așa e, zău, aici ! Ce alta să poată face ?“

— Dar să-ți dau un lucru, dacă ești voinic și vrei să mi-l faci, grăi Sînta Vinere cam pe cînd începură a fi somnoroși. Este la Zîna Zorilor o fîntînă. Cine bea din apa ei, acela înflorește ca trandafirul și ca viorelele. Să-mi aduci un ulcior din această apă, și-ți voi fi bună mulțămitoare... Lucrul e greu ! ce e drept e drept ! Împărăția Zînei Zorilor e păzită de fel de fel de fiare și de zmei îngrozitori. Să-ți spun însă ceva și să-ți dau un lucru.

După ce vorbi așa, Sînta Vinere se duse la un scrin ferecat din toate părțile și scoase din el un fluieraș mic-micuț.

— Vezi tu fluierașul ista ? grăi către Petru, mi l-a dat un moș bătrîn încă de cînd eram tînără. Cine aude sunetul acestuia, acela adoarme... doar-me... pînă ce nu-l mai aude. Tu să iei fluierașul și să tot cînți din el cît vei fi în Împărăția Zorilor. Nime nu te va atînge, căci toată lumea va dormi.

Petru spuse acuma în ce cale a pornit și ce treabă cearcă. Sînta Vinere se bucura și mai tare. N-au

mai stat mult de vorbă. Dar cum să și steie cînd a fost trecut acuma miezul nopții bine, binișor.

Petru luă „noapte bună“, băgă fluierașul în teacă și se sui în podul casei, ca să mai doarmă și el de la o vreme. Pe cînd se revărsau zorile, Petru era în picioare ; luceafărul boului nici nu s-a fost ridicat bine pe cer, pînă cînd el s-a și fost sculat... Luă un troc mare, îl umplu de jăratec și se duse ca să hrănească caii. După ce Murgul mîncă cite de trei ori trei, iară ceilalți cai cite trei trocuri pline de jar, Petru trase la fîntînă, adăpă și se făcu gata de cale.

— Stăi ! strigă Sînta Vinere de la fereastră. Mai am să-ți zic o vorbă !... Să-ți mai dau un sfat...

Petru s-apropie de fereastră.

— Lasă un cal aici și pleacă numai cu trei. Mergi apoi încet pînă ce vei ajunge la Împărăția Zorilor. Aici descalecă și intră pe jos... Cînd vei veni apoi îndărăt, așa să vii, ca toți trei caii să-ți rămînă în cale, s-ajungi pe jos.

— Așa voi să fac ! grăi Petru voinde să plece.

— Nu te grăbi, că n-am gătit încă, vorbi Sînta Vinere mai departe. Să nu privești la Zîna Zorilor, că ea are ochi care vrăjesc și priviri care răpesc mințile. E urîță, atîta de urîță, încît nici nu-ți pot spune. Are ochi de buhă, față de vulpe și gheare de miță. Auzi ?! să nu privești la ea... Și Dumnezeu să te aducă întreg și sănătos, fătul meu Petre !

Petru mulțami de vorbă și învățătură și nu se opri mai mult. Unde avea el vreme de a sta cu babele la vorbă ! ? Lăsă pe Murgul ca să pască, se întinse apoi la cale.

.
Departee... departee... unde se lasă cerul pe pămînt, unde stau stelele de vorbă cu florile, acolo se vedea o roșeață senină, cam așa cum e cerul coalea în zo-

rile de primăvară, dar mai frumos și mai minunat !...

Acolo era cetatea Zînei Zorilor.

De aci pînă acolo, de acolo pînă aci nu era alta decît iarbă și flori... Și apoi nu era nici cald, nici rece, nici luminos, nici întuneric ci așa cumva între ele... cum e, colea, pe la S-tu Petru, cînd te scoli ca să mîni vitele la turmă... Petru numai de un drag umbla prin țara asta plăcută...

Cît a mers Făt-Frumosul nostru așa, aceea nu se poate spune cu vorbă omenească, fiindcă într-această țară n-a urmat zilei noaptea și nopții ziua, erau pururea zori cu vînt moale și răcoros, cu soarele ascuns și lumina de jumătate ; Împărăția Nopții și a Zilei se începea numai de la casa Sîntei Vineri.

După mult mers și lungă călătorie, Petru văzu zărindu-se ceva alb printre roșata cerului... Cu cît se apropia mai mult, cu atîta ceea ce vedea se desfășura mai tare naintea ochilor lui... Asta era cetatea... Petru privi... privi... Răsuflă apoi o dată cu greu, ca omul care gîndește : „Doamne, mulțumescu-ți !“

Dar și frumoasă era cetatea asta !...

Niște turnuri nalte... nalte... pînă dincolo de Împărăția Norilor, niște păreți albi ca ghiocerii și ridicați mai sus decît cum stă soarele la prînzul cel mare, un acoperiș de argint, dar cum de argint ? ! așa că nici nu strălucea în fața soarelui... și ferști... tot din aer tors cu mîltă măiestrie și țesut în gherghef de aur întunecos... Peste toate aste se jucau apoi razele vesele ale soarelui cum se joacă vîntul cu umbra crengilor colea primăvara, cînd abia se mișcă de leneș ce este.

Petru stete uimit în loc, ca să se poată minuna de atîta frumuseță îngrămădită.

Mult n-a putut să steie, că i-a fost degrabă : des-călecă dară, lăsă caii, ca să pască pe iarba cea plină de rouă, își luă fluierașul, precum i-a fost zis Sfînta Vinere, zise o dată „Doamne-ajută !“ și plecă la lucrul cel mai mare. Abia merse, așa singur, pe jos, o cale cam de trei azvîrlite bune, pînă ce și dete de un năzdrăvan adormit de dulceața fluierașului. Acesta era unul dintre pîndarii jurului cetății Zînei Zorilor. Oare, Doamne, cum a putut crește atît de lung ?

Cum s-a putut întrupa atîta de puternic ?

Cum stătea așa culcat pe spate, Petru începu să-l măsoare cu pașii... Nu voiesc să spun minciună !... a fost însă lung, foarte lung ; atîta de lung a fost, încît Petru răsufală o dată cu greu cînd ajunse de la picioare la cap... nu știu acuma cu de-a bună seamă... de obosit, ori de uimit : nu e luna la răsărit atîta de mare cît era ochiul năzdrăvanului. Apoi barem dacă ar fi fost și acesta ca la altă lume, dar era tocmai în mijlocul frunții... Așa era ochiul !... Cum au putut apoi celelalte să fie !... Petru, voinic de voinic, dar zău ! el mulțumi lui Dumnezeu, fluierașului și Sfîntei Vineri cum că n-a dat de rău cu acest om-neom și plecă cu încetul mai departe...

Așa... cam cît merge omul pînă ce-i vine să se așeze la răcoare, mai merse Petru pînă ce dădu de alte lucruri și mai grozave... Niște bălauri tot cu cîte șapte capete erau întinși la soare și adormiți adînc, cînd pe de-a dreapta, cînd pe de-a stînga... Cum au fost acești bălauri, aceea n-o mai spun : știe anume toată lumea că bălaurii nu-s treabă de glumă și de rîs... Asta era a doua pază a împrejurului de curte... Petru trecu cam cu fuga... nu știu acuma de grabă ori de groază...

Nici n-ar fi fost însă minune dacă s-ar fi îngrozit !...

Bălaurul e bălaur !!

Acuma ajunse Făt-Frumos la un rîu.

Să nu gîndească însă nimeni că acesta ar fi fost rîu ca rîurile... Nu apă, ci lapte curgea aici, nu peste nisip de peatră, ci peste pietre scumpe și mărgăritare... și nu curgea lin sau repede, ci lin și repede deodată, cum curg zilele omului fericit. Acesta a fost rîul care curge jur împrejur pe lîngă cetate... tot curge, tot curge... fără a mai sta, fără a mai merge mai departe.

Pe marginea rîului dormeau tot cam de o săritură unul de la altul niște lei îngherați... Ce lei însă ! Cu părul de aur și pe dinți și gheare tot cu ferecătură... Aceștia erau paza rîului... Dincolo, de cea parte de rîu, era o grădină frumoasă, foarte frumoasă... cum nu poate adecă fi decît la Zîna Zorilor. Pe mal, tot flori din flori, pe flori dormeau dulce și lin tot zîne din zîne, care de care mai frumoase, mai vrăjitoare și mai dulce la față...

Petru nici nu cuteza ca să privească într-acolo...

Făt-Frumos se întreba acuma cum să treacă peste rîu. Rîul era lat și adînc, și peste rîu numai o punte... asta însă cum nu mai sunt punțile în astă lume... Dincoace și dincolo, pe un mal și pe altul, tot cîte-o frunte de punte, păzită tot de cîte patru lei dormitori. Puntea însă ?... peste punte nu poate trece suflet de om... O vezi cu ochii, dar simți golătate cînd calci cu picioarul pe ea... Cine știe din ce o mai fi fost și asta făcută !... Doar chiar din un pui de nour ?

Destul că Petru rămase pe țărmul rîului. Să treacă ? nu poate. Să înoate ? nu e treabă. Ce să facă dară ? !

Hei ! să nu fie grijă de Petru ! Cu una, cu două, el n-o sfîrșește ! Se întoarce îndărăpt pînă ce ajunse

la năzdrăvanul cel mare. „Ce va da tîrgul și norocul, gîndi în sine, să stăm dară și la vorbă !“

— Scoală, voinice ! strigă apoi pe năzdrăvan, trăgîndu-l de mîneca surtucului.

Cînd năzdrăvanul se deștepta din somn, întinse palma după Petru, așa ca și cînd vrei să prinzi o muscă.

Petru suflă în fluieraș. Năzdrăvanul căzu iarăși la pămînt.

Așa-l trezi și adormi Petru de trei ori una după alta, adecă de trei ori l-a trezit și de trei ori l-a adormit... Cînd fuse ca să fie de a patra oară, Petru își dezlegă năframa de la grumazi, luă degetele cele mici ale năzdrăvanului și le legă cu ea laolaltă, scoase sabia și, prinzînd pe năzdrăvan de piept, mai strigă o dată :

— Scoală, voinice !

Văzîndu-se năzdrăvanul atîta de rău batjocorit :

— Ei, zise către Petru, nu te lupti în luptă dreaptă ! Stăi la luptă dacă ești voinic !

— Mai așteaptă oleacă ! mai nainte am o vorbă cu tine, grăi Petru. Jură că mă vei trece peste rîu, și atunci te las să vii la luptă.

Năzdrăvanul făcu jurămînt, și Petru-l lăsă să se scoale.

Cînd năzdrăvanul se simți deșteptat, se repezi la Petru, ca să-l turtească c-o lovitură... Și-a aflat însă omul !

Nici Petru nu era de ieri, de alaltăieri, și el se repezi voinicește. Trei zile și trei nopți se luptară. Năzdrăvanul dete cu Petru de intră pînă în genunchi în pămînt ; Petru dete cu năzdrăvanul pînă în brîu ; iară dete năzdrăvanul pînă în piept, și mai în urmă Petru pînă în grumazi !...

Cînd năzdrăvanul se simți așa strîmtorat :

— Lasă-mă, strigă înspăimîntat, lasă-mă, că mă dau bătut !

— Treci-mă peste rîu ? întrebă Petru.

— Trec ! răspunse cea din gaură.

— Ce să fac cu tine dacă-ți calci vorba ?

— Ucide-mă, fă ce vrei cu mine, numai acumă mă lasă să trăiesc.

— Așa să fie dară ! zise Petru.

Luă după aceea mîna cea stîngă a năzdrăvanului și o legă de piciorul cel drept, îi băgă năframa în gură, ca să nu strige, îl legă la ochi, ca să nu vadă, și porni așa, purtîndu-l de mînă către rîu.

Cînd ajunseră la rîu, năzdrăvanul păși cu un picior de o parte, cu altul de alta de rîu, luă pe Petru în palmă și-l puse frumos de cealaltă parte.

— Acuma e bine ! grăi Petru.

Suflă după aceea în fluieraș și năzdrăvanul căzu de-a lungul pe malul rîului.

Așa trecu Petre rîul. Cînd zînele cele ce se scăldau în laptele rîului auziră sunetul fluierașului lui Petru, ele căzură somnoroase, ieșiră din lapte și adormiră pe florile de pe mal. Așa dormind le află Petru cînd se coborî din palma năzdrăvanului. Nici nu cuteză să steie multă vreme la ele. Frumoase erau, Doamne ! Cum putea apoi să fie însăși Zîna Zorilor ? Sau doară ea e cea mai urită dintre cele frumoase ? Făt-Frumos nu se întrebă mult, ci porni, ca să vadă.

Cînd intră în grădină, începu a se minuna din nou. Cît a umblat și pățit, atîta frumuseță n-a mai văzut !...

Lasă că arborii erau tot cu crăci de aur, că izvoarele curgeau mai limpede decît roua, că vînturile se mișcau cîntînd, și florile vorbeau vorbe dulci și frumoase, dar Petru mai mult se mira de aceea că în întregă această grădină nu era nici

o floare desfăcută, ci numai boboci. Parcă aici a fost stat lumea locului și era să fie pururea tot primăvară... Oare când vor înflori florile aceste dacă n-au avut vreme să înflorească pînă acuma ? Și dacă n-au înflorit, pentru ce ?...

Așa se întreba Petre, așa și încă și într-alt chip, în calea lui către cetate... Nimic nu-i stătea în cale ; nimic nu-i oprea gîndirea ; toată lumea dormea ; zînele de pe la izvoare, păsările de pe crengi, căprioarele dintre tufișuri și fluturii de lîngă flori, toate erau duse de fluierașul lui Petru. Chiar nici vîntul nu se mai juca cu frunzele, nici razele soarelui nu mai sorbeau roua de pe iarbă, și riurile încetară de a mai curge... Singur Petru era treaz : Petru cu gîndurile sale și Petru cu mirarea gîndurilor sale. Ajunse la curte. Jur împrejurul curții se întindea un ierbiș frumos și des, un ierbiș ce fugea ca vîntul. Poarta era în frunte, o poartă tot din flori și alte lucruri frumoase. Pe sub poartă și pe lîngă poartă, iarăși flori, care de care mai și mai, încît lui Petru i se părea că umblă pe nourii cînd calcă pe ele. Pe de-a dreapta și pe de-a stînga dormeau zînele ce au fost să păzească intrarea în curte. Petru privi în toate laturile, mai zise o dată „Doamne ajută !” și intră în cetate.

Ce a văzut Petre într-această curte, aceea nici n-o mai spun, știe doară toată lumea că curtea Zînei Zorilor nu poate fi ceva lucru de rînd. Jur împrejur, zîne împietrite, pomi cu frunzele de aur și cu florile de mărgele și pietre scumpe, stîlpi de raze de soare și netezi ca și paltinul, trepte lucii și moi ca și culcușul fetelor de împărat și un aer plin de miros dulce și adormitor...

Nici nu voiesc să spun că numai grajdul, în care stau caii Sfîntului Soare, era mai frumos decît cetatea celui mai mare împărat din lume...

Așa era asta la Zîna Zorilor, și nici n-ar fi putut fi altfel... Cum să fie doară? Petru se sui pe trepte și intră în cetate. Cele dintii douăsprezece odăi erau din pînă, altele douăsprezece, din mătase. Urmară apoi douăsprezece de aur. Petru trecu cu iuțea prin toate patruzeci și opt : aici află pe Zîna Zorilor, într-a patruzeci și noua, care era cea mai frumoasă dintre toate.

Astă casă era lungă, lată, naltă, ca și o biserică din cele mai frumoase... Jur împrejur, păreții erau acoperiți cu fel de fel de mătăsuri și alte lucruri minunate ; pe jos, pe pămînt, pe unde umblai cu picioarele, era nu știu ce strălucitor ca oglinda și moale ca perina și... mai erau acum tot felul de lucruri frumoase, ca la Zîna Zorilor adecă... Unde va fi doară frumos dacă nu aicea !... Cum zic, lui Petru i se opri răsufarea cînd văzu că se vede în mijlocul atîtor lucruri așa grozav de frumoase.

În mijlocul acestei biserici sau ce era, văzu Petru fîntîna cea vestită, pentru care a venit el atîta lume de pămînt. O fîntînă ca toate fîntînile și nimic mai mult !... Te miri cum a și răbdat-o Zîna Zorilor în casa ei !... Avea niște doage din moși și strămoși. Bag sama, a fost lăsat, că așa să rămînă !... Și acuma am să spun o vorbă mare ! Lîngă fîntînă era chiar Zîna Zorilor aieva, așa cum era !

Era, Doamne, un leagăn de aur și... numai Dumnezeu știe de ce încă, destul cum că era frumos, aici în leagăn dormea Zîna Zorilor pe perini de mătase umplute cu suflare de vînt de primăvară... Nici nu era frumoasă... Dar de unde să și fie !... N-a, zis doară Sfînta Vinere că are fel de fel de lucruri urite și îngrozitoare ? Ce să mai lungim dară vorba ?... Poate că Sînta Vinere a

avut drept. Poate să fie !... Destul cînd Petru privi la ea, așa cum dormea în leagăn, el stete cu sufletul amorțit și nu suflă mai mult în fluierașul cel vrăjit... era încremenit de minunat ce se minuna... Ba ! frumoasă era... frumoasă !... mai frumoasă decît chiar cum ți-ar părea că ar fi să fie Zîna Zorilor... mai mult nu vreau să zic !...

Pe de-a dreapta și pe de-a stînga leagănului dormeau cîte douăsprezece zîne din cele mai alese. Bag sama au adormit legănînd pe împărăteasa lor... Petru nici nu le văzu de privit ce privea la Zîna Zorilor, pînă ce nu tresăriră toate din somn cînd nu mai auziră fluierașul !... Petru... tresări dară și el... și începu a cînta din nou în fluieraș. Iarăși adormi lumea, și Făt-Frumos păși cu trei pași mai înainte.

Între leagăn și fîntînă era o masă, pe masă un colac alb și moale, frămîntat cu lapte de căprioară, și cu bocal de vin roșu și dulce ca visul de dimineață. Acesta era colacul puterii și celălalt vinul juneței...

Petru privi o dată la colac, o dată la vin și o dată la Zîna Zorilor, se apropia după aceea cu încetul, pași doi pași către leagăn, masă și fîntînă.

Cînd Petru ajunse la leagăn își pierdu mințile și nu se mai putu răbda, ci sărută pe Zîna Zorilor... Zîna Zorilor deschise ochii și privi la Petru cu o privire, încît el își pierdu mințile încă mai tare...

Suflă după aceea în fluieraș, ca Zîna Zorilor s-adoarmă ; luă cununa cea de aur și o puse pe fruntea Zînei Zorilor ; luă o bucătură din colacul de pe masă, bău o înghițitură din vinul întineritor... și iarăși sărută, și iarăși luă o îmbucătură, iarăși bău o înghițitură... Așa de trei ori una după alta... de trei ori a sărutat pe Zîna Zorilor, de

trei ori a îmbucat din colac și de trei ori a gustat din vin... După aceea și-a umplut ulcioarele cu apă din fântină și a perit cum piere vestea cea bună. Când Petru ajunsese în grădină, dete de o lume cu totul nouă...

Florile erau flori; bobocii se desfăcuseră; izvoarele curgeau mai repede; razele soarelui se jucau mai vesel pe părății cetății, și zînele aveau mai multă plăcere în fețele lor. Toate aceste din trei sărutări...

Cum a intrat Petru, așa a și ieșit: printre zîne și flori, pe palma năzdrăvanului, printre lei, bălauri și năzdrăvani... Când fu apoi în scară, privi o dată îndărăt și văzu că lumea întreagă s-a pornit în urma lui... Hei! dar și-au dat de om! Nu ca vîntul, nu ca gîndul, nu ca dorul, nu ca blestemul, ci mai repede de cum trece fericirea s-a fost lăsat Petru pe cale... Goana rămase îndărăt, și Petru sosi pe jos la Sînta Vinere.

Sînta Vinere știa că Petru o s-ajungă, din rîncezatul Murgului, care din cale de trei zile simți apropierea stăpînului său: îi ieși dară în cale cu colac moale și cu vin roșu.

— Bun ajuns, Făt-Frumos!

— Bună ziua, soră sfîntă!

Petru-i dete ulciorul cu apă de la fîntîna Zînei Zorilor. Sfînta Vineri-i mulțami frumos. Mai vorbiră apoi cîteva cuvinte despre calea lui Petru, despre curtea Zînei Zorilor și despre frumusețea Sorei Soarelui, și Petru puse șeaua pe Murgul, că zău! el nu prea avea vreme de pierdut... Baba Vinere asculta cînd cu dulce, cînd cu amar, cînd cu drag, cînd cu necaz; văzînd apoi cum că Petru va să meargă, îi pofți sănătate și noroc.

Petru nici nu stete pînă n-ajunse la Sînta Joe. Aici se coborî de pe cal și intră, precum a fost vorba să fie.

Nici la Sînta Joe nu se prea opri, zise „bună ziua“ mai făcu o vorbă scurtă și luă „sănătate bună“.

— Stăi ! să-ți mai spun una mai nainte de a porni în cale, zise Sînta Joe cu grijă. Să-ți ai grijă de viață ; să nu legi vorba cu om ; să nu mergi iute, grăbit ; să nu iei apa de la mînă ; să nu crezi la vorbă, și să fugi de buze dulci. Să te duci cum ai venit. Calea e lungă, lumea e rea, și tu ai la tine lucru mare !... ascultă dar de mine. Iacă-ți dau o năframă ; nu e de aur, nu-i de argint, nici de mătăasă, nici de mărgele ; e de pînză nășădită, să o porți, că e vrăjită... Cine-o poartă, pe acela fulgerul nu-l ajunge, sulița nu-l pătrunde, sabia nu-l taie și gloanțele sar de pe trupul lui.

Așa grăi Sînta Joe. Petru primi și ascultă ; se lăsă apoi cu Murgul în vînt și se duse, se duse... cum se duc adecă feții-frumoși cînd îi mînă dorul de casă.

La Sînta Miercure Petru nici nu se mai coborî de pe cal, ci zise „bună ziua“ din spatele calului și mînă mai departe.

Intr-o bună vreme îi veni cutia cea vrăjită în minte, și vrînd să audă veste din lume, o scoase din teacă. Nici nu o scoase bine, nici nu o deschise cum se cade, pînă ce și începu a vorbi ce vorbea de acolo din ea.

— S-a supărat Zîna Zorilor pentru că i-ai furat apa... S-a supărat Sînta Vinere pentru că i s-a spart ulciorul... S-au supărat frații tăi Florea și Costan pentru că li-ai luat împărăția.

Petru începu a rîde cînd auzi de atîta supărare. Nici nu știa ce să întrebe mai înainte.

— Cum a spart Sînta Vinere ulciorul ?

— De bucurie ce i-a fost, a început a juca și a căzut cu ulcior cu tot.

— Cum am luat eu împărăția de la frații mei ?

Cutia începu acuma a spune că, fiind împăratul bătrîn și orb de amîndoi ochii, Florea și Costan s-au dus la el și au cerut ca să împartă împărăția între dînșii. Împăratul li-a spus că numai acela va împărăți țara, care va aduce apă de la fîntîna Zînei Zorilor. Înțelegînd frații lucrul, merșeră la baba Birșa și asta le spuse, că ai fost, ai făcut și ai pornit, ca să vii.

Frații se sfătuiră, și acuma au pornit în calea lui Petru, ca să-l ucidă, să ieie apa de la el și să împărățească peste țară.

— Minți, cutie spurcată ! strigă Petru mînios cînd le auzi toate aceste, și dete cu cutia de pămînt, încît crăpă în șaptezeci și șapte de bucăți.

N-a mai mers mult pînă ce și văzu nourii din țara sa, simți suflarea vînturilor de acasă și zări din depărtare pe ici-colea cîte un munte de pe marginile țării. Petru stete în loc, ca să vadă mai bine, că-i părea că nu e adevăr ce-i părea.

Era să treacă peste puntea cea din marginea împărăției, cînd văzu c-aude ceva din depărtare... așa ceva, ca și cînd ar striga un om, și ca și cînd l-ar striga chiar pe el după nume : „Măi Petre !“

Voi să stea în loc.

— Mergi ! mînă ! strigă Murgul. Nu e bine să stai !

— Ba nu ! stăi ! să vedem ce e, cine și pentru ce. Să dăm față cu lumea.

Petru zise și suci frîul Murgului.

Ei, Petre ! Petre ! oare cine te-a învățat să stai ?... Oare n-ar fi mai bine să te pleci la sfatul Murgului ?... Așa e lumea, n-ai ce face !

După ce se întoarseră, văzu, Doamne, pe cine văzu? pe frate-său Florea și pe frate-său Costan... Amîndoi erau și împreună se apropiiau către Petru... Petre! mergi! mină! Sau nu ți-a zis Sînta Joe să nu legi vorbă cu om? sau nu știi ce veste ți-a dat cutia Sîntei Miercuri? Frații veneau cu vorbă bună și cu buze dulci... Și Sînta Joe a fost zis... Petre! Petre!... ai uitat ce-a zis?!... Cînd Petru văzu pe frații săi cei dulci, zbură din spatele Murgului la ei în brațe. Doamne! dar cum să nu zboare! De cînd n-a văzut el față de om? de cînd n-a auzit vorbă pămîntească!?

Și a curs vorba cum curge între frați. Petru era vesel și fericit. Florea și Costan erau buni la vorbă și dulci la buze... Singur Murgul era trist, singur el își lăsă capul la pămînt.

După ce frații vorbiră multe de împăratul bătrîn, de țară și de calea lui Petru, Florea începu a-și încreți fruntea.

— Frate Petre! lumea e vicleană! n-ar fi mai bine ca să ne dai nouă apa, ca s-o ducem noi? grăi fratele viclean. Ție-ți iese unul în cale, iară pe noi nimeni nu ne știe de unde venim, unde mergem și ce ducem.

— Da! da! grăi Costan, Florea vorbește bine.

Petru clătină o dată, de două ori din cap, și spuse fraților săi treaba cu năframa. Frații cei doi văzură acuma că pentru Petre nu este decît o moarte. Florea începu dar a bate șaua, ca să pri-ceapă iapa.

Cam de vreo trei azvîrlite d-acolo era o fîntînă cu apă limpede și rece.

— Nu ți-e ție sete, măi Costane? grăi Florea trăgînd o dată cu ochiul către Costan.

— Da ! răspunse Costan, pricepînd ce și cum ar fi să fie. Hai, frate Petre, să ne stîmpărăm o dată setea și apoi să pornim cu Dumnezeu. Noi vom merge în urma ta și te vom păzi de năcaz și primejdie.

— Nu merge, Petre !... nu merge, că nu dai de bine !... Murgul necheză o dată...

Hei ! dar Petru nu l-a înțeles !...

Ce s-a întîmplat după aceea ? Ce să se întîmple ? Nimic nu s-a întîmplat !...

Fîntîna era lată și adîncă...

Frații porniră cu apa către casă, ca și cînd ei ar fi adus-o chiar de la Zîna Zorilor.

Murgul mai necheză o dată, așa de turburat și de dureros, încît se înfiorară și pădurile, fugi pînă la fîntînă... și stete împietrit de durere...

Așa fuse treaba cu Petru cel voinic și Făt-Frumos viteaz ! Bag sama așa i-a fost ursita, ca s-ajungă în ceas rău !

La curtea împăratului se făcu ospăț și veselie mare. Merse vestea în țară cum că feciorii împăratului, Florea și Costan, au adus apă de la fîntîna Zînei Zorilor.

Împăratul se spălă cu apă pe ochi și văzu, — cum om încă n-a mai văzut... Era în casa împăratului pe după cuptor un vas cu curechi ; în doaga acestui vas ședea un verme : împăratul îl văzu prin lemn, așa vedea de bine.

După ce împăratul împărți țara între feciorii săi cei voinici, se retrase în curtea sa cea mare ca să-și trăiască zilele bătrînețelor în pace !

Așa se sfîrși treaba cu apa de la fîntîna Zînei Zorilor. Țara făcu un ospăț de trei zile și trei nopți și se puse iarăși la lucru, ca și cînd nici nu s-ar fi întîmplat nimic.

După ce Petru se depărtase de la leagăn, ieși din casă și curte, după ce sunetul fluierașului nu se mai auzea. Zîna Zorilor își veni în ori ¹, deschise ochii, ridică capul și privi în toate laturile, căutînd nici ea singură nu știa ce... „Ce a fost ? întrebă pe de jumătate încă prin vis. Cine ?“

I se părea cum că a văzut ceva prin vis, ba chiar aieve, ceva dulce, plăcut, o ființă ca și cînd ar fi omenească, însă mai puternică în privire, mai altfel decît ceea ce a fost văzut pînă atunci... „Nu știți voi ce a fost ?... Ați văzut și voi ?... Sau ați dormit ?... ați visat ?“ Așa le întrebă Zîna Zorilor pe zîne, și se întrebă pe sine însăși... Îi părea că de cînd a văzut ce-a văzut chiar nici sufletul său nu mai e tot acela... Și nimene nu-i răspundea, toată lumea stătea uimită.

Văzu cununa... „Ce cunună frumoasă !... Cine oare a cules florile din ea ? cine oare le-a împletit în cunună ?... și cine oare a adus aici cununa și a lăsat-o la mine pe leagăn ? !“ Zîna Zorilor se întristă.

Văzu pînea pe masă... Lipseau din ea trei bucățele : una de-a dreapta, una de-a stînga și una din mijloc.

Din vinul juneței lipseau asemenea trei înghițituri : una de deasupra, una din fund și una din mijloc... A trebuit să fi fost cineva aicea... Zîna Zorilor se întristă încă mai tare ; îi părea că o doare ceva, și nu știa ce și unde...

Apa din fîntînă era tulbure... Apă ! apă a dus cineva de-aici !... Zîna Zorilor se supără.

¹ *A-și veni în ori* — a-și veni în fire.

Cum a putut intra cineva fără veste ? !...

Unde e paza cea aspră ? năzdrăvanii, bălaurii ? Ce au făcut lei ferecați ? și zînele ? și florile ? și soarele ?... Nimeni n-a păzit ? nimeni n-a fost la locul său ?... Zîna Zorilor se supără pe deplin.

— Lei, zmei, bălauri, năzdrăvani, porniți, go-niți, ajungeți, prindeți și aduceți ! porunci Zîna Zorilor în supărarea ei cea mare.

Porunca sună, și toată lumea se puse în mișcare.

Petru s-a fost însă întins la fugă încît nici razele soarelui nu-l puteau ajunge.

Toți veniră triști, toți aduseră vești triste, Petru a fost trecut peste marginile Împărăției Zorilor, unde întreaga pază nu mai avea putere.

Zîna Zorilor își uita acum supărarea de tristă ce se făcu și trimise pe Sfîntul Soare ca să umble în lume, să facă din șapte zile una, să cerce, să afle și s-aducă vești.

O zi din șapte zile Zîna Zorilor n-a făcut alta decît a stat și privit în calea Soarelui, a privit... privit... pînă ce au început a-i curge lacrimile din ochișori, nu știm acum, de privitul cel mult, ori de durerea și dorul ei cel mare ?

Iată-ntr-a șaptea zi Sîntul Soare se reîntoarne... roșu, trist și obosit... Iarăși veste rea !... Hei ! că Petru era unde razele soarelui nu pot pătrunde !

După ce Zîna Zorilor văzu că și cea din urmă încercare fu în zădar, dete poruncă aspră în țară. Zînele să nu mai zîmbească, florile să nu mai mi-roase, vînturile să nu mai miște, izvoarele să nu mai curgă limpede și razele soarelui să nu mai lumineze. Porunci apoi ca între lume și Împărăția Zorilor să se lase vâlul cel mare a întunecimii,

prin care să nu străbată decît o singură rază din soare, care să ducă vestea-n lume cum că „pînă ce nu va veni acela care a dus apa de la fîntină, soarele să nu mai miște pe cer.“

A mers vestea în lumea cea întunecoasă... Oamenii înțeleseseră că lumina cea grozavă nu e decît pentru lumina ochilor împăratului...

Nimeni nu vedea în lume afară de împăratul ; nimeni nu vedea necazurile întunerecului decît împăratul. Dete dar fiilor săi Florea și Costan sfat și poruncă ca să pornească, să meargă și să mințiască lumea de întunerec. Cine a mințit una minte și a doua ; Florea se puse în șea și porni către Împărăția Zorilor acuma, cînd Petru a fost curățit calea. Cînd Florea era s-ajungă la curtea Zinei Zorilor, Zîna Zorilor simți cum că va să vină ceva străin.

— Vine cineva ? întrebă cam aspru.

— Vine, răspunseră zmeii ce stăteau pază la punte.

— Cum vine ? peste punte ori pe sub punte.

Puntea era — acum știm noi — cum era ! Florea trase pe sub punte.

— Voinicul vine pe sub punte ! răspunseră zmeii cam în glumă.

— Grijii de el, neagră vă fie lumina ! zise acuma Zîna, și primi pe Florea ca să intre.

Pe Florea-l trecură fiorii cînd văzu atîta frumuseță.

— Bun ajuns, voinice ! tu ai furat apa ?

— Să fie de bine ! zău eu am luat-o !

— Tu ai băut vinul ?

Florea stete mut.

— Tu ai mîncat pîineă ?

Florea zise „ba“.

— Tu m-ai sărutat ?

Florea-și uită vorba.

— Na ! oarbă-ți fie lumina ! învață-te să mai minți ! zise acumă zîna supărată, și-i dete lui Florea două pămîi, una pe de-a dreapta, una pe de-a stînga, încît ăstuia i se întunecară ochii.

Doi zmei duseră apoi pe orbitul de Florea acasă și treaba se găti.

Porni și Costan în urma frățîne-său.

Porni, ajunsese, o păți și reînturnă.

În lume nu mai rămase acumă nici o rază de lumină.

Așa rămase lumea întreagă oarbă de dragul ochilor unui împărat.

După ce Zîna Zorilor a văzut cum că nu poate afla pe Petru, a chemat la sine pe întreagă țara sa, pe zmei, bălauri, năzdrăvani și lei, pe toate zînele, pe toate florile, pe toți supușii i-a chemat la sine. Chiar și Sîntul Soare a trebuit să se coboare de pe cer, să desfrîne caii de la căruță, să-i bage în grajd și să intre la Zîna Zorilor.. Cînd au fost așa toți adunați împreună, Zîna Zorilor nu le mai împărți mai mult la porunci, ci tristă și muștrată cum era, luă „ziua bună“ de la toți supușii săi, le mulțami pentru iubire și credință și-i trimise în lume, ca să meargă să facă fiecare după capul și priceperea sa. Numai doi lei, doi zmei, doi bălauri și tot atîția năzdrăvani opri la sine, ca să fie cine să-i păzească puntea. Trimise toate zînele în grădină și lăsă ca să nu intre-n curte pînă ce nu o vor vedea pe ea senină ; lăsă ca florile să miroasă d-aici înainte un miros care îmbată orice ființă omenască, ca vînturile să se miște cîntînd atîta de dureros, încît orice suflet omenesc să plîngă cînd le aude, ca izvoarele să curgă apă amară, și lăsă

ca soarele pe toată ziua dată de Dumnezeu să arunce câte de șapte ori șapte raze seci în lume.

După ce toate aceste le rîndui, se duse la roata cea mare, pe care era învîrtit firul traiului omeneșc, și opri roata de a se mai întoarce și viața omenească de a mai curge... Dup-aceea, Zîna Zorilor s-ascunse din fața lumii în fundul curții celei mari, în locul cel mai întunecos și mai neîngrijit...

Zmeii, bălaurii și năzdrăvanii ieșiră-n lume și, de rușine ce le era, s-ascunseră în cele mai adînci pustiuri și peșteri, ca ochiul omenesc să nu-i mai vadă; leii-și lepădară părul de aur și ferecătura de pe gheare și dinți, și de supărați ce erau, se făcură sălbatici; zînele s-ascunseră prin grădini; florile, izvoarele și vînturile se supuseră voinței Zînei Zorilor, și razele seci, fără căldură și lumină, și astăzi se văd întinse pe cer coala în nopțile de vară...

Viața omenească stete locului și timpul înceta d-a mai curge...

Doi lei, doi zmei, doi bălauri și doi năzdrăvani se puseră pază la punte.

Cît a rămas Împărăția Zorilor astfel, aceea nu se știe și nici nu se poate spune...

A trecut multă vreme așa fără să fi curs!

A înțeles și Sînta Vinere că Zîna Zorilor s-a supărat; raza cea pustie și Vîntoasele ce cutreierau lumea întreagă i-au fost adus știre de mult... S-a supărat de jumătate, iar de cealaltă jumătate s-a bucurat: s-a supărat pentru că nu mai putea să mai privească în căutătoare¹ și s-a bucurat pentru că vedea pe Făt-Frumosul său cel voinic scăpat și pe vecina sa cea frumoasă tristă... A mai

¹ Căutătoare — oglindă.

fost apoi necăjită pentru că i s-a spart ulciorul cu apa cea minunată.

Cînd Sfînta Vinere văzu însă că întunerecul nu mai încetează, lumina nu mai vine, și cînd pieri și cea din urmă rază de pe pămînt, zic, cînd Sfînta Vinere văzu că Zînei Zorilor i-a trecut de glumă, ea porunci Vîntoaselor ca să pornească toate împreună, să se izbească în vîlul cel mare de la marginea împărăției, să-l miște din loc și să facă ca lumina să curgă în lume.

Vîntoasele porniră, care de care mai turbate, care de care mai grozave și mai înfricoșate, cum merg adecă Vîntoasele... Ți se părea că au să ia lumea cu sine și să nu se mai oprească în loc cu ea.

Ajunseră la vîl, se izbiră în el... și cum se izbiră?... Vîlul nu se mișcă !...

Vîntoasele se mai izbiră o dată, apoi încă o dată... adecă de trei ori una după alta.

Și apoi nu se izbiră mai mult... văzură cum că vîlul stă mai țeapăn decît pămîntul în țîținele sale. Stătură cîteva clipe locului, rușinate și oboșite, se întoarseră după aceea îndărăt, și înconjură o dată lumea în mînia lor cea turbată... Ce a fost calea lor ? acuma-și poate gîndi fiecare ce a fost ! Bine cu de-a bună seamă n-a putut fi ! vai și amar !...

Vîntoasele sosiră acasă și spuseră Sfintei Vinerei, cum și ce e cu vîlul.

Sfînta Vinere se supără acuma și de cealaltă jumătate : trimise Vîntoasele la curtea împăratului ca să ducă lui Petru vorbă și sfat : să meargă să stea de vorbă cu Zîna Zorilor și să facă ce va face ca să aducă lumina în lume.

Vîntoasele porniră de-a doua oară, acuma ceva și mai încet, mai nepripit, ca și cînd pleci adecă

în treabă bună și la om de nărăvală¹... Ajunseră la curte... Petru nu e !...

Vîntoasele începură a se mișca mai a străin.
Petru a pierit în cale.

Vîntoasele luară curtea din stînga, apoi din dreapta, apoi din mijloc... O întoarseră, suciră, ridicară și aruncară pînă ce nu se mai alese nimic din ea... După aceea porniră cu vestea despre moartea lui Petru către coliba Sfintei Vineri.

— Porniți cu toții în lume ; mișcați tot ce e de mișcat și aflați pe Petru. Viu sau mort mi-l aduceți ! porunci Sfînta Vinere după ce auzi vestea cea tristă.

Trei zile și trei nopți Vîntoasele nu mai steteră.

De trei ori scoaseră copacii din rădăcini, de trei ori scoaseră riurile din cursul lor ; de trei ori sfărîmară nourii izbindu-i de stînci ; de trei ori măturară fundul mării și de trei ori prăpădiră fața pămîntului.

Toate fură în zadar !... Ele intrară acasă care de care mai obosite, care de care mai minioase și mai rușinate.

Numai una n-a sosit încă : vîntul cel de primăvară, leneș, moale și întîrziatic... Unde să fi rămas ?... Toți știau că multă treabă n-o fi fost să facă. Cine știe... de obosit ce-o fi fost, s-a pus undeva la răcoare... Nimeni nu-și mai bătea capul cu el.

Iac-odată, într-un tîrziu, după ce toată lumea ș-a mai rupt gîndul de a mai afla pe Petre, frunzele începură a se mișca.

Sfînta Vinere simți molătatea suflării și ieși afară.

¹ Om de nărăvală — om de treabă, cinstit.

— Ce veste aduci ? întrebă pe cea mai dragă dintre Vîntoase.

— Tristă e de tristă, dar bună-i de bună, șopti vîntul cel tînăr. După ce m-am fost obosit de atîta cercetare, de atîta spart și prădare, dădui de-o fîntînă seacă și cugetai să intru în ea, ca, scutit de surorile mele, să mă mai odihnesc mai nainte de a porni către casă.

— Și-n fundul fîntînei aflași pe Petru ? strigă Sînta Vinere plină de bucurie.

— Da ! și pe Murgul de o parte.

— Dulce-ți fie vorba, dragu-ți fie sufletul, și pururea veste bună s-aduci ! zise acum Sînta Vinere către vîntul cel de primăvară, îi porunci apoi ca să se repeadă pînă la Sînta Joe și să-i spună ca să se gătească cu tigaia de aur, că de Petru nu e bine, să sară d-acolea pînă la Sînta Miercure și să-i spună ca să vină la fîntînă cu apa vieții.

— Înțeles-ai ? îi mai zice Sînta Vinere. Să fii c-un picior aici, cu unul acolo !

Și porniră cu toții... Sosiră cu toții la fîntîna cea părăsită...

De Petru nu era decît os și cenușă.

Sînta Miercure luă oasele și le încheie laolaltă... Nu lipsea nici unul.

Sînta Vinere porunci Vîntoaselor ca să desfunde fîntîna, s-arunce pulberea în sus și s-adune cenușa lui Petru... Toate se făcură...

Sînta Joe făcu foc, culese rouă de pe frunze în tigaia cea de aur și puse tigaia pe foc... Cînd apa începu a fierbe, Sînta Miercure zise trei vorbe, privi o dată către răsărit, o dată către apus, o dată către miazăzi, o dată către miazănoapte, apoi aruncă iarba vieții în apa cea feartă.

Tot așa făcu și Sînta Vinere cu cenușa lui Petru. Sînta Joe numără după aceea, unul, două, trei și luă tîgaia de pe foc.

Din cenușa lui Petru, din rouă și din iarba vieții s-a fost făcut o unsoare mirositoare. Vîntul cel de primăvară sufla o dată peste ea, și unsoarea se slei. Acuma unseră oasele lui Petru cu unsoarea de șapte ori în jos, de șapte ori în sus, de șapte ori cruciș, tot de atîtea ori curmeziș, și cînd fuseră gata, Petru sări în picioare, pe de o sută și pe de o mie de ori mai frumos decît cum a fost, pe de o sută și pe de o mie de ori mai voinic și mai fălos decît cum a fost !

— Sai pe cal, voinice ! zise Sînta Vinere.

Îndată ce Murgul simți pe stăpînul său în spațele sale, începu a necheza și a scăpăra din picioare... Era mai viu decît cum a fost cîndva !

— Unde pornim ? întrebă vesel.

— Către casă ! răspunse Petru.

— Cum să mergem ?

— Ca blăstemul !

Petru mulțami de vorbă și treabă, se întinse apoi la cale, și merse — merse, cum merge adecă blăstemul, pînă ce ajunsese la curtea împăratului. De curte nu mai era decît locul. Nu vedeaî urmă de om de la care să poți auzi o vorbă sau o veste... Iacă într-un tîrziu Birșa ieși din fundul unei pivnițe mucezite.

Petru înțelese ce e, cum, din ce pricină, întoarse frîul Murgului și merse mai repede decît cum a venit... Nici nu răsufală pînă la Împărăția Zorilor. Cîtă vreme a trecut de cînd a rămas cum a fost să rămînă trebile-n Împărăția Zorilor, aceea cu vorbă și grai nu se poate spune...

Multă vreme a trebuit să treacă !...

Cînd Petru sosi la punte, în soare nu mai erau decît trei raze luminoase, şapte calde şi nouă seci... celelalte toate le-a fost lepădat cu de-amănuntul... Cînd Petru se opri cu Murgul, toată lumea se opri cu el ca să vadă ce va fi să fie acum.

Zîna Zorilor simţi cum că ceva deosebit trebuie să fie în apropiere, că-i părea că tocmai acum s-a deşteptat din visul cel ce-a făcut-o tristă... Ea dorea... nu ştia ce... tocmai ca şi atunci...

— Cine vine ? întrebă cam cu jumătate de gură.

— Ține-te bine, stăpîne ! zise Murgul.

Petru strînse din pîteni, trase din friu, şi nici nu se simţi pînă ce fuse de cealaltă parte de punte.

— Voinic vine peste punte ! strigară păzitorii ridicîndu-şi pălăriile din cap.

Zîna Zorilor nu se mai mişcă din loc şi nu mai grăi nici o vorbă. Ca pe nevăzute sări Petru la ea, a cuprins-o în braţe şi o sărută... cum sărută adecă feţii-frumoşi pe zînele drăgăstoase...

Împărăteasa Zorilor simţi că simte ce n-a mai simţit... Nu mai vorbi, nu mai întrebă, ci făcu semn ca să bage pe Murgul în grajdul Soarelui şi intră cu Petru în casă...

Zînele începură a zîmbi vesel ; florile începură a mirosi dulce ; izvoarele deteră a curge limpede ; vînturile se prefăcură în cîntec de bucurie ; roata vieţii începu a se întoarce mai repede decît prisenelul ; vîlul cel negru căzu la pămînt şi soarele strălucitor se ridică în sus către ceruri... sus... mai sus decît cum a fost cîndva... Şi-n lume se făcu lumină ca faţa Soarelui, încît nouă ani, nouă luni şi nouă zile oamenii nu văzură nimic de lumina cea înfricoşată.

Petru merse acasă, aduse pe tatăl său cel bătrîn şi pe mama sa cea bătrînă, făcu c nuntă încît

fi merse vestea-n nouăzeci și nouă de țări și se făcu împărat peste amîndouă împărățiile.

Iară fraților Florea și Costan li se dete lumina ochilor, ca să vadă și ei fericirea lui Petru.

Asta a fost, dragii mei cei buni, povestea lui Petru Făt-Frumos cu Zîna Zorilor din Țara Soarelui.

Petru a trăit și a împărățit cu pace și cu sănătate... și doară mai împărățește și astăzi cu ajutorul lui Dumnezeu.

Convorbiri literare, 1 iunie 1872

FLORIȚA DIN CODRU

Poveste

A fost ce-a fost ; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

În mijlocul codrilor, lângă drumul cel mare, lângă drumul cel de țară, pe unde umblă și trece împăratul cu voinicii săi, era odinioară o crîsmă, la crîsma aceea era o crîsmăriță ; crîsmărița avea o fată, și pe fată o chema Florița. Fata asta nu era însă fiica crîsmăriței, și crîsmărița nu era mama fetei : fata era fată fără părinți, și crîsmărița maică de suflet a fetei... Cine să fi fost părinții fetei chiar nici cei mai bătrîni și mai cu sfat oameni nu pot s-o spună ; asta nime n-a putut s-o înțeleagă... Într-o bună dimineată, crîsmarul s-a dus după lemne la pădure... și... iacă ce să vezi : pe o poiană limpede și plină de flori a aflat o fetiță ce se juca cu niște pui de căprioară. Cum, cînd și de unde să fi ajuns copilița asta prin codru, aceea minte pămîntească nu poate s-o priceapă. Doar a crescut ca și florile din pămînt ; doar a căzut ca și stelele din cer ; sau s-a prefăcut cumva, pe nepricepute, din văzduhul curat. Destul cum c-atîta era de frumoasă fetița asta, încît de-ar fi fost să fie din om, ar fi trebuit să fie — cel puțin — fată de împărat.

Cine știe ?... vreun împărat ce domnește în ascuns prin adîncul codrilor...

Crîșmarul s-a lăsat de lemne, a luat fata în brațe, a dus-o acasă... și de aici înainte a fost fata de suflet a lui și a crîșmăriței.

Așa a crescut apoi fata la crîșmă. În toată ziua se făcea mai mare, și cu cît se făcea mai mare, cu atîta mai frumoasă la față, mai plăcută la făptură și mai dulce și mai înțeleaptă la vorbă. Pentru aceea oamenii o numeau Floare, — Floarea cea frumoasă de la crîșma din codru.

Nu numai Florița, ci și maică-sa, crîșmărița, era însă frumoasă. Crîșmărița nu era însă așa de frumoasă ca și Florița, și Florița altfel iară, nu ca și crîșmărița. Crîșmărița era frumoasă ca și o pană de păun ; Florița era frumoasă ca și o floare ce crește ascunsă în umbra tufelor. Crîșmărița era frumoasă încît nimeni nu se putea răbda ca să nu vorbească cu ea și nimeni nu cuteza să privească la ea ; Florița era frumoasă încît nimeni nu se putea răbda ca să nu privească la ea și nimeni nu cuteza să vorbească cu ea. Crîșmărița atîta era de frumoasă încît dacă-i vedeai fața oglindită în fața vinului, ți se părea cum că vinul e mai tare și mai înfocat ; Florița atîta era de frumoasă încît dacă-i vedeai fața oglindită în fața vinului ți se părea cum că vinul e mai dulce și mai moale.

A mers dară vestea în lume și în țară cum că la crîșma din codru se bea vinul cel mai bun, crîșmărița din codru e cea mai frumoasă crîșmăriță din țară, și cum că Floarea Codrilor e cea mai frumoasă fată din lume. Cîți drumeți treceau prin țară, toți se opreau la crîșma din codru, gustau un strop de vin, vorbeau o vorbă cu crîșmărița și aruncau o privire la Florița, și apoi, cît trăiau pe lume, vinul

cel bun, vorba cea dulce și fața cea frumoasă nu le ieșea din minte.

Intr-o zi de dimineață trece vestea din gură în gură pînă ce ajunge la crîșma din codru cum că peste ziuă are să treacă împăratul pe aici pe lîngă crîsmă, cu voinici, cu curte și cu mare lucru și treabă... precum trec adecă împărații. Crîsmărița... acuma știm noi cum sunt muierile ! Dă în dreapta, dă în stînga, sparge, șterge, curățește, s-a chitit, s-a pieptănat... cum fac adecă muierile cînd nu e ca totdeauna. Din zori de zi pînă în prînzul cel mare nu s-a mai mișcat de la căutătoare : tot s-a sucit și dessucit, pînă cînd nici ea singură nu știa ce are să mai facă. Cînd se simți gătită cum se cade, ea se puse înaintea căutătoarei, privi îndelungat și cu drag la fața sa, apoi grăi :

— Frumoasă sunt, oglindă ?

— Frumoasă, zău, răspunse căutătoarea ; pe de o sută și pe de o mie de ori e însă mai frumoasă Florița, pentru că ea are față ca zorile dimineții, ochi ca și cîmpul cerului și trup ca raza soarelui.

Crîsmărița nu mai asculta nici o vorbă, ci ieși afară, izbi ușa, intră în crîsmă și se puse cu vorbă aspră și neîmpăcată la Florița : că nu e bună, că e proastă, că e leneșă — că e toate, numai așa nu, precum ar trebui să fie. După ce i s-a făcut apoi destul de vorbe, a dat poruncă aspră ca Florița de aici înainte în toată ziua să se scoale des-de-dimineață, să măture casa, crîșma, curtea, să fiarbă mîncare... și iarăși să măture, să spele, să taie lemne, să facă foc și mîncare — pînă ce s-o face noapte ; iar dacă s-a făcut noapte, să se suie în podul casei, să-și coboare un sac de grîu necernut și s-aleagă gunoiul din el, ca numai semințele curate să rămînă ; numai după ce va sfîrși toate aceste lucruri

îi era iertat să se culce și să doarmă pe trei scinduri de goron.

Împăratul veni, gustă o picătură de vin, grăi o vorbă cu crîșmărița cea frumoasă și-și merse mai departe în cale

Florița — sărmana de Floriță ! — ea trei luni, trei săptămîni și trei zile trase-n jugul cel aspru fără să grăiască o vorbă, fără să plîngă o lacrămă, fără să-nceteze a-și cînta cîntecele vesele... Și pe cît muncea mai mult, pe atîta ți se părea mai rumenă la față, mai vie la privire și mai harnică, și mai sprintenă, și mai drăgăstoasă.

Peste trei luni, trei săptămîni și trei zile iarăși sosi vestea cum că împăratul era să treacă cu voinicii pe lîngă crîsmă. Crîșmărița se găti încă mai cu țorțoi decît în cel dintîi rînd și, cînd se simți gătită, iarăși întrebă pe căutătoare :

— Frumoasă sunt, oglindă ?

— Frumoasă, zău ! răspunse căutătoarea, dar pe de o sută și pe de o mie de ori mai frumoasă Florița, pentru că are fața ca mărul, ochi ca și căprioara și trup ca și crinișorii.

Ce vorbe a zis, ce vorbe n-a zis crîșmărița către Florița, aceea nici n-o mai spun : știe acuma fiecare cum că, zău ! muierile n-aleg la vorbe cînd li-a trecut de glumă... Vai și amar d-acela care în lume n-a avut parte de bine, care n-are maică, n-are taică, n-are frați, n-are surori, ci stă așa singură, ca și frunza acățată d-un paiangen... Bag sama, așa e dată, ca unul să strîngă și altul să frîngă.

Crîșmărița, în supărarea ei cea mare, porunci ca Florica de aci înainte să nu mai iasă la fața soarelui, ci tot în pivnița cea mare din fundul grădinii să muncească. Lăsa apoi să se facă un război cum nici înainte de aceea, nici după aceea n-a fost altul ;

numai suveica¹ era atîta de mare, încît voinic trebuie să fie acela care să ți-o ridice de la pămînt. Cum au trebuit apoi să fie celelalte! Pe acest război a trebuit apoi să țese Florița pe toată ziua nouă coți în lung, o pînză în care urzeala era din fire încît nu le vedeai cu ochii, iar năsădeala din funii, pe care nici cele mai sălbatice fiare nu le-ar fi putut rupe, și apoi să țese, încît nici năsădeala să nu se vadă prin urzeală, nici în urzeală să nu se facă crîmpiță². Dacă Florița și-a făcut lucrul, ea are să capete o bucățică de pîne, făcută jumătate din pazme, jumătate din cenușă, și un ulcior de apă clocită la soare.

Împăratul a venit, și-a gustat picătura de vin, și-a grăit vorba către crîsmărița cea frumoasă și și-a făcut calea mai departe.

Florița nouă luni, nouă săptămîni și nouă zile a muncit, sărmana de Florița, în întunerec, ascunsă sub pămînt și chinuită, și flămînzită, și batjocorită ca vai și amar de ea!

Peste nouă luni, nouă săptămîni și nouă zile, *acuma de-a treia oară*, iarăși sosi vestea cum că împăratul vrea să treacă pe lîngă crîsmă cum înainte de asta n-a trecut încă, adecă cu mare lucru și treabă și cu multă socoteală... Era ca astă dată nu numai copitele, ci și cozile și coamele cailor să fie aurite... și fel de fel de lucruri, de care înainte de asta nici nu s-a vorbit... Era adecă să fie lucru mare și împărătesc!... Se zicea cum c-acuma vine

¹ „*Suveica*“ se numește instrumentul cu ajutorul căruia „năsădeala“, adică firul țesut, se trage prin „urzeală“, adică firele lungi în care se țese (n.a.).

² „*Crîmpița*“ este termenul pentru încurcarea firelor. Acea femeie țese bine care nu „roade“, adică rupe și leagă „nod“ în pînză care „bate des“, încît firele crucișe nu se deosibesc, ci sunt dese unul lîngă altul (n.a.).

și feciorul împăratului, un voinic... voinic ca și un fecior de împărat...

Crîșmărița?... trei zile și trei nopți ea n-a stat în loc... În zorile de-a treia ziuă crîșma era mai curată decît ghiocelul și crîșmărița mai chitită și mai hoscocorată¹ decît ce-a fost ea însăși cîndva. Și apoi, așa cum era, se puse, acuma de-a treia oară, înaintea căutătoarei.

— Frumoasă sunt, oglindă ?

— Frumoasă, zău ! grăi căutătoarea, dar pe de-o sută și de-o mie de ori mai frumoasă Florița, pentru că ea are față ca și fagurele topit, ochi ca și nevasta unui împărat și trup ca și roușoara de pe flori.

Crîșmărița nu mai zise nici o vorbă, își înghiți minia, și, plină de gînduri amare și de necaz nestîmpărat, se așeză pe prispa de dinaintea casei pentru ca s-aștepte și să vadă sosirea împăratului...

Iacă într-un tîrziu, cam pe cînd stă soarele la prînzul cel mic, se văzu din depărtare că vine, că s-apropie, c-acuși s-ajungă ceva ca și un nor strălucit.

Venea împăratul cu voinicii și cu feciorul său, venea, însă, încît copitele cailor nici nu făceau colb și pulbere, ci numai așa... din strălucitul aurului celui mult simțeau cum că acuși va să fie aici... Cînd crîșmărița și oamenii ce stăteau de vorbă înaintea casei văzură cum că de aici înainte nu e glumă și rîs, ci chiar va să fie ceva, ei cu toții se sculară în picioare și făcură adecă cum fac oamenii de treabă cînd are să fie lucru cu cinste și mare... Poți ști acuma ce e aceea cînd vine chiar împăratul cu oamenii și cu feciorul său !... Crîșmă-

¹ *Hoscocorat* (ă) — înzorzonat ; țifnos.

rița își tocmi cătrînța, se scutură de colb și se supse la buze ; oamenii își luară pălăriile din cap și se neteziră la păr... Iară Florița toca din război.

Abia fură gătiți, pînă ce sosi și împăratul și năvăli cu ceata cea strălucită asupra crișmei. Împăratul, feciorul cel de împărat și voinicii cei mîndri se coborîră toți cu toții de pe cai, ziseră „bună ziua“ și băură vin de cea bun... După ce și-au băut vinul și și-au zis vorbele, încălecară apoi și se duseră încă mai repede decît cum au fost venit... De Florița... nimeni n-a întrebat, nimeni nu s-a îngrijit... Numai feciorului de împărat i se părea cum că nu e precum ar trebui să fie : cum că vinul nu e ca lauda, cum că crișmărița nu e ca vestea... Ce să faci însă ? Și el își dete pîteni la cal și se repezi mai departe cu ceata cea strălucită...

După ce împăratul, voinicii și feciorul de împărat s-au fost depărtat, crișmărița chemă la sine pe Baba Boanța, o vrăjitoare vestită, care era atîta de bătrînă, încît ținea minte cînd codrii erau ca iarba, munții ca mușunoiul și văile ca și crețaturile la ea pe față... atît de bătrînă era Boanța... și de cînd trăiește n-a făcut alta decît vrăji și alte lucruri ascunse și nepricepute... Acuma era vorba ca să facă ce va face cu sărmana de Florița.

După multă vorbă și îndelungată sfătuire, crișmărița se înțelese cu Boanța ca asta să lege pe Florița la ochi, s-o ducă în codru, să-i scoată ochii și s-o lase acolo, ca s-o mănînce fiarele și alte grozăvenii de acelea din pădure și de prin guduroaiele întunecoase.

Mult sfat nu s-a făcut după aceea. Boanța merse în pivniță, legă pe Florița la ochi... și făcu precum i s-a fost zis.

Cînd ele ajunseră în adîncul codrului, pe unde ființă omenească n-a călcat de cînd e lumea,

Boanța scoase cuțitul cel mare, dezlegă legătura cea neagră de pe ochii Floriței și făcu ca să-și facă treaba... Abia privi însă la Florița în față și în ochi, ea scăpă cuțitul din mână și stete uimită și încremenită — cum stă omul când mare lucru i se pune în cale... Mulți ani a trăit și multă lume a umblat Baba Boanța : pe Florița n-a văzut-o decît o dată... De frumoasă ce-o vedea, îi părea cum că nici n-o vede, ci numai și-o gîndește... Florița... sta și ea uimită de ce vedea : ea — sărmana ! — nu știa ce are să i se facă, ce are să pătească.

Cum Florița și Boanța stăteau așa uimite, deodată, ca din pușcă, sări o căprioară dintr-un tufar, și cum sări, cum trecu pe lângă Florița, cum privi la ea, așa privi, încît ochii amîndoi, și cel de-a dreapta, și cel de-a stînga, îi săriră din cap și căzură la Florița în poală.

Baba Boanța mulțumi lui Dumnezeu cum că nu e silită să facă un păcat mare, luă ochii cei de căprioară și-i duse, ca să spuie cîrciumăritei cum că i-a scos de la Florița din cap.

Florița rămase singură și părăsită... Ce să facă ? Porni încotro o duseră ochii și norocul.

Multe zile și multe nopți a pribegit Florița așa singură prin codru, fără s-audă grai pămîntesc, fără să vadă ființă omenească. Numai din cînd în cînd i se ivea cîte o fiară sălbatică în cale și asta rămînea însă privind din depărtare, o urma o bucatică de cale și apoi se ascundea în tufele dese. Florița mergea cîntînd mai departe... Unde — nici ea singură nu știa... Mergea... mergea...

Într-atîtea și atîtea zi, tocmai în revărsatul zorilor, pe cînd se dezvelea ziua din noapte, văzu cum că vede ceva, așa ca ș-o casă, zărindu-se printre frunzele copacilor. Înaintea casei lucra un om ghebos ceva — nu știu — ce aplecat la pămînt, dar

lucra, încît nici cu trăsnetul n-ai fi putut să-l trezești de la lucru... Dar cum lucra ? — nu ca altă lume. Toate le făcea întoarse și sucite, ca și omul adecă care nu pricepe lucrul de care s-a prins. El lucra la un pui... Mai înainte îl ciupeli¹ și numai după aceea îl opări cu apă fiartă — mai înainte îl drese și numai după aceea îl ciupeli și opări...

Cînd Florița văzu cît de necioplit ~~mi~~ se mișca ghebosul, ea nu se putu răbda ca să nu meargă să-l învețe și să-i ajute...

— Bun lucru, bădiță ! grăi Florița blînd ca totdeauna...

Ghebosul privi îndărăt cînd auzi, așa ca prin vis, vorba cea dulce a Floriței, și cînd privi și văzu ce vede... poate acuma fiecare să știe ce trebuie să fie atunci cînd un ghebos privește în fața Floriței, Ghebosul scăpă și cuțitul, și puiul, și toate le scăpă din mînă, și sta înaintea Floriței, încît i se părea c-acuma nici nu e ghebos mai mult... Dar nici Florița nu sta la flori și frunze ! Ghebosul era atît de hîd, cît Florița de frumoasă : cu gura ca grapa, cu ochii ca ceapa, cu nasul cîrlig, cu părul pîrlit...

— Ce ai de gînd cu puiul ? întrebă Florița după ce-i mai trecu amețeala.

— Am să-l frig pentru tovarăși, răspunse ghebosul cam cu jumătate de gură, ca omul din care scoți vorba cu frică.

— Ce tovarăși ? îl întrebă Florica.

Ghebosul privi lung la Florica, ca un om care ar vrea să zică ceva și nu știe cum s-o scoată mai nimerit.

— Vezi casa asta ? zise el de la o vreme, mai cu inimă. Asta e casa celor doisprezece hoți de codru.

¹ A ciupeli — a jumuli o pasăre de pene.

Ei s-au dus la hoțit, și eu am rămas ca să le fac de mâncare.

Așa e, doisprezece hoți — hoți de codru și grozavi, cu căpitanul lor cel înfricoșat — au locuit în astă casă... Și știe toată lumea cum că hoții de codru se spală în toată dimineța cu sînge de copil nebotezat și sînge de fete mari, iar în față de om nu pot să privească pentru că simțesc junghi în spate, și-n cap, și pe toate laturile... Nu e minune dar, dacă Florița a cam tresărit cînd a auzit vorbe atît de mari... Hei ! dar Florița nu s-a înfricoșat — zău nu s-a înfricoșat, ci cu vorbă veselă și ris pe buze a zis către ghebos :

— Un pui pentru doisprezece hoți ? Nici pe-o măsăa n-are să le ajungă.

— Vezi bine că doară nu am eu atîta pricepere, răspunse ghebosul făcîndu-se și el înțelept. Ieri le-am fript un juncan, și ei m-au bătut pentru c-a fost prea mult : astăzi știu că nu m-or bate.

— Iar azi te-or bate pentru că le-ai fript prea puțin... Aide ca să te învăț eu ce, cum și cît să faci, zise Florița sărind sprintenă, cum era ea, peste pragul casei.

Acuma tăie patru pui și-i fierse, tăie doi purcei și-i fripse, făcu o zămuță bună și caldă, și arătă ghebosului cum are să facă de aici înainte.

— Iacă așa, dragul meu, și așa... și așa, — îl învăța adecă precum învață o maică bună și îngrijitoare.

Ca nu cumva să se întîmple ceva cu hoții, ghebosul spuse Floriței cum că să-i spuie lui pe cînd are să fie gata cu mîncările, să fugă cît o duc picioarele ca să nu cadă în mîinile hoților, căci el numai atunci va cînta din fluierașul cel mic, care cheamă pre hoți la prînz.

Florița găti mîncarea, puse vasele pe masă, mai curăți, mai netezi, făcu casa, încît numai de-un drag să șezi în ea, apoi se puse la vorbă cu ghebosul și vorbiră... vorbiră pînă ce uitară de hoți, de fluierită, de toate.

În adîncul codrului hoții începură să flămînzească, să se supere și, care de care mai cu greu gînd la inimă, să pornească către casă... Hei ! ghebosule, ghebosule, mare necaz ți-ai făcut !

— Ce se simte aici ? întrebă Florița simțînd ceva, ca și cînd ar fi sînge sau așa ceva...

— Vai ! sărmanul de mine ! strigă ghebosul înspăimîntat, vin hoții ! Fugi ! Ba nu fugi, căci n-ai vreme de fugă... Ascunde-te sub pat.

Florița — de frică, ce să facă ? — se ascunse sub pat. Iar cei doisprezece hoți de codru veneau tot unul după altul, și încă din depărtare s-auzea cum ziceau că-au să-l ucidă, să-l turtească, să-l taie bucățele pre ghebosul... Cum nu ? ! cînd ei răbdau la foame... ei... hoți ca dînșii !

Ghebosul le ieși în cale, ca să-i roage de iertare și să le spună cum că le-a făcut mîncări bune.

— Să taci deloc ! grăi căpitanul. Nu-mi priește mîncarea pînă ce nu mă spăl cu sîngele tău.

După aceea intră în casă pentru ca s-aducă cuțitul cel mare ; iară ceilalți prinseră pe ghebos și-l făcură nod.

Cînd căpitanul intră pe prag, el rămase stînd uimit în loc : i se părea că astă casă netedă și curată nu e a lui.

— Măi oameni ! grăi către cei de afară, veniți încoace !

— Ce e ? întrebară cei de-afară.

— Veniți cînd zic !

Cînd hoții pășiră pe prag, ei priviră încă mai uimiți decît căpitanul la casa lor... Așa privind, le

trecu de minie, și iarăși le veni foamea ; se așezară unul după altul la masă.

Ghebosul, ca și omul care era s-o pățească, se făcu sprinten, fugi la vatră și intră cu mâncările în casă.

Cînd căpitanul simți mirosul aburilor din zeamă :

— Măi ! grăi către ghebos, pentru că mi-ai curățit casa, te lăsăm pînă după prînz.

După aceea luă lingura, gustă din zeamă și o purtă prin gură.

— Ce mîncare e asta ? întrebă după aceea.

— Zeamă, cu cînte să fie zis, zeamă calduță, răspunse ghebosul.

— Bună mîncare ! grăi căpitanul. Luă după aceea lingura, dete la fiecare hoț cîte trei linguri, și ce rămase își ținu sie.

Hoții își mîncară pîrticica și după aceea priviră, lingîndu-se pe buze, la pîrticica căpitanului.

Ghebosul intră cu carnea cea de pui.

— Ce e aceasta ? întrebă căpitanul.

— Pui, pui fript, răspunse ghebosul.

Căpitanul își tăie o bucățică, gustă și apoi grăi către ghebos :

— Măi ! asta s-o fi adus tu mai înainte ! Pentru că ne-ai făcut atît de bune mîncări, noi cu toții te iertăm !

După aceea luă cuțitul, tăie la fiecare hoț cîte o bucățică și ce rămase își ținu sie.

Hoții își mîncară bucățelele, după aceea începură să privească la bucățile căpitanului, lingîndu-se pe degete... Iară căpitanul de la o vreme începu să răsuflă cu greu și să mănînce cu țîriiita, numai de ici, de colea cîte o bucățică, cîte un fir, ca și omul care ar mînca și nu mai poate mînca de sătul ce e, săracul...

— Frate căpitane, grăi unul dintre hoții cei flă-mînzi, tu te-ai săturat : dă-ne nouă ce a rămas !

— Ce ? îi zise căpitanul, sau n-ați avut și voi : asta o țin pentru mine — pentru ca s-o mănînc deseară.

— Să nu fie supărare, grăi ghebosul, mai sunt încă și alte mîncări.

— Auziți voi ? zise căpitanul, celelalte sunt ale voastre.

— Ba nu ! grăiră hoții, noi vrem să mîncăm din asta, căci asta e bună...

Vorbă din vorbă : hoții începură a se certa... Unii că asta, alții că ceea ; treaba stă rău, și dacă ghebosul n-ar fi intrat cu purceii cei fripți în casă, zău nu cred că nu s-ar fi întîmplat un lucru nesfîrșit. Cînd însă mirosul fripturii le intră în nas, îndată se stîmpără.

— Ce e aceea ? întrebă căpitanul.

— Purcel, purceluș fript ! răspunse ghebosul.

Căpitanul gustă... Așa ceva pînă acuma nici în vis n-a gustat.

— Măi prostule ! grăi către ghebos, acumă trebuie să-l aduci tu pe acesta ? Să mi-l pui mie pe sară, și dete puii la ceilalți hoți.

— Să ne dai purcel ! grăiră hoții, ai zis că ce vine e al nostru.

— Ce ? sau n-ați zis voi că puii să vi-i dau ? zise căpitanul mîniindu-se urît.

.
O vorbă nu zic mai mult !... Hm ! aceea nu e glumă cînd căpitanul zice așa vorbe către tovarășii săi flămînzi... Poate acumă fiecare să știe ce e aceea cînd unsprezece hoți se bat cu căpitanul lor... Sărmana de Florița ! dacă ar fi știut ea cum că asta are să fie din mîncările cele bune.. Zburau, Doamne, săbiile, cuțitele și fel de fel de lucruri, și

se băteau hoții precum se bat nourii în capete și se prăpădesc... Așa lucru n-a fost încă de cînd e lumea !

Și Florița ?... Bun e sufletul bun ! Doamne, bun e !... bun ca și darul și mîna lui Dumnezeu ! Cînd hoții se băteau, sfărîmau și prăpădeau mai a peire, Florița nu se mai putu răbda, ci ieși de sub pat și se puse tocmăi în mijlocul lor, și cum s-a pus, a stat acolo între ei, între hoții cei înfricoșați, bătăuși și hoți de codru.

Ce-a fost după aceea, cum s-a făcut, cum s-a sfîrșit, aceea e acuma treaba lor... Oare, Doamne... cînd vede cineva pe Florița, s-ar mai putea bate și supăra, i-ar mai putea veni gînd rău și neîmpăcat ?... Hoții steteră toți încremeniți, și amuțiră, și scăpară săbiile, cuțitele și fel de fel de lucruri ce aveau în mînă : li se părea cum că a venit pedeapsa lui Dumnezeu asupra capetelor lor, ca să-i tragă la socoteală pentru păcatele lor cele multe în răutatea lor cea mare și înfricoșată și hotească... Iară Florița le grăi în graiul ei cel blind :

— Nu vă supărați, bădișorilor, că, dacă doriți, iarăși vă fac mîncările încă mai bune și mai căldute decît cum au fost cele de astăzi.

Hoților li se părea că cerul s-a dărîmat asupra lor, și munții, și codrii, cînd auziră vorba Floriței.....

De aici înainte Florița rămase la casa hoților ; îi îngriji, îi curăți, le făcu mîncări bune, îi ținu la povești frumoase și la vorbe blinde ; iar hoții nu se mai mișcă de-acasă. Le părea că de aici înainte nici n-au ce să cerce în lume... Așa merse asta pînă ce li se sfîrșiră mîncările : ajunseră că abia mai aveau bucate pentru trei zile și trei nopți. Apoi nici unul nu voia să se urnească de-acasă pentru ca să cîștige ; fiecare voia să taie lemne, să facă foc, să

spele, să măture, să văruiască, să îngrijească grădina cea cu flori, să facă adecă după placul și dorința Floriței.

Într-o zi Florița merse în grădina cea cu flori, ca să vadă cum și ce, și află că un porc sălbatec a făcut mare zguduire printre straturi, și, aflînd, tare și mult s-a întristat. Hoții, cum auziră, toți cu toții săriră la puștile cele ruginite și merșeră și goniră și nu se opriră pînă ce nu-l împușcară pe porcul cel sălbatec. Cînd căpitanul, care era cel mai sprinten dintre toți, venea cu el în spate, așa pășea de fălos, așa privea de mîndru, încît erai să crezi c-a stat de vorbă cu Sf. Petru... De aici înainte fiecare hoț voia să fie cel mai harnic, mai de treabă și mai voinic. Ghebosul, cel mai înțelept dintre dînșii, îi împărți în două : șase inși trebuiau să meargă în toată ziua la cîștig, iar alții șase aveau să rămînă acasă pentru ca să lucreze după porunca ghebosului și dorința Floriței.

Cei mai isteți dintre hoți se duseră în cetatea împăratului și cumpărară cu mulți bani fel de fel de lucruri frumoase și le aduseră, ca să le pună la căpătîiul Floriței așa ca nimeni să nu știe cine le-a pus... Și apoi li se înnebuneau mințile cînd vedeau cum că Floriței îi sare inima de bucurie cînd dimineța își afla cîrpele cele frumoase la căpătîiul patului.

Așa curgea traiul hoților de cînd ei au dat de Florița, și așa traiul Floriței de cînd ea a dat de hoți. Îți rîde inima cînd îți aduci aminte !

Hei ! dar lumea e rea ! Bag samă nici Dumnezeu nu vrea ca în lume să fie numai bine !...

Crîșmărița după multă vreme iarăși privi în căutătoare, iarăși întrebă, căutătoarea iarăși îi răspunse și iarăși făcu vorbă cu Baba Boanța... Ce-ți e muierea vicleană ! nici în fundul lumii nu-ți lasă pace și trai bun...

Baba Boanța își făcu trebile, află cum și ce e cu Florița și unde se află ea, porni apoi în cale către codrul cel vestit... Când ea era s-ajungă la casa hoților, află că vede niște oameni vorbind : erau cei șase hoți ce stau cu ghebosul la sfat. Ea luă șapte frunze verzi de pe creanga unui stejar, grăi asupra lor cîteva cuvinte ce sunau a vrajă, suflă apoi de trei ori asupra lor. Baba n-a suflat bine, pînă ce frunzele se vestejiră și hoții adormiră toți șapte, unul după altul.

Acuma Baba Boanța intră la Florița în casă, spuse cum că-i aduce „sănătate și voie bună“ de la maica sa cea bună ; îi dete apoi un inel de aur, frumos și rotund.

Florița — dar de unde să poată gîndi rău prin capul ei ! — ea trase inelul pe degetul cel mijlociu și nici nu-l trase cum se trage, pînă ce și căzu la pămînt.

După ce Boanța își făcu treaba, ea își luă cîrja de după cuptor și o șterse din cale. Nu-i venea la socoteală ca să stea încă mult fiindcă știa cum că multă vreme n-are să treacă pînă ce hoții se vor trezi din somn. Și hoții cei din codru, zău ! nici pentru o Boanță nu sunt lucru de glumă.

Cînd hoții intrară în casă, și cînd ceilalți sosiră, știe acuma fiecare ce e aceea cînd doisprezece hoți de codru plîng din ruptul sufletului, încît pietrele se mișcă... numai Florița nu se mișca, căci ea era moartă ; moartă... ca și moartă. În durerea lor cea mare, n-avură încotro : hotărîră s-o îmbrace frumos pe Florița, să-i facă un mormînt, și... vai ș-a-mar cînd vine pînă într-atîta ! Cum steteau ei însă așa lîngă mort, văzură ceva ce încă n-au văzut : inelul Boanței... Cît ce traseră inelul de pe deget, Florița își deschise ochii și se făcu mai vie decît ce a fost cîndva.

În bucuria lor cea mare, hoții merseară în cealaltă zi în satul împăratului și cumpărară toate inelele și tot aurul ce se afla în tîrg și-l deteră Floriței pentru ca să nu mai primească de la alții. Și apoi grijeau, Doamne ! cum pot numai hoții să grijească pe Florița, cînd se tem că o vor perde.

Peste șapte luni, șapte săptămîni și șapte zile, crîșmărița iarăși privi în căutătoare, iarăși auzi vorbele supărătoare, iarăși chemă la sine pe Baba Boanța și iarăși trimise primejdia asupra Floriței.

Boanța făcu ca și cellalt rînd, și după ce adormiră hoții, iarăși intră la Florița, îi zise „sănătate și voie bună” și îi dăde o rochie de mătase, grăind :

— Iacă, ți-a trimis-o maica ta cea bună ca să te împodobеști cu ea.

Florița, de bucurie că a primit veste de-acasă, îmbracă rochia ca să vadă cum îi șade. Nici nu trebuie să spun că astă dată Florița căzu mai moartă. Boanța fugi mai iute, durerea hoților fu mai mare și învierea mai puternică și mai îmbucurătoare decît înainte de asta cu atîte săptămîni.

Acuma hoții cumpărară toate mătășurile și frumusețele ce se aflau la neguțătorii cei mari și împărătești ; iar îngrijirea lor se făcu pe de șapte ori cîte șapte mai mare decît ce a fost cîndva.

Peste nouă luni, nouă săptămîni și nouă zile crîșmărița, *acuma de a treia oară, adecă de a doua oară de a treia oară*, iarăși se făli către căutătoare cu frumusețea sa.

— Ești frumoasă, îi răspunse căutătoarea, dar Florița e mai frumoasă, de o sută și o mie de ori mai frumoasă decît ce-a fost ea însăși cîndva, și trăiește ca o împărăteasă.

După aceste vorbe crîșmărița n-a mai chemat pe Boanța la sine, ci și-a legat catrința și ea însăși s-a dus la coliba babei.

Ce-au vorbit, ce n-au vorbit, ce sfaturi au făcut, aceea nu se poate spune... Bune gânduri cu de-a bună seamă nu le-a trecut prin minte... Vai și amar de acela ce dă de rău cu muierile !

Boanța se suflecă, acuma chiar de a treia oară, și aceea nu e glumă, cînd o vrăjitoare ca și Boanța se suflecă cum înainte de asta nu s-a mai suflecat încă... De astă dată nici nu porni pe picioare, ci în miez de noapte, călărind pe o prăjină strîmbă... Mare primejdie trebuie să fi fost în gîndul ei că s-a opintit atît de băbește !

De cînd Floriță murise în două rînduri, hoții nu mai dormeau nici ziua, nici noaptea, ci stau la pază, cum stai cînd de mare necaz și primejdie te temi. Pentru ca nu cumva să-i cuprindă somnul, unul dintre ei totdeauna trebuia să se culce pe un pat de spini, iară subț pat era jăratec viu și înfocat... Boanța văzu că acuma cu una, cu două n-are s-o isprăvească : ea făcu dar lucruri, vrăjitorii și fel de fel de taine, încît mintea curată nici nu le poate gîndi... Pentru ca să adoarmă pe hoți, ea acuma nu făcu vraja cea mai mică, cu frunzele de stejar, ci vraja cea mai mare și nemaipomenită, încît ți se ridică perii în virful capului cînd gîndești la ea. Luă un ac subțirel și mic, dar mic și subțirel, încît nici cu virful limbei nu puteai să-l simțești, dar încă să-l vezi cu ochii, împunse doisprezece stejari cu acest ac, grăi o mulțime de zicăli încîlcite, se-n-toarse de trei ori peste cap, și hoții, toți doisprezece, împreună cu ghebosul, chiar și acela de pe spini și jăratec, adormiră ca morți.

Cînd Boanța intră, acuma de a treia oară, în casă la Floriță, ea nu zise numai „sănătate și voie bună“, ci alte vorbe care de care mai frumoase și mai dulci, cum vorbesc adecă babele cînd voiesc

să-ți strice firea... iară Floriței îi sărea inima de bucurie cînd auzea atîta veste bună și frumoasă de la „ai săi“.

— Să te împodobesc ca pe o împărăteasă, mi-a poruncit maică-ta cea bună, grăi Boanța într-un tîrziu. Să-ți peptăn eu părul și să ți-l...

De unde ar putea Florița să nu facă precum a dorit maică-sa cea dulce?... Ea lăsă ca Boanța să o pieptene, și Boanța o pieptănă, atîta de frumos o pieptănă, atît de frumos îi împleti părul, încît i se încurcau ochii cînd privea la ea și nu știa pe unde o vede mai frumoasă. Dar Boanța nici nu fuse gata cu pieptănatul, pînă ce Florița și căzu moartă, mai moartă decît ce a fost cîndva în viața ei... Boanța i-a fost împletit firul morții în păr.

După ce Boanța își făcu păcatul, ea se sui pe prăjina cea strîmbă și se depărtă mai repede decît Vîntoasele.

Cînd hoții afluă cum că iarăși nu e bine, ei deteră a fugi care încotro, a se opinti din ruptul sufletului, ca doară cumva să învie pe Floriță și de a treia oară. Îi traseră inelele de pe degete, îi dezbrăcară rochia, îi luară salba de pe piept : dar Florița rămase moartă, și hoții cei doisprezece — hoți grozavi din fundul codrului — încet-încet, unul după altul, începură să plîngă, nu cum plîng copiii, ci cum plînge omul cînd vede că acuma toate s-au sfîrșit, că de aci înainte nù mai are ce să facă.

Cînd Florița fu cu totul dezbrăcată, hoții încetară a plînge și rămaseră cu toții încremeniți ; li se opri suflarea și-i părăsi sufletul.

— S-o despletim ! grăi ghebosul.

— Să ferească Dumnezeu ! răspunse căpitanul ; așa de frumos numai ea știe împleti cu degetele ei cele mărunțele !

— Da, da ! ziseră ceilalți hoți. Dacă a venit acumă pînă într-atîta, să fie măcar și moartă precum a fost mai frumoasă-n viață.

De aci înainte hoții multă vorbă nu făcură ; nici n-aveau ce să-și mai zică : îmbrăcară pe Florița în cele mai frumoase giulgiuri, îi puse fiecare cîte un crinișor pe frunte, aleseră cel mai frumos copac din cîldru, făcură un coșciug, cum ei îl știau a face mai frumos, așezară pe Florița în coșciug și-i aprinseră la cap o lumină de ceară curată, topită tocmai din fagurele în care a fost să fie matca albinilor... După ce le gătiră astea, căutară cea mai înaltă poiană din codru și unde erau cele mai multe flori, făcură un mormînt de trei ori mai adînc decît ce era de lat și de trei ori mai lat decît era de lung... și apoi... sărută fiecare pe Florița în mijlocul frunții, și o luară, și o duseră...

— Ho ! stați ! grăi gheboșul cînd văzu că hoții voiesc să arunce pămînt asupra Floriței. Pămînt pe trupul ei ? Nu vă temeți de mânia lui Dumnezeu ?

Hoții toți, unul după altul, lăsară pămîntul din mînă ; le venea să între în pămînt de rușinea păcatului ce erau să facă.

Cînd erau să pornească către casă, nici unul nu putea să facă începutul : erau legați de pămînt și simțeau că acasă nu au ce să mai caute... Se așezară dar jur împrejur pe lîngă mormîntul Floriței și priviră... priviră, pînă ce privind muriră toți doisprezece, unul după altul. Doisprezece hoți au murit, și ghebosul împreună cu dînsii... Sărmanii de ei ! mai c-au fost oameni de treabă... ..
Bag sama așa a fost să fie

Multă, foarte multă vreme a stat Florița așezată în mormînt ; pe lîngă mormînt, peste pămîntul ce sta în jurul gropii, au fost crescut tot flori din

flori, care de care mai frumoase și nemaipomenite, și florile nu cresc ca și bureții peste noapte... După multă vreme dară, feciorul împăratului a venit cu mulți oameni și cu mare treabă ca să vîneze prin codru... Deodată auziră cum fac cîinii mare larmă și multă lătrătură. Feciorul împăratului trimise pe cîțiva argați dintre cei mai tari la inimă, ca să vadă ce e, cum și pentru ce.

Argații veniră și spuseră că s-au adunat cîinii într-o poiană înaltă și luminoasă, și, suindu-se pe un dîmb cu flori, toți cu toții, cu mic cu mare, au început nu să latre, ci să urle, cum urlă cîinele cînd vede bufnița strigînd pe hornul casei, ori cînd arde casa stăpînului său, să urle adecă a primejdie.

Feciorul cel de împărat — fecior de împărat adecă, care nu se mulțumește cu una, cu două — porunci argaților să-l aștepte și se duse ca să vadă el cu ochii și s-audă cu urechile lui de treaba cîinilor.

Cînd simțiră cîinii apropierea stăpînului lor, ei încetară a da semn de primejdie și deteră a-și mișca cozile. Hei ! dar din loc nu se mișcară pînă ce nu păși feciorul cel de împărat în florile cele frumoase... Fecior de împărat, fecior de împărat... doisprezece oameni împietriți nu sunt glumă ! zău, și chiar un fecior de împărat trebuie să tresară cînd îi vede printre flori — și apoi cînd privi în mormînt ?... Feciorului de împărat îi păru cum că chiar și al lui suflet a împietrit cînd văzu pe Floarea Codrilor... El a văzut multe fete de împărat : Florița e însă Florița... Cînd văzu dar că Florița e moartă, el se întristă, după aceea se supără, și mai la urmă atîta de grozav se amări, încît îi venea ca să ia lumea în gheare și așa să deie cu ea de pămînt, încît toată să se sfarme, ca nici sămînța să nu rămînă de ea !... Ei ! Dar feciorii cei de împărat

sunt scurți la vorbă. „Dacă n-am văzut-o vie, s-o văd cel puțin moartă“, își zise el, și apoi merse la argați, le porunci ca să pornească către casă. Numai doi oameni credincioși țin la sine, și când se făcu noapte, cu acești doi împreună scoaseră pe Florița din mormînt și o duseră prin ascuns la curtea împăratului... După ce Florița fu bine pusă, ca nimeni să nu afle de ea, feciorul împăratului porunci argaților să tacă despre cele ce au făcut și văzut și n-au mai văzut, și-și făcu treaba mai departe. El alese cele mai frumoase douăsprezece case ce se aflau în curtea împăratului, așeză pe Floarea Codrilor în cea mai frumoasă dintre ele, porunci ca douăsprezece fete, cele mai sprintene, să grijească pe Florița zi și noapte, să o așeze într-un leagăn de aur și să o legene ca și când ar fi vie. Fața Floriței și acuma era rumenă; crinișorii de pe fruntea ei nici acuma n-au veștejit, și părul ei și acuma tot atît de frumos era pieptănat și împletit; feciorul cel de împărat dete poruncă aspră ca nimeni să nu atingă fața, crinișorii și părul... De aici înainte Făt-Frumosul împărătesc de dimineată pînă seara și de seara pînă dimineata nu se mișcă de la leagănul Floriței: privea, privea în fața cea frumoasă pînă ce adormea privind și cu ochii deschiși.

Cele douăsprezece fete ce aveau să grijească pe Florița nu mai încetau a-și sparge capul asupra poruncii aspre ce li s-a dat. „Oare pentru ce să nu atingem crinișorii și pentru ce să nu-i despletim părul? și dacă am face, ce s-ar face? cum ar fi?“ se întrebau ele în gîndul lor. Așa e muierea! n-are odihnă pînă ce nu află ce ar dori să știe.

— Știți voi ce? grăi cea mai șireată dintre ele. Feciorul împăratului doarme: aide s-atingem și să

despletim ; pînă cînd el se trezește, noi iarăși facem precum a fost.

La astfel de lucruri multă vorbă nu fac muierile : ele începură să despletească pe Florița, și cum o despletiră, îi scoaseră firul morții din păr ; iară Florița, Floarea Codrilor, se făcu mai vie, mai frumoasă și mai sprintenă decît ce a fost cîndva în viața ei. Cînd fetele văzură morții rîzînd, ele, înspăimîntate și învrăjbite, fugiră care încotro. Din larma ce făcură se trezi și feciorul de împărat. Acum poate fiecare să știe ce e aceea cînd feciorul cel de împărat vede pe Floarea Codrilor chiar vie, privește în ochii ei cei blînzi și aude vorba ei cea dulce. Înfricoșat și grozav și nemaipomenit de frumos lucru trebuie să fie așa ceva.

Feciorul împăratului nici trei vorbe n-a grăit pînă ce a și mers vestea în curte cum că „iacă așa și așa“, că s-a întîmplat adecă ce s-a întîmplat cu minune și cu taină nepricepută, și cînd a venit împăratul cel bătrîn ca să vadă ce e, cum și pentru ce, el atît de tare s-a speriat, încît îi în-negriră perii capului și înjuni cu șaptezeci și șapte de ani !

După ce oamenii se dezmeticiră, Florița stete de vorbă cu ei și le spuse cum și ce, de unde și pînă unde, iacă încoace și încolo, adecă toată întîmplarea și patimele ei. Împăratul cel bătrîn asculta, precum ascultî la copilași cînd încep să vorbească, asculta adecă încît îi sta răsufierea în loc, și precum asculta, el tare și foarte mult se supăra cînd auzea cîte toate despre suferințele sărmanei de Florița ; iar cînd asta încetă cu vorba, el grăi către ea cu vorba lui cea blîndă și împărătească :

— Fătul meu, draga mea ! bunul Dumnezeu a voit ca să vii tu la casa mea, să îmi fii mie noră și nevastă feciorului meu.

Florița nu zise nimic, ci privi numai așa cu coada ochiului la cel voinic frumos fecior de împărat... iară feciorului i se făcură vorbele nod și crîmpiță tocmai pe vîrfu limbii.

Pînă ce zici „una, două, trei“, vestea despre cununia feciorului de împărat ajunsese pînă în cele patru colțuri ale lumii. Pînă și orbii și șchiopii porniră în cale, ca să vină, să vadă și să nu mai uite cît vor trăi. Crîsmărița cea frumoasă nici ea nu se putea să rămînă acasă : se găti dar cum numai ea știa, și cînd fuse gătită, iarăși întrebă pe căutătoare, acumă de a șaptea oară, — de-a șaptea oară, asta nu e glumă !

— Frumoasă, zău ! răspunse căutătoarea, dar Florița e mireasă de împărat !

Cînd crîsmărița auzi aceste vorbe, ea porunci ca să lase tot vinul să curgă, să spargă toate vasele, și porni către fiica sa cea dragă și ginere-său împărătesc.

Se făcu apoi o nuntă, o cununie și un ospăț decît care mai vestit și mai minunat de cînd e lumea n-a fost : chiar și copiii cei de țigan mîncău cu linguri de aur, iar după ce-au mîncat și le duceau cu sine acasă, ca să le aibă și să țină minte.

După nuntă împăratul porunci ca să se facă o casă cu păreții de oglindă, să se adune cele mai frumoase neveste din țară și să închidă pe crîsmărița cea vicleană cu ele, pentru ca să vadă și văzînd să se surpe în gîndul ei, cum că nu-i ea cea mai frumoasă în țară.¹

¹ Aici povestea variază. Unii zic : „Feciorul împăratului a poruncit ca să lege pe crîsmăriță de cea mai sălbatică iapă din țară și să înconjure țara de șapte ori cu ea“. Alții zic : „Împăratul cel bătrîn rugă pe Dumnezeu ca atunci cînd crîsmărița va trece pe poartă, să crăpe pămîntul și ea să se cutrupească“. Și iarăși alții

Iar Florița și feciorul cel de împărat trăiră fericiți și fără supărare, cum trăiesc oamenii buni la suflet și înțelepți la minte, încît vestea despre ei ajunse chiar și pînă la noi...

Convorbiri literare, 1 decembrie 1872

zic: „Florița s-a rugat de împăratul ca să nu pună pedeapsă aspră pe capul maicei sale celei bune, ci precum am zis mai sus“. Aceste deosebiri sunt caracteristice, pentru aceea le amintesc. Ele ar împedeca cursul poveștii, pentru aceea le pun în notă (n.a.).

ILEANĂ CEA ȘIREATA

Poveste

A fost ce-a fost : dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

A fost odinioară un împărat care avea trei fete, dintre care cea mai mare'era frumoasă, cea mijlocie mai frumoasă, iar cea mai tinără, Ileana, atîta de frumoasă, încît și Sintul Soare se oprea în cale, ca s-o vadă și să se desfăteze de frumusețea ei.

Intr-o zi împăratul primi carte și veste de la vecinul său, împărat mare și puternic, cum că, iacă, nu e bine, și are să se bată cu dînsul pentru o mare pricină împărătească. Împăratul se puse în sfat cu bătrînii țării, și cînd văzură cum că nu încotro, porunci voinicilor să încalece pe armăsar să-și apuce armele și să se pregătească de bătă. cea grozavă ce-avea să se facă și să fie.

Mai înainte de a încăleca și el însuși, împăratea chemă pe fiicele sale la sine, le grăi vorbe blînde și părintești și dăte apoi la fiecare cite o floare frumoasă, cite o păsărică veselă și cite un măr fraged.

— A cărei floare se va vesteji, a cărei păsărie se va întrista și al cărei măr va putrezi, despre aceea voi ști că nu și-a păzit credința, grăi împăratul cel înțelept.

Încălecă apoi pe cal, zise „sănătate bună“ și porni cu voinicii săi în calea cea mare.

Cînd cei trei feciori ai împăratului vecin primiră veste că împăratul a pornit în cale și că el s-a depărtat de acasă, ei se înțeleseseră între sine și încălecară, ca să meargă la cetatea cea cu trei fete de împărat, să răpească credința fetelor și să-i facă împăratului supărare. Cel mai bătrîn dintre feciori, voinic și viteaz, și frumos, merse înainte, ca să vadă ce e și cum, și apoi să aducă veste și să spuie.

Trei zile și trei nopți a stat voinicul pe sub ziduri fără ca vreuna din fete să se fi arătat la fereastră. În crepetul zorilor de a patra zi el perdu răbdarea, își întări inima și bătu la fereastra celei mai mari dintre fetele de împărat.

— Ce e ? cine e ? și ce vrea ? întrebă fata trezită din somnul cel mai dulce.

— Eu sunt, surioară ! grăi feciorul de împărat, voinic împărătesc, ce stau de trei zile cu dragoste la tine la fereastră.

1) Fata cea de împărat nici nu se apropie de fereastră, ci grăi cu glas înțelept :

2) — Mergi pe calea pe care ai venit : flori să-ți crească în cale și spini să-ți rămînă pe urmă.

3) Peste trei zile și trei nopți feciorul de împărat iarăși bătu la fereastră. Acuma fata de împărat se apropie de fereastră și grăi cu glas blînd :

4) — Ți-am zis să mergi pe calea pe care ai venit : spini să-ți crească în cale și flori să-ți rămînă pe urmă.

Încă trei zile și trei nopți stete feciorul de împărat la fereastra fetei. În crepetul zorilor de-a zecea zi, adecă după ce au trecut de trei ori cîte trei zile și de trei ori cîte trei nopți, el își netezi părul și bătu, acuma d-a treia oară, la fereastră.

— Ce e ? cine e ? și ce voiește ? întrebă fata de împărat, acuma mai răstit decît în celelalte rînduri.

— Eu sunt, surioară ! grăi feciorul de împărat. De trei ori cîte trei zile stau cu dor la tine la fereastră : vreau să-ți văd fața, să-ți privesc în ochi și să aud cum curg vorbele de pe buzele tale.

Fata de împărat deschise fereastra, privi cu supărare la voinicul cel frumos, apoi grăi cu glas neauzit :

— Eu ți-aș privi în față și ți-aș grăi o vorbă : mergi însă mai-nainte la sora mea cea mijlocie, și numai după aceea vino la mine.

— Am să trimit pe frate-meu cel mijlociu, grăi feciorul de împărat. Să-mi dai însă o sărutare, pentru ca să-mi fie calea mai ușoară. Și nici n-a zis bine pînă ce și fură un sărutat de la fata cea frumoasă.

— Să n-ai parte de altul ! zise fata de împărat ștergîndu-se pe buze cu mîneca cea țesută cu alțițe. Mergi pe calea pe care ai venit : flori să-ți crească în cale și flori să-ți rămînă pe urmă.

Feciorul de împărat merse la frații săi, le spuse cum și ce, și cel mijlociu porni în cale.

După ce feciorul cel mijlociu stete de nouă ori cîte nouă zile și de nouă ori cîte nouă nopți la fereastra fetei celei mijlocii și bătu de a treia oară la fereastra ei, ea deschise fereastra și îi grăi cu glas dragăstos :

— Eu ți-aș privi în față și ți-aș grăi o vorbă : să mergi însă la sora mea cea mai tînără și numai după aceea vino la mine.

— Am să trimit pe frate-meu cel mai tînăr, grăi feciorul de împărat. Să-mi dai o sărutare ca să pot merge mai iute.

Și nici nu zise, pînă ce și fură un sărutat.

— Să nu ai parte de altul ! grăi și această fată. Mergi în calea pe care-ai venit : flori să-ți crească în cale și flori să-ți rămână pe urmă.

Feciorul cel de împărat merse la frații săi, le spuse cum și ce, și, acum de-a treia oară, porni feciorul de împărat, cel mai tânăr fecior de împărat. Când el sosi la cetatea cea cu trei fete, Ileana sta la fereastră și, cum sta, ea îl văzu și îi grăi cu glas vesel :

— Cel voinic frumos cu față de împărat, ce cale ți-ai ales de mîni așa de înfocat ?

Cînd feciorul de împărat văzu fața Ilenei și auzi vorba ei, el stete locului, privi la ea și grăi cu glas voinicesc :

— Am pornit la soare, ca să-i fur o rază, să-i încredințez sora și s-o duc acasă să mi-o fac mi-reasă. Acum, surioară, mă opresc în cale să privesc la tine, în raza feței tale, și să-ți zic o vorbă și să-ți fur o vorbă.

Ileana îi răspunse cu înțelepciune :

— De ți-ar fi năravul cum îți este vorba, de ți-ar fi și sufletul cum îți este fața, mîndre și frumoase, blînde drăgăstoase, te-aș chema în casă, te-aș pune la masă și te-aș ospăta și te-aș săruta.

Feciorul de împărat sări de pe cal cînd auzi aceste vorbe, apoi grăi cu glas voinicesc :

— Că-mi este năravul cum îmi auzi vorba, că-mi este sufletul precum îmi vezi fața : lasă-mă în casă, pune-mă la masă, și din zori în seară rău să nu-ți pară.

Și nici nu-și grăi vorba, pînă ce și sări pe fereastră, și peste fereastră în casă, și în casă la masă, și la masă tocmai în frunte, unde ședea împăratul cînd era mire.

— Ei ! stăi ! grăi Ileana. Să văd mai înainte : ești ce-ar fi să fii ? și numai dup-accea să grăim

vorba și să gustăm pomana și să începem dragostea. Poți tu face să-nflorească din brusture trandafiri ?

— Ba ! grăi feciorul de împărat.

— Atunci floarea ta este scaiul ! zise Ileana cea înțeleaptă. Poți tu face ca să cînte liliacul în glas frumos ?

— Ba ! grăi feciorul cel de împărat.

— Atunci ziua ta e noaptea ! zise Ileana cea înțeleaptă. Poți tu face să rodească măr pe iarba lupului ?

— Pot ! grăi feciorul de împărat.

— El să fie pomana ta ! zise Ileana cea frumoasă și șireată. Așează-te la masă.

Feciorul de împărat se așază la masă. Ei, dar Ileana e Ileana cea șireată ! El nu se așază încă bine, și iată că și căzu, cu scaun cu tot, în pivniță cea adîncă în care era ascunsă comoara împăratului.

Acuma Ileana începu să strige „primejdie“, și cînd se adunară toți argații ca să vadă ce e și pentru ce, ea le spuse că a auzit troncote prin pivniță și se teme cum că a intrat cineva în pivniță ca să fure comoara împăratului. Multe vorbe n-au făcut argații, ci deloc¹ deschiseră ușa cea de fer și intrară în pivniță și aflară pe feciorul cel de împărat și cu rușine îl duseră la judecată.

Ileana spuse judecata :

— Douăsprezece fete pedepsite să-l scoată afară din țară și, cînd vor ajunge cu el la marginea țării, fiecare să-i dea cîte un sărutat.

Așa s-a poruncit, așa s-a întîmplat.

Cînd feciorul cel de împărat a sosit acasă la frații săi, li-a spus toată întîmplarea și, după ce

¹ Deloc — (aici) : îndată.

li-a spus-o, mare supărare a intrat în sufletele lor. Ei au trimis dară vorbă la cele două mai mari fete de împărat ca ele să facă ce vor face ca să trimită cumva pe Ileana la curtea împăratului celui cu trei feciori, pentru ca ei să se poată răzbuna asupra ei pentru batjocura ce a pus pe capul lor. Când cea mai mare fată de împărat primi cuvîntul feciorilor de împărat, ea se făcu bolnavă, chemă pe Ileana la sine la pat și îi spuse că ea numai așa se va putea însănătoșa, dacă Ileana îi va aduce mîncare de pe vatra feciorilor de împărat.

Ileana, de dragul surorii sale, le făcea toate; ea luă dar cofița și porni către curtea celor trei feciori de împărat, ca să meargă să ceară sau să ieie și să aducă.

Sosind la curte, Ileana intră în ruptul sufletului în kuhnea împărătească și grăi către bucătarul cel mare :

— Pentru numele lui Dumnezeu! n-auzi tu cum te strigă împăratul? mergi iute, ca să vezi ce e și pentru ce și care pricină!

Bucătarul își luă picioarele pe umeri și se depărtă — ca și la poruncă împărătească adecă. Ileana rămase singură în kuhne, își umplu vasele de bucate, vărsă apoi pe jos toate bucatele cele scumpe ce stau la foc și după aceea se feri din cale.

După ce feciorii de împărat înțeleseră și despre această batjocură, ei se supărară încă mai tare decît ce-au fost pînă acuma, trimiseră din nou vorbă la cele două surori și se pregătiră din nou la răzbunare. Abia primi sora cea mijlocie cuvîntul voinicilor, ea se făcu bolnavă, chemă pe Ileana la sine la pat și îi spuse că numai așa se va însănătoșa, dacă va gusta din vinul ce se află în pivnițele feciorilor de împărat. Ileana pentru sora sa le făcea toate; luă dar cofița și porni ca să meargă —

și să vină. Sosind la curte, ea intră în ruptul sufletului în pivniță și grăi către pivnicerul cel mare :

— Pentru numele lui Dumnezeu ! n-auzi tu cum te strigă împărăteasa ? fugi și vezi cum, ce și pentru ce pricină !

Pivnicerul își luă picioarele pe umeri și se depărtă ca și la porunca împărătesei adecă. Ileana își umplu vasele cu vin, vărsă ce-a rămas prin pivniță, și apoi porni către casă.

Feciorii de împărat trimiseră acuma d-a treia oară veste la cele două fete de împărat ca ele să trimită pe Ileana cum n-au trimis-o încă. Fetele de împărat se făcură acuma amîndouă bolnave, chemară pe sora lor la sine și îi spuseră că ele numai atunci se vor însănătoșa, dacă Ileana le va aduce două mere de la feciorii cei de împărat.

— Dragi surorile mele — grăi Ileana către ele — pentru voi mă duc și în foc, și în apă ; cu atît mai bucuros la voinicii cei împărătești. Își luă după aceea cofița și porni, ca să meargă, să afle, să ia, să aducă și să scape pe dragele surorile sale de la moarte.

După ce-a înțeles feciorul de împărat cel mai tînăr cum că Ileana are să vină la el în grădină ca să fure merele cele de aur, el porunci că, dacă va auzi cineva vaiete în grădină, nimeni să nu cuteze să intre, ci să lase pe cel ce s-ar văita ca să se vaiete în pace. Luă după aceea cuțite mari, și săbii, și sulite, și fel de fel de lucruri și le ascunse în pămînt, pe sub mărul cel cu poame de aur ; le ascunse așa, că numai virful ascuțit le ieșea din pămînt. După ce a gătit tot, el se ascunse într-un tufiș, așteptînd sosirea Ilenei.

Ileana sosi la porta grădinii, și cînd ea văzu leiile cei mari ce stau pază la intrare, le aruncă cîte o bucățică de carne ; leiile începură a se bate, iar

Ileana merse la măr, păși încet printre cuțite, săbii, sulite și alte lucruri și se sui în pom.

— Să-ți fie de bine, surioară ! grăi feciorul de împărat acuma. Îmi pare bine că te văd la casa mea.

— A mea să fie bucuria ! răspunse Ileana, că am voinic împărătesc, și frumos, și viteaz, de tovarăș. Aide, sui-te în pom și-mi ajută să culeg mere pentru dragele surorile mele, că le-au cerut cu limbă de moarte.

Feciorul de împărat nici nu dorea mai mult, el avea de gînd ca să tragă pe Ileana din pom între cuțite.

— Ești bună tu, Ileano, grăi el, fii dar încă mai bună și-mi dă mîna de mă ajută în pom !

„Rău e gîndul tău — își gîndi Ileana — dar parte să ai de el !“ Îi dăde apoi mîna, îl ridică pe trupină pînă la cracuri, îl lăsă apoi ca să cadă între cuțite, și săbii, și sulite și fel de fel de lucruri ce erau gătite spre pierzarea ei.

— Na-ți, grăi după aceea, să știi și tu ce ai avut de gînd.

Voinicul cel rău la suflet începu să strige și să se vaiete : hei ! dar nimeni nu venea să-i ajute, ci-l lăsau ca, după porunca lui, să se vaiete în pace, și să sufere și să rabde usturăturile cele grozave.

Ileana își luă merele, le duse acasă, le dăde la surorile ei, se întoarse după aceea la curtea împăratului și le spuse argaților ca să meargă să scape pe domnul lor din primejdia cea mare.

Feciorul cel de împărat, batjocorit ca vai de el, trimise după cea mai vestită vrăjitoare din țară, ca să vină să-i facă leac și să-i vindece rănilile. Ileana s-a fost dus însă mai nainte la vrăjitoare și i-a

dat bani mulți pentru ca s-o lase pe ea, pe Ileana, să meargă în locul vrăjitoarei. Așa ajunse Ileana ca vrăjitoare la curtea împăratului; ea porunci apoi ca să se ia pielea unui bivoli și să se pună trei zile și trei nopți în murătură sărată, și după aceea s-o scoată și să învelească în ea pe feciorul cel rănit. Usturărilor feciorului de împărat se făcuseră încă mai strașnice, durerile lui încă mai nesuferite. Când el văzu dar cum c-acuma nu e bine, trimise după un popă, ca, mai înainte de ce-ar muri, să-și ușureze sufletul și să se împărtășească. Dar Ileana nici acum nu dormea; ea merse la popă, îi dăde mulți bani și făcu ca el să o trimită pe ea în locul său. Așa ajunse Ileana ca popă la curtea împăratului.

Când Ileana ajunse la patul feciorului de împărat, el era pe pragul morții; nu mai erau în el decât trei răsufări.

— Fătul meu, grăi Ileana popită, m-ai chemat la tine ca să-ți mărturisești păcatele. Gîndește dar la ceasul morții și spune-mi ce-ți zace la inimă. Ești supărat pe cineva ori ba?

— Ba! pe nimeni! grăi feciorul de împărat, pe nimeni afară de Ileana, fata cea mai tinăra a împăratului vecin. Și o urăsc cu dor și dragoste, vorbi mai departe feciorul de împărat. Dacă ar fi să nu mor și să mă însănătoșesc, mă duc s-o petesc la împăratul, și dacă n-o pieri în noaptea cea dinții, atunci ea să-mi fie soție credincioasă și după lege!

Ileana ascultă aceste vorbe, zise încă și ea puține și apoi merse acasă. Aici înțelese că surorile ei plîng și se vaietă pentru că au fost simțit că împăratul are să sosească acasă de la lupta cea mare.

— Bucurie s-aveți, le zise Ileana, cînd auziți că taica nostru cel bun are să vină acasă întreg și sănătos.

— Hei ! că noi ne-am bucura, răspunseră surorile, dacă nu ne-ar fi veștejit floarea, nu ne-ar fi putrezit mărul și nu ni s-ar fi supărat păsărica ; dar acum e vai și amar de capul nostru.

Cînd Ileana auzi astfel de vorbe, ea merse la sine în casă și află că floarea e încă aburită de rouă, că pasărea e flămîndă și că mărul numai că nu zice „mănîncă-mă, surioară“. Ca să le ajute dar dragilor surorilor ei, ea dete la una dintre ele floarea, la alta dete păsărica, iar sie-și ținu numai mărul cel fraged. Așa așteptară sosirea împăratului celui aspru la poruncă.

Împăratul, îndată ce sosi acasă, intră la fata cea mai mare și o întrebă de floare, de păsărică și de măr. Ea îi arătă numai floarea ; și asta era însă pe jumătate veștejită. Împăratul nu zise nimic, ci merse la fiică-sa cea mijlocie. Asta-i arătă numai păsărica ; și asta era însă pe jumătate întristată. Împăratul iarăși nu zise nimic, ci merse fără vorbă la fiică-sa cea mai mică, la Ileana cea înțeleaptă.

Cînd împăratul văzu mărul pe dulapul Ilenei, el era să-l mănînce cu ochii de frumos ce era.

— Unde ai pus floarea și ce ai făcut cu păsărica ? întrebă el pe Ileana.

Ileana nici nu răspunse, ci fugi la surorile sale și aduse o floare proaspătă și o pasăre veselă.

— Mare să crești, fata mea ! grăi împăratul, acum văd că ți-ai păzit credința.

De la Ileana împăratul iarăși merse la fiică-sa cea mijlocie și apoi la cea mai mare. După ce el le întrebă de cele trei lucruri ce le-a încredințat, ele își aduseră cu grabă pasărea, floarea și mărul

de la Ileana. Hei ! dar bunul Dumnezeu nu rabdă minciuna : la ele floarea era veștedă, pasărea era tristă și numai mărul era proaspăt, fraged, rumen și îmbietor la față.

Cînd împăratul o văzu aceasta, el înțelese toată treaba : porunci dar ca pe cele două fete mai mari să le îngroape pîn' la sînișori în pămînt și așa să le lase ca să vestească asprimea pedepsei împărătești. Iar pe Ileana o lăudă și o sărută și multă vorbă bună și împăratească făcu cu ea, zicîndu-i :

— Mult noroc să ai, fata mea, căci tu ți-ai păzit credința.

După ce feciorul cel mai tînăr al împăratului vecin s-a însănătoșat, el încălecă și porni ca să vină și să pețască pe Ileana. Împăratul cel bătrîn, tata Ileanei, îi zise cu vorbă părintească, cînd el își spuse gîndul care l-a făcut să pornească în cale :

— Fătul meu, voinice, mergi și întreabă pe Ileana ; cum ea dorește, cu ajutorul lui Dumnezeu, așa are să fie.

Iar Ileana nu zise nici o vorbă, ci lăsă ca voinicul cel pățit să o sărute. Atunci împăratul pricepu toată treaba și grăi :

— Dragi copiii mei, bag sama așa a fost dat, ca voi să vă fiți soț și soție ; să vă fie dară de bine !

Multă vreme n-a trecut pînă ce Ileana se cunună cu feciorul cel voinic, și frumos, și viteaz, și împărătesc, și li se făcu o nuntă, încît i-a mers vestea în șapte țări... Hei ! dar Ileana n-a uitat vorba și gîndul cel rău al feciorului de împărat : ea știa cum că în cea dintîi noapte după cununie are să o primejduiască. Porunci dară ca să se facă o păpușă de zahăr tocmai atît de mare cum era ea însăși, cu față, cu ochi, cu buze, cu toată făptura Ilenei... Și

cînd păpușa fu gătită, ea o ascunse în patul în care ea avea să se culce în acea noapte.

Sara, cînd cuscarii și corintei¹ s-au fost așezat la odihnă și Ileana s-a fost culcat în pat, feciorul de împărat grăi către mireasa lui :

— Dragă Ileană, să mai aștepți puținel, că eu vin îndată. Ieși după aceea din casă.

Ileana nu se gîndi mult, ci sări din pat, lăsă păpușa cea de zahăr în locul său și se ascunse sub o perdea ce sta la capul patului.

Ileana nici nu se ascunsese bine, pînă ce feciorul cel de împărat și intră în casă cu o sabie ascuțită în mînă.

— Să-mi spui acuma, Ileană draga mea, grăi el, tu m-ai aruncat pe mine în pivniță ?

— Eu ! grăi Ileana de sub perdea.

Feciorul de împărat dete o dată cu sabia peste sînișorii păpușii.

— Tu m-ai scos cu batjocură din țară ? întrebă el de-a doua oară.

— Eu ! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete peste față.

— Tu mi-ai vărsat mîncările ? întrebă feciorul de împărat de-a treia oară.

— Eu ! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete cu spada de sus în jos.

— Tu mi-ai vărsat vinul ? întrebă feciorul de împărat de-a patra oară.

— Eu ! grăi Ileana.

Feciorul de împărat dete cu spada o dată cruciș și o dată curmeziș. Iar Ileana începu a răsufila aburi de moarte.

— Tu m-ai aruncat în cuțite ? întrebă feciorul de împărat de-a cincea oară și mai în urmă.

¹ *Corinteu* — persoană care spune orațiile la nuntă.

— Eu ! grăi Ileana.

Feciorul de împărat impunse acuma cu sabia în inima Ilenei, începu apoi să dea în toate părțile, și cruciș, și curmeziș, și în lung, și în lat, să dea din toate puterile ce avea, încît îi curgeau lacrimile pîriu. Cînd se apropiară zorile de ziuă, el începu să plîngă din toată inima. O dată îi sări o bucățică de zahăr în gură.

— Hei ! Ileană ! dulce ai fost vie, dar dulce ești și moartă ! zise el plîngînd încă mai tare.

— Dulce, zău ! grăi Ileana, ieșind de sub perdea, dar pe de-o sută și de o mie de ori mai dulce am să fiu de aci înainte.

Feciorul de împărat stete împietrit de bucurie cînd văzu pe Ileana întreagă și sănătoasă. El o cuprinse în brațe, și de aci înainte trăiră mulți ani fericiți și împărățiră peste țară cu pace și cu noroc.

Convorbiri literare, 1 septembrie 1872

DOI FEȚI CU STEA ÎN FRUNTE

Poveste

A fost ce-a fost ; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti. A fost odată un împărat. Împăratul acesta stăpînea o lume întreagă, și în lumea asta era un păcurar¹ bătrîn și o păcurărită, care aveau trei fete : Ana, Stana și Lăptița.

Ana, cea mai în vîrstă dintre surori, era frumoasă, încît oile încetau a paște cînd o zăreau în mijlocul lor ; Stana, cea mijlocie, era frumoasă, încît lupii păzeau turma cînd o vedeau pe dînsa stăpînă ; iară Lăptița, cea mai tînără soră, albă ca spuma laptelui și cu păr moale ca lîna mieluseilor, era frumoasă — mai frumoasă decît surorile sale împreună — frumoasă cum numai dînsa era.

Într-o zi de vară, cînd razele soarelui erau mai stîmpărate, cele trei surori se duseră ca să culeagă căpșune în marginea codrilor.

Pe cînd ele culegeau căpșunele, îndată se aude un șir de tropote, ca și cînd ar veni și s-ar apropia o ceată de călăreți. Era cine era : era tocmai feciorul împăratului, venind ca să meargă cu prietenii și cu curtenii săi la vînat.

¹ Păcurar la românii de peste Carpați însemnează păstor (n.a.).

Tot voinici frumoși, crescuți în șelele cailor, dar cel mai frumos și pe cel mai înfocat armăsar era... cine altul putea să fie?... Făt-Voinic, feciorul de împărat. Focul cailor se stîmpără în zărirea celor trei surori și călăreții deteră în pas mai încetișor, pînă ce, veniți și sosiți, se simțiră duși.

— Auzi tu, soră, grăi Ana către sora sa mijlocie, dacă m-ar lua pe mine, i-aș frămînta o pîne din care mîncînd s-ar simți ș-ar fi tot june și voinic, mai voinic decît toți voinicii din lume.

— Eu, zise Stana, dacă pe mine m-ar lua, i-aș toarce, țese și coase o cămașă pe care, îmbrăcînd-o, s-ar putea lupta cu zmeii, trecînd prin apă fără ca să se ude, trecînd prin foc fără ca să se ardă.

— Iară eu, grăi Lăptița, cea mai tînără soră, dacă i-aș fi soție, i-aș face doi feți-frumoși, gemeni cu părul de aur și cu stea în frunte, stea ca luceafărul din zori.

Cînd trec pe lîngă fete, voinicii, chiar și cei împărătești, văd cu ochii și ascultă cu urechile. Ascultînd, ei auziră, auzind înțeleseră, iar înțelegînd, ei suciră frînele și săriră la fete.

— Sfîntă-ți fie vorba și a mea să fii, soție de împărat ! grăi feciorul de împărat ridicînd la sine în șea pe Lăptița cu căpșune cu tot.

— Și tu a mea ! grăi cel dintîi voinic către Stana, făcînd și el precum a văzut pe stăpînul său.

— Și tu a mea ! grăi al doilea în voinicie către Ana, ridicînd-o și pe ea în șea.

Făcînd așa, voinicii porniră spre curtea împărătească.

În ziua următoare se făcură nunțile și apoi trei zile și trei nopți întreaga împărăție răsuna de veselie oaspeților.

Peste alte trei zile și trei nopți merse vestea în țară că Ana și-a făcut pînea : a cules bobi, a măcinat, cernut, frământat și a copt pînea precum a fost zis la culesul de căpșune.

Încă de trei ori cite trei zile și de trei ori cite trei nopți trecură și o nouă veste merse în țară, că Stana și-a făcut cămașa : a cules fire de in, le-a copt și melițat, a periat fuiorul, a tors firele, a țesut pînză și a cusut cămașa pe trupul soțului ei, precum a fost zis la culesul de căpșune.

Numai a Lăptiței vorbă nu s-a împlinit încă. Dar toate se fac numai cu vremea.

Cînd se împlini de-a șaptea oară a șaptea zi, numărată de la cea de întii zi de cununie, feciorul de împărat se arată înaintea voinicilor și celorlalți curteni ai săi cu fața veselă și cu vorba pe de sute și mii de ori mai blîndă și mai îndurătoare decît pînă acuma, dînd de știre că de aici înainte multă vreme n-are să mai iasă din curte, fiindcă-l poartă inima să stea zi și noapte lîngă soția sa. Era adecă să se întîmple — din îndurarea lui Dumnezeu — precum a grăit Lăptița la cules de căpșune... Și lumea, și țara, și întreaga împărăție se bucurau așteptînd să se vadă ce nu s-a mai văzut încă.

Hei ! dar multe se petrec în lume, și dintre multe, multe bune și rele multe !

S-a întîmplat adecă, ca feciorul de împărat să aibă și o mamă vitregă, iară asta, o fată mare în păr, pe care a fost adus-o cu sine, avînd-o de la cel dintîi bărbat. Și apoi, vai și amar de acela ce cade în asemenea cuscii !

După gîndul vitrigei era să fie ca fiica sa s-ajungă soție de împărat și stăpîină peste împărăție, iară nu Lăptița, fata cea de păcurar.

Și acuma sărmana Lăptița avea să sufere pentru că n-a fost pe gândul vitriței, ci după voința lui Dumnezeu. Vezi ! așa e lumea : chiar și acolo e rea unde o poartă gândul cel bun.

Era acuma în gândul vitriței ca întîmplîndu-se după cum a fost zis Lăptița, să facă pe lume să creadă și să creadă feciorul de împărat că nu e precum este și precum s-a zis.

Nu putea însă face nimic, fiindcă feciorul de împărat stetea de-a pururea, zi și noapte, lângă soția lui. Își puse dar de gând ca, cu una, cu două, cu vorbe și iscusințe, să-l urnească pe acesta, iară după aceea, rămînînd Lăptița în grija ei, a ei să fie grija. Știa că nu-i va fi greu să afle cale și chip.

Cu una, cu două, feciorul de împărat nu se urnea însă din loc. Vorbele zburară în vînt și iscusințele rămaseră lucru fără treabă. Vremea trecea, ziua se apropia, era mîne-poimîne, și feciorul de împărat nu se depărta de lângă soția sa.

Cînd vitrega văzu că acuma nu e încotro, își puse peatră pe inimă și trimise carte, știre și veste la frate-său, a cărui împărăție era vecină, spuse cum și ce, și grăi două-trei vorbe, ca să vină cu oaste și voinici și să cheme pe feciorul de împărat la război.

Asta era una, bună și cea din urmă. Nici nu rămase în zadar !

Feciorul de împărat sări cuc de mînie cînd îi veni vestea că acum nu e bine, că iacă cum și ce, și cum că oștile vrășmașilor sunt pe cale să vină, să intre și să fie precum de mult n-a mai fost... Bătaie adecă, bătaie grozavă, bătaie între doi împărați !

Văzu și el că acuma nu e încotro, că n-are decît să facă ce e de făcut.

Aşa sunt feciorii de împărat ! Oricît de în drag şi-ar păzi nevestele şi oricît de-a dor ar aştepta să-şi vadă feţii, cînd aud de bătaie, li se zvîrcoleşte inima în trup, li se frămîntă creierii în cap, li se împăinjenesc ochii... lasă nevastă şi feţi în grija Domnului şi pornesc ca vîntul la război.

Feciorul de împărat a pornit ca primejdia, s-a dus ca pedeapsa lui Dumnezeu, s-a bătut cum se bate, cum numai el se bate şi, cînd în a treia zi au crăpat zorile, iarăşi a fost la curtea împărătească, sosind cu inima stîmpărată prin luptă şi cu ea plină de dor nestîmpărat să ştie ce e şi cum, de cînd s-a dus !

Hei ! dar ce-auzi ? ce văzu ? îmi vine nici să nu mai povestesc cînd văd atîta răutate, atîta suflet fără milă, şi urîţă, şi supărăcioasă, şi grozavă treabă, încît nici nu se poate spune fără ca să răsuflă o dată cu greu !

Adecă a fost aşa : în clipita cînd stelele se sting pe cer, cînd feciorul de împărat era numai trei paşi de la poarta curţii, s-a coborît darul lui Dumnezeu şi s-a întîmplat întocmai precum a fost zis Lăptiţa : doi feţi-frumoşi, feciori de împărat, unul ca altul, cu păr de aur şi cu luceferi în frunte.

Dar era ca lumea să nu-i vadă !

Vitrega, rea precum era în gîndul ei, în pripă puse doi căţei în locul copiilor feţi-frumoşi, iar pe copiii cu părul de aur şi cu steaua în frunte îi îngropă în colţul casei, tocmai la fereastra împăratului.

Cînd feciorul de împărat intră în casă şi cercă s-audă şi să vadă, n-auzi nimic, ci văzu numai pe cei doi căţeluşi, pe care vitrega i-a fost pus în patul Lăptiţei.

Multă vorbă nu se mai făcu. Feciorul de împărat văzu cu ochii, şi asta era destul. Lăptiţa nu

și-a ținut vorba, și acuma nu rămase decît să-și ajungă pedepsa.

Feciorul de împărat n-avu încotro, își călcă pe inimă și porunci să o îngroape în pămînt pînă la sînișori, rămîind așa în ochii lumii, pentru ca să se știe ce e aceea cînd cineva cutează să înșele pe un fecior de împărat.

Într-altă zi, apoi, se făcu pe gîndul vitregei. Feciorul de împărat se cunună a doua oară și iarăși răsunară veseliile de nuntă trei zile și trei nopți.

Hei ! dar nu e darul lui Dumnezeu pe fapta nedreaptă !

Cei doi feți-frumoși nu aflau odihnă în pămînt.

În locul în care erau îngropați crescură doi paltini frumoși. Cînd vitrega îi văzu crescînd, porunci ca să-i stîrpească din rădăcină.

— Lăsați-i să crească ! porunci împăratul. Îmi plac aici la fereastră ! Așa paltini n-am văzut încă.

Și apoi crescură paltinii, crescură cum alți paltini nu cresc : în fiecare zi un an, în fiecare noapte alt an, iară în crepetul zorilor, cînd se sting stelele pe cer, trei ani într-o clipită. Cînd se împliniră trei zile și trei nopți, cei doi paltini erau mîndri și nalți, ridicîndu-se cu crengile lor pînă la fereastra împăratului. Și apoi, cînd adia vîntul și se mișcau frunzele, împăratul asculta, asculta zile întregi la șoptirea lor. Îi părea că aude un suspin neîncetat, ca o plîngere pusă în vorbe neînțelese, pe care numai sufletul lui o simțea ca o simțire ascunsă și nepricepută, care ziua nu-i lăsa odihnă și care noaptea îl ținea treaz. Îl cuprindeau fiori în auzul acestei șoptiri și totuși îi părea că n-ar putea să fie fără de ea.

Vitrega simți, însă, ce e și cum. Își puse de gînd ca cu orice preț să stîrpească paltinii. Era greu,

dar mințile muieresti store din peatră zăr. Vicleșugul muierilor dezbracă voinicii : ce puterea nu poate, poate dulceața vorbelor, și ce nici asta nu poate, pot lacrămile mincinoase.

Într-o dimineață împărăteasa se puse pe de marginea patului soțului ei și începu să-l ademe-nească cu dezmerdări și vorbe de dragoste. Mult a ținut pînă la ruptul firului, dar în sfîrșit... și împărații sunt tot oameni.

— Bine ! grăi feciorul de împărat cam cu jumătate de gură. Să fie pe voia ta ; să stîrpin pal-tinii : dar din unul să facem un pat pentru mine, din altul un pat pentru tine.

Împărăteasa se mulțumi cu atîta.

Paltinii fură tăiați, și nici nu se înnoptă bine pînă ce paturile erau făcute și puse în casa împă-ratului.

Cînd feciorul de împărat se culcă în patul nou, îi părea că se simte de o sută de ori mai greu decît pînă acuma și totuși afla odihnă cum n-a mai aflat ; iară împărătesei i se părea că zace culcată pe spini și mărăcini, încît toată noaptea nu putu dormi.

După ce împăratul adormi, paturile începură să scîrțîie. Și din aceste scîrțîituri împărăteasa sco-tea un înțeles cunoscut ; i se părea că aude vorbe pe care nimeni nu le pricepea decît numai dînsa.

— Ți-e greu, frățioare ? întrebă unul dintre paturi.

— Ba ! mie nu mi-e greu, răspunse patul pe care dormea împăratul, mi-e bine, căci pe mine zace iubitul meu tată !

— Mie mi-e greu, zise cellalt pat, căci pe mine zace un suflet rău !

Și tot așa vorbiră paturile în auzul împărătesei pînă în crepetul zorilor.

Cînd se făcu ziuă, împărăteasa își puse de gînd să prăpădească paturile. Porunci dar să facă alte două paturi tocmai ca și acelea și, cînd împăratul merse la vînat, le puse pe aceste pe neștiute în casă, iară paturile de paltini le aruncă în foc pînă la cea mai mică scîndură.

Focul ardea ; iară în pocniturile focului împărăteasa părea că aude tot acele vorbe de înțeles nepriceput.

După ce paturile arseră, încît nu rămase nici măcar o bucățică de cărbune, împărăteasa adună cenușa și o aruncă în vînt, pentru ca să fie dusă peste nouă țări și nouă mări, ca parte cu parte în veci să nu se mai afle.

Ea n-a văzut însă că tocmai atunci cînd focul ardea mai frumos se ridicaseră în sus două scînteii și, ieșind la lumină, căzură tocmai unde au fost crescuți cei doi paltini, iară căzute aici, cele două scînteii se prefăcură în doi melușei gemeni, din care unul era tocmai atît de frumos ca și cellalt, tocmai atît de blînd, cu lîna tocmai atît de strălucită. Doi miei, fiecare preț de-o împărăție !

Cînd împărăteasa văzu mieluşei păsînd pe sub ferestrele împăratului, sări plină de bucurie la dînșii, îi luă în brațe pe amîndoi și-i duse la soțul său.

Din clipita asta, feciorul de împărat zi și noapte nu se gîndea decît la mieluşei : îi părea că în fiecare mișcare a mieluşei, în fiecare zbieret ieșit din gura lor, în fiecare privire află ceva, care îi cădea greu și totuși îi ușura inima.

Văzînd că soțul său a îndrăgit mieluşei, împărăteasa iarăși prinse gînd rău și nu se împacă pînă ce, cînd cu bine, cînd cu rău, cînd cu vorbe dulci și cînd cu plîns, nu făcu pe feciorul de împărat ca să se învoiască cu perzarea mieluşei.

Mielușeii fură tăiați. Ce nu se putu minca, împărăteasa puse să se arunce în foc... în foc și piele, și lână, și oase, și tot ce a mai fost.

Nu mai rămase nimic.

Nimeni n-a băgat de seamă că tocmai pe fundul vasului în care s-a spălat carnea, între crăpătura doagelor, au rămas două bucățele din creierii mielușeilor. Când apoi slujnica împăratului s-a dus la vale după apă, bucățelele de creieri s-au spălat și au mers cu pîriul pînă în apa cea mare, care curgea prin mijlocul împărăției. Aici din cele două bucățele s-au făcut doi peștișori cu solzii de aur, unul tocmai ca și cellalt, deopotrivă, ca să se știe că sunt frați gemeni.

Într-o zi pescarii împărătești se sculară des-de-dimineată și-și aruncară mrejele în apă. Tocmai în clipa cînd cele din urmă două stele se stîinseră pe cer, unul dintre pescari ridică mreja și văzu ce n-a mai văzut : doi peștișori cu solzii de aur.

Pescarii s-adunară să vadă minunea, iar după ce văzură și se minunară, hotărîră ca, așa vii precum sunt, să ducă peștișorii la împărat și să-i facă cinste.

— Nu ne duce acolo, că de acolo venim, de-acolo suntem și acolo e peirea noastră, grăi unul dintre peștișori.

— Ce să fac dar cu voi ? întrebă pescarul.

— Pune-te și adună rouă de pe frunze, lasă-ne să înotăm în rouă, pune-ne la soare și apoi nu veni pînă ce razele soarelui nu vor fi sorbit roua de pe noi, grăi al doilea peștișor.

Pescarul făcu precum i s-a zis : adună rouă de pe frunze, lăsă peștișorii să înoate în rouă, îi puse la soare și nu veni pînă ce razele soarelui nu sorbiră roua de pe ei.

Ce-a aflat ? Ce-a văzut ? Doi copilași, feți-frumoși cu părul de aur și cu stea în frunte, unul ca și cellalt, încît cine îi vedea trebuia să știe că sunt gemeni

Copiii crescură repede... În fiecare zi un an, în fiecare noapte alt an, iar în crepetul zorilor, cînd stelele se stîngeau pe cer, trei ani într-o clipită. Și apoi creșteau precum alții nu cresc : de trei ori în vîrstă, de trei ori în putere și tot de trei ori în înțelepciunea minții. Cînd se împliniră trei zile și trei nopți, copiii erau de doisprezece ani în vîrstă, de douăzeci și patru în putere și treizeci și șase în înțelepciunea minții.

— Acuma lasă-ne să mergem la tatăl nostru, grăi unul dintre copii către pescar.

Pescarul îi îmbracă frumos pe amîndoi, le făcu cîte o căciulă de miel, pe care o traseră pe cap ca nimeni să nu vadă părul de aur și steaua în frunte, apoi feții porniră către curtea împăratului.

Era ziua mare cînd ajunseră la curte.

— Vrem să vorbim cu împăratul ! grăi unul dintre feți către străjerul ce sta încărcat de arme la poarta curții.

— Nu se poate, fiindcă tocmai acum așede la masă, îi răspunse străjerul.

— Tocmai pentru că așede la masă ! vorbi al doilea făt intrînd îndărătnic pe poartă.

Străjerii se adunară, voind să scoată pe feți din curte, dar aceștia trecură printre dinșii precum trece argintul-viu printre degete. Cu trei pași înainte și alți trei în sus se pomeniră tocmai înaintea casei celei mari, unde împăratul ospăta cu curtenii săi.

— Vrem să intrăm ! grăi unul dintre feți aspru către slujitorii ce stau la ușă.

— Nu se poate, răspunse un slujitor.

— Ei ! vom vedea noi dacă se poate ori nu se poate ! strigă cellalt făt, cotind îndărătnic pe slujitori în dreapta și în stînga.

Dar mulți erau slujitorii și feții numai doi. Se făcu a îmbulzeală și o larmă înaintea ușii, încît răsuna curtea.

— Ce e acolo afară ? întrebă împăratul mînios.

Feții se deteră pacinici cînd auziră vorbele tatălui lor.

— Doi băieți voiesc să intre cu puterea ! zîse un slujitor intrînd la împăratul.

— Cu puterea ? Cine să intre cu puterea în curte la mine ? Cine sunt băieții aceia ? strigă împăratul într-o răsufare.

— Nu știu, înălțate împărate, răspunse slujitorul, dar curat nu-i lucru, căci băieții sunt tari ca puii de lei, încît au străbătut prin străjuirea de la poartă, și acuma ne dau nouă de lucru ! Ș-apoi, de îndărătnici ce sunt, nici căciulile nu și le iau din cap !

Împăratul se roși de mînie.

— Scoateți-i afară, strigă el, înhățați-i cu cîinii !

— Lasă, că mergem noi și așa — grăiră feții plîngînd de asprimea vorbelor ce auziră — și porniră în jos pe trepte.

Cînd erau să iasă pe poartă, îi opri un slujitor ce venea în ruptul sufletului.

— A zis împăratul să veniți, că împărăteasa vrea să vă vadă !

Băieții se gîndiră puțin, apoi se întoarseră, suiră treptele și intrară la împăratul cu căciulele în cap.

Era o masă plină, lungă și lată, iar pe lîngă masă toți oaspeții împărătești, în capul mesei împăratul și lîngă dînsul împărăteasa, șezînd pe douăsprezece perini de mătăasă.

Cînd băieții intrară, căzu una dintre perinile pe care ședea împărăteasa. Ea rămase pe unsprezece perini.

— Luați căciulile din cap ! strigă un curtean către băieți.

— Acoperămîntul capului este cîntea omului. Noi avem poruncă să fim precum suntem.

— Ei bine ! grai împăratul împlînzit de auzul vorbelor ce ieșiră din gura băietului. Rămîneți precum sunteți ! Dar cine sunteți ? de unde veniți ? și ce voiți ?

— Suntem doi feți gemeni, doi lăstari dintr-o tulpină ruptă în două, jumătate în pămînt și jumătate în cap de masă ; venim de unde-am pornit și suntem sosiți de unde venim ; fost-am cale îndelungată și am grăit cu suflarea vînturilor și am vorbit în limba fiarelor și am cîntat cu valurile de apă, iar acuma, în grai de om, voim să-ți cîntăm un cîntec pe care-l cunoști fără ca să știi !

De sub împărăteasa sări a doua perină.

— Lasă-i să meargă cu proștiile lor ! grai ea către soțul său.

— Ba nu, lasă-i să cînte ! răspunse împăratul. Tu ai dorit să-i vezi, iar eu doresc să-i ascult. Cîntați, băieți !

Împărăteasa tăcu, iar feții începură să cînte povestea vieții lor.

„A fost un împărat“... începură feții : de sub împărăteasa căzu a treia perină.

Cînd feții povestiră despre pornirea feciorului de împărat la bătaie, de sub împărăteasa căzură trei perini deodată.

Cînd feții sfîrșiră cîntecul, sub împărăteasa nu mai era nici o perină, iar cînd ei luară căciulile din cap și-și arătară părul de aur și stelele în frunte, oaspeții, curtenii și împăratul își acoperiră

ochii, ca nu cumva să piardă lumina de atîta strălucire.

Și s-a făcut apoi precum de la început a fost să fie. Lăptița fu pusă în cap de masă lîngă soțul ei ; fata vitregei rămasă cea mai rea slujnică la curtea Lăptiței, iar pe vitriga cea cu gînd rău o legară de coada unei iepe nebune și înconjurară țara de șapte ori cu ea, încît lumea să știe și să nu mai uite că cine începe cu rău, cu rău sfîrșește.

Convorbiri literare, 1 octombrie 1874

PĂCALĂ ÎN SATUL LUI

Poveste

I se urîse și lui Păcală să tot umble răzleț prin lume, așa fără de nici o treabă, numai ca să încurce trebile altora și să ridă de prostia oamenilor. Se hotărî dar să se facă și el om așezat, ca toți oamenii de treabă, să-și întemeieze casa lui, să-și agonisească o moșioară, — vorbă scurtă, — să se astîmpere odată.

Și fiindcă românul zice că nu e nicăiri mai bine ca în satul lui, Păcală se întoarse și el în satul lui și începu cum încep toți oamenii care n-au nimic, adecă făcu ce făcu de-și agonisi o vițelușă și o trimise la pășune în izlazul satului.

Căci așa se face averea.

Păscînd, vițelușa se face vițea, vițeaua se face junincă, juninca se face vacă, vaca fată, iar vaca cu vițelul o vinzi ca din prețul ei să cumperi șapte vițelușe și să le trimiți și pe ele la pășune în izlazul satului.

De ce e oare izlazul izlaz, dacă nu pentru ca să-l pască vițelușele oamenilor ?

Păștea dar vițelușa lui Păcală, păștea, și cu cît mai mult păștea, cu atîta mai vîrtos creștea, încît nu era în tot satul vițea care s-o întrecă, iar cînd

ajunse și ea vițea, nici junincile nu se puteau potrivi cu ea.

— Măi ! ziceau vecinele lui Păcală, ce lucru să mai fie și ăsta ? vițeaua asta ne întrece pe toate ! Ce-i va fi dînd oare să mănînce ? Ce soi o fi de crește așa de frumos ?

Nu era nici soiul vreun soi deosebit, nici hrana mai de-a cătarea ; vițeaua era însă vițeaua lui Păcală, iar Păcală își căuta de treabă, n-avea vreme s-o mai păzească și să nu rupă cîteodată și din holdele oamenilor.

Ajungînd junincă, vițeaua lui Păcală se făcu stăpînă pe întregul hotar. Umbla și ea cum umblase și stăpînul ei mai nainte de a se fi astîmpărat, și unde n-o căutai, acolo dedeai de ea, mai prin lanul de grîu, mai prin porumbiște, mai știe bunul Dumnezeu pe unde.

Iară Păcală li se plîngea oamenilor că prea i s-a făcut răzleață juninca și că are treabă și nu poate umbla după ea.

Nu-i vorbă, oamenii s-ar fi plîns și ei, dar nu mai aveau cui să i se plîngă cînd Păcală îi lua pe dinainte și li se plîngea de te prindea mila de el.

Cînd văzură dar că juninca lui Păcală în curînd are să fie vacă, oamenii se puseră pe gînduri. Știau ei cum au să urmeze lucrurile mai departe. Vedeau parcă cele șapte vițelușe cum se fac vițele, juninci, cum ajung în cele din urmă vaci și ele, și cum le vinde Păcală și pe ele și se întoarce de la tîrg cu o spuză de vițelușe, toate flămînde, toate pornite din fire să se facă vițele, juninci și vaci în cele din urmă.

— Măi ! strigară ei, ăsta ne mănîncă și urechile din cap cu vițelușa lui, ne seacă, ne face întregul hotar bătătură.

Dar ce putea să-i facă lui Păcală ? El nu era de vină și avea treabă, nu putea să-și piardă vara umblînd după coada juninței.

Se sfătuiră dar între dînșii și iar se sfătuiră, se tot sfătuiră, pînă ce n-ajunseră a se dumiri că toată carnea pe care a pus-o vițelușa ca să se facă vițea și din vițea junincă e carne adunată din nutrețul de pe hotarul lor, adecă după toată dreptatea carne din carnea care ar fi fost să fie a lor și numai pielea e a lui Păcală, fiindcă pielea avuse juninca și cînd venise ca vițelușa în sat.

Dumiriți odată astfel, tăiară juninca, îi luară carnea și o mîncară, iară pielea o aruncară peste gard în curtea lui Păcală.

Nu-i vorbă, a fost cam scurtă socoteala aceasta, dar în satul lui Păcală multe se întîmplă.

Păcală, de ! ce să facă !...

Dacă ar fi voit, ar fi găsit el ac pentru cojocul sătenilor ; el însă nu voia. Avea tragere de inimă pentru oamenii din satul lui. Nu ! pe oamenii din satul lui nu putea el să-i încurce, cum ar fi încurcat a bunăoară pe oamenii din satul lui Tindală.

Întinse dar pielea să se usuce, iar după ce se usca, o lua în vîrf de băț și plecă cu ea la tîrg, ca s-o vîndă.

Așa ajunsese Păcală iar pe drumuri.

Se duse și tot se duse mereu, de dimineață pînă la prînz și de la prînz pînă seara. Cînd era pe înserate, el se opri într-un sat de la marginea drumului și se uită împrejurul său, ca să-și găsească vreo casă la care să mîie, vreo văduvă ori vreo femeie al căreia bărbat nu-i acasă.

Nu poate, că — Doamne ferește ! — ce, dar Păcală, ca om umblat prin lume, știa că sunt fricoase femeile, li se urăște așa singure, și sunt bucuroase

de oaspeți, numai ca să știe că e peste noapte picior de om la casa lor.

Și găsi Păcală chiar mai la marginea satului o femeie, al căreia bărbat se duse la pădure să aducă lemne. Nu-i vorbă, muiera îi spunea mereu că teacă, că pungă, că nu-i este bărbatul acasă, că ce va zice lumea ; Păcală ținea și el să rămână așa într-un unghi al casei, într-un șopron, în pridvor, unde o fi, numai ca să nu fie casa pustie. N-avea biata muieră încotro, trebui să-l primească, dar îi și spuse să se culce și să doarmă, c-o fi ostenit de drum, sărmanul de el !

„Ce-o să mai fie și asta ? !“ grăi Păcală.

El știa că muierile sunt și vorbărețe, și doritoare de a le ști toate câte sunt în cer și pe pământ, iar muiera aceasta nici nu-i povestea nimic, nici nu-l întreba de unde vine, cum a umblat, ce-a mai făcut, ce mai știe... Aici trebuia dar să fie ceva la mijloc, și Păcală, în loc de a adormi, trăgea când cu ochiul drept, când cu cel stîng, ca să vadă cele ce se petrec în casă și împrejurul casei.

Nici nu se înseră bine, și muiera începu să fiarbă, să frigă, să coacă, să gătească fel de fel de mîncări, și plăcinte, și un purcel fript, și o coastă opărită cu varză călită. Și apoi rachiuri, și apoi vinuri. Ospăț, nu alta !

N-ar fi fost Păcală om pățit dacă n-ar fi știut că toate aceste nu pentru bărbatul ei le făcea muiera cea harnică, fiindcă mai era și ea gătită ca de nuntă.

Nici nu le făcea pentru bărbatul ei, ci pentru vornicul satului, pe care-l aștepta nevasta cum își așteaptă fetele mari pețitorii, ieșind mereu în ușă și în portiță, ca să vadă dacă vine, dacă nu mai vine, dacă întârzie, dacă sosește.

Nu care cumva să creadă cineva, că Doamne ferește ce !... Nu ! ci fiindcă vornicul era cel mai de frunte om din sat și nu putea să-l primească la casa ei ca pe orîșicine, iar peste zi vornicul, om cu multe treburi, nu putuse să vie, ci le făcea cinstea acum, mai pe seară.

Alt nimic nu era la mijloc. Doamne ferește !

Era gata nevasta cu toate : purcelul era frumos și rumen de-ți pocnea șoricul în dinți, costițele erau opărite, varza era călită, plăcintele abureau, rachiul era așezat pe masă, vinul stetea în apă rece, nu mai lipsea decît dumnealui vornicul. Numai vornicul lipsea, cînd deodată — să te miri, nu alta ! — se întoarse bărbatul. I se frînsese, sărmanul de el, o osie în drum, și nu-i rămăsese decît să se întoarcă, să pună altă osie la car și să plece mîne din nou la pădure.

Muirea bună și credincioasă își cunoaște bărbatul după mers, din tușite și strănuturi, ba chiar și din pocnetul biciului, iar nevasta la care își luase Păcală conac¹ era și ea muieră bună și credincioasă. Ea își cunoscuse bărbatul din scîrțîitul roatelor de la car, iar scîrțîitul roatelor se auzea de departe, destul de departe pentru ca o muieră harnică precum era dînsa să-și rînduiască treburile.

Ea luă purcelul cel frumos și rumen și-l ascunse iute-iute după cuptor, luă plăcinta și o puse iute-iute pe cuptor, luă costițele cu varză călită și le vîrî în cuptor, mai vîrî tot iute-iute și rachiul sub perina de la căpătîiul patului, iar vinul sub pat, și pe cînd carul cu boii intra în curte, toate erau în cea mai bună rînduială.

Nu poate că Doamne ferește ce !... dar de ! tot era mai bine să nu afle bărbatul.

¹ Conac (aici) : adăpost, gazdă.

Văzîndu-se acasă, bărbatul, ca tot omul păgubaş, începu să se plîngă, nevasta, ca toată muierea bună şi credincioasă, îl mîngîia cu vorbe bune, iar Păcală, ca tot omul cumsecade, ieşi şi el din unghiul lui, ca să-i spună stăpînului de casă că e şi el aici, să-i ceară iertare că a îndrăznit şi să-l mai roage şi pe el de conac.

— Fă muiere, grăi bărbatul după ce se mai încălzi în cuibul lui, mie mi-e foame ; n-ai tu ceva de mîncare ?

De ! ce să-i faci ? omul flămînzeşte la drum. Nu-i vorbă, mai era în traistă merindea pe care o luase la drum ; dar acasă la el omul nu mănîncă bucuros merindea cu care se întoarce din drum.

— Vai, săraca de mine ! răspunse nevasta, dar de unde să am ? Eram să te aştept pe mine. O să-ţi fac însă o mămăliguţă bună, ca s-o mănînci cu o zămuţă de usturoi.

— Mămăliguţă să fie ! grăi bărbatul.

Cînd e flămînd, omul se bucură şi de mămăligă.

Om umblat prin lume, Păcală ştia că o să-l poftescă şi pe el la cină, ca să mai steie de vorbă, şi nici că-i părea rău lui Păcală, fiindcă tot drumet era şi el, tot flămînd — ca orişice om sosit din drum.

Şi cum steteau de vorbă în vreme ce nevasta gătea mămăliguţa, Păcală, care nu era cap sec, se gîndea mereu cum să facă el ca să nu mănînce mămăligă, ci purcel fript, frumos şi rumen de-ţi pocneşte şoricul în dinţi, costiţe cu varză călită şi plăcinte de cele bune ; cum ar face ca să bea o gură de rachiu şi să guste măcar o dată din vinul cel vechi.

El se încruntă o dată şi trase aşa cam pe furiş cu băţul în piele.

Și lasă pe Păcală, că nu e nici el de ieri, de alaltăieri ! Sîmțise odată mirosul, și grija lui mai departe...

Ca om drumeț, își ținea bățul la îndemînă, iar pielea cea de junincă, marfa lui, toată averea lui, îi era la picioare.

Bărbatul se cam mira că ce va fi avînd cu pielea, dar nu zise nimic. Al lui era bățul, a lui era pielea : treaba lui era ce făcea cu ele.

Peste citva timp Păcală iar trase una cu bățul, ba mai se și răsti la piele :

— Ține-ți gura, sluto !

Bărbatul iar tăcu.

Păcală dete de a treia oară, și acum se răsti și mai rău.

— Ce ai cu pielea aceea ? întrebă omul nostru.

Păcală mai dete din umăr, mai se codi, mai se ruga de iertare că nu poate să spună.

— Apoi, grăi el cam cu anevoie în cele din urmă, — piele-ar fi de piele, dar, așa cum o vezi, nu e piele, ci prooroc, care știe toate cele neștiute și vrea mereu să spună lucruri de nespus.

— Și ce vrea să spună ? întrebă mirat bărbatul.

— Uite ! grăi Păcală, și puse urechea la piele. Mare minune ! Zice să cauți la căpățiiul patului, c-o să găsești rachiu.

Bărbatul caută și găsi.

— Mare minune ! Cine l-o fi pus oare ?

— E taină !... răspunse Păcală, asta nu se poate ști.

— Și ce mai zice proorocul ?

— Să cauți după cuptor, că vei găsi un purcel fript, zise Păcală, după ce puse iar urechea la piele.

— Auzi dumneata lucru ciudat ! Ce mai zice proorocul ?

— Caută sub pat, că găsești vinu.

Astfel înainte — pînă ce nu ieșiră la iveală coștile și plăcintele, încît numai de-un drag să te uiți la masa încărcată și să te așezi la ea.

Se mira bărbatul, se mira mai vîrtos nevasta, s-ar fi mirat satu întreg, dacă ar fi fost de față ; numai Păcală nu se mira, fiindcă el își cunoștea marfa și știa de ce e bună.

— Apoi de ! zicea el mereu, ăsta-i prooroc, nu fleac, și-ți scoate și cîrțița din fundul pămîntului !

Va fi fost ori nu așa, destul că Păcală s-a săturat ca un pașă turcesc, încît abia-l mai țineau curelele.

— Bună treabă proorocu ăsta ! grăi bărbatul nevestei după ce se sătură și el. Nu cumva ți-e de vînzare ?

— Doamne ferește ! îi răspunse Păcală. Cum aș putea eu să vînd un lucru ca acesta ? Se poate ? !

— Dar dacă ți-aș da un preț bun ?

— Auzi vorbă ! preț bun ? Un prooroc ca ăsta e lucru neprețuit.

Doritor cum era de a se hrăni bine și de a ști totdeauna cele ce se petrec în casa lui, omul nostru îl apucă pe Păcală la tîrg. Îi dete la început o pungă de galbeni, apoi două, apoi trei, și așa mereu înainte, pînă la șapte pungi, bani frumoși chiar și pentru un om mai bogat decît Păcală.

— Fiindcă vād și vād că ții cu orice preț să cumperi proorocul, grăi Păcală muiat, o să-ți fac după dorință, dar nu pentru bani, ci fiindcă m-ai primit la casă, m-ai poftit la masă și mi-ai zis o vorbă bună. Noroc să ai de ea !

Așa grăi Păcală, și-i dete pielea cea de junincă, pentru ca să ieie cele șapte pungi de galbeni — mulți bani chiar și pentru un om mai bogat decît Păcală.

Și nu era pe lumea aceasta om mai fericit decît bărbatul nevestei, fiindcă putea de aici înainte să

știe toate cele ce se petrec în casa lui și să se mai și hrănească bine.

Iar Păcală, după ce-și vîndu pielea și puse bine banii, se culcă să doarmă, că avea drum lung pînă acasă în satul lui.

Ziua următoare își lua Păcală rămas bun și pleca iar acasă.

Și cum mergea pe drum și cum se simțea așa încărcat de bani, cum nu mai fusese niciodată în viața lui, își puse tare și cu adevărat de gînd că de aici înainte nu mai vișcă¹ nici la dreapta, nici la stînga, ci merge drept înainte, nu mai umblă cu minciuna nu mai caută să tragă folos din partea altora — nu ! nu ! nu ! — ci se face om ca toți oamenii care vreau să aibă obrazul curat, se astîmpără, se pune în rînd cu fruntea satului.

Numai dacă n-ar fi fost la mijloc muiera cea harnică !

Ea, sărmana, nu mai avea astîmpăr, și parcă i se surpa casa în cap cînd se gîndea că proorocul a rămas în paza ei. Nu poate că Doamne ferește ce ! dar muierile sunt fricoase și nu prea se simt bine cînd se află aproape de niște lucruri cum era pielea lui Păcală.

Ea făcu dar ce făcu, și-și trimise bărbatul iar la pădure, apoi, după ce rămase ea singură, puse, ca muieră harnică ce era, furca în brîu și porni în urma lui Păcală și grăbi și alergă, ca să-l ajungă și să-l întrebe, ce are să facă și cum să dregă, ca să facă din piele piele ca toate peile și să-i ieie darul proorociei ?

Păcală, de ! ce să facă și el ? ! De pagubă se ferește omul, dar de ciștig niciodată : mai luă și de la femeie șapte pungi și îi spuse că n-are decît să

¹ *A vișca* — a se mișca din loc, a se urni, a se elinti.

opărească pielea cu apă de izvor strecurată prin o sită deasă, și-și urma calea ca și cînd nimic nu i s-ar fi întîmplat.

— Acum zău că mă fac om așezat, încît o să ajung chiar vornic în satul meu ! grați el după ce sosi acasă.

Se și făcu.

Își zidi, Doamne, o casă frumoasă de nu mai era în tot satul casă ca a lui, — colea, cu pridvor așezat pe stîlpi și cu cerdac mare, — își cumpără pămînturi, car cu patru boi, cal de călărit, vacă cu lapte, oi de prăsilă ; în sfîrșit, toate cîte se cuvin la casa unui om cu dare de mîină, toate erau la casa lui Păcală.

Și nu era în sat om mai așezat decît Păcală.

Numai oamenii din satul lui dacă n-ar fi fost tocmai așa de proști cum erau !

Văzînd cum zidește Păcală, cum cumpără, iar cumpără și tot cumpără, cum dă mereu fără ca să ieie, vecinele începură să șoptească între dîsele și sătenii deteră cu socoteală că va fi avînd mulți bani Păcală și că banii aceștia îi va fi găsit undeva, îi va fi căpătat ori îi va fi luat de la cineva. Destul că voiau să știe de unde are Păcală banii.

— Măi Păcală — îl întreba dar unul dintre oameni — dar tu de unde ai atîta spurcăciune de ban, de tot dai și nu mai sfîrșești ?

Păcală ședea în cerdacul casei cu pipa în gură și privea la carul cel cu patru boi care intra în curtea cea largă și plină.

— De unde am atîta ban ? răspunse el. De unde, păcatele mele, aș putea să am dacă nu din prețul moșiei pe care am vîndut-o ?

— Ce moșie, măi Păcală, că tu n-ai avut moșie?!

— Apoi vorbă ? ! Dar pielea junincei a cui a fost, măi ? ! N-a fost a mea ? Asta mi-a fost toată

averea : am vîndut-o și am luat bani ca să-mi fac altă avere în locul ei.

— Atîția bani pentru o piele de junincă ?

— Măi, dar greu mai ești la cap ! grăi acum Păcală, care ținea să nu mai umble cu minciuna. Nu înțelegi tu că juninca aceea era junincă de prăsilă ? Dacă o mai țineam, făta, și vițelul creștea, și el se făcea vacă, și aveam două vaci, și două vaci fătau doi viței, și se făceau patru vaci, iar din patru vaci se fac opt, din opt șasesprezece și cu timpul o întreagă cireadă de vite. Așa se face socoteala cînd mergi la tîrg și știi cum să-ți vinzi marfa. O avere întreagă nu se vinde numai iac-așa !

Omul dete din cap și deteră din eap și se puseră pe gînduri toți oamenii din satul lui Păcală.

Aveau și ei vițele de prăsilă. De ce adecă numai Păcală să-și vîndă pielea cu preț ? de ce să fie ei mai proști decît dînsul ? de ce să deie ei o avere întreagă pentru un preț de nimic ?

Se puséră dar degrab', își tăiară cu toții junincile de prăsilă, mîncară cît putură din carnea lor, iar pieile le duseră la tîrg, să le vîndă și ei cum a vîndut Păcală pe a lui.

Numai că nu se nimerește totdeauna și nu știu toți oamenii să-și vîndă marfa ca Păcală.

Degeaba spuneau ei că pielea e piele de junincă de prăsilă, căci nimeni nu voia să le deie prețul la care rîvneau, și s-au întors ca vai de ei acasă.

Vai de ei ! dar vai și de Păcală !

Cînd se văzură și cu paguba, și cu batjocura, oamenii se adunară iarăși, se sfătuiră și tot se sfătuiră între dînșii, că ce să facă și ce să dreagă ca să scape de Păcală, fiindcă nu mai rămînea nici o în-doială că-i va prăpădi pe toți dacă va mai rămînea cu zile.

— O să-și deie foc la casă, ca să ne dăm și noi la ale noastre, grăi unul dintre cei mai prevăzători.

— O să-și frîngă vreun picior, ca să ne frîngem și noi pe ale noastre, grăi altul.

— O să sară în fîntînă, ca să sărim cu toții după el ! strigară cu toții.

Nu mai rămînea nici o îndoială că trebuiau să scape de el dacă nu voiau să piară cu toții ca vai de ei.

Dar cum să scape ? Asta era vorba.

Să-i taie boii, și vaca, și oile, și calul de călărit, să-i deie foc la casă și să-l gonească din sat. Asta s-ar fi putut. Dar cine putea să știe dacă nu se va mai întoarce ?

Trebuia să-i stingă lumina vieții : numai așa erau scăpați, cu adevărat scăpați de el.

Luară dar hotărîrea să-l omoare pe Păcală ; fiind, însă, că nu voiau să facă nici vărsare de sînge, nici moarte de om chiar cu mîna lor, se sfătuiră din nou între dînșii și după mult sfat au chibzuit să-l arunce în Dunăre, unde va fi apa mai adîncă, pentru ca nici neam de neamul lui să nu mai poată ieși la lumina zilei.

Și dacă tot ar scăpa Păcală chiar și din fundul Dunării ?

Asta era ! Și dacă tot ar scăpa ! ? Ce era atunci ?!

Nu mai rămînea nici o îndoială că trebuia să facă ce vor face ca Păcală să nu poată scăpa, dar de loc să nu poată scăpa.

Se puseră dar din nou și se sfătuiră, și după multă sfătuire mai chibzuiră să-l bage pe Păcală într-un sac, să strîngă bine gura sacului și să lege sacul cu Păcală cu tot de o peatră de moară, pentru ca piatra de moară, rotundă cum este, să meargă

de-a dura pînă în fundul Dunării și să ducă și sacul cu Păcală.

Înțelegîndu-se astfel, ei, toți oamenii din satul lui Păcală, cu mic, cu mare, cum erau, luară sacul, luară sfoara pentru gura sacului, luară funia, ca să lege sacul de peatră, luară cea mai mare din pietrele de moară pe care le putură găsi cale de trei zile de jur împrejur și porniră cu mic, cu mare, cum erau, asupra casei lui Păcală, ca să-l ia, să-l ridice, să-l ducă și să nu se oprească cu el decît în fundul Dunării.

Păcală ședea cu pipa în gură în cerdacul casei și se uita la carul cel cu patru boi, care intra în curtea lui cea largă și plină, — ședea Păcală cu pipa în gură și se uita, — cînd se pomini cu satul întreg, mic și mare, de nu-i mai încăpea curtea cea largă a lui.

Ce să facă, sărmanul de el, ce să facă ? !

Nu-i rămînea decît să se dea prins și legat, dacă n-a putut să rămînă pe unde fusese mai înainte, ci l-a pus păcatul să se întoarcă în satul lui, să se facă om așezat și să nu mai umble cu minciuna. Dar o viață are omul și o moarte.

— Mi-a fost, se vede, rînduit — grăi Păcală — să mor în satul meu ca om de treabă.

Căci mai de treabă de cum era nu se putea face Păcală ; asta o simțea și el.

Îi părea cu toate aceste cam rău că trebuia să moară tocmai acum, cînd avea și el casa lui, masa lui, carul lui cu patru boi, curtea lui largă, și ar fi voit Păcală să scape dacă se poate fără minciună, căci era hotărît odată să nu umble cu minciuni ; dar nu se putea, fiindcă oamenii erau neîndurați și vicleni.

Se lăsa dar Păcală, se lăsa, fiindcă n-avea încotro, să-l vîre ca pe un motan în sac, să-l ia pe sus și să-l ducă la pierzare.

El în frunte, peatra de moară după el, fruntea satului în urmă și satul întreg, cu mic, cu mare, mai în coadă, ieșiră din curtea cea largă, trecură prin sat și o luară peste cîmpul nisipos drept spre Dunărea cea mare și adîncă.

— Stați, măi, striga cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală.

Se opriră în loc cu toții, cu mic, cu mare, cum erau.

— Am uitat un lucru, grăi omul cel cu socoteală.

— Ce-am uitat ? întrebară ceilalți.

— Prăjina, ca să căutăm fundul Dunării.

— Așa-i — ziseră oamenii din satul lui Păcală — am uitat prăjina, ca să căutăm fundul Dunării.

Îl aveau acum pe Păcală : cum puteau ei să-l arunce fără ca să știe unde-l aruncă ?

Se întoarseră dar iar în sat, căutară cea mai lungă dintre toate prăjinile și numai apoi îl duseră pe Păcală la Dunăre, — prăjina în frunte, sacul cu Păcală, peatra de moară, fruntea satului și apoi satul întreg, cu mic, cu mare, cum erau.

— Stați, măi ! striga iar omul cel cu socoteală.

Iar se opriră cu toții.

— Să-l legăm de peatra de moară, ca să nu fugă, în vreme ce noi căutăm cu prăjina fundul Dunării !

— Să-l legăm — strigară cu toții — ca să nu fugă !

Îl legară dar pe Păcală de peatra cea mare, apoi plecară ca să caute cu prăjina, unde e mai afundă Dunărea, ca acolo să-l arunce.

Cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală luă el însuși prăjina, dete o dată cu ea în valuri, o izbi cît nu mai putu în jos, dar nu atinse cu ea fundul.

— Aici, zise el, Dunărea nu are fund, trebuie să căutăm alt loc.

— Așa e, strigară cu toții, trebuie să căutăm alt loc, unde are Dunărea fund.

Nici că se putea altfel. Vorba era ca peatra de moară să meargă de-a dura și să se oprească tot-mai în fundul Dunării : unde se oprea peatra dacă Dunărea nu avea fund ?

Porniră dar cu toții ca să caute fundul Dunării, pentru ca nu cumva să-l arunce la loc nepotrivit și să-l scape acum, după ce îl aveau prins și legat.

Ei trebuiau să știe unde are să se oprească peatra cu sacul și cu Păcală cel din sac.

Iar Păcală, vai de capul lui, rămase în sac, legat de peatra cea de moară, cea mai mare pe care oamenii din satul lui o putuseră găsi cale de trei zile de jur împrejur.

— Stați ! strigă omul cel cu socoteală.

Iar se opriră cu toții.

Ce era la mijloc ?

Ca oameni chibzuiți, trebuiau să fie cu mare băgare de seamă și să cerceteze bine mai nainte de a-l arunca pe Păcală în Dunăre.

Unde să-l arunce ? Mai la deal, de unde vine apa, ori mai la vale, unde se duce ?

Unii dedeau cu socoteală că mai la deal e mai multă apă, fiindcă de acolo vine apa și n-ar veni dacă n-ar fi destulă.

Alții însă erau de părere că la vale e mai multă, fiindcă acolo se strînge apa, care vine de la deal, și dacă l-ar arunca mai la deal, cum vine apa și tot vine, se scurge și tot se scurge, s-ar pomeni că Păcală rămîne pe uscat, iese din sac și vai de capul lor !

Se adunară dar cu toții de se sfătuiră ca nu cumva să facă vreo prostie, și după multă sfătuire se înțeleseră să caute locul cît mai devale, pentru ca toată apa să se strîngă în capul lui Păcală.

Pe cînd oamenii din satul lui Păcală umblau să caute fundul Dunării cu prăjina cea lungă, iată că vine un jelepar¹ de vite, care ducea o cireadă de o mie de boi la tîrg, și cum mergea jeleparul de-a lungul malului, dă de sacul cu Păcală și se miră, cum s-ar mira tot omul cînd ar vedea în calea lui asemenea lucru.

— Dar tu, măi, întreba jeleparul, cum ai intrat în sac și ce cauți în el ?

— N-am intrat, răspunse Păcală, ci m-au vîrit alții în el.

— Și de ce te-au vîrit ?

— Ca să mă arunce în Dunăre.

— Și de ce să te arunce ?

— Iacă — păcatele mele ! — răspunse Păcală, fiindcă vreau să mă facă vornic și eu nu vreau să primesc...

— Și de ce nu vrei, măi ?

— Apoi de ! zise Păcală. Fiindcă nu e satul de a-i fi vornic.

— Și de ce nu e ?

— Fiindcă are neveste multe, și bărbații pleacă cu toții la lucru, de nu se mai întorc cu săptămînilor, și vornic rămîne el singur cu nevestele.

¹ *Jelepar* — cel care ține socoteala de numărul vitelor din sat.

— Și de ce nu vrei tu să rămii cu nevestele ?

— Fiindcă sunt multe și toate tinere și sprintene ca furnicile și nu pot să le stăpinesc.

Cînd auzi asemenea vorbe, jeleparul se mira prea mult, fiindcă el bucuros ar fi fost vornic într-un sat ca satul lui Păcală.

— Măi, dar prost mai ești tu, măi ! grăi el. Un om mai cuminte ar primi cu amîndouă mîinile.

— Un om mai cuminte e mai cuminte și poate cînd nu poate prostul, îi răspunse Păcală. Haid' ! dacă te simți destoinic, intră în sac și, cînd vei vedea că voiesc să te arunce în Dunăre, spune-le că primești să le fii vornic.

— Și ei mă vor primi oare pe mine ?

— Mai ales ! îi răspunse Păcală. Cu amîndouă mîinile !

Atît îi trebui jeleparului, care nu se temea de nevestele din satul lui Păcală.

El dezlegă dar sacul, ca să iasă Păcală, apoi se vîrî el însuși în sac.

Păcală răsufală o dată ușor de tot, strînse gura sacului, o legă bine, apoi p-aci îi fu drumul, nici că se mai opri decît la cireada cea de boi, pe care o mîină acasă la el, în curtea cea largă, care putea să-i încapă pe toți.

Iară jeleparul din sac rîdea în el cînd se gîndea cum are să-i înșele pe prôștii din satul lui Păcală, care nu știau, bieții de ei, că nu mai e tot un prost ca dinșii în sac.

Rîdea însă mai ales cînd simțea că ei îl ridică pe sus, ca să-l ducă să-l arunce în Dunăre la locul pe care-l găsiseră mai bine înfundat. Numai atunci cînd simți că-i dau avînt ca să-l arunce, abia atunci el striga tare cît putu :

— Stați, măi !

Toți se opriră, cuprinși de spaimă și de mirare, fiindcă înțelegeau și ei că glasul care răsuna din sac nu era glasul lui Păcală.

— Lăsați-mă, grăi jeleparul, că primesc să vă fiu vornic.

— Auzi vorbă ! strigă cel mai cu socoteală dintre oamenii din satul lui Păcală, care era chiar el vornic în sat, își preface glasul ca să nu-l mai cunoaștem, voiește să ne mai fie și vornic, ba te pomenești c-o să ne spună că el nu e Păcală !

— Apoi că nici nu sunt ! răspunse jeleparul.

Cînd auziră vorba aceasta, oamenii se supărară, mare minune cum se supărară, fiindcă îl văzuseră ei înșiși cu ochii lor cînd îl viriseră în sac și ei înșiși cu minile lor legaseră gura sacului, și, supărați cum erau, năvăliră cu toții asupra lui, îl ridicară cu piatră cu tot și — una ! două ! trei ! bîldîbîc ! — îl aruncară în Dunăre, ca nici neam din neamul lui să nu mai poată ieși la lumină.

Și, Doamne ! cît se simțeau de ușurați cînd văzură că merge drept spre fundul Dunării, că nu mai iese la iveală și că apa curge mereu de la deal la vale și se îngrămădește asupra lui.

Iară Păcală ședea în cerdacul casei și se uita la carul cel cu patru boi, care intra în curtea lui cea largă și plină de vite frumoase.

— Stați, măi ! striga omul cel cu socoteală. Stați ! striga încă o dată.

— Ho, stați ! strigară toți oamenii din satul lui Păcală cînd le văzură ochii ceea ce mintea nu putea să le înțeleagă, și se opriră cu toții și rămaseră încremeniți în loc.

— Dar tu, măi, cum ai ajuns aici ? întreba vornicul satului.

— Așa-i, ziseră cu toții, cum ai ajuns tu aici ?

— Mare lucru ? ! răspunse Păcală. Cum să fi ajuns, dacă nu tot cum ai ajuns și voi, venind de acolo pînă aici ? !...

— Dar tu ești mort, măi ! te-am aruncat în Dunăre !

— Aș ! grăi Păcală. Apa Dunării e rece și te face mai sprinten de cum ai fost.

— Mare minune ! strigară oamenii. Cu ăsta nu e chip s-o scoți la capăt ! Îl arunci legat de o pia-tră de moară în Dunăre, și se întoarce mai degrabă decît tine acasă !...

— Dar vitele cele multe și frumoase de unde le ai ? întrebă ei.

— De unde să le am, răspunse Păcală, dacă nu de acolo unde m-ați lăsat voi ?

— Dar cine ți le-a dat ?

— Cine să mi le dea ? Le-am luat eu : ia omul cît poate, și ce nu poate lua mai lasă și pentru alții.

Atît le trebui oamenilor din satul lui Păcală ! Așa cum erau adunați la casa lui Păcală, plecară cu toții înapoi la Dunăre și nu mai steteră la sfat, ci se aruncară ca broaștele — bîldîbic ! bîldîbic ! — care mai de care mai iute în valuri, ca să ia fiecare cît poate, iar nevestele lor rămaseră pe țărmure, așteptîndu-și fiecare bărbatul cu turma de vite.

Era, se înțelege, și popa între dînșii, și fiindcă popii sunt mai lacomi decît alți oameni, el se repezi mai tare decît ceilalți și sări unde era mai afundă apa, dar potcapiul¹ tot îi rămase pe deasupra.

Preoteasa, care stetea pe țărmure, lacomă și ea, văzînd potcapiul, credea că n-are popa destulă vîrtute ca să se cufunde, și că vor lua alții toate vitele mai înainte de a fi ajuns și el la fund.

¹ *Potcapiu* (potcap) — acoperămint al capului în formă cilindrică, fără boruri, purtat de călugări.

— Mai la fund, părinte ! striga dar, mai la fund!
că acolo sunt cele coarneșe¹ !

A și intrat popa cît de afund, dar nici nu s-a mai întors nici el, cum nu s-au mai întors nici ceilalți.

Așa a rămas Păcală cel mai harnic, cel mai de treabă, cel mai vrednic om în satul lui, fiindcă, de ! era numai el singur cu nevestele.

Cine o știe mai departe, mai departe are s-o spună.

Tribuna, 13/25 septembrie — 18/30 septembrie 1886.

¹ *Coarneș* — cu coarne mari.

PETREA PROSTUL

A fost ce-a fost ; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

A fost odată un om care era bogat de nu-și mai ținea seama bogățiilor. Avea ogradă largă de se puteau învîrți în ea de șapte ori cîte șapte care cu patru boi, iar împrejurul ogrăzii erau case cu lărgime, hambare și șure, grajduri și șoproane și fel de fel de alte olate¹ ; avea țarini întinse, vii și livezi, crînguri și fînețe ; avea boi de jug și cai de ham o mulțime, vaci cu lapte cireadă întreagă, turme de porci, de oi și capre ; nici că se poate spune ce n-avea, căci în belșug îi erau toate. Pe deasupra îi mai făcuse Dumnezeu parte și de trei feciori, tot unul și unul : cel mai mare numai el ca el, cel mezin să-i cauți pereche, iar cel mai mic, Petrea, și mai prostănac, căci, de ! oricît ar fi trăit în lume, el tot mai mic, tot prisle rămînea.

S-a nimerit că omul acela, așa bogat cum era, a trăit, ca toți oamenii, cît i-a ținut firul vieții, apoi a murit, lăsînd cu limbă de moarte ca cei trei

¹ *Olat* — acaret, clădire.

feciori ai lui să împartă bogățiile rămase frățești și fără de gîlceavă între dînșii.

— Hm ! Ce-i aia ! ? întrebă Petrea nedumerit. Cum se face cînd se împarte frățește ?

— Cum se face ? răspunse fratele cel mare, care era și mai cuminte. Foarte ușor se face ! Împărțeala frățească : iai din toate cîte trei, zici : „Una mie, una ție și una lui“ și bagi de seamă ca toate trei să fie la fel. Ai înțeles ?

— Am înțeles, grăi Petrea dumirit. Iai, zici și ții o dată cu capul să fie la fel.

— Pentru ca — adăugă fratele mezin, tot cu minte și el — nici înșelat să nu fii, nici pe altul să nu înșeli.

— Nici, nici ! grăi iar Petrea, acum de tot dumirit.

După ce i-au făcut dar tatălui lor o înmormîntare cum se cuvenea unui om de seama lui, cei trei frați se apucară să facă împărțeala frățească a moștenirii ce le rămăsese de la dînsul : „una mie, una ție și una lui“.

E însă mai greu s-o faci decît s-o zici.

Lasă că erau atît de multe și de deosebite lucrurile pe care aveau să le împartă, încît ei steteau și se uitau zăpăciți unul la altul, neștiind de unde să înceapă și cum să urmeze, dar mai era și alta.

— De ! zise Petrea. Toate sunt ale noastre și-o să le împărțim cum le vom fi împărțind ; unde pun eu însă pe ale mele ?

— Așa e ! grăiră ceilalți doi frați, cel mare și cel mezin, care erau mai cu minte. Unde să le pună fiecare pe ale sale ?

Era lucru apropiat de mintea omenească, că au să împartă înainte de toate, curtea cea mare și largă, ca să aibă fiecare unde să pună pe ale sale.

Cum s-o împartă însă ?

— Cît mie, atît ție și atît lui, zise Petrea, care ținea să se împlinească-n tocmai voința tatălui său și știa acum ce fel să face împărțeala frățască.

După multă bătaie de cap, frații luară între dinșii înțelegerea ca cel mai mare, ca mai mare, să se așeze la dreapta, Petre, ca cel mai mic, să treacă la stînga, iar cel mezin, ca mezin, să rămîie la mijlocul ogrăzii, apoi începură — mergînd Petrea și fratele mai mare spre mijloc, iară fratele mezin spre Petrea — să-și măsoare fiecare cu pasul său partea : „unu eu, unu tu și unu el“. Cînd Petrea ajunsese pept la pept cu fratele său mezin, împărțeala era făcută și avea fiecare unde să pună pe ale sale.

Mai rămînea, nu-i vorbă, neîmpărțită bucata de la mijloc, pînă la partea fratelui mai mare, dar pe aceasta, ca să nu fie gîlceavă, au împărțit-o frații mai mari între dinșii.

— Așa ! grăi Petrea, și-a făcut fiecare parte dreaptă. Hai la celelalte !

— Haid' ! ziseră frații lui.

Fiindcă găinile alergau în toate părțile și nu țineau seamă de împărțeala făcută, ci rîcăiau și ici, și colo, hotărîră să le-mpartă, ca să ție fiecare pe ale lui în partea lui.

„Una mie, una ție și una lui“ — nu e nimic mai ușor. Rămase însă în cele din urmă un cocoș : ce să facă cu el ?

Ba că mie, ba că ție, ba că lui...

— Haid' să-l tăiem, să-l jumulim, să-l frigem și să-l mîncăm ! grăi Petrea.

Mai frățască împărțeală nici că s-ar fi putut.

Îi tăiară dar gîtul, îl jumuliră, îl traseră în frigare și-l fripseră.

— Stați ! strigă acum Petrea. Fiindcă fui mai înainte la margine, lăsați-mă acum pe mine la mijloc.

— Bun ! zise fratele mai mare, și-apucă el o pulpă, fratele mezin altă pulpă, iar lui Petrea îi rămase tirtița ; el o aripă cu o parte din piept, fratele mezin altă aripă cu cealaltă parte din piept, iar lui Petrea îi rămase gîtul, pe care e, — precum se zice — atîta carne, că nu e nimeni în stare s-o ciugulească toată.

Porniți o dată așa, așa au și dus-o strună înainte le-au împărțit toate cîte erau în casă și-mprejurul casei, și rațe, și găște, și curci, și oi, și capre, și porci, și cai, și boi, și unelte de tot felul, și lucruri din casă, zile întregi de-a rîndul au tot : „una mie, una ție, una lui“, și și-a făcut fiecare partea dreaptă, cum se cuvine între frați.

A rămas în cele din urmă să facă împărțeala ei, a hambarelor și a șurilor, a grajdurilor și a șoproanelor și a celorlalte olate ce mai erau împrejurul ogrăzii celei mari.

— Asta e asta ! grăi fratele cel mai mare și mai cu minte. Cum să-mpărțim casa, care e mare, frumoasă și cu multă lărgime, dar una singură ! ?

— Asta e, vezi, asta ! grăi și fratele mezin. Cum să-și ieie fiecare partea ?

Petrea se uită mirat cînd la unul, cînd la altul.

— Cum ! ? zise el. Tot cum le-am împărțit și pe celelalte : „una mie, una ție, una lui“, și bagi de seamă ca să fie la fel.

Au sucit-o frații și au învîrtit-o, s-au gîndit și s-au socotit, au chibzuit și au răschibzuit și în cele din urmă au ajuns, ca oameni cu minte, să înțeleagă că tot nu le rămîne decît să dărîme casele și hambarele, grajdurile și șoproanele, șurile și

celelalte olate și să-și facă fiecare partea din toate : „una mie, una ție și una lui“.

S-au pus dar pe muncă grea și au asudat și azi, și mâine, și poimîine, dar nu s-au lăsat pînă ce n-au făcut împărțeala frățească.

— Halal să ne fie ! grăi fratele cel mare și mai cu minte. Mult a fost, puțin a rămas ; să ieșim acum la țarini și la livezi, la vii și la crînguri, la finețe și la imașuri.

— Să ieșim ! grăi fratele mezin.

— Să mergem ! grăi Petrea, care înțelegea și el că numai asta mai rămîne.

Nu-i însă chip să-i împaci pe oameni cînd au să împartă ceva între dînșii. Chiar frați să fie, ei se gilcevesc pentru te miri ce lucru de nimic cînd li se pune ceva de-a curmezișă.

Au ieșit cei trei frați și-au început să-și măsoare după rînduiala făcută o dată cu pașii săi partea : „una mie, una ție și una lui“. Au împărțit și via butuc cu butuc, și livezile pom cu pom, și crîngurile copac cu copac, și tufă cu tufă, dar cînd au ajuns la imașul unde păștea cireada de vaci s-au încurcat. Au făcut, nu-i vorbă, împărțeala vacilor și a vițeilor, tot : „una mie, una ție și una lui“, „unul ici, unul colo și unul dincolo“. Mai era însă și taurul, ăsta singur el în întreaga cireadă, și taur să-i tot cauți perechea și să tot alergi și să n-o poți găsi, și mare, și lat în piept, și puternic în cerbice, și cu capul mic, și cu coarcele mari și țapoșe, și cu niște ochi mari, încît să te uiți în ei și s-o rupi la fugă ! S-alergi pe la toți împărații și asemenea taur n-o să găsești.

— Dar cu ăsta ce facem ? întrebă fratele mai mare, care știa ce va să zică un taur frumos — fală în lume, nu altă !

— Asta e, vezi, ce facem cu ăsta ! ? grăi fratele mezin, care ştia şi el.

— Ce să facem ! ? răspunse Petrea. Ce am făcut cu cocoşul : îl tăiem, îl jupuim, îl frigem şi-l mâncăm.

— Ferit-a Sfintul ! strigară cei doi fraţi mai mari într-un glas. Cocoşul e cocoş, iar taurul e taur !

Ba că da, ba că nu ; mai unul una, mai altul alta : ţinea fiecare ca taurul să rămîie întreg şi să fie al lui şi numai al lui, şi s-ar fi încăierat în cele din urmă fraţii dacă nu i-ar fi dat Dumnezeu lui Petrea un gînd bun.

— Ştiţi ce ! ? grăi dînsul. S-o lăsăm la un noroc. Să ne zidim fiecare cite un grajd şi, cînd grajdurile vor fi gata, să-i dăm taurului drumul : în al cărui grajd va intra, al aceluia să fie !

— Aşa să facem ! ziseră ceilalţi doi, care nu se îndoiau nici unul, nici altul că va şti să potrivească lucrurile aşa, ca taurul în grajdul său să intre.

Fratele cel mai mare, isteţ mare minune, căută dar pe cei mai vestiţi zidari şi meşteri de tot felul şi se învoi cu ei ca să-i zidească un grajd frumos cum n-a mai fost, cu fel de fel de turnuleţe şi floricele, încît taurul să alerge cu ochii închişi la el după ce-l va fi văzut.

Fratele mezin nu se lăsă nici el mai pe jos, ci trase cu ochiul ca grajdul să-i fie pe cît se poate mai şi mai decît al fratelui său mai mare.

Petrea, prostănac cum era, trăgea şi el cu ochiul şi stătea buiguit, nu ştia cum să înceapă, cum să urmeze mai departe şi amîna lucrurile de azi pe mîine. Degeaba-i dedeau zor ceilalţi doi, căci el zicea mereu : „Grija mea ! De mine să nu vă doară capul !“

! După ce frații mai mari își isprăviră fiecare grajdul, mare frumusețe amîndouă, încît nu mai știai ce să zici, ei nu mai voriră să aștepte și nu-i rămăsese lui Petrea decît să-și facă și el în pripă ceva ce seamănă a grajd. Se duse dar în crîngul lui, tăie cîțiva copaci, încărcă vreo trei care de crăci cu frunzar și-și alcătui în pripă un fel de covergă ¹ cu pereții de frunzar și cu acoperișul de șovar ² verde.

Rîdeau frații lui în pumni, dar și lui îi rîdea inima de bucurie cînd se uita la verdeața cea frumoasă.

Dar cînd au adus taurul și i-au dat drumul la mijloc, între cele trei grajduri, și l-au lăsat să-și aleagă după plac adăpostul !?

Era zi de vară, caldă și cam cu zăduf ; muscu-lițele de tot felul deteră din toate părțile năvală asupra bietului de dobitoc, care clătina mereu din cap și se apăra cît putea, făcîndu-și vînt cu coada. Orișicît de frumos și de puternic, el tot fire de bou avea, și nu vedea nici turnulețele, nici floricelele, ci se plimbă cîtva timp mai încoa, mai încolo prin curte, apoi o luă drept spre umbra de verdeață și intră în coliba lui Petrea, dar intră încît nici cu bici de foc nu l-ai mai fi putut scoate.

Cei doi frați, cel mare și cel mezin, ră-maseră-ncremeniți, arși, fripți.

— Prost dobitoc ! grăi cel mai mare. Care va să zică, s-a mîntuit : a intrat, Petre, la tine și al tău e.

— Asta e, vezi, asta ! grăi cel mezin. A luat-o prostește și n-ai ce să-i mai faci.

Nu degeaba se zice, că prostul și norocul umblă pe același drum și la tot pasul se întîlnesc.

¹ Covergă — adăpost făcut din nuiele și rogojini.

² Șovar — papură.

Mare cătran pe cei doi frați mai mari cînd îl vedeau pe Petrea fălindu-se cu taurul lui ! Lasă că rîvnea fiecare la el, dar nici că era așa frumusețe de taur pentru mutra unui prostănac ca Petrea. Ce să facă el ? cum să-i poarte de grijă ! ?

— Măi Petre, grăi fratele mai mare. Hai să facem una, ca să fie făcută : dă-mi taurul mie, că-ți dau pentru el a patra parte din partea mea.

— Atîta dau și eu ca să mi-l dai mie ! strigă fratele mezin, că om sunt doară și eu.

Petrea se uită zăpăcit cînd la unul, cînd la altul din frații lui. Ar fi dat, ca să nu fie gilceavă, cu dragă inimă, taurul, dar nu știa căruia dintre amîndoi să-l deie, căci împărțeala fusese făcută frățește și a patra parte a unuia era întocmai a patra parte a celuilalt.

— De ! ce să fac ?... zise el. Care dă mai mult, acela să-l aibă și să-l stăpînească.

— Dau jumătate ! strigă fratele mai mare.

— Dau și eu tot atît ! se îndărătnici cel mezin.

— Dau trei pătrimi ! strigă iar cel mare.

— Dau și eu tot atît ! se îndărătnici cel mezin.

— Dau tot ce am !

— Dau și eu !

Așa sunt oamenii cînd se îndrăcesc : chiar frați să fie, nu se dau, nu se lasă, și dacă fratele cel mare și-ar fi dat și căciula pe deasupra, și-o dedea și cel mezin pe a lui. Pace și înțelegere frățească nu mai era cu puțință decît dacă Petrea-și păstra taurul.

Ba nici așa.

De cîte ori Petrea-și scotea taurul la pășune și frații-l vedeau, cearta era gata.

Era destul ca fratele mezin să se uite la el, pentru ca fratele mai mare să se facă pară de foc și să-i strige :

— Ce te uiți așa ! ? Degeaba, că nu e al tău !

— Dar nici al tău ! răspundea fratele mezin.

Iar de acolo înainte cearta se întetea și se nădea, încît îi prindea noaptea ocărîndu-se unul pe altul.

Iar dacă nu se uita fratele mezin la taur și se făcea că nu-i pasă, fratele mai mare crăpa de necaz și striga :

— Nu-l vezi ? chiorule !

— Las', că-l vezi tu, îi răspundea cellalt, și iar se întetea și se înnădea cearta.

„Vai de maica mea ! își zicea Petrea. Mare pacoste taurul acesta ! Ce să fac cu el ca să scap de gîlceavă ! ? Tot mai bine ar fi fost să-l tăiem, cum am zis eu.“

Vai ar fi fost însă de capul lui dacă s-ar fi încumătat să-i pună cuțitul în piept, căci l-ar fi făcut miș-fărimiș fratele mai mare și cel mezin.

— Am — zise el — să-l duc la tîrg și să-l vînd, ca să scap de el, celui ce-mi va da mai mult.

Așa a și făcut.

Într-o dimineată, cînd l-a scos la pășune, nu l-a mai oprit la vaci, ci a plecat cu el la tîrg, ca să-l vîndă.

Petrea la tîrg ! Mare încurcătură ! Să-i zici „prostul tîrgului“, și nu alta !

Nu mai fusese adevărat Petrea la tîrg, nu știa ce e tîrgul și cum se tîrguiesc oamenii ; știa numai așa, din auzite, că la tîrg e multă lume și încă mai multă vorbă, că unul întreabă, iar cellalt dă răspuns și că cel ce vrea să vîndă mai scade din preț, dacă nu i se dă cît cere.

„Las' pe mine, că știu eu ! își zise el. Pe mine n-are nimeni să mă prostească.“

Apucînd drumul de țară care ducea spre tîrg, el mergea a-ndelete, ca omul care n-are grabă și știe să-și facă treaba, taurul înainte și el pe urma

lui, taurul mugind din cînd în cînd, iar el ici și uierînd, ici cîntînd din frunză.

De la o vreme, începu să întîlnească oameni care se întorceau de la tîrg.

— Bun întîlnit, vere ! îi zise unul mai doritor de vorbă. Frumos taur ! Îl duci la tîrg ? Ți-e de vînzare ? Ce ceri pe el ?

„Hait ! am sosit în tîrg ! își zise Petrea. Acum țin-te bine și nu te da !“

— Mulțam dumitale ! îi răspunse apoi drumețului. Mi-e și-l duc și cer o mie de lei și o sută de gologani și zece parale, și cer atît, ca să am de unde să mai las.

— Mulți bani, dar și taurul e frumos, îi răspunse omul, care n-avea gînd să cumpere și-și căută de drum.

Peste puțin se întîlni Petrea cu alt om.

„Așa-i la tîrg : unul pleacă și altul vine“, își zise el.

— Frumos taur ! grăi și acesta. Ți-e de vînzare și-l duci la tîrg : ce ceri pe el ?

— Nouă sute nouăzeci și nouă de lei și nouăzeci și nouă de bani și nouă parale, răspunse Petrea, ca să arate că știe să se tîrguiască.

Drumețul se uită cam cu coada ochiului la el și-și căută de drum.

Iar se-ntîlni apoi Petrea cu alt drumeț și cu iar altul, la fiecare pas cu cîte unul, cu mulți de-a rîndul, și toți ziceau că e frumos taurul și-l întrebau ce cere pe el, iară el, om care știe să se tîrguiască, scădea mereu din preț și-a tot scăzut pînă ce nu mai avea ce să scadă.

„Mare bucluc pe capul meu taurul acesta ! își zise el amărit. Toți întreabă, dar nici unul nu stă la tîrg. Ce va fi avînd taurul acesta de nu vrea nimeni să-l cumpere ! ?“

Ar fi fost în cele din urmă-n stare să-l deie și de pomană — numai să scape de el.

Iată, în sfârșit, și unul care voia în adevăr să-l cumpere.

Acesta se suci, se-nvîrți-mprejurul taurului.

Se uită la peptul lui și zise :

— Frumos pept !

Se uită la cerbice și zise :

— Minunată cerbice !

Se uită la cap și la coarne și zise :

— Așa cap și așa coarne, mai înțeleg și eu !

Ei, ce să-ți dau pe el ?

— Un leu — răspunse Petrea — și un gologan și o para : nu mai am din ce să scad.

Omul se uită încruntat la dînsul.

— Spune vorba de om cu minte — îi zise — și nu-ți bate joc de mine ! Prea e frumos taurul ca să mi-l dai cu așa preț și să vede că vrei să mă iei drept cine știe cine...

„Ahaha ! își zise Petrea înviorat. Știu acum și eu de ce nu vrea nimeni să-l cumpere : prea e frumos, și se tem, precum se vede, toți, ca să nu le fie pricină de gîlceavă, cum mi-a fost mie, la casă.“

— Să vii mai tîrziu, îi zise apoi omului, c-o să ne înțelegem.

După ce apoi omul își urmă drumul și se mai depărtă, făcu Petrea ce făcu și rupse unul din cele două coarne, ca să nu mai poată zice nimeni că ele sunt prea de tot frumoase.

— Frumos taur ! grăi un trecător. Păcat că are numai un corn !...

Iar făcu Petrea ce făcu, și-l rupse și pe acesta, ca să nu se mai oprească ochii lumii asupra lui.

Mai merse cît mai merse așa cu taurul ciut și ciuf. Călca țanțoș și-și purta nasul în vînt, ca

omul care a știut să facă treabă bună. Acum însă drumeții treceau înainte fără ca să-l mai întrebe dacă vinde ori nu taurul și cât cere pe el.

„Se vede că-i supără urechile cele mari, care atîrnă de să vād cît colo“, zise el, și-i tăie taurului mai întîi urechea de la dreapta, apoi cea de la stînga, ba în cele din urmă și coada, ca să nu-i mai atîrne nimic.

Te prindea mila cînd te uitai la bietul de dobitoc ciopîrțit și pocit, dar Petrea mergea tot țăntoș în urma lui, căci știa că nimeni n-o să mai zică și acum că prea e frumos, nimeni n-o să se mai gîlcească pentru el.

Nu-l mai întreba însă nici acum nimeni care e prețul la care ține, și i se urîse omului să-l tot ducă și să meargă după el.

„Păcatele mele ! își zise el. Ce-a căzut taurul acesta năpaste pe capul meu ! ? Îmi vine să-i dau una-n cap, ca să se mîntuie odată !“

N-a făcut-o aceasta, dar, ca să-l mai dreagă, a potrivit-o cum a putut-o și l-a spetit de unul din picioarele de dinapoi, încît călca biata vită șoldiș și abia se mai mișca de ici pînă colo.

Drumul de țară trecea cînd printre țarini, cînd printre livezi și finețe, cînd iar printre crînguri și păduri, cum trec toate drumurile care duc departe. Sosind acum iar la o pădure bătrînă — codru, nu alta — taurul, chinuit cum era, s-a oprit în umbra unui copac bătrîn și noduros, s-a lăsat jos și n-a mai voit să meargă înainte.

„Bună și asta, zise Petrea, că obosit sunt acum și eu și zor prea mare nu avem. Așa e cînd mergi la tîrg : mai mergi, mai te oprești, ca să faci popas, și iară mergi, și iar te oprești, că vreme e destulă pentru omul care n-are altă treabă.“

Era așa cam prin amurgul serii, și se pornise vîntul, încît fremăta codrul.

Copacul cel bătrîn și noduros pare-mi-se că era scorbuos, căci începu să scîrție din cînd în cînd în bătaia vîntului, și de cîte ori scîrția, se pornea din el un sunet parc-ar fi scuturînd cineva de undeva o pungă de bani.

Petrea trase cu urechea.

Lihnit cum era să-și vîndă taurul, ca să scape de el, era în stare să intre în tîrg și cu copacii din codru.

„Mare minune ! își zise. Te pomenești că e fermecat copacul acesta, copac năzdrăvan, care vorbește pe scîrțiite !“

— Nu cumva-ți vine să cumperi taurul de s-a oprit tocmai aici la tine ? întrebă dînsul.

— Scîrți ! scîrți ! făcu copacul clătînat de vînt, și iar s-auzi ceva parcă s-ar fi scuturînd o pungă cu bani.

— Cum ai zis ! ? grăi Petrea. Marți, marți ! ? Să ți-l dau, că-mi dai banii marți ?

— Scîrți ! scîrți ! făcu iar copacul.

— Bine, fie și marți, grăi Petrea. Se fac dăraveri și pe așteptare, și mare lucru nu e să aștept pînă marți. Vorba omului e vorbă : un leu, un gologan și-o para și vin marți să-mi iau banii.

— Scîrți, scîrți, scîrți ! făcu copacul și-a treia oară, și de aci înainte putea Petrea să se-ntoarcă cu gîndul împăcat acasă.

S-a și întors liniștit și a-ndelete, ca omul care și-a făcut treaba și știe că nu mai are nici o grijă.

A dat însă de dracul după ce a ajuns în fața fraților săi.

Se bucura, ce-i drept, cel mare că n-o să mai poată vedea cel mezin taurul, cel mezin, că cel mare n-o să-l mai poată vedea, și se bucurau amîn-

doi că nu-l mai are nici Petrea, care se bucura și el c-a scăpat de gilceavă ; au sărit însă amîndoi frații ca înțepați de vespe cînd au aflat cui i-a fost vîndut taurul.

— Auzi, prostul tîrgului ! strigară ei. Curat ca în poveste, să intre în vorbă cu copacii de la marginea drumului și să părăsească așa frumuseță de taur, zicînd că l-a vîndut !

— Las' pe mine, că știu eu ce-am făcut ! răspunse Petrea tare încredințat c-o să-și ia banii, prețul taurului.

S-a și dus marțea viitoare, cum fusese vorba, ca să și-i ceară, dar copacul făcea și acum : „Scîrți, scîrți !“

Împrejurul copacului erau risipite ciolanele taurului, pe care-l mîncaseră, precum se vede, lupii.

— Cum ai zis ! ? grăi Petrea. Iară marți, altă marți ! ? Taurul l-ai mîncat, precum văd, pînă la ciolane, și cu banii mă amîni ! ? Haid', fie și asta ! Te mai aștept, că pe așteptate ți l-am dat, dar să știi că marțea viitoare nu mai vin cu mîna goală, ci iau cu mine securea și ori îmi iau banii, ori te tai — parcă n-ai fi stat niciodată în picioare.

Așa a și făcut.

Marțea viitoare a luat cu el securea — un securoi, nu glumă ! — și, fiindcă copacul tot scîrțîia și numai scîrțîia și acum, Petrea s-a suflecă, și-a mai strîns cureaua de la brîu și dă-i cu securea, dă-i cu toată virtutea, ca să-l crape și să-l doboare ca pe un nemernic care nu se ține de vorbă.

Copacul acela era scorburos, și-un nenorocit oarecare, cine-o fi fost, fugind, pesemne, de niscaiva dușmani care-l urmăreau și neputînd să-și ducă cu sine comorile, le-a ascuns în scorbură, cu gîndul de a veni apoi — așa, mai pe furiș — ca să

și le ia. Se vede, însă, că n-a mai putut să se întoarcă, deoarece, crăpînd copacul la loviturile de secure, deodată începură să se verse din el bani, tot galbeni cu zimții neatinși, noi-nouți și sclipitori parcă ar fi ieșind chiar acum din tipar.

— Așa mai vii de acasă ! grăi Petrea mulțumit. Acum ne mai ajungem la vorbă. Ne cam încurcăm, ce-i drept, că n-ai, precum se vede, mărunțiș, dar o s-o descurcăm și asta !

El luă apoi din grămadă un galben și plecă cu el acasă, pentru ca să-l schimbe, să-și ia leul, gologanul și paraua și să se întoarcă dup-aceea, ca om cinstit, cu restul.

Frații lui, cel mai mare și cel mezin, se uitară zăpăciți unul la altul cînd aflară cum a dat el de bani. Vedeau ei că în scorbura copacului e o comoară și că mare prostie a făcut Petrea de n-a luat-o întreagă de acolo.

— Măi ! Tare ești prostănac ! îi zise fratele mai mare. Nu vezi tu că copacul nu s-a tîrguit cu tine, ci ți-a zis să vii marți și să iei drept preț al taurului tot bănetul ce vei fi găsinđ ! ?

Cam așa i se păreau și lui Petrea lucrurile, căci copacul în adevăr nu se tîrguise.

— Dar e mult bănetul, foarte mult ! grăi dînsul.

— Mult, puțin, cît o fi, întîmpină fratele mezin, norocul nostru e ! Fiîndcă taurul era singur și nu l-am putut împărți, am lăsat-o la un noroc, și norocul e că putem împărți galbenii frățește, cum a lăsat cu limbă de moarte tata, fie iertat !... „Unul mie, unul ție și unul lui !“

Asta o înțelegea și Petrea : dac-așa a lăsat tata cu limbă de moarte, așa trebuia să fie.

Și-au înjugat dar frații boii, fiecare la carul său, și au plecat să împartă comoara, s-o ridice și să-și aducă fiecare partea acasă.

Haide-haidee, încetișor, cum se merge cu carul cu boi, numără apoi : „unul mie, unul ție și unul lui“, cu băgare de seamă, ca nici să nu înșeli, nici înșelat să nu fii, mai răsufli puțin, mai schimbi o vorbă : pe înserate plecaseră, iar cînd s-au pornit cu carele încărcate de galbeni spre casă, era în amurgul dimineții și se mai porniseră și alții la drum.

— Am pățit-o ! grăi fratele mai mare cînd zări un șir de care ce veneau din cealaltă parte spre dinșii. Te pomenești că prind de veste că avem bani în care și ne omoară, ca să ia banii de la noi. Voi să nu fiți însă proști, ci să le spuneți, dacă vă vor fi întrebînd, că aveți în car fie porumb, fie mălai mărunțel, fie orz pentru păsări.

— Așa o să facem ! răspunse fratele mezin.

Întîlnindu-se apoi cu drumeții, aceștia le deteră, cum se obișnuiește între oameni, binețele cuvenite și-i întrebă de unde pînă unde și ce duc în care.

— Iacă, niște porumb, minți fratele mai mare.

— Iacă, niște mălai mărunțel minți fratele mezin.

Petrea însă nu mai mințise încă în viața lui, nu știa să mintă nici acum și nu știa ce să răspundă.

Ca să nu supere însă pe frații lui, el o scăldă în două ape.

— Bani buni, răspunse el, așa știu eu, dar nea zice să vă spun că e orz pentru păsări.

— Bani buni să iei pentru el ! răspunseră drumeții căutîndu-și de drum.

Ce să le vadă apoi ochii după ce au sosit acasă !

În carul fratelui mai mare era porumb și numai porumb, în carul fratelui mezin era mălai mărunțel și numai mălai mărunțel, iar în carul lui Petrea

rămăseseră întregi și neatinși galbenii pe care-i încărcase.

Cei doi frați mai mari rămaseră uitându-se cu buzele umflate unul la altul. Știe însă omul deștept să iasă din orișice încurcătură.

— Vezi tu, măi, ce e norocul cînd se ține de capul omului ! zise fratele mai mare. Ce am face noi cu atîta bănet dacă n-am avea ce să mîncăm ? Ca să nu murim de foame, Dumnezeu a rînduit că unul să aibă porumb, altul mălai mărunțel, iar al treilea bani, ca să le împărțim frățește toate. O baniță mie, una ție și una lui !

— Cum a lăsat tata cu limbă de moarte, grăi Petrea, care înțelegea și el că așa are să se facă.

Se puseră dar din nou la împărțeală.

Cînd colo... caută încoa, caută încolo, scociorește, răstoarnă-le toate de-a valma, fă-le valvîrtej : n-aveau și n-aveau la casa lor baniță cu care să măsoare.

— Haid' ! îi zise fratele mai mare lui Petrea, dă fuga în vecini, la popa, și roagă-l să ne împrumute pînă pe-nsărate banița lui. Să nu te pună însă păcatele să-i spui că avem și bani de împărțit, te pomenești că se pune la pîndă, și-i hapsîn popa, de face ce face ca să rămînem fără de ei.

— Mie-mi spui ! ? răspunse Petrea. Las' pe mine, că știu eu cum să-l iau pe popa !

Pe aci-i fu apoi drumul, cu un picior în prag și cu altul în porțița popii.

— Să ne dai, zise, pînă pe-nserate cu împrumut banița, că ți-o dăm cu camătă cu tot, dar să nu crezi că sunt niscaiva bani ceea ce măsurăm cu ea. E porumb și mălai mărunțel și ce-o mai fi...

Popa îi dete banița și rămase pus pe gînduri. Nu i se părea lucru curat vorba cu banii. De ! îl știa pe răposatul om bogat, și mare minune n-ar fi

fost să le fi lăsat feciorilor săi vreo comoară, pe care o împart „cu banița mea între dînșii“.

„De ! mai știi !? își zise. Nici cu gîndul n-ai gîndi de unde-ți sare iepurele ! Ia să-mi caut eu de treabă.“

Un rînd dar, două, umplură și deșertară frații, și cînele începu să latre, așa, mai-rar, apoi mai în-tețit și în cele din urmă parcă l-ar fi apucat ceva cu totul de aproape. Nu mai rămînea îndoială că e prin apropiere cineva care dă năvală și nu vrea o dată cu capul să o ieie înapoi.

— Teamă mi-e, Petre, zise fratele mai mare, că iar ai făcut vreo prostie și popa stă la pîndă, că lătratul ăsta nu-i a bine : ia du-te și vezi ce e și cum.

Petrea ieși într-o săritură și, ieșit, rămase cu gura căscată.

Ce era adecă ?

Popa, nemaiputîndu-și stăpîni rîvna, în adevăr ieșise, ca să steie la pîndă. Cînd era însă să treacă peste gardul de pari, l-a zărit cînele și a sărit la el. Dă cînele să-l tragă jos, dar dă și popa să sară înapoi și, cum era cuprins de spaimă, și-a pierdut sărita, a căzut într-un par și-a rămas înfipt în el ca într-o țeapă, încît se zbătea ca vai de el dînd din mîni și din picioare.

— Aolco ! strigă Petrea și, om milos, alergă să-i vie într-ajutor și să-l scoată cumva din țeapă.

Popa se zbătea însă ca scos din minți, și cu cît mai rău se zbătea, cu atît mai adînc intra parul ascuțit în el. Cînd Petrea sosi la el, parul era intrat adînc de tot și abia mai putu să prindă vorbele :

— Sai, taică, și mă scapă, că n-o să mai stau cît voi mai trăi la pîndă !

Nici n-a mai stat, că acoloa i s-au înfundat zilele.

— Am pățit-o ! strigă Petrea cuprins de groază după ce se întoarse la frații lui. A murit popa tras în țeapă și-o să ne scoată pe noi vinovați de a-l fi omorât.

Fratele mezin, cuprins și el de groază, luă ce-i căzu la îndemână, sacul cu galbeni în spinare, și-o porni gata de fugă.

— Stați, măi ! strigă fratele mai mare, care era și mai cu minte. Ați căpiat, de-o luați atît de-a razna ! ? Domol, cu chibzuială, că graba strică treaba ! Să-l luăm pe popa de acolo unde-o fi, să-l aducem aici, să batem un cui mare în ușa și să-l spînzurăm de el, că lumea o să zică că a venit să fure și, temîndu-se ca nu cumva să fie prins, s-a spînzurat el însuși.

— Așa-i ! grăi fratele mezin dezmeticit. Să-l aducem, să batem cuiul și să-l spînzurăm.

Cît ai da din palme, o și făcură aceasta, apoi o luară la sănătoasa, fratele mai mare cu un sac de galbeni înainte, fratele mezin cu alt sac după el, iară Petrea, ca cel mai mic, în coadă cu un sac de mălai mărunțel, ca să aibă și de mîncare.

— Trage, prostule, ușa după tine ! strigă fratele mai mare fără ca să se mai uite înapoi.

— Să trag ușa după mine ! ? Cum s-o trag ! ? își zise Petrea buimac.

El aruncă sacul, scoase ușa din țîțini, o luă cu popă cu tot în spinare și porni după frații săi, care se duceau cum se duce omul care vrea să scape de o primejdie mare.

S-au dus ei așa și s-au tot dus, pînă ce n-au ajuns într-un codru des, unde i-a prins noaptea.

— Ptiu ! spurcăciune de om ! strigă fratele mai mare cînd îl văzu pe Petrea ducînd ușa-n spinare cu popă cu tot.

Era-n codrul cel des și-ntunecos urît să tot fugi. Se auzea, parcă, pe ici, pe colo clefăit de lupi, mormăit de urși și scîșnituri de fel de fel de alte fiare, care puteau în fiecare clipă să sară la ei și să-i sfîșie, ca să-și facă pofta de fiare. Popa mort în spinare le mai trebuia lor ! ? De unde ști ce e-n stare să-nceapă un popă mort ! ?

— Ei, bine ! N-am decît să-l arunc, grăi Petrea, care gîfîia ducîndu-l de atîta timp.

— Ferit-a Sfîntul ! strigă fratele mezin. Te pomenești că, vîzîndu-se singur, se dezleagă și se ia după noi.

— Așa-i, stărui fratele mai mare. Acum, noaptea, e puterea morților : ține-l de-aproape ; nu-i da răgaz !

S-au mai dus ei așa, unul înainte, cellalt după el și al treilea-n coadă, dar era întunerec și urît, nu știau unde se duc și erau obosiți de abia-i mai duceau picioarele. Ce să facă ! ? Ar mai fi dat ei să odihnească, dar le era frică și de una, și de alta, și de toate, căci nu știi ce se ivește-n timp de noapte-n mijloc de codru des.

Ca oameni cuminte, își căutară-n cele din urmă un copac mare și crăcănăt, se urcară în el și se cuibăriră toți trei între crăcile lui, ca să mai răsuflă, ba să și doarmă chiar dacă vor fi putînd.

— Măi Petre ! grăi fratele mai mare. Să nu te pună păcatele să adormi : stăi de pază, ca să ne vestești dacă s-ar ivi ceva, și bagă de seamă la popa, ca nu cumva să ne facă vreo poznă. După ce ne vom fi făcut apoi rîndul, stăm noi de pază și-o să dormi tu.

Petrea răzămă ușa de două crăci și-o sprijini de trupina copacului, pipăi cuiul din ea, ca să vadă dacă e țeapăn, puse mîna pe funia de la gîtul popii și se-ncredință că e bine strînsă.

— Grijă mea ! răspunse apoi. De mine capul să nu vă doară. Dormiți liniștiți ca la voi acasă, că stau eu de pază.

Mai stete apoi cît mai stete uitîndu-se cu ochi de pisică pînditoare cînd înainte, cînd înapoi, cînd la dreapta, cînd la stînga.

Deodată, el își opri răsufierea.

Se auzea parcă prin apropiere fișuit de frunze, ba peste puțin se iviră prin întunec nîște mogil-dețe în chip de om, una, două, trei, multe, tocmai douăsprezece, și încă una pe deasupra.

Erau doisprezece tîlhari de codru, haramine¹ adevărate, cu căpitanul lor, harambașe², care era al treisprezecelea, și veneau încărcăți de fel de fel de scule, mătăsuri, catifele și alte scumpeturi pe care le adunaseră de pe ici, de pe colo, și se opriră tocmai sub copacul cel crăcănat, ca să poposească și să-și facă rost de masă bogată.

Inimile celor trei frați se făcură cît un purice.

— Ne-am topit ! șopti fratele mai mare. Ne zăp-sesc și iau sacii cu galbeni de la noi.

— Ba te pomenești că ne mai și strîng de git, adăugă fratele mezin.

— Și ne spînzură de crăcile copacului, zise Petrea. Urît lucru să stai pitit între crăcile copacului sub care poposesc doisprezece tîlhari de codru cu căpitanul lor, harambașa.

Ei se puseră să adune vreascuri și crăci, ca să-și facă foc, și adunau și tot adunau, cum adună tîlharii, ca să facă foc tîlhăresc.

— Aoleo ! șopti Petrea după ce focul fu aprins. Ne-neacă-n fum ! ne pîrjolesc !

— Taci măgarule, că ne dai de gol, îl muștră fratele mai mare.

¹ *Haramină* — hoț de codru.

² *Harambașă* — căpitan de hoți.

— Să ne duci la pierzare !... adăogă fratele mezin.

— Bădiță ! grăi peste cîtva timp Petre. Îmi vine să tușesc, că mă îneacă fumul.

— Taci ! Stăpînește-te ! se răsti fratele mai mare.

— Bădiță ! grăi iar Petrea, m-apucă sughițul. Fratele mezin îi dete un ghiont.

Tîlharii luară-n vremea aceasta un berbec pe care-l aduseseră cu dînșii, îl tăiară, îl traseră așa neajupuit în frigare și-ncepură să-l frigă.

— Mă-năbuș, bădiță ! șopti Petrea înecat de fumul cel greu al linei date la pîrjol.

Frații lui îi deteră fiecare cîte un ghiont, deși se-năbușeau și ei.

Tîlharii aceia prădaseră, din întîmplare, și o biserică, din care luară cu dînșii, între altele, și un sac de tămîie. Fiindcă e păcat să prazi biserici, mai unul, mai altul dintre dînșii era cuprins de căință și, fiindcă lui Dumnezeu îi place mirosul de tămîie, luară, ca să îmblînzească mînia lui Dumnezeu, fiecare cîte un pumn de tămîie și-l aruncară în foc, încît se ridică deodată spre cer un fum curat, de care mirosea toată pădurea.

— Eu strănut, bădiță ! șopti Petrea. Nu mai pot ! strănut !

N-au ajuns frații lui să-i dea cuvenitele ghionturi, cînd el și strănută un strănutat, încît răsună toată pădurea, se zgudui el și se cutremură ușa cu popa, de cheia se suci în ea și căzu din zăvor în mijlocul haraminelor.

Cei doi frați, cel mare și cel mezin, rămaseră pe jumătate morți, iar tîlharii săriră deodată în picioare și toți doisprezece dimpreună cu căpitanul lor rămaseră cu nasul în sus, uitîndu-se în copac, de unde auziseră strănutul și de unde căzuse cheia.

Acum era acum !

Fiindcă jos era lumina focului, iară sus era și fum, și întunec, s-au înholbat tîlharii cît s-au înholbat, dar n-a putut să deslușească nici unul nimic.

— Măi, dar blegi mai sunteți ! grăi în cele din urmă unul mai cuminte și mai cu frica lui Dumnezeu. Nu vedeți voi că s-a ridicat fumul de tămîie pîn' la poarta raiului și Sf. Petre a strănutat și de bucurie ni-a arunca cheia raiului, ca să intrăm după plac fiecare la rîndul lui ?...

— Numai să nu fi vrut cumva-n supărarea lui cea păgînească să ne lovească cu ea în cap, întîmpină altul mai fricos.

— Se poate și asta, zise altul.

— Mai știi ?! grăiră iar alții, și o grea îngrijare îi cuprinsese, ca pe niște oameni păcătoși ce erau.

— Bădică, zise iar Petrea, cade ușa cu popă cu tot, nu mai pot să-l țiiu pe popa...

Și nici n-a zis-o bine, cînd, „hurduluc“, a și lunecat ușa și-a căzut cu popă cu tot în mijlocul nenorociților de tîlhari.

— Ne-am topit ! strigară ei. Iaca și Sf. Petru, el însuși, cu poarta raiului cu tot !

Cuprinși apoi de groaza păcătosului, ei o tăiară la fugă dimpreună cu căpitanul și se risipiră ca puii de păturniche, lăsînd acolo și berbecul cel fript în coaja lui, și sculele, și mătăsurile, catifelele și celelalte scumpeturi, și sacul cu tămîie, tot ceea ce adunaseră prădînd azi ici, mîne colo.

— Ha-ha-ha ! începu să ridă Petrea, mare grabă v-a apucat !

Rîdeau acum și frații lui, cel mare și cel mezin ; le plăcea comedia, că era frumoasă și neașteptată, și nu te-ai fi săturat să-i vezi pe tîlhari fugind ici cu genuchele-n nas, colo cu călcîiul în ceafă.

Văzîndu-i pe tîlhari spulberați, frații se deteră jos din copac și se aruncară asupra boccelor rămase-mprejurul focului. Acum însă nu mai făcură împărțeală frățească, ci luă pe apucate fiecare ce-i cădea la-ndemînă și ce putea să-ncarce și să ducă. Pe cînd fratele cel mare și cel mezin se ghistuiră cu scule, cu mătăsuri, cu catifele și cu alte scumpeturi, Petrea — el tot el — scoase cuțitul de la briu și, lihnit cum era de foame, începu să taie din berbecule fript de tîlhari și să mănînce, să mănînce cum știe omul, care numai la pîntecele lui se gîndește și nici n-aude, nici nu vede pînă ce nu se satură.

Sătul în cele din urmă, el se uită-mprejur și se pomeni singur.

Frații lui, încărcati odată cu de toate, o luaseră la sănătoasa pentru ca nu cumva tîlharii, viindu-și în fire, să-și schimbe gîndul, să se-ntoarcă și să-i prade.

Rămăsese Petrea numai el singur cu popa.

— Sărac de tine, popă, grăi dînsul. Te-ai sucit și tu și te-ai învîrtit, și tot ai făcut un lucru creștinesc și după moartea ta. N-am, însă, nici eu să te părăsesc păgînește, ca să te mănînce corbii, și vulturii, și fiarele codrului.

Om cu suflet creștinesc, el se puse dar pe lucru și începu să scurme pămîntul cu cuțitul cel mare, ca să facă groapă și să-l înmormînteze pe popa.

— Biet de sufletul tău ! grăi apoi. De murit, ai murit fără de luminare, de bocit, nu te-a bocit nimeni, de prohod, n-ai avut parte : să-ți dau cel puțin tămîie, ca să-ți treacă sufletul cu fumul ei în cealaltă lume.

El luă apoi coșul de tămîie și-l deșertă peste jăratecul rămas în vatra tîlharilor.

Acum da, fără doar și poate se ridică fumul și se-nălță pînă la poarta raiului, unde ședea Sfîntul Petre, care știa că tămîia a fost pusă cu inima curată pe foc.

Nici c-a mai stat mult pe gînduri, ci s-a pornit, acum cu adevărat s-a pornit de-acolo de sus din cer și nu s-a mai oprit decît în fața lui Petre, care ședea pe un buștean și se uita cum se ridică fumul de tămîie.

— Bun găsit, nepoate, îi zise Sf. Petre cu blîndețea lui de om bătrîn. Dar ce mai faci ?

— Păi ce să fac !? Iacă, stau și eu pe bușteanul ăsta, răspunse Petrea uitîndu-se în ochii moșneagului. De sătul, sunt sătul, pe frații mei i-au dus vîntul și păcatele lor, pe popa l-am îngropat ; nu mai am altă treabă decît să stau.

— Bine faci, nepoate, grăi. Sf. Petru, i se cuvine odihna omului care și-a făcut treaba. Și fiindcă bunului Dumnezeu din cer i-au plăcut și-i plac faptele tale, am venit la tine trimis de el, ca să te laud în numele lui.

— Mulțămim dumitale, grăi Petrea ridicîndu-se puțin de pe buștean.

— Și mi-a poruncit bunul Dumnezeu — urmă Sf. Petre — să-ți spun să ceri ceva de la el, că ține să aibă mulțumirea de a-ți împlini o dorință, orișicare ar fi ea.

— Nu cer nimic : n-am nici o dorință ! răspunse Petrea foarte rîspicat.

— Nu se poate, tizule, stărui sfîntul cu barbă scurtă și creafă. Împotriva lui Dumnezeu nu poate nimeni să se pună ; el le știe toate și toate le poate : cînd zice să ceri, trebuie să ceri, cînd îți dă, trebuie să iei !

— Dacă-i așa și merge pe de-a sila, ce mă mai întrebă pe mine !? răspunse Petrea.

— Nu te obrăznici, omule ! îl muștră purtătorul cheilor de la rai. Cere-ți bogății cîte vrei, c-o să le ai.

— Am, răspunse Petrea, destule, și nu știu ce să fac cu ele. Belea, nu altă !

— Cere sănătate ! urmă Sf. Petre.

— Nu mă vezi !? răspunse Petrea. Cum aş putea s-o cer cînd o am ?

— Cere-ți viață lungă ! stăruie Sf. Petre.

— Auzi vorbă ! întîmpină Petrea. Să cer punga cînd nu știu ce-i în ea ? De unde știu eu ce-am cerut cînd cer viață.

— Cere noroc ! se răsti Sf. Petre perzîndu-și răbdarea.

— Mai norocos decît mine cine se simte !? răspunse iar Petrea. Lăsați-mă cum sunt, că mai bine decît așa nu poate să-mi fie.

Sf. Petre, care știa mai bine decît orișicine ce e porunca de sus, se apropie și-i șopti cu glas adîmînător la ureche :

— Cere-ți, prostule — îi zise — nevastă și copii și casă cu rost.

— Aoleo ! grăi Petrea dîndu-se trei pași înapoi. Nu ți-e rușine, om bătrîn, să mă ispitești !? Asta o aștepti pe tăcute, că vine cînd e să vie, și nu poți să scapi de ea.

Sf. Petru își încreți acum sprîncenele.

Văzînd că nici așa, nici așa n-o scoate la capăt cu el, întoarse foaia.

— Nu-nțelegi, omule, că-i poruncă, și la porunca lui Dumnezeu trebuie să te supui ! îi zise cu asprime.

— Dacă e pe poruncite — răspunse Petrea — n-am încotro, și pe sufletul tău să fie. Iacă, cer... ce să cer !? Cer — grăi, ca să ceară ce nu i se poate da — cer să-mi dea niște cîmpoi de țințar.

Nu știa, biet de el, că pe Dumnezeu nu poate nimeni să-l înșele, că lui Dumnezeu orișice ai cere tu, îți dă ce-ți vrea el.

Sf. Petru se depărtă dar, și cît dai în palme se și întoarce cu cimpoile de țințar, niște cimpoi subțiri de abia puteai să le vezi cu ochii și le țineai în mînă fără ca să simți că ai ceva !

— Uite, băiete, iacă cimpoile pe care ți le-ai cerut, și să știi că atunci cînd cînți din ele, îți pereție și le pere celor ce te-ascultă și foamea, și setea, și supărarea, și durerea și oboseala, te simți ca-n slava cerului și joacă toate împrejurul tău. Așa să știi ! zise Sf. Petre, și se făcu nevăzut.

Petrea rămase ca un căzut din cer, uitîndu-se cînd în zarea în care se perduse sfîntul, cînd la cimpoile pe care abia putea să le vadă și simtă între degetele lui și-n care nu-ndrăznea să sufle, ca să le-nfoieze.

— Iată-mă și cu cimpoi, grăi în cele din urmă, dar nu știu ce să fac cu ele.

Cum stătea însă el așa, iată că lupii din codru, care mușinasera¹ mirosul de berbec fript în coaja lui, începură să se adune, și peste puțin el se văzu-nconjurat din toate părțile de haita flămîndă și cu ochi scînteietori, niște lupoi mari, care clefăiau și-și arătau pe rînjite dinții, gata să-l sfișie și să-l mănînce.

— Stați, grăi dînsul, că am eu leac și pentru blă-nile voastre ! Dacă vi-e foame, vă satur eu ! zise, apoi suflă o dată-n cimpoi și începu să cînte cum îl duceau degetele.

Acum să vezi lucru nemaipomenit !

Lasă că frica i-a trecut într-o clipă, dar lupii se-nblînziră și începură să deie ca niște cățeluși

¹ A mușina — a adulmea, a mirosi.

din coadă, apoi se porniră să joace, să salte, să se deie de-a tumba și să facă fel de fel de-nvirturi, încît era mare frumusețe să-i vezi și te simțeai ca-n altă lume.

Văzînd așa, Petrea plecă mergînd înainte, ca să iasă cumva din codru la luminîș și la lume cu oameni, că i se urăște omului singur și la alți oameni îl trage firea. Lupii, după el, tot săltînd, jucînd, dîndu-se de-a tumba și făcînd fel de fel de alte giumbușuri.

Cînd fu, colea, prin revărsatul zorilor de zi, Petrea ieși la marginea codrului și văzu-ntinzîndu-se-n fața lui țarini și livezi și fînețe ca pretutîndeni unde omul e om la el acasă.

„Așa ! își zise. Acum e și mai bine !“

Lupii, cînd el încetă a mai cînta din cimpoi, se speriară de luminîș și o luară la fugă, întorcîndu-se acasă la ei, în desimea cea-ntunecoasă a codrului.

Petrea — ce să facă ? — încotro să apuce ? unde să se ducă ?

A luat-o așa pe cîmp, printre țarini și livezi și pe ici, pe colo și peste ele, s-a dus și s-a tot dus, pînă ce a ajuns la un sat cu oameni, iar aici s-a oprit la casa popii, că popa e fruntea satului.

— Bună ziua, părinte !

— Noroc bun, fiule ! Dar de unde și pînă unde ?

— Vin de acasă, părinte, și nu mai știu de unde am plecat, pe unde am fost, unde am ajuns și-n-cotro să apuc.

Popa, om cu multă pricepere, a înțeles din vorbele aceste că are a face cu un om zăpăcit, care și-a pierdut cărările, umblă buimac și nu-și găsește rostul.

„Așa om îmi trebuie mie, își zise ; nici de ici, nici de colo, șade unde și cum îl pui“.

— Să intri, băiete, urmă, slugă la mine, că ai puțin de lucru și-ți dau simbrie bună. Uite, urmă iar, diminețile te scoli, rînești prin grajduri, apoi mai stai, după aceea duci vitele la adăpat și le dai nutreț și iar stai. În sfîrșit, pleci cu caprele la pășune și stai toată ziua fără de nici o treabă, iară după ce te-ntorci cu caprele, tot ca dimineța, mai faci cîte ceva și stai și iar stai. Iar simbria o să-ți fie pe an șapte capre cu iezii lor și-un țap cu coar-nele răsucite, ca să nu pleci de la casa mea cum ai venit.

— Să intru, părinte ! grăi Petrea, și rămase slugă la casa popii, ca să aibă și el rost în lume.

Le-a făcut apoi, dimineța, toate cîte erau de făcut și-ar mai fi stat să răsufle dac-ar fi avut cînd și unde ; vai, însă, de sufletul lui după ce a ieșit cu caprele popii la pășune.

Îndată ce-a ajuns acolo, s-au risipit parc-ar fi intrat toți dracii-n ele. Una se urca pe stînci, alta se cobora-n gropi, iar alta sărea șanțurile, rodea coaja de la copaci ori se vîra prin garduri la varza vecinului. Nu degeaba e dată capra și la poarta cerului în paza Necuratului : alerga omul cu limba scoasă cînd în jos, cînd în sus, cînd la dreapta, cînd la stînga, dar nu era-n stare să le adune și să le ție la un loc.

— Stați, zise el în cele din urmă, că n-o să fiți voi mai cu moț decît lupii : am eu leac și pentru bărbile voastre !

El scoase apoi cîmpoile și-ncepu să cînte.

Ca trase pe sfoară se adunară caprele cu iezii lor și cu țapii cei cornurați împrejurul lui și se porniră pe un joc nebunesc cum numai caprele îl știu îndruga. Nu le mai era acum nici foame, nici sete, și tot neastîmpărul firii lor se potolea în

jocul care făcea să le tremure bărbile lungi și urechile atirnite.

A stat dar Petrea toată ziua în umbra unui tei cu frunzele late și a cîntat în mijlocul caprelor, care se uitau cu drag la el urmîndu-și jocul. Seara însă, cînd s-au întors acasă, caprele erau lîhnite de foame, că nu le mai cînta Petrea din cimpoi, și au tăbărit pe gardul popii de l-au stins ca lăcustele.

A doua zi tot așa și a treia nu altfel.

— Taică părinte — grăi preuteasa, care era cam pestriță la mațe — mie nu mi se pare lucru curat ce mi-e dat să văd. Nu știu ce o fi făcînd omul ăsta al nostru cu caprele, că se-ntorc seara flămînde, dau și mai puțin lapte și ne înăîncă toate gardurile.

— Cam așa mi se pare și mie, răspunse popa, care popă și om cu frica lui Dumnezeu din vorba nevastei sale nu ieșea, că ținea să aibă pace-n casa lui.

— Ia du-te tu — urmă preuteasa — și stai la pîndă, ca să vezi ce e și cum.

Mai că da, mai că ba, mai că se cuvine, mai că nu, după multă tura-vura rămase, nici că s-ar fi putut altfel, pe a preutesei, și zorile dimineții următoare popa se duse și se ascunse într-un mărăciniș, ca să stea la pîndă și să-l prindă pe Petrea cu ocaua mică.

Vai de mama lui, că-n rău ceas l-a făcut !

Se porniră caprele, și iezii, și țapii la joc cînd Petrea începu să cînte din cimpoi, dar se porni cu atît mai vîrtos popa, care avea fire de om, și tremurau bărbile țapilor, dar mai rău tremura barba popii, căruia spinii din mărăcini îi sfișiau hainele și-i zgîriau pielea și obrajii de-ți era mai mare mila de el. Nu-l usturau însă pe popa zgîrietu-

rile, nu-l obosea jocul, nu-l supăra nimic, căci cimpoile le strîngeau toate și-i îndulceau firea de se uita și el cu drag la Petrea și, de cîte ori sălta-n joc, își zicea : „I-o dau ! i-o dau !“ Un copil avea și el la casa lui, o fată, boboc de fată, și era gata acum să i-o deie și pe aceasta lui Petrea de nevastă, căci așa ginere nu-și mai putea găsi.

Toată ziulica a dus-o așa, și nu i-ar fi părut rău dacă s-ar fi lungit ziua — una din trei.

Ce-a pățit apoi cînd, seara, s-a-ntors acasă cu hainele zdrențuite, cu barba-ncîlciată și cu trupul plin de zgîrieturi asta-i altă vorbă, pe care ți-e s-o lași încurcată.

— Om ești tu și bărbat, și popă, cogeamite popă ! ? îl mustră preoteasa. Un prostănac ca el să te facă astfel de rîsul lumii și de batjocura copiilor !

— Taci, muiere, și-ți pune pază gurii, că nu știi tu ce e aia ! se dezvinovăți popa. Aș vrea să te văd pe tine ce-ai face cînd l-ai auzi cîntînd din cimpoile lui ! Chiar în biserică dac-ai fi, n-ai putea decît s-o pornești pe joc.

— Eu ? așa cum mă vezi aci ! strigă preuteasa. Eu să joc, dacă nu vreau ! ? Asta aș vrea s-o văd ! Eu nu mă las, nu mă dau, nu mă pornesc nici dac-ar fi să crăp ! Nu sunt doară o motoloagă,¹ ca tine.

— Bine ! îi zise popa. Las', c-o să-ți văd vîr-tutea ! O să-l pun, cînd s-o întoarce, să cînte și-o să te văd dacă te mai țănoșești ca acum...

Nu-i dedea maichii preutesei mîna să zică nu, și a rămas dar ca Petrea să-i cînte din cimpoi după ce se va fi întors cu caprele.

¹ Motolog — greoi la cap, tont, prost.

Știa dînsa că n-o să joace, dar cu eît mai aproape era timpul ca Petrea să se-ntoarcă, cu atît mai îngrijată se sîmțea dînsa.

„De unde știi — își zicea — ce fel de drăcii o fi avînd prostul acela, și rușine tot n-aș vrea să pat.“

Ea-și căuta dar o ascunzătoare, cînd auzi tălăngile turmei de capre. Dar unde să se ascundă. În vreun butoi din pivniță ? Prea era înfundat.

Ea se urcă răpede-n pod, dete peste lădoiul în care-și ținea caierele de in și de cînepă, sări-n el și trase capacul, ca să se-nchidă bine, apoi rămase acolo pîtită și oprindu-și răsufierea.

Au găsit însă sunetele cimpoilor pe biata femeie și-n fundul lăzii, și cînd Petrea a început să cînte, s-a pornit și ea pe joc, și dă-i acolo unde se vîrîse, dă-i cu toată vîrtutea, încît juca și lădoiul cu ea — hodoronc ! hodoronc ! — pînă ce n-a ajuns în gura podului, de unde a căzut — hurduluc ! — în tinda casei.

— O dau ! i-o dau ! strigă preuteasa, gata și ea să și-l facă ginere pe Petrea.

S-a făcut apoi nuntă mare ca la casa unui popă, și iată-l și pe Petrea om cu rost, cu casă și cu masă, ba-n urmă și cu copii.

Iară cînd avea vreun neajuns, vreun necaz, vreo supărare ori cînd i se punea ceva de-a curmezișa, își lua cimpoile, cînta și toate erau bine.

Cine o știe mai departe, mai departe s-o spună.

Călimdarul poporului pe anul comun 1887, Sibiu

LIMIR-ÎMPĂRAT

A fost ce-a fost... a fost odată o văduvă care avea o fată, Lia, și văduva era săracă de nu mai știa cum să-și înnoade zdrențele, iar Lia, fata ei, se făcuse harnică de creșteau flori pe unde-i călca piciorul și da muguri lemnul uscat când ea punea mâna pe el.

Diminețile, când se deștepta din somn, văduva suspina din greu, căci nopțile o visa totdeauna pe fata ei voioasă și fericită înconjurată de bogății și gătită ca o împărăteasă, și grea mîhnire o coprindea când o vedea săracă și îmbrăcată în vestminte făcute din căpătate, dar peste puțin fața mamei iar se înveselea, căci Lia era și în sărăcia ei tot voioasă și fericită parcă ar fi încunjurată de bogății și gătită cum o visase, ca o împărăteasă.

Sculată în crepetul zorilor de zi, Lia se furișa tiptil din coliba sărăcăcioasă, ca să nu turbure nici măcar prin răsuflarea ei somnul maicii sale, și începea să măture preajma casei, să curețe cotețele celor trei găini pe care le aveau, să-și adune porumbeii și să facă rînduială puind fiecare lucru la îndemînă, după cum cere rostul lui. Și cum mătura, și făcea rînduială, Lia nu începea de la pragul colibii, ci de la cel mai depărtat colț al

curții, și mina gunoiul spre ușa de intrare, ca să nu rămîie nici un unghi nescotocit și necurățit. Cînd se scula, văduva stetea mai bucuros afară decît în casă, și Lia ridica gunoiul din prag, îl ducea la locul lui, apoi intra ca să dereticească prin colibă, cîntînd voioasă, și oglindă luminoasă se făcea toate sub mina ei, încît împărat de-ai fi fost, ți-ai fi părăsit palatele ca să stai în coliba văduvei.

Iar cînd Lia ieșea din colibă, curtea era plină de flori răsărite pe urmele pașilor ei, care toate se clătinau plecîndu-se spre dînsa, dar îi ziceau în-tristate : „Bună ești, frumoasă ești, harnică ești, dulce ești la fire, și totuși, mult mai ai să umbli și să alergi, căci ursitul tău e dus după lume de 9 ani acum în pămînt.“

Așa azi, așa mîne, multe zile de-a rîndul tot așa, pînă ce Lia n-a fost cuprinsă de un nespus dor de ducă.

— Am să plec, mamă, în lume, că nu mă mai rabdă pămîntul și mă duce dorul, zise ea. Sunt acuma fată mare și eu, și mi se cuvine să-mi caut rost în lume.

Văduva suspină, căci atîta copil avea și ea și mult îi era dragă fata, dar mamă era, ca orișicare mamă, norocul copilului său îl visa, iar norocul în lumea largă se găsește.

— Mergi — îi zise dar — copila mea, și nici spine, nici buruiănă în cale să nu-ți găsești.

Lia frămîntă aluat din făină neagră și-și făcu o azimă de drum, apoi porni în cale lungă, nu cu opinci de oțel și curele de vițel, ca Făt-Frumosul din poveste, ci desculță, ca o fată săracă, și se duse zi de vară pînă în seară, peste văi și dealuri, cum o ducea potecuța pe care mai umblaseră și alții.

Cum se ducea așa, iată că dă peste o turmă de oi, care păștea păzită de dulăi, în vreme ce păcurarii dormeau la umbră de mărăcini.

Liei i se făcu milă de ea, căci dulăii erau toți schiopi de toate patru picioarele, iar oile, sârma-nele, toate erau pline de scăieți, de se făcuse pîslă bătucită lina de pe ele.

— Oițelor, dragelor — le zise Lia — ia veniți la mama, ca să vă curețe.

Oile alergară din toate părțile și se adunară împrejurul ei ca bobocii plouați împrejurul cloștii, iar ea se puse pe muncă grea și lungă, ca să le scoată scăieții din lînă, unul cîte unul, încet și cu băgare de seamă, cu degetele subțiri și măiestre, ca nici pelcuța să nu le doară, nici firele subțiri să nu se rumpă.

Mult a stat așa, și le-a tot curățit și iar le-a curățit, de s-au adunat vrafuri mari de scăieți și la dreapta și la stînga ei, dar nu s-a lăsat pînă ce nu le-a văzut toate curate și cu lina moale și creată parc-ar fi trecută prin darac.

— Cîți scăieți ai scos, atîte zile să ai — îi ziseră oile ușurate — și orișicît de lung ți-ar fi drumul, buruiănă în cale să nu-ți găsești, mai ziseră și ele, parc-ar fi știut vorba mamei.

— Dar voi, cînilor, dragilor, de ce schiopătați fiecare de cîte toate patru picioarele? îi întrebă ea acuma pe dulăi.

— Pentru că suntem desculți ca tine, iar nu încălțați ca oile — răspunseră ei — și sunt mulți spini și multe mărăcini prin care avem să alergăm.

Lia iar se puse pe muncă lungă și grea, ca să le scoată spinii din tălpi, tot unul cîte unul, tot încet și cu băgare de seamă, tot cu degetele subțiri și măiestre, ca nici să nu simtă cînd îi scoate.

— Cîți spini ai scos, atîți ani să numeri în viața ta — îi ziseră cîinii — și orișicît de lung ți-ar fi drumul, peste spini în cale să nu dai.

Lia plecă mai departe ușurată, căci ușurat se simte omul care li-a făcut altora vreo ușurare, și-și urmă drumul pe potecuța cea netedă și curată, de era mare mulțumire să calci cu piciorul gol pe ea.

Nu trecu însă mult, și dînsa iar se opri.

În drumul ei se zbătea în arșița soarelui o biată de rîmuliță, subțirică, străvezie și plăpîndă. Ar fi vrut, sărmana de ea, să intre în pămînt, dar prea era bătătorit locul pe potecă, s-ar fi tîrît mai departe, dar i se sleiseră puterile, și rău o ardeau razele fierbinți ale soarelui, care uscă și seacă viața.

Liei i se făcu milă de ea, o luă frumușel și, dînd cu ochii de un mușuroi, scurmă puțin pămîntul din el, o puse în scurmătură și-o acoperi.

— Scurtă să-ți fie și netedă calea, căci mare bine mi-ai făcut — grăi rîma — și să-ți aduci aminte de mine cînd te vei afla în mare strîmtoare.

Plecînd înainte, Lia văzu în zarea depărtării o pădure, dar cum mergea, pădurea venea, parcă, și ea și se apropia, încît ai fi crezut că aleargă — curat ca în poveste !

Nu făcu, însă, Lia decît puțin drum, cînd dete peste o cîrțiță, care, orbită, sărmana, de lumina zilei, umbla buimacă și deznădăjduită că nu mai poate să-și găsească mușuroiul în care o așteptau puișorii flămînzi.

I se făcu Liei milă și de ea, o luă în poală și o duse la mușuroiul în care pusesese rîma.

— Bine cu bine să ți se răsplătească — îi zise cîrțița — căci mare bine mi-ai făcut și în greu

drum ai plecat. Să știi, însă, că din drum n-ai să te abați și unde ți se va sfîrși poteca, acolo să te oprești.

Lia își urmă drumul încă mai ușurată, și haide ! pe potecă înainte, tot mai aproape de pădurea deasă și plină de buruiană mare și de mărăcini înțesați.

Fiindcă în lumea aceasta drumurile toate se înfundă, pe înserate, cînd Lia a ajuns la pădure, s-a înfundat și poteca cea netedă și curată. Lia s-a oprit dar, și, nemaștiind încotro să apuce, s-a așezat pe iarba verde și moale, s-a lăsat în paza duhurilor curate și, obosită cum era, de drum, a adormit deodată cu asfințirea soarelui.

Dimineța, în revărsatul zorilor, cînd s-a pomenit din somn, ochii ei s-au oprit asupra unei poteci netede și curate, care șerpuia prin pădure, printre buruieni și mărăcini.

Cîrțița luase înțelegere cu rima, și peste noapte se adunaseră toate cîrțițele ca să taie rădăcinile mărăcinilor, toate rîmele, ca să taie rădăcinile buruienilor și să afînceze pămîntul în calea Liei, iar oile l-au bătucit cu unghiile lor cele tari, și cîinii l-au netezit cu tălpile lor cele moi, încît era o mare mulțumire să calci pe el.

Lia își urmă dar drumul sprintenă și voioasă pînă în prînzul cel mic, pînă în cel mare și pînă în amurgul serii, cînd iar i se sfîrși poteca, și dînsa iar se opri, iar se așeză pe iarba verde și moale și iar adormi sub paza duhurilor curate.

Cînd se pomeni a doua zi, ochii ei se opriră asupra florilor care crescuseră pe urma ei și se plecau, ca de obicei, spre ea și-i ziceau mai înviorate :

— Bună ești, frumoasă ești, harnică ești, dulce la fire și miloasă ești, dar tot mai ai să umbli și să alergi, ca că ajungi unde nimeni nu te așteaptă.

Iar în partea cealaltă se urma poteca netedă și curată printre spini și măracini, parcă ar fi voit să zică : „Vino, fată și mă calcă“.

A doua zi ca cea dintîi, iar a treia zi pe înserate poteca s-a sfîrșit la o derăpănătură de colibă pustie și părăsită în mijlocul pădurii, s-o vezi și să nu te mai uiți la ea.

Lia, cu toate aceste, intră, căci acolo avea să se oprească, unde i se înfunda drumul.

Să vezi cu ochii și să nu crezi cu gîndul ceea ce era în colibă !

Era parcă Vîntoasele au stat în ea și și-au făcut toate toanele : toate colțurile pline de păiengeniș îngreunat de praf și de gunoaie adunate din șapte țări, iară pe jos și pe pereți, să știi să nu mai spui nimănui ce era și cum !

Lia se puse pe muncă lungă și grea, ca să dereti-cească și să curețe, să adune gunoiul și să-l care și să-și facă cuibul atît de curat ca pe iarba verde și moale, și în vreme ce ea lucra, poteca, pe care venise se umpluse de flori care cîntau voioase în adierea vîntului de seară.

După ce s-a înnoptat bine, deodată s-a pornit afară un viscol parcă veneau Vîntoasele, și nu alta, și răsunau prin văzduh zbierete și țipete de te treceau florii.

Cuprinsă de spaimă, Lia nu mai știa ce să facă și unde să se ascundă, unde să-și găsească adăpost. Ea sări iute pe vatră și se furișă-n cuptorul pe care-l curățise de cenușă, cînd deodată lelele, nebunele, deteră năvală val-vîrtej unele peste altele, care pe ușă, care pe fereastră, care prin crăpăturile din pereți, căci se strecoară ele și prin urechea acului.

Și erau, neică, frumoase toate, care de care mai subțirică, și mai ușoară, și mai sprintenă, și mai

zburdalnică, și gătite toate în haine țesute ca păienjenişul, încît ochii Liei se deschiseră mari și rămascră înțepeniți în țîșinile lor, că nu se mai săturau să vadă și să se uite cu jind de femeie jig-nită.

— Ce e aici ! ? ce a fost ? ce are să fie ! grăi cea mai mare dintre ele, înspăimîntată de curăţenia pe care o vedea împrejurul ei. Aici a fost ori e cineva... Sîmt, parcă, miros de ființă străină...

Inima Liei ticăia pitiș, căci vai era și de sufletul, și de trupușorul ei dacă lelele, nebunele, care o zăpsiseră îi și dedeau de urmă.

— Nu-i ! nu-i ! nu-i ! strigară însă toate din toate părțile. Nu poate să fie ! am dat roată împrejur, și nicăiri iarba nu-i călcată și nici fir de păr, nici zdreanță de haină, nici urme de sînge țîșnit n-am găsit pe spini și pe mărăcini, iar prin văzduh numai noi putem să străbatem.

Văzuseră ele pîrtia de flori pe unde călcase piciorul Liei, dar nu putea chiar nici în basm să le treacă prin minte gîndul că florile vii sunt urmă de fată cu inima curată ; se potoliră dar, se prinseră în horă și începură să joace lin, bătînd cu piciorul în pămînt și cîntînd cu glas adimenitor : „Ieși, Limir, ieși, Limir-împărat, ieși să bem și să mîncăm ! — Ieși, Limir, să ne veselim ! Ieși, ieși, ieși, Limir-împărat.“

Și atît de lin jucau și atît de ademenitor cîntau, încît Liei îi venea să iasă din cuptor și să se prindă în horă cu ele. N-a mai făcut-o însă și asta, căci deodată pămîntul se deschise, și în deschizătură se ivi ridicîndu-se încetul cu încetul un tînăr, și trupeș, și chipeș, să-l vezi și să știi că l-ai văzut, Limir el însuși.

Limir acesta era un făt-frumos ca toți feții-frumoși de prin povești, vreun fecior de împărat, care

umblă razna prin lume și încurcă mințile zinelor și ale fetelor de împărat, ci el însuși împărat, care avea și împărăție întinsă, și oștiri nenumărate, și palaturi strălucite, și slujitori credincioși, toate câte se cer pentru o stăpânire mare și puternică. Toate le avea, ba mai era și blînd, și drept, și milos, și darnic, cum unui împărat i se cuvine să fie, dar avea și un păcat : prea se credea, prea se socotea mai și mai decît toți, prea era doritor de a ieși din lume și prea nemulțumit că nu poate să iasă, și văzîndu-i slăbiciunea aceasta, Ielele s-au făcut stăpîne pe el și-l ademeneau, și-l furau cu momeli, ca să-și petreacă nopțile veselindu-se în felul lor cu dînsul.

Și cum ieșea Limir-împărat din pămînt, ieșea dimpreună cu el și palatul lui cel strălucit, încît Ielele, nebunele, se pomeniră într-o sală întinsă și împodobită tot cu aur și cu petre scumpe, în mătăsururi și catifele, iar acolo unde sta Lia pitită era un dulap de cristal, din care vezi fără ca să fii văzut, iar la o parte era întinsă și încărcată de toate bunătățile masa cea mare, pe care ardeau lumînări de-ți luau vederea.

— Care va să zică, de asta vă era vouă ! ? grăi Lia înciudată. De asta vă ardea ! Aici vă ducea gîndul !

Așa zicea și iar îi venea să iasă, dar nu ca să se prindă în horă, ci ca să răstoarne și masa cu toate bunătățile încărcate pe ea, și tot ceea ce îi mai cădea în cale și să le alunge pe Iele, nebunele, căci multă era întristarea în fața lui Limir, pe care nu-l lăsau în pace, și rău îi ședea să fie trist.

Deodată însă răsună de undeva din văzduhuri o muzică — să stai, s-ascuți și să-ți ieși din minți, nu alta ! — și Lia rămase încremenită și cu ochii duși la Limir, care, prins în horă, sălta îndelete și

mîndru, fără ca să se uite fie la dreapta, fie la stînga și fără ca să zîmbească, parcă nu-i în lume nimeni alături cu dînsul și nu vede, sărman de sufletul lui, pe zînele ce-l sorbeau cu ochii.

Aștepta fata să-l mai vadă și așezîndu-se la masă cu ele, căci nu știa că zînele se veselesc numai gîndindu-se cu gîndul, beau și mănîncă numai mîngîindu-și vederile la masa încărcată și simt plăcerile numai închipuindu-și-le. Cînd era colo, spre miez de noapte, luminile începură să se stîngă una cîte una, și, cînd nu mai rămase decît una singură arzînd, iar se porni vîntul, palatul cel frumos se prăbuși și se cufundă dimpreună cu Limir-împărat în pămînt, iară lelele, nebunele, se deteră valvîrtej unele peste altele și se depărată ca volbura în timpul verii.

Lia rămase cîtva timp frecîndu-și ochii. Nu mai știa nici ea : i s-a părut, a visat, a aiurit ori le-a văzut toate în aieva ?

Intr-un tîrziu, a ieșit din cuptor.

Coliba luminată de un muc de opaiet iar era cum o găsisse, plină în toate colțurile de păicengeniș îngreunat de praf și de gunoaie adunate din șapte țări, iar pe jos și pe păreți — nici să te uiți !

Acum însă Lia nu se mai apucă de muncă grea și lungă, ci începu să bată cu pîciorul în pămînt și să cînte cu glas adimenitor : „Ieși, Limir, să ne vedem față în față. Ieși, Limir-împărat, să grăim și să ne bucurăm ! Ieși ! ieși ! ieși !“

Nimic nu se mișcă.

„Ieși, Limir, stărui dînsa din nou, ieși, Limir-împărat, ca să te ating cu mîna, ieși, ca să văd dacă ești om în toată firea, să-ți aud glasul și să simt bătaile inimii tale.“

Tot nu se mișcă nimic.

Cînd bătu însă de-a treia oară cu piciorul și zise : „Ieși, Limir, că vreau și vreau să mă uit în ochii tăi !”, pămîntul s-a deschis și iară a ieșit la iveală Limir în mijlocul altei săli încă mai frumos împodobite, tot în roșu și verde, și i-a întins mîna ca să se prindă în horă cu ea.

Ei se cutremurară amîndoi : el pentru că mîna ei era caldă de se înfierbînta sîngele în vinele lui, iară ea pentru că mîna lui era rece de îngheța sîngele în vinele ei.

Și se uitară uimiți unul la altul : el o vedea cu obrajii rumeni, cu ochii plini de văpaie și cu zîmbetul pe buze, desculță și îmbrăcată în cămășuța ei curată, iară ea îl vedea pe el în podoabe împărătești, dar cu fața albă ca varul, cu ochii stinși și cu buzele supte.

— Dar tu, sărman de sufletul tău, cum ai răzbit pînă aici ? grăi dînsul pe șoptite.

— Întreagă, sănătoasă și curată, răspunse ea.

— Nici buruiana n-ai călcat-o, nici hainele nu ți s-au zdrențuit, nici trupul nu ți s-a sîngerat, nici tălpile nu ți s-au umplut de spini ? întrebă el.

— Nu ! răspunse ea.

Limir simți cum i se dezmoștește trupul și i se înviorează sufletul.

— Lucru nemaipomenit — grăi dînsul — dar tot vai de sufletele noastre, căci mari chinuri ne așteaptă pe amîndoi. N-ai întîlnit în calea ta o turmă de oi păzită de niște cîni ?

— Ba da, răspunse ea.

— Oile acelea sunt tot fete care au îndrăznit să vie, iar cîinii tot voinici cari au încercat să mă scape de aici — răspunse el — și amare o să-ți fie zilele dacă lelele dau peste tine. Eu, muncit mereu de dorințe ce nu se pot împlini, am să te iau într-una la goană și să mușc în carnea ta, iar tu,

ca să scapi, ai să alergi prin bălării și prin mărăcini cuprinsă de spaimă. O singură scăpare ar fi : să nu stai aici, nici să nu te întorci, ci să răzbești înainte și mereu înainte prin desișul pădurii, pînă ce nu vei da de altă colibă ca aceasta, în care stă Mama Ielelor, și să dezlegi întrebările pe care ți le va pune ea. Perduți suntem amîndoi dacă nu răzbești și nu ești în stare să dezlegi, căci numai așa se perde puterea vrajei.

— Duce-mă-voi și mă voi tot duce — grăi Lia — și voi răzbi și-mi voi aduna toate puterile dacă e vorba să scap un suflet.

Și nici c-ar fi fost adevărată povestea dacă n-ar fi grăit așa și nu i-ar fi fost fapta ca vorba.

Îndată dar cè Limir-împărat s-a cufundat iar dimpreună cu palatul lui, Lia a prins inimă și a pornit-o înainte.

N-au mai venit însă acum nici rîmele, nici aricii, nici oile, nici dulăii ca să-i netezească drumul, ci trebuia să răzbească, vai de trupșorul ei, prin bălării, printre spini și mărăcini, încît fășii-fășii i s-a făcut cămășuța, fire-fire i s-a zmulș părul din cap prin scăieți, trupul i s-a sîngerat și tălpile picioarelor i s-au umplut de spini. Nu poate însă nimic în lume să moaie voința tare, și Lia a mers și tot a mers, cum se zice, zi de vară pînă seară și azi, și mîne, și poimîne, trei zile de-a rîndul.

A treia zi pe însărate a zărit, în sfîrșit, din depărtare, coliba cea încă mai dărăpănată, în care sedea, precum îi spusese Limir-împărat, Mama Ielelor.

Asta, o hîrcă bătrînă și colțoasă, cu nasul cîrlig și cu ochi de șarpe călcat pe coadă, o simțise de mult și o aștepta în pragul colibii răzămată de bățul ei noduros.

Lia simți că-i trece prin inimă fier roșu și prin vine sloi de gheață când se uită în fața ei : s-o facă scrum cu ochii, și nu alta.

— Bună seara, maică, și bine te-am găsit ! grăi Lia cu glasul ei de turturică speriată.

Bătrîna mișcă puțin din cap, dar nu-i răspunse nimic, ci-și ridică numai bățul și bătu cu el în pămînt, parc-ar fi voit să vestească pe cineva că a sosit cine avea să sosească.

Nu mai văzuse ea în viața ei, — și tînără nu mai era, — picior de om pămîntean pe acolo, și sta și se uita și nu se putea dumeri cum a putut o fată plăpîndă să răzbească printre Iele, nebunele, și să ajungă așa de departe.

A răzbit însă, și parcă nu se simțea destul de tare ca să se prindă cu dînsa.

— De ! îi zise ea într-un tîrziu cu glas pițigăiat. Vei fi venit tu de ce vei fi venit, te va fi ispitit cine te va fi ispitit, te va fi ajutat cine te va fi ajutat, dar degeaba ți-ai sîngerat trupul, că nu sunt eu aceea pe care o cauți, ci soacră-mea, bunica lor, care șade peste nouă țări și nouă mări, și mult ai mai avea să umbli și să-ți singerezi trupul ca să ajungi la ea, bătrînă, coala, ca mine, ai fi cînd te-ai întoarce, dacă te vei mai întoarce de acolo. Fă-ți mai bine calea întoarsă — adause ea cu glas dulceag și momitor — și bucură-te c-ai scăpat pînă aci cu obrazul curat.

— Nu nouă — îi răspunse Lia — ci nouăzeci și nouă dac-ar fi țările și tot atîtea mările, eu tot înainte aș merge.

Baba se încruntă o dată, își încreți sprîncenele stufoase și bătu iar cu bățul ei noduros în pămînt.

— Ia să-ți văd virtutea ! zise apoi, și deodată se iviră ca ieșiți din pămînt o mulțime de dulăi îndir-

jiți și se repezără cu toții lătrînd și cu dinții rînjiți asupra Liei, ca s-o sfișie în bucăți.

Lia-și urmă însă inimoasă drumul, deși dulăii i se ațineau în cale. Degeaba-i asmuțea baba, căci nici unul nu sărea la fată, ci făceau potecă, sărind peste buruieni și călcîndu-le, culcînd mărăcinele la pămînt și curățindu-le de spini, care toți intrau în tăpile lor.

Erau cîinii cărora Lia le făcuse un mare bine, și cu cît mai mult turba în mînia ei baba și cu cît mai rău îi asmuțea, cu atît mai mulți erau și spinii intrați în tăpile lor ; în cele din urmă, ei nici nu mai lătrau, ci chelălăiau schiopătînd ca vai de ei din toate patru picioarele.

I se făcu Liei și astă dată milă de dînșii, dar, vorba aia, „milă mi-e de tine, însă mă arde pe mine“ ; ea nu se mai opri ca să le scoată spinii, ci-și urmă drumul în vreme ce baba îi bătea pe dulăi cu bățul ei noduros.

N-a mers însă Lia mult, și se auzeau încă din depărtare chelălăiturile cîinilor, cînd se iviră în calea ei o mulțime de șerpi mărunți, care se uitau cu gurile căscate și cu limbile scoase la ea și-i sîsăiau în urechi de te treceau florii. Ea mergea înainte, printre ei și peste ei, băgînd însă de seamă ca nu cumva să calce pe vreunul pe coadă. Cu cît însă ea înainta, cu atît șerpii ieșiți în calea ei erau mai mari și mai furioși, cu atît sîsăiturile lor erau mai ascuțite și cu atît spinii de prin mărăcini erau mai lungi, mai groși și mai ascuțiți. Nu e însă în lume nimic ce poate să țină în loc pe cel ce vrea cu tot dinadinsul să meargă înainte.

— Bălauri cu șapte capete dac-ați fi, eu tot calc peste voi ! grăi Lia, și-și urmă drumul.

Deodată se ivi în calea ei un șarpe mare, mare, de tot mare, cu gura ca șura și cu limbile late de-o

palmă și lungi de trei coți, s-o înghită într-o îmbucătură și să-i cauți degeaba urma.

Lia își făcu de trei ori cruce, gata în gândul ei de orișice.

Cînd însă șarpele se repezi cu gura căscată printre mărăcini la ea, un spin lung, și gros și ascuțit apucă între falca de joc și se înțepeni în cerul gurii lui negre și i se făcu căluș înfipt.

Cuprins de dureri sfișietoare, șerpoiul începu să se încolăcească, să se zbată și să se salte.

Liei i se făcu milă de el, și, luîndu-și inima în dinți, ea se apropie și-i scoase spinul din gură.

— Puțin ai ostenit, dar mult bine mi-ai făcut și mare o să-ți fie răsplata! grăi șarpele ușurat, și începu s-o mîngie cu limbile lui, și, cum o mîngăia, rana i se vindeca, fiindcă nu e în lume leac ca limba de șarpe, și cît ai bate în palme, ea se făcu de o sută și de o mie de ori mai zdravănă, mai gîngășă și mai frumoasă de cum fusese.

— Încălecă acum pe mine — îi zise după-aceea — și ține-te bine, că am să te duc, nu ca armăsarii hrăniți cu jărat, nici ca pajurile-n zbor, ci ca zmeii ce se iau la întrecere.

Lia încălecă, și șarpele cel mare se aruncă în săltate, de-o ridică deasupra mărăcinilor, apoi se răpezi înainte, încît ochii ei se împăiengeniră de nu mai vedeau nici la dreapta, nici la stînga, ci numai zare nesfîrșită înainte.

Cît dai în palme, ajunseră la mare, și șarpele se avîntă în valuri, și-o duse lunecînd printre ele înainte pînă la cellalt țarmure.

Așa au trecut trei țări și tot atîtea mări, alte cîte trei și iar cîte trei, de s-au făcut cîte nouă în cap, cum zisese Mama Ielelor, dar le-au trecut pe toate parc-ar fi ațipit aici și s-ar fi pomenit acolo.

Zgriptoroaica cea împetrită de bătrână simțea după miros că vine și se apropie ceva ce n-a mai fost prin partea locului, dar nu putea să deie cu socoteală ce și cum și de ce, și sta în pragul colibii dărăpănate, gîrbovă, răzămată în două bețe noduroase și clănțanind din cei doi dinți ce-i mai rămăseseră în gură.

Cînd fură aproape, șarpele se opri și se întinse, ca Lia să descalece.

— Acum urmează-ți drumul în pace — grăi dinșul scuturîndu-și solzii — și cînd vei mai avea nevoie de mine, bate de trei ori în palme, că eu orșiu unde aș fi, te aud, și, vară fie, iarnă fie, viu într-o clipă la tine.

Lia-i mulțumi cum se cuvine și-și urmă drumul.

Bunica Ielelor începuse, cînd dete cu ochii de ea, să tremure mai de mînie, mai de îngrijare, căci simțea că și-a găsit nașul.

Cum o vedea — așa de tină, și frumoasă, și dulce la fire, și întregă și nevătămată — înțelegea că mare trebuia să-i fie puterea și multe farmecele ca să fi putut răzbi cale atît de lungă fără ca să îmbătrînească și drum atît de greu fără ca puterile să i se sleiască.

„Acum e acum !“ își zise dar întîțindu-se.

— Bună seara, mamă ! grăi Lia și astă dată.

Bunica Ielelor nu îi răspunse nici ea, ci o măsură cu ochii ei țepoși de sus pînă jos și de jos pînă sus.

— Nu sunt mamă, ci babă, îi răspunse apoi într-un tîrziu morocănoasă, și mult era fioroasă cînd își dedea astfel răspunsul.

— Nu-ți știu anii și n-am să-i număr, întîmpină Lia cu glas de pisică lingușitoare, dar îți văd fața și bunătatea din ea, și, orișicum te vei fi scotind, mie îmi ești cum îmi pari.

Baba se mai muiă puțin. Orișicît de bătrînă ar fi baba, i se-nveselește inima cînd o crezi încă tînă, și cel mai rău om se moaie și el nițel cînd alții îl cred bun.

— O fi, n-o fi cum zici — grăi dînsa — de mare lucru te-ai apucat, și mult mi-e milă de tine, că de venit ai venit cum ai venit, dar nu știu cum o să te întorci.

Mult ar fi dorit ea să știe cum a potrivit Lia lucrurile ca să răzbească întreagă și nevătămată și să vie cale atît de lungă fără ca să îmbătrînească.

— Ce te-a adus ? adăugă ea, și asta era întîia din cele trei întrebări.

— Ajută, ca să te ajuți ! îi răspunse Lia. Cum am venit, așa o să mă și întorc, și valvirtej dacă s-ar răsturna toate, drumul degeaba n-o să-mi fie.

Cînd auzi asemenea vorbe, Bunica Ielelor iar începu să tremure, însă mai puțin de mînie și mai mult de frică.

— Cum mă vezi ? întrebă iar dînsa.

— Cu ochii, răspunse Lia fără ca să știe că răspunde la a doua întrebare.

— Și ce cauți ? fu a treia întrebare.

— Omul, răspunse Lia, cît umblă pe pămînt, tot moartea o caută.

Acum baba se cutremură.

— Ia să mă uit mai bine-n ochii tăi, îi zise, și se apropie de dînsa răzămîndu-se în cele două bețe, i se uită în ochi și-i puse mîna pe umărul gol.

Ochii Lici erau stînși, iar trupul ei era rece ca sloiul de gheață.

Nu știa Lia, săraca, că-i vindecase șarpele, mîngîind-o cu limbile lui, toate rănile și-o făcuse nevătămată, ca nici sabia să n-o taie, nici focul să n-o ardă, dar îi făcuse și sîngele rece ca al lui, stînsese tot focul vieții din ea și-i oprise viața în loc, ca,

orișicît ar mai sta pe pămînt, tot așa cum e să rămîie.

N-o știa Lia aceasta, dar o știa baba cea înrăită, care vedea acum că nu mai are nici o putere asupra ei — cită vreme nu e om în toată firea.

— Vai de sufletul tău — îi zise dar luîndu-i mîna — nu vezi tu, nu simți, nu-ți dai seama că nu mai ai nici o viață în trupul tău, că sîngele nu mai curge în vinele tale, că ești rece ca sloiul de gheață ? Uite ! Fiindcă ești fată bună și mi-ai vorbit frumos, mi s-a făcut milă de tine și am să-ți gătesc o alifie ca să te freci cu ea și să te faci iar cum ai fost. Orșicine, bărbat fie ori femeie, scapă chiar și de cea mai spurcată vrajă dacă se freacă cu alifia aceea.

Lia se simți chiar mai rece de cum era : își aducea aminte de vorbele pe care i le grăise Limir-împărat, și știa acum că după alifia aceasta a venit ea aici.

— Bună ești și miloasă — îi zise dar — și cît o fi lumea n-o să te uit.

Orișicît de îndrăcită ar fi fost însă, Bunica Ielelor nu putea să facă alifia aceea ea singură, ci numai ajutată de o fată nevinovată, care trebuia să adune șapte flori de la șapte buruieni, de șapte ori cîte șapte frunze de la tot atîția copaci și șaptezeci de rădăcini de la șaptezeci de alte buruieni și să le pună toate în cazan, ca baba să le fiarbă toate în bale de la șaptezeci și șapte de șerpi.

S-a apucat dar Lia și astă dată de muncă lungă și grea : a adunat de prin pădure cele șapte flori, cele de șapte ori cîte șapte frunze și cele șaptezeci de rădăcini, a frecat cazanul cel mare, pirostriile de fier și linguroiul de aramă de le-a făcut lucioase, a strîns șaptezeci și șapte de brațe de vreascuși us-

cate șvarog, ca să aprindă focul a pus flori, frunze și rădăcini în cazan, a ridicat cazanul pe pirostrii și se bucura, sărmana, că a scăpat și de aceste, căci nu se gîndea că perirea și-o pregătește.

Baba a bătut apoi din palme, și au venit din șaptezeci și șapte de părți cei șaptezeci și șapte de șerpi, toți cu limbile scoase și gata de a umplea cazanul.

Între aceștia se afla însă și cel scăpat prin Lia de grele suferințe ; el se furișă lunecînd pe lîngă dînsa și-i zise pe sîsaite la ureche :

— Să nu te pună păcatele să te freci cu alifia, că-ți pierzi toate puterile, ci scuipă în palme și fă ca și cînd te-ai fi frecat cu alifie.

El știa că nu are alifia putere decît frecată fiind cu mîna unei fete nevinovate.

— Așa o să fac ! zise Lia și, după ce șerpii își făcură și ei rîndul, voi să aprindă focul.

— Oho ! mai va, fată, mai va ! grăi bătrîna. Pentru ca fiertura să se prindă, trebuie să mai dereticești prin colibă și să cureți curtea din dosul colibii, ca toate să fie ca la casa unei fete mari.

— S-o mai fac — zise Lia — și pe asta.

S-o facă — vai de capul ei !

Ea rămase încremenită cînd deschise ușa colibii : de cînd Bunica Ielelor a fost fată mare, n-a mai dereticat nimeni prin colibă, gunoiul se adunase mor-mane, iar prin colțuri păienjeniișul încărcat de praf sta perdele groase, și pretutindeni mișunau păienjenii mari cît pumnul, muscoi înțepători și fel de fel de alte bîzdigăanii, care, simțind mirosul de sînge curat, deteră năvală asupra Liei, ca s-o sleiască într-o clipă.

Știa, afurisitele, că ea, care lasă locul curat pretutindeni pe unde trece, e dușmanca lor, cea mare.

În curînd simțiră, însă, că n-au ce să-i facă și se deteră rușinate din cale.

O știuse și baba aceasta, și-o pusese pe Lia să dereticească numai pentru ca să le îndirjească.

— Puișorilor, drăguților — le zise dar — mai aveți puținică răbdare, că în curînd vi-o dau gata.

A curățit dar Lia și păiengenișul, și păreții, a cărat gunoiul, a măturat și a șters praful, a făcut colibă curată de-ar fi putut să steie chiar și Limir-împărat în ea.

Ea rămase și mai încremenită cînd ieși în curte.

Aici își ținea baba hoarele¹, găini moțate, rațe deșelate, broaște-țestoase, șopîrle riioase și fel de fel de alte jigăanii spurcate, cu ale căror ouă trăia și care umpluseră curtea de găinaț și de fel de fel de alte murdării, încît te cuprindea leșinul chiar și cînd te gîndeai numai că ai să simți mirosul. Iară prin murdăriile acelea colcăia gadul¹ de vermi, prin vîzduh roiau fel de fel de muște, pretutindeni mișunau jigăanii care se hrănesc cu viermi și cu muște, și șoareci, și guzgani, și conopiștirițe, și lili-eci, bufnițe cu capul cît banița și șerpi fel de fel, să vezi cu ochii și să nu crezi, ci să te miri și să nu mai știi ce să zici.

— Las', că vă viu eu de hac ! grăi Lia, și intră cu bărbăție în curte.

Într-o clipă deteră cu toate năvală asupra ei, unele tîriș, altele pitiș, iar altele alergînd ori zburînd. Degeaba însă, că nu puteau să-i facă nimic : ea se scutură o dată, și toate căzură la pămînt.

— Puișorilor, dragilor — grăi baba și de astă dată — aveți puținică răbdare, că vi-o dau deodată gata.

¹ Hoare — păsări de curte.

¹ Gad — adunătură, îngrămădire.

Poate orișicine să dea cu socoteală cit și cum a trebuit să muncească Lia ca să curețe și curtea Bunichii Ielelor, — muncă, nu șagă ! Las' că de aici căra și colo se aduna, dar afurisitele acelea de lighioane se îngrămădeau în urma ei, și unde ea curăța, acolo se spîrcăiau ca să le umple toate de alte murdării, și iar trebuia să curețe, și iară, și iarăși — și pînă ce n-a ajuns să curețe și mațele din ele.

„Uf !“ grăi dînsa cînd o mîntui și asta și se duse să aprindă focul la cazan.

Au fiert florile, și frunzele, și rădăcinile, și tot au fiert în clocote, în vreme ce baba mesteca mereu cu linguroiul și boscorodea cum știa, și tocmai pe la miezul nopții văzduhul se umplu de un miros plăcut, și începu să se prindă pe deasupra un fel de pojghiță, ca smîntîna. Asta era alifia care dezgheață singele, dezmoște vinele și pune în mișcare viața, ca omul om să fie.

— Ia, fată — grăi baba cu glas momitor — și freacă-te și la ochi, și la tîmple, și la crucea pieptului, și în palmă, c-o să te simți ca înviată din morți !

Asta era dar taina.

— La ochi, la tîmple, la crucea pieptului și în palmi, grăi Lia, atît voiam să știu !

Ea se duse apoi, luă un țest de broască, îl curăți bine și începu să adune în el alifia pînă ce nu-l umplu. Cînd veni însă rîndul să se frece, ea făcu precum îi zisese șerpoiul : dădea pe deasupra alifiei ca și cînd ar fi luînd din ea, dar făcea parcă-i era greu mirosul și se ținea de nas cu mîna stîngă, iar pe sub ea scuipa pe deget, apoi se freca.

Așa s-a frecat și la ochi, și la tîmple, și la crucea pieptului, și în palmi, iar Bunica Ielelor nu se în-doia că cu alifia s-a frecat.

— To pe ea, pușorilor, dragilor ! strigă dar cu toată răutatea ei, și bizdigăniile toate și toate jigăniile deteră năvală asupra Liei, ca într-o clipă s-o facă miș-fărămiș, încît numai oase albe să se aleagă de ea.

Lia însă se scutură o dată, răsturnă cazanul de pe pirostii, și pe aci îi fu drumul — cu țestul plin de alifie.

— În ceas bun să fie ! strigă șerpoiul, care îi ieși peste puțin în cale. Cum ai pornit-o, așa s-o și scoți la capăt. Acum scuipă încă o dată pe deget, ia cu el alifie și freacă-mă în frunte, la ochi și la crucea pieptului.

Lia făcu precum i se zise, și șarpele se zbătu puțin, se dete o dată peste cap și se făcu armăsar cu nări umflate și cu ochi focoși.

— Eu sunt armăsarul lui Limir-împărat, îi zise, pe care nimeni afară de dînsul nu l-a încălecat. Încălecă-mă și țin-te bine, că am să te duc cum nici pe el nu l-am mai dus.

Lia a încălecat ș-apoi a pierdut vederile în repeziciunea goanei în care a fost dusă și dusă mereu, într-o răsufare, pînă la turma păzită de cîinii cu picioarele pline de spini.

Aici armăsarul se opri.

— Uite ! vezi oile acelea ! ? grăi armăsarul. Sunt tot fete care au făcut ca tine încercarea de a-l scăpa pe Limir-împărat și-au fost vrăjite de Iele, iar cîinii sunt tot feți-frumoși, care, duși de dorul lor, au răzbit pînă la Mama Ielelor, ca să le scape pe fete, și-au căzut în urgie. Descalcă și du-te de le freacă, și-i freacă, cum știi, cu alifie, dar bagă de seamă ca să nu ți se prindă alifia de deget.

Lia făcu precum i s-a zis, una cîte una, oile se scuturară, se deteră peste cap și se făcură fete care

de care mai frumoase, încît tot să stai și să te uiți la ele.

Armăsarul necheză o dată, și din largimile cîmpiei veniră în goană mare cai frumoși, pentru fiecare fată cîte unul, iar după ce încălecară, fetele se pomeniră gătite în haine scumpe și frumoase cum li se cuvine călărind pe asemenea cai.

Lia, văzîndu-le atît de frumoase și atît de frumos gătite, era cuprinsă de ciudă și-i părea rău că le-a făcut bine, dar tot îi frecă și pe cîni, care se scuturară și ei, se deteră peste cap și se făcură feți-frumoși, care de care mai voinic.

Armăsarul iar necheză, și iar veniră cai frumoși, pentru fiecare cîte unul, și voinicii, încălecînd, se pomeniră și ei îmbrăcați în haine scumpe și frumoase.

— Dar aceia cine sunt și de ce dorm cînd ar trebui să steie treji și să poarte grijă de turmă? întrebă Lia arătînd asupra păcurarilor.

— Așa li-e rostul, grăi armăsarul. Sunt sfetnicii lui Limir-împărat, care prin momelile lor și-au amețit stăpînul și i-au umplut capul de fumuri. Haid' să mergem mai departe.

Lia încălecă, și abia acum își dete seama că ea însăși e gătita în haine încă mai frumoase și mai scumpe decît ale celorlalte fete și împodobită tot cu aur și cu pietre scumpe. Pe cînd însă ceilalți vorbeau și rîdeau în voie bună, ea se ținea țeapănă, rece și mîndră în scări, era posomorită și înfumurată parcă n-ar fi nimeni vrednic să stea alături de dînsa, nici să simtă mirosul alifiei ce mai rămăsese în țestul pe care îl ducea cu multă grijă în mîna ei stîngă.

Mult ar fi voit, Doamne, să se vadă în oglindă și rău era mîhnită că era pustiu împrejurul ei și nu

se adună de nicăiri lume ca s-o vadă și să stea uimită.

Mare-i fu dar bucuria cînd, așa cum mergeau în josul cîmpiilor, li se ivi în preajma vederii un sat. Peste puțin, însă, ea zări mai la o margine și coliba în care crescuse și din care plecase în lume, și-i veni să-și schimbe drumul. Îi era greu afară din cale să-și vadă sărăcia și să deie ochi cu mama ei cea îmbrăcată în zdrențe înnodate.

— Ei! grăi însă prinzînd inimă, ce-mi pasă! ? Ei tot nu știu nimic, nimeni n-o să mă cunoască, iar eu fac ca și cînd n-aș fi știind nimic.

Așa a și fost.

A mers iute vestea că vine o împărăteasă cu curtenii ei ca să-i ducă lui Limir-împărat daruri neprețuite, și multă lume li s-a adunat în cale ca să-i vadă.

Era și văduva cea săracă, mama Liei, acolo, și cum văzu din depărtare alaiul, își aduse aminte că așa-și visa dînsa fata.

— Lio, fata mea, Lio ! strigă ea după ce alaiul se apropie.

Lia însă se ținea țapănă, rece și mîndră în scări și trecu posomorită și înfumurată înainte, parc-ar fi fost din altă lume.

— Nu-i Lia, fata mea, grăi văduva întristată. Și totuși, parc-ar fi aidoma ea. Ce s-o fi ales de Lia mea ?

Așa au trecut prin sate și prin orașe multe, mereu prin mijlocul mulțimii uimite, și Lia se simțea din ce în ce mai nemîngiată că toți o vedeau, dar ea însăși nu putea să se vadă pe sine.

A mers în cele din urmă vestea pînă la Limir-împărat, care-și petrecea zilele în marele lui palat, înconjurat de sfetnici și de slugi fără de număr,

dar singur în mijlocul lor, tot tânăr și frumos, dar mereu posomorît.

„Doar o da Dumnezeu !“ ziceau supușii lui cînd o vedeau pe Lia atît de frumoasă și cu alai atît de strălucit. Mult ar fi dorit să-l știe și pe el om cu rost la casa lui, și păreche mai potrivită nu puteau să-și închipuiască.

Limir-împărat mai zîmbea parcă și el din cînd în cînd și o aștepta cu oarecare nerăbdare. Cînd a aflat, însă, că ea e mîndră și se ține țăpănă în scări, el a început să-și încrețească sprîncenele și să dea porunci să i se adune oastea.

„Nu cumva ! ? își zicea. N-ar voi cumva să se sămuiască cu mine ! ?“

Asta ar fi voit s-o vadă.

Cînd curtenii l-au vestit, în sfîrșit, că Lia a sosit cu alaiul ei, Limir s-a gătit în cele mai strălucite podoabe și a poruncit să i se adune curtenii în sala cea mare, unde-și avea tronul făcut din aur și așezat la înălțimea de șaptezeci și șapte de trepte.

După ce el urcă cele șaptezeci și șapte de trepte, se așeză în tron și luă scheptul în mînă, sfinicii și curtenii își plecară capetele și îngenuncheară pe trepte, fiecare după rangul lui, cei mai umiliți și mai vrednici mai sus și mai aproape de stăpîn, iar cei mai îndoielnici, ceva mai jos și mai departe de el.

Așa-l găsi Lia cînd intră cu alaiul ei în sală, și cît dote cu ochii de el, îl și cunoscă și fu gata să-i aducă aminte cele petrecute în coliba lelelor.

La dreapta tronului era însă o oglindă mare și la stînga alta, și Lia rămase, cînd se văzu în oglindă, într-un fel de aiurire ; nu mai vedea acum nici sală, nici curteni, nici tronul cu cele șaptezeci de trepte, ci, uimită de frumusețea ei, se simțea cu trei palme

mai înaltă și-și ridica cu atîta mîndrie capul, încît toți începură să tremure în fața ei.

Limir-împărat își aduse aminte de ea și nu-și mai putu stăpîni firea.

„M-a întrecut, m-a răpus, m-a dat gata !?” își zise el, și coborî printre curtenii săi umiliți cele șaptezeci și șapte de trepte, ca să meargă la ea și să i se închine ca orișicare muritor.

— Lie — îi zise — parcă ne-am mai văzut, și, plecîndu-se, îi întinse mîna.

Lia înghiți un nod : îi era peste putință să facă mărturisirea că dînsa e ceea ce umbla odată desculță și în cămășuță curată.

— Ți se va fi părînd — îi răspunse — dar îi întinse și ea mîna, așa, mai din depărtare.

El îi ținu cîțva timp mîna, dar nu mai simțea fiorii pe care îi simțise, nu se dezmoțea, nu i se încălzea sîngele în vine.

— Da, mi s-a părut numai ! Alta era și altfel în toată firea ei aceea pe care o știu, grăi posomorît, și se întoarse ca să urce cele șaptezeci și șapte de trepte, să șadă în tron și să ia scheptul în mînă.

Lia însă nu-l lăsă, ci-l ținu în loc.

Acum i se infundă însă și Liei.

În zadar îi spuse c-a umblat și a ostenit, a trecut prin multe și s-a canonit ca să caute alifia ce dezmoțeste vinele, în zadar îl încredință, că a găsit-o și vine cu ea de peste nouă mări și nouă țări, în zadar stărui să-l frece fie măcar și numai la ochi și la tîmple, căci el ținea una și bună, că alta e aceea pe care o știe dînsul și o așteaptă, o lua drept o vrăjitoare care vrea să-l peardă cu farmecele ei, ba în cele din urmă se îndîrji și voi s-o dea afară din palat și s-o alunge din împărăția lui.

Toate ca toate, dar asta n-o mai putea suferi Lia.

Atinsă în mîndria ei, ea-și perdu sărîta și cu ea toată rușinea. Băgă dar mîna în țestul cu alifie și se frecă la ochi, la tîmple, la crucea pieptului și în pîlmi, apoi se scutură ca trezită din somn și rămase în fața lui așa cum o știa el, desculță și în cămășuță curată.

— Asta e! strigă Limir-împărat, și sări să o cuprîndă în brațe, dar nu-i simți bine trupul cald, cînd Lia îi dăte brînci atîngîndu-l la obraji și la crucea pieptului cu mîinile ei pline de alifie și se desfăcu din brațele lui ca șarpele lunecos.

— O să alergi tu după mine cum am alergat eu după tine! grăi dînsa, apoi se depărtă iute, dimpreună cu alaiul ei, încăleacă și plecă în goană mare.

A și alergat Limir, bietul de el.

Atins și ici și colo de alifie, el nu mai era nici viu, nici mort, ci numai așa — leșinat și lihnit.

Porunci dar ca iute-iute să încalece cu toții și s-o urmărească pe Lia. A trecut însă vreme multă pînă ce slugile au scos caii din grajdurile împărătești, li-au pus șelele și frînele și pînă ce sfetnicii și curtenii au încălecat, căci de! erau boieri, nu oameni de rînd. Era departe Lia cînd ei au plecat în urmărirea ei, și nici vorbă nu putea fi ca s-o ajungă în drumul ei spre coliba văduvei.

Mare a fost, Doamne, bucuria mamei cînd și-a văzut fata întorcîndu-se tot cum a fost, dar cu alai frumos și mare de nu-l mai încăpea nici coliba, nici curtea, nici preajma curții.

Răsăreau florile și acum pe urmele pașilor ei și se clătinau plecîndu-se spre ea, dar nu mai erau triste, — ci-i cîntau voioase: „Bună ești, harnică ești, frumoasă și la fire dulce ești și puțin ai să

mai stai cu noi, că vine într-o răsuflare ursitul tău“.

A și sosit în curînd, și văduva cea săracă nu mai știa ce să înceapă cînd s-a pomenit la coliba ei cu Limir-împărat el însuși, venit ca să cerșească alifie și să-i pețască fata.

Că i-o dă, ori nu i-o dă, despre asta nu mai putea să fie vorba : s-a făcut, neică, o nuntă împărătească de se vestește și astăzi despre ea, și șapte zile și șapte nopți împărăția întreagă a tot mîncat, băut și s-a veselit, a tot jucat și jucat de-a schimbat fiecare flăcău de dai-Doamne cîte trei perechi de opinci !

Numai sfetnicii și curtenii lui Limir-împărat erau cam puși pe gînduri, căci, de ! multe s-au întors cu susul în jos și mulți dintre cei de pe treptele de sus s-au coborît ceva mai în rînd cu talpa scării.

Iar Ielele, nebunele, au rămas cum fuseseră, dar de atunci încoace, cînd se întîlnesc pe la răscruci se mai prind și numai singure în horă.

Tribuna, 1/14 noiembrie

— 23 noiembrie/6 decembrie 1907

SPAIMA ZMEILOR

Poveste

A fost odată ce-a fost ; a fost un om și-o femeie, bărbat și muiere, oameni de treabă, el bun și ea cuminte, încît li se dusesse vestea că trăiesc bine și toți se bucurau cînd treceau pe la casa lor. Niciodată el nu zicea ba cînd ea zicea da, dar nici ca nu ieșea din voile lui, și de aceea era liniște la casa lor și toate le ieșeau bine și cu spor.

Aveau însă și oamenii aceștia o mare și nesăcată mîhnire-n sufletele lor : nu le făcuse Dumnezeu parte de copii, și fără de copii viața, mai ales cea bună, n-are nici un rost. Să fi avut fie măcar numai unul, ca să aibă de cine să poarte grijă și cu ce-și bate capul, căci așa numai ei amîndoi își nădeau zilele în sec și nu se alegeau cu nimic din ele.

Dedeau dar slujbe pe la toate bisericile, miluiau toți săracii și toate văduvele și se rugau în toate zilele lui Dumnezeu : „Dă-ne, Doamne, și nouă un copil, unul singur, cît de mic, numai copil să fie !“

Dumnezeu însă nu se oprește la vorbele omului ci-i vede și gîndurile ascunse.

— Măi Petre, îi zise dar într-una din zile lui Sf. Petre. Oamenii aceștia sunt adevărată pacoste pe capul meu. Mi s-a înăcrit cu ei !

— De ce, sfinte Doamne ? întrebă portarul raiului.

— Nu vezi — răspunse Tatăl Ceresc — că sunt nesățioși !? Tot le-am dat, și nu se mai mulțumesc. Sănătate au, rînduială, pace și bună înțelegere la casa lor au, cu toată lumea se năvălesc, iar acum le mai trebuie și copii.

— Dă-le, Doamne, ca să scapi de ei, grăi Sf. Petre, care pune totdeauna cîte o vorbă bună pentru muritorii ce vin cu vreo rugăciune la tronul ceresc, căci, de ! tot muritor a fost și el odată și știa ce sunt nevoile omenеști.

— Păcat că stai de-atît timp la poarta raiului ! întîmpină Dumnezeu. Tocmai dacă le dau nu mai scăp căci în gîndul lor eu unul se începe, iar după el urmează ceilalți. Cînd are apoi omul copii, puține mai cere pentru sine, dar nu mai sfîrșește cerînd cîte de toate pentru ei.

— Miluiește-i, Doamne — stăruie iar Petrea — că din plin dai, și orișicît vei fi dînd, nu ți se istovesc comorile.

Așa vorbă i-a plăcut lui Dumnezeu, căruia îi plac rugăciunile celor buni și care cu mulțumire dă din neistovitele comori ale bunătăților lui.

S-a revărsat dar îndurarea Domnului asupra celor doi oameni și a-nceput muierea să aibă copii, — curat ca-n poveste, — pasul și copilul, încît li s-a umplut deodată casa de copii.

Și toți erau mărunți, care de care mai mic decît cellalt, mai sfredeluș, mai guraliv, mai drăcos și — asta să nu uităm — mai mîncăcios și mai hap-sîn.

— Aoleo ! zise femeia, care se bălăbănea cu el. Aștia-mi scot sufletul și-mi mănincă urechile. Cine m-a pus să mă tot milogesc !? Se vede că Dumnezeu m-a înțeles anapoda și mi-a dat pentru fiecare milogeală câte unul.

Omul însă stetea și nu se mai sătura să se uite la ei, c-așa-i plăceau lui, neastîmpărați, hîrjoneți și mîncăcioși — adevărați prichindei.

— Sari, omule, îi zise-n cele din urmă femeia. Nu sta gură căscată ! Nu vezi că azi-mîne n-o să-ți mai rămîie nici cenușă-n vatră !?

— Lasă, că dă Dumnezeu ! răspunse el. Că doară nu ai tăi sunt, ci ai lui, că făptură omenească sunt, și dacă-ți dă dregătoria de părinte, te și ajută s-o porți.

— Ți-o fi dînd, dacă miști și tu ! răspunse ea, și de aici înainte nu mai era pace-n casa lor. El una, ea alta, el da, ea ba, mereu se ciondăneau ca niște deșuchiați, pînă ce el, nemaiputînd să rabde gura nevestei, și-a luat lumea-n cap și-a plecat să strîngă cumva, de undeva, ceva pentru spuza lui de copii.

A tot umblat el așa din om în om fără de nici o cărare, dar degeaba vorbea despre copiii lui.

„Mare lucru ! — zicea unul. — Parcă copii nu mai au și alții !?”

„De ce ți i-ai făcut, dacă nu ești volnic să-i ții?” zicea altul.

Degeaba spunea că nu el i-a făcut, ci Dumnezeu i-a rînduit, că oamenii așa ceva nu vor să înțeleagă.

„În lumea asta n-o să fac eu nici o treabă”, zise dar, și trecu pe cellalt tărîm.

Aici a intrat într-un codru des și tot s-a dus — așa ducîndu-se — pînă ce a dat de o casă cu multe marafeturi.

Aici era cuibul zmeilor.

N-a găsit acasă decît pe Mama Zmeilor.

Cine n-o știe cum e ?

Rușine-ar fi să zici că n-ai umblat prin lumea aceea și n-o cunoști.

— Bună ziua, mamă, îi zise el.

Ea dete ursuză din cap.

— Dar tu cine ești și ce cauți p-aici ? îl întrebă zgriptoroița.

— Eu ? răspunse el ca un om cu socotcală. Eu sunt tata lor și caut vreo slujbă.

— Tata lor ! ? își zise Mama Zmeilor.

Știa, biata de ea, că e-n lume Mama Pădurii, e Mama Ielelor, sunt fel de fel de mame, dar tată nu mai pomenise, și se simți rău smerită cînd se văzu, așa deodată, în fața tatălui lor — cine or fi ei, aceia.

Mai de voie bună, mai de frică, îl luă dar pe om slugă pe un an, anul, cum se știe, de trei zile, iar simbria — ziua și găleata de galbeni, dac-o fi să-și poată împlini anul.

Om să fii, însă, ca să îplinești un an în slujba zmeilor.

— Uite — îi zise zmeoaița cea bătrînă celui mai de dai-Doamne dintre feciorii ei — să vă strîngeți toate puterile, că ne-a venit tata lor, și mare urgie o să ne-ajungă dacă n-o scoatem la capăt cu unu ca el.

— Las' pe mine, mamă — răspunse zmeul — că-i viu eu de hac. Nu degeaba m-ai făcut zmeu !

Iară el ? Ce nu face omul de dragul copiilor săi ! ?

Ziua întii zmeoaița l-a trimis să aducă apă într-un burduf de bivol, dar bivol, colea, cum sunt cei din lumea zmeilor.

El, biet, abia putea să ducă burduful gol în spinare : de unde ar fi fost în stare să-l aducă plin ! ?

„De ! își zise. Văd eu că nici în lumea asta nu poți s-o duci cu adevărul. Ia s-o mai pornim și spre minciună.“

Sosit la puțul care era departe-n vale, el își scoase costorul de la briu și începu să rîcîie cu el împrejurul puțului, și-a rîcîit mereu și-a-ndelete pînă ce i s-a făcut zgriptoroaicei lehamite de atîta așteptare și a trimis pe cel mai cu forfoi ¹ dintre feciorii ei să vadă ce face sluga de nu mai vine cu apa.

— Dar tu, măi, ce faci aici ? întrebă zmeul.

— Uite, răspunse omul rîcîind înainte. Ce să mai pierd vremea scoțînd apă din puț, ca s-o bag în burduf și apoi iar s-o scot după ce voi fi sosit cu ea acasă ? am să iau puțul așa cum e în spinare și-l duc în deal.

— Ba să nu te pună păcatele să faci așa — răspunse zmeul speriat — că puțul ăsta e făcut de bunicul bunicului, și-aici e rostul lui să fie.

— Ferit-a Sfîntul ! grăi omul. Am să-l iau și să-l duc și să-l urc în podul casei. Cînd ai nevoie de apă, îi tragi o gaură la fund, și curge de te sature.

— Vai de mine ! strigă zmeul, dar ne-neacă pe toți !

— Nu, stărui omul, așa se face la noi ! Cu fleculete de aceste cum e burduful vostru noi nu ne-n-curcăm.

Ba că da, ba că nu, în cele din urmă s-au învoit ca zmeul să mai dea o găleată de galbeni pe deasupra și să aibă voia de a scăpa puțul ducînd el burduful plin în spinare.

¹ Forfoi — umblăreț.

— Auzi, mamă — îi zise apoi zgriptoroaicei, scara, după ce omul adormise — era să ne ia puțul și să-l aducă-n podul casei !

Pe zgriptoroaică o trecură fiorii.

Ziua a doua l-au trimis la pădure ca să aducă lemne, așa, copaci întregi, smulși din rădăcină și duși în spinare cu crăci cu tot — cum se face-n lumea zmeilor.

Ieșit în pădure, omul începu să se scarpine-n creștetul capului.

Neam de neamul lui nu mai scosese copaci din rădăcină.

El începu s-adune curpăn de prin pădure și să lege cu el copacii unul de altul.

— Dar tu ce ai de gînd să faci ? întrebă zmeul, care după cele petrecute în ziua trecută numai la bine nu se mai aștepta !

— Să vezi — îi răspunse omul — m-am gîndit să nu-mi mai perd timpul smulgînd copacii unul cîte unul, că nu sunt buruieni ori d-alde cîncpă ; îi leg unii de alții și iau pădurea întreagă și-o duc acasă.

Zmeul se sperie acum și mai rău, și iar unul una, altul alta, pînă ce se învoiră ca să mai dea zmeul o găleată de galbeni, iar în schimb să poată duce el copacii în spinare și pădurea să rămîie la locul ei, cum o lăsaseră tatul și bunicul lui.

Seara o trecură pe zgriptoroaică și mai reci fiori.

A sosit, în sfîrșit, și ziua a treia, care e totdeauna cea mai grea, și-acum omul nostru încă prin crepetul¹ zorilor a-nceput să se scarpine în creștetul capului și să mai și suspine din cînd în cînd.

— Acum — grăi cel mai țănoș dintre zmei — să ne măsurăm puterile în buzdugane.

¹ Crepet — ivirea zorilor.

— Să le măsurăm, răspunse omul cu o îndrăzneală de-ai fi crezut că viața lui toată și-a petrecut-o aruncînd buzdugane.

Erau afară pe prispă doauăsprezece buzdugane, care de care mai mare și mai greu.

El le luă pe rînd, de la cel mai mic, pe care numai gifăind putea să-l ridice, pînă la cel mai mare.

— Jucărele de copii, zise el. Mai mare n-aveți ?

— Nu ! răspunse zmeul pus rău de tot pe gînduri. Asta a rămas de la un strămoș al meu, și numai puțini dintre noi pot să arunce cu el.

— Ei, dacă n-aveți altul, haid' și cu ăsta ! grăi omul. Ia-l și să ieșim la cîmp.

După ce ieșiră la cîmp, zmeul aruncă buzduganul de se duse pînă-n al treilea cer și așteptară peste jumătate de ceas pînă ce căzu și intră în pămînt de-un stat de om.

— Care va să zică, atîta e treaba pe care ești în stare s-o faci ? îi zise omul. Adă buzduganul ! adăogă apoi scuipeînd în palme și suflecîndu-se.

El n-aruncă însă buzduganul, ba nici nu-l ridică măcar de la pămînt, ci rămase cu picioarele înțepenite-n pămînt și cu ochii țintă la cer.

— Ce stai ? îl întrebă zmeul. Aruncă !

— Stai, bre, să-mi treacă luna din cale, îi răspunse omul. Vrei s-o pat cu buzduganul strămoșului tău cum am pățit cu barda bunicului, pe care am aruncat-o în lună ș-acolo a și rămas?... Uită-te bine, c-o vezi, dar n-o să mai pui mîna pe ea !

Zmeul se uită în lună și, văzînd în adevăr ceva ce seamănă a bardă, începî să tremure ca frunza de plop.

— Nu cumva să-mi prăpădești buzduganul, că atîta moștenire mai avem și noi din vremile cele bune, grăi dînsul.

— Să n-ai teamă — îl molcomi omul — că bag de seamă. De ce adecă zic eu că nu-l arunc pînă ce nu-mi trece luna din cale!? De! s-ar putea, ce-î drept, să cadă-n lună cînd se întoarce. De asta nu răspund!

— Știi ce? haid' să ne-nțelegem, se milogi zmeul. Nu mai arunca și-ți mai dau o găleată de galbeni.

— Ce păcate!? se răsti omul. Puțul nu m-ai lăsat să-l duc; pădurea a rămas la locul ei; vrei acum ca nici buzduganul să nu mi-l arunc pe plac!? Nu se poate! Haid'! dă-te la o parte! adăogă, și se plecă spre buzdugan, ca să-l ridice.

— Îți dau două găleți! strigă zmeul, și sări la el ca să-l oprească.

— Ei! de mila mă-tii, care e femeie de treabă, o să te iert! îi zise omul, și nu mai stăruî.

Putea el să se mulțumească și cu șapte găleți de galbeni, care tot erau ceva pentru un pîrlit ca dînsul.

Zmeoaica cea bătrînă, aflînd că el și-a aruncat barda-n lună și era să arunce și buzduganul, s-a ascuns în fundul pivniței și-a stat acolo bocindu-se ca vai de ea. Acum vedea dînsa ce stîrpituri a născut și ce pocitanii a crescut la sînul ei.

Iar leaota de zmei s-a adunat și s-a sfătuit, ca să vadă ce-i de făcut ca să scape pe mama lor de spaima în care a băgat-o tata lor.

Mai erau apoi și cele șapte găleți de galbeni, pe care erau legați să le dea, și zmeii nu sunt doar oameni, ca să nu se țină de vorbă și să lingă unde au scuipat, ci trebuiau să le dea.

Orîșicît bănet vor fi avînd însă zmeii în visteria lor, șapte găleți de galbeni nu sunt nici pentru ei numai, iac-așa, o pișcătură, ca să zici că nu-ți pasă.

După multă cioroboreală s-au înțeles dar între dînșii ca peste noapte, cînd doarme, să meargă unul dintre dînșii și să-l toace cu buzduganul în cap ca nici „hîc!” să nu mai zică.

Omul însă, trecut acum prin multe, a tras cu urechea, și cuminte, cum se făcuse, a luat troaca de la porci și-a pus-o în locul lui în pat, iară el s-a pitit frumușel sub pat și-a-nceput să sforăie din greu.

Cînd zmeii au auzit sforăitura, s-a dus cel mai cu nădejde dintre dînșii și-a dat o dată cu buzduganul, iar omul a gemut, a mai dat zmeul o dată, și omul a suspinat din greu. Iar cînd zmeul a dat a treia oară, omul a tăcut chitic, ca morții.

Mare le-a fost dar spaima dimineața viitoare, cînd l-au văzut întreg și sănătos.

— Dar tu? îi ziseră ei. Cum ai dormit astă-noapte?

— Bine, răspunse el. Așa-ntr-o vreme mi-e parc-am visat că m-a pișcat un purece-n frunte!

— Auzi, mamă! strigară zmeii. L-a lovit cu buzduganul strămoșului, și el zice că-i e ca și cînd ar fi visat numai că l-a pișcat un purece.

Să nu dai șapte găleți ca să scapi!? Ba să dai și mai mult.

El a-nceput însă să facă nazuri, mai că se simte bine aici, mai că-i este rușine să se-ntoarcă acasă cu numai șapte găleți, și-o să rîdă și copiii de el, mai că vrea să mai slujească un an și încă unul, ca să se facă trei.

— Plătiți-l pe neslujite! strigă zmeoaica cea bătrînă, ca să se cotorosească de el.

— De — zise el — o să vă fac dar pe plac, însă mie nu prea-mi şade bine să umblu cu sacii în spinare. O să plec, dacă mi-i aduceţi voi.

I-au mai făcut-o zmeii şi asta.

Mergea dar omul nostru cu paşi mărunţi înaintea, cu căciula pe-o ureche şi jucându-şi beţi-gaşul între degete, iar zmeii duceau sacii de gal-beni gîfîind în urma lui.

Toate ca toate însă, dar treaba s-a-ngroşat cînd au ajuns acasă.

Copiii aceia, aşa cum i-a lăsat Dumnezeu, vî-zîndu-se fără de tată, numai cu biata lor de mamă, îşi făceau de cap: unul se tîra pe jos, altul se dedea peste cap, iar altul se cobora-n puţ ca să caute cuiburi de vrabie, se urca-n copaci ori pe vîrful casei, ca să adune miere de prin trestii. Diavolii de ei se hîrjoneau prin garduri cu cîinii vecinilor, trăgeau pisicile de coadă, ca să le mior-lăie, furau ouăle de prin cuibarele găinilor, sfişiau cămăşi şi ceărşafuri, ca să-şi facă coadă de zmeu, cîte şi cîte nu mai făceau, încît băgaseră spaima-n sat, — să le vie bieţilor de oameni să-şi ia lumea-n cap, şi nu alta!

Iară Dumnezeu şedea-n scaunul lui şi rîdea de-i tremura barba, că-i plac şi lui răutăţile nevinovate.

— Ei, ce zici acum, Petre? îi zise portarului său. Îţi place? Vezi în ce-ncurcătură m-ai băgat cu stăruinţele tale!?

— O să te descurci, Doamne — răspunse Sf. Petre — că eşti mare şi înţelept.

Nu ştia sfîntul că vine tata copiilor cu ce vine, căci numai Dumnezeu el singur le ştie toate.

Cînd a simţit spuză de copii că se apropie tata lor, au dat iuruş prin sat, au adunat toate cuţitele şi toate furculiţele şi, luîndu-şi fiecare cîte un

cuțit și cîte o furculiță, li-au ieși în cale și, frecînd
cuțitul de furculiță, au început să strige :

— Aș mânca carne de zmeu ! aș mânca carne de
zmeu !...

Zmeii, cînd au văzut așa ceva, au aruncat sacii
și-au tulit-o la fugă, de nici cu ogarii nu i-ai fi
putut prinde.

De aceea nu mai sunt azi zmei prin lume, ba li
s-a pierdut și urma, încît numai prin povești mai
dăm de ei.

Calendarul „Minervei“ pe anul 1909, București 1908

IOANEA MAMEI

A fost ce-a fost, dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

A fost odată un om, și omul acesta avea un copil.

Dintre șapte pe care i-a fost dat Dumnezeu, acesta era al șaptelea, adevărat ursit la naștere că să fie om norocos... I-a pus numele Ion, fiindcă se zice că Ioni sunt toți nătărăii și toți oamenii cu noroc.

Iubea omul meu pe Ioanea precum îți iubești lumina ochilor. Nici nu era chip să nu-l iubească, deoarece era al șaptelea între șapte și cel mai mărunțel, mai hărăbor și mai a prisnel între toți.

Dar de tată calea-valea. El mai merge și mai vine; el mai stă și se mai duce; pentru el casa-i conac; muma-i vilva casei¹; ea te scaldă și hrănește, ea îți mătură prin casă. Al mamei era Ioanea, puiul mamei, drăguțul mamei, frumușelul și înțeleptul mamei. Și apoi se zice că nu e tocmai bine a fi toate într-o făptură, coada căpătii și copilul cirma casei. Ioanea creștea dintr-o zi în alta, cu cât mai mare, cu atât mai hărăgos, mai îndărăt-

¹ Vilvă, vilva casei — stăpîna, stîlpul casei.

nic și mai — adecă — de capul lui. Era, zău aci, câteodată, ba, pentru ca vorba întreagă să fie zisă, era chiar de multe ori necaz la casa omului din vina copilului. Ioanea suferea pe fiecare zi câte o vorbă aspră, iar după ce s-a văzut că vorbele nu prind, mai răbda și câte o pedeapsă.

Hei ! dar tot al șaptelea era Ioanea. Cine da suferea, iar nu cine răbda. Când tata bătea pe Ioanea, mama îl ștergea de lacrimi ; iar când mama îl bătea, purta grîjă ca tata să nu-i prindă de veste. Rea povață în tinerețe. Când copilul sparge oala, iar mama sa se pune să adune hîrburile, atunci — vai și amar ! — nu-ți mai pierde vorba. Tocmai așa, a fost. Ioanea se făcuse cel mai neascultător copil ; iar nesupunerea pe cel nesupus îl pedepsește. Dacă omul meu voia să mai dea învățături lui Ioanea și îi zicea : „Ioane, drăguțule, vezi, așa să faci, așa e bine, așa se prind boii la car, așa se pune cuiul la roată, așa se ține sacul și altele, tot învățături folositoare“, Ioanea purta mintea pe la garduri și zicea : „Ba eu !“

Și apoi, tot din „ba eu“ în „ba eu“, el ajunsese băiat mărișor, fără să fi prins măcar atîta învățatură ca să știe că plugul are coarne, moara nu e piuă și vaca nu e bou. Cu atîta nu era s-o ducă departe.

Intr-o zi, omul meu se gătea să plece la tîrg. Toate erau gătite ; numai un răstey nu era încă pus în jug.

— Tată, zise Ioanea, mă duc și eu cu tine.

— Ba tu rămii frumos acasă, ca nu cumva să te pierzi prin tîrg, răspunse tatăl său.

„Mă duc...“ „Nu te iau...“ „Mă duc...“ „Nu te iau...“

Toată lumea știe cum sunt copiii dîrji. Tocmai cînd îi zici că e ciută, el se face foc ca s-o prindă de coarne.

Zi-i lui Ioanea să rămîie, dacă voiești să-l apuce dorul de ducă.

N-avu dar încotro ; omul meu puse pe Ioanea în car și plecă cu el la tîrg.

— Auzi tu — îi zise el — să stai frumos lîngă mine.

— Da, stau, tată ! răspunse Ioanea, supus acum înțîia oară de cînd se ținea minte.

Și cît a ținut drumul pînă în marginea satului, Ioanea sta băț în fundul carului. La marginea satului el își întinse un picior... După cale de vro două pușcături, întinse și pe celălalt. După aceea își ridică capul... să privească împrejur. În sfîrșit, se ridică, se răzema pe lătura carului și rămase privind la roată. Nu putea nicidecum să înțeleagă, cum se învîrtea roata așa, fără nici o poruncă, cum o spiță da fuga după celelalte ; și tot fugea, fără să se miște din loc, da... fără să poată scăpa de sub nasul lui.

Intră în pădure. Ioanea Mamei ridică nasul și rămîne cu gura căscată. Copacii în dreapta și în stînga au fost apucat-o la fugă și fugeau mîncînd pămîntul unul după altul. Nu mai era lucru curat ! Ioanea Mamei, nici una, nici alta, sări din car și se simți cu picioarele pe pămînt.

Iarăși rămase cu gura căscată. Acuma copacii s-au fost oprit și carul se mișca, se ducea înainte tot mai departe.

— Auzi, taică ! stai cu carul să văd cum se învîrtesc roatele ! strigă el într-un tîrziu.

Acum i se ridicară perii în vîrfurile capului. Din zece părți se auzi tot pe sine strigînd, iar tatăl său mergea înainte, fără să ție strigătele în seamă.

— Tată ! strigă el încă o dată, și încă o dată se auzi din zece părți strigînd.

Ioanea se speria și, înțelegînd că nu-i mai bine decît acasă, începu să fugă.

Se vedea numai colbul în urma lui...

Se ducea... se ducea spre casă, pînă ce nu apucă o cale greșită.

Apoi vezi ! nu e bine, de loc nu e bine cînd cei mai nepățiți nu primesc povața celor mai înțelepți. Rău a plecat Ioanea acasă cînd nu știe căile prin pădure.

A fugit multă vreme, apoi a scăzut-o mai încet, în sfîrșit, a mers și tot a mers prin codru, și din codru prin poiană, și iarăși prin codru, și prin poiană iarăși, pînă ce i s-a urît, i s-a făcut groază și a început a i se amări viața.

— Doamne ! aibi îndurare de mine ! că d-aci înainte tot supus am să fiu ! strigă el în sfîrșit, și tare greu îi era sufletul cînd a putut să grăiască astfel de vorbe.

N-a mai mers apoi mult. Cale cam de-o fugă bună, tocmai în marginea pădurii, era un sat. Ioanea Mamei sări de bucurie cînd văzu satul, nici nu se opri pînă ce nu ajunsese în el. Începu apoi să colinde de la casă la casă. Și cît mai departe colinda, cu atît mai uimit se simțea. Nu putea nicidecum înțelege cum de în sat găsește toate casele, numai pe a lor nu. I s-a fost oprit mintea în loc. Începu dar să plîngă.

— Ce plîngi, nepoate ? îl întrebă un om ce venea de la țarină înaintea unui car cu patru boi.

Ioanea Mamei îi spuse ce-i și cum, iar pe om îl prinse mila de el.

— Cum te cheamă pe tine ? întrebă omul bun.

— Ioanea, răspunse băiatul.

— Dar pe tatăl tău cum îl cheamă ?

- Tata îl cheamă, răspunse Ioanea.
- Dar satului din care ești tu cum îi zice ?
- Sat îi zice.

Adecă n-a știut Ioanea răspunde, și pentru aceea omul bun nu știa ce să-i facă. L-a prins sluguță la boi, deoarece tocmai nu avea pe nimenea care să-i mîne boii cînd el ținea coarnele plugului.

Așa a ajuns Ioanea slugă la un om bun dintr-un sat de la marginea codrului. Dar mult folos nu era de el, pentru că Ioanea n-a fost bun ascultător pe cînd i se dau învățăturile. Și multă ocară trebuia să sufere cînd nu știa să facă nimic precum se cuvine.

Intr-o zi, stăpînul lui Ioanea se pregătește de tîrg.

— Auzi tu, Ioane ! zise el. Să ungi carul, dar să-l ungi bine, cum se cade, căci avem să plecăm la tîrg.

Ioanea zice „da“, ia păcură și începe a se scăr-pina în cap. El nu știa cum se unge carul. Niciodată n-a ascultat cînd i s-a spus și niciodată n-a privit cînd putea să vadă. Acu nu știa unde înceapă. În sfîrșit, din cele ce a văzut pînă atunci a fost cîștigat învățătura că începutul carului este la jug, adecă la proțap. El se gîndi dară că aici ar să înceapă, dacă voiește să facă lucru bun și cur se cade. Nu s-a gîndit bine ! Dar în sfîrșit după gîndul său a făcut întocmai.

A uns jugul, a uns oiștea, a uns și loitritele carului. Aici a sfîrșit păcura, și nu-i mai rămînea decît să mai ceară.

— Bădică — zise el după ce a intrat în casă — să-mi mai dai păcură !

— Unde păcatele îți mai trebuie păcură ? grăi stăpînul său supărat, ți-am dat ca să poți unge carul în trei rînduri.

Ioanea spuse că n-a fost destulă decît pentru jug, oiște și loitre.

Cînd stăpînul auzi asemenea vorbe, el apucă pe Ioanea de urechi și mi ți-l duse afară și mi ți-l purecă omeneste, că oricît ar trăi să nu mai uite că la car nu se ung decît osiile și dricul¹.

Ioanea Mamei — de ! ce să facă ! ? — suferi și el, apoi rămase privind ca să învețe cum se unge carul.

După ce carul fu uns, prinseră boii, stăpînul se așeză înainte, iar Ioanea se puse nod în fundul carului, înăbușîndu-se cîteodată, bietul de el, de suspine.

— Acum să taci ! grăi stăpînul său aspru. Să nu-ți mai aud glasul.

Acesta fu cel din urmă cuvînt. Hăis ! cea ! — lecară. Ioanea ședea în fundul carului tăcut, încît i era frică să răsufle. În urmă i s-a fost urît așa. Începu dar să privească iarăși la roată. Acum era mai înțelept, nu se mai mira nici de roată, nici de copaci. Găsi însă un alt lucru, pe care nu-l înțelegea. De cîte ori a văzut roata învîrtindu-se, cîteodată nu-și aducea aminte să fi văzut și cuiul la roată căzînd. Acum se hurducă o dată carul peste un bolovan și țic... toc... cuiul sări din osie și căzu la pămînt... Era frumos lucru, dar nu-l putea înțelege. Ar fi dorit foarte să întrebe pe stăpînul său : dar acesta i-a fost zis să tacă.

Peste cîtăva vreme începu leuca să scapete. Ioanea acum parcă înțelegea pentru ce scapătă leuca... cîndată... tronc... căzu și leuca și rămase în urma arului.

Ioanea tresări și voi să grăiască, dar văzu pe stăpînul său, și iarăși își aduse aminte că i s-a fost

¹ Dric — suportul pe care stau loitrele carului.

poruncit să tacă. El înțelese însă un lucru : că dacă leuca a căzut de dragul cuiului, roata era să iasă de dragul leucii. Și nici n-a înțeles-o pe deplin pînă ce — stuf ! — căzu și roata în colb și rămase și ea în urma carului.

Carul mai înaintă cîtăva vreme pe trei roate, apoi — hodoronc ! — se răsturnă, încît osia se frînse în două bucăți.

Acum nu era bine !

— Iată-ne ! strigă Ioanea speriat. N-am zis că o pățim ?

Ei bine ! Să nu mai pierdem vorba ! Necazul omului cu osia frîntă în mijlocul drumului... nici la Paști, nici la Crăciun ! Apoi nu e glumă ! Omul meu luă pe Ioanea și-l purecă încă o dată, apoi îl trimise în știrea Domnului, ca să nu-i mai facă necaz... N-a făcut bine, căci tocmai el i-a fost poruncit să tacă... Dar nici Ioanea Mamei nu era în lipsă de păcat : dacă s-ar fi deprins a se supune la porunci, acum știa pînă unde merge porunca. Prea supus era, îndărătnic de supus. Nici așa nu e bine ! Omul făcu cum făcu și-și ajută cu bine, cu rău ; Ioanea însă rămase iarăși pe jos, așa, pe drum, nici încoace, nici încolo.

Ca vai și amar de el ! nu știa ce să facă. Apucă o cale pe care nu o cunoștea, crezînd că va ajunge cu ea tocmai acasă. Și iarăși a mers și a trecut codru și poiană, multă vreme a mers și tot s-a dus, pînă ce abia îl mai purtau picioarele.

Astă dată găsi un sat într-o poiană frumoasă, iară lîngă sat întîlni un om care păștea o turmă de oi.

— Bună ziua, bădică.

— Să crești mare, nepoate !

Din vorbă în vorbă, mai una, mai alta... scurt și bine, Ioanea spuse omului de la început pînă la

sfârșit cum a fost și cite a pățit, iară omul se bucura de el, fiindcă tocmai avea trebuință de un ciobănel care să-i mai poarte turmulița de oi la iarbă, s-o ducă la adăpost și să se îngrijească de ea, ca să nu se amestece cu alte turme, deoarece minunat fel de oi erau, și nicidecum n-ar fi voit ca să strice soiul. Așa oi se zice că nu mai erau decît la un împărat vestit, de la care omul nostru a fost căpătat un miel de prăsilă. Erau adecă oi... putem ști cum au fost cînd erau din sămîntă împărătească.

Destul că și Ioanea s-a bucurat fiindcă se vedea iarăși la noroc bun. Făcură dar înțelegere, și Ioanea Mamei rămase ciobănel.

— Apoi să paști oile cît e ziua de lungă, să le adapi în vale, iar cînd vezi că se întunecă să le mîni la stîină. Dacă vei vedea că e frig, tu fă foc la gura stîinei și te încălzește ; iară pentru ca oilor să nu le fie frig, tu le bagă și pe ele în stîină.

Așa grăi omul ; iar Ioanea zise că întocmai are să facă.

Cît a fost ziua de lungă, Ioanea umbla în urma oilor ; cînd i se făcu sete, se duse cu ele la adăpare, iară cînd începu a se întuneca, le mîna la stîină.

Minunat lucru mai era stîina asta ! Ioanea n-a mai fost văzut stîină. Era giur împregiur îngrădit cu nuiele ; gardul era acoperit cu o streășină de trestie, pentru ca să nu-l strice ploaia, iară la un loc a fost rămas o gaură, asupra căreia sta pe niște stîlpi un acoperiș de trestie.

— Asta o să fie gura stîinei ! grăi Ioanea, îmbucurat de înțelepciunea sa.

Simțind dară că e frig, se puse și făcu foc tocmai în gaură, subt acoperămîntul de trestie. Era bun lucru focul, și Ioanea se încălzea. Își aduse apoi aminte că stăpînul său a fost poruncit că, pentru ca nici oilor să nu le fie frig, să le bage și pe ele

- în stînă. Nu înțelegea cum să le fie lor mai cald în stînă decît afară ; făcu însă precum i s-a fost zis. Apucă dară berbecul cel mai frumos, care purta balanga cea mare, și îl vîrî prin gaură în stînă. Dar lucru pocit ! În gaură ardea focul, berbecule se pîrjoli, încît nu mai rămase lînă pe el.

— Aha ! acum înțeleg ! strigă Ioanea îmbucurat și mai mult decît odinioară. Adecă oile trec prin foc, pentru ca să nu le fie frig. Și simțindu-se că face bine, el vîrî una după alta toate oile în stînă.

Odată văzu că s-a aprins gardul și streășina și acoperișul de la gura stînei, s-au aprins și ardeau încît era minune mare. Ioanea Mamei rămase uimit. Așa lucru n-a mai văzut, și foarte bine îi părea că oilor n-are să le mai fie frig în mijlocul focului. Privea dar mulțumit la treaba ce a făcut. Ar fi dorit numai să vie stăpînul său, pentru ca să-i poată zice : „Vezi că mă pricep și eu la păstorit !” Tocmai așa a și fost. Stăpînul său ședea acasă la masă și mîncea niște pîne cu ceapă, fiindcă era tocmai zi de post. Odată privește afară și vede foc mare sus pe deal. Privește mai înadins și vede că este în preajma stînei sale. Nu-i miroase a bine. Iese afară cu bucata în gură... pleacă... merge... dă mai iute... începe să fugă... în sus pe deal... tot mai sus... în sfîrșit, sosește fără suflare.

Hai ! hai ! să vezi acum lucru !... Stîna dată pîrjol, oi din viță împărătească fripte și coapte una ca și cealaltă, încît parcă sunt pepeni copti... Apoi e mult, prea mult e... Rău a făcut Ioanea și să mulțumească lui Dumnezeu c-a putut scăpa cu o bătaie bună.

Așa e, zău, aici ! Omul meu cel bun, necăjit și amărit și mînios precum era, apucă pe păstorul iscusit și ți-l bătu-bătu, încît poate îl și ucidea

dacă Ioanea nu avea norocul să scape din mînile lui.

Iară după ce a scăpat, Ioanea și-a luat picioarele în cîrcă și mi ți-a tulit-o la sănătoasa, încît nici n-a privit înapoi pînă ce nu s-a văzut în codru.

Ei ! apoi ce să-i faci ? ! Așa o pate omul fără de capăt. Dacă s-ar fi purtat bine, acum ar sta acasă și ar mîncea colac cu lapte.

A mers Ioanea și a umblat mult timp prin codru — și în dreapta, și în stînga, și înainte, și înapoi, și cruciș, și curmeziș — tot a umblat, bietul de el, ca să dea de vro cale care-l va duce acasă... Flămînd era și îi era sete, încît sorbea roua de pe frunze și mîncea gogoșii și ghinda ce găsea pe pămînt... Apoi era obosit și amărît și îngrozit... și vai și amar de omul care a pierdut calea prin codru... Da ! încît îți vine să plîngi cînd te gîndești la el... Dar de cale tot n-a putut da.

Așa s-a făcut noapte, și noaptea l-a prins în codrul fioros. I se ridicau perii în vîrfurile capului și se îngrozea de-i furnica prin vine cînd auzea lupii și urșii și fel de fel de fiare sălbatice urlînd și mișunînd în apropierea lui. Acum nu mai era chip să scape.

Îndată văzu un copac gros, și în copac o gaură destul de mare pentru ca să încapă prin ea. Merse la copac și văzu că e scorburos. Acum era bine. Se ascunse aici, că nu cumva să-i deie fiarele de urmă și să-l mănînce.

Și foarte bine îi părea cînd se văzu pus bine în așa chip, încît nici nu mai era mîhnit... Era însă cam flămînd. Dar cînd scapă omul de la primejdii mari, nu se mai gîndește la nevoile mici.

A dormit Ioanea de obosit ce era, și tocmai se visa că este acasă și mănîncă niște păsăci cu lapte

dulce, cînd deodată... puf!... dur!... tronc!... aude o îmпуșcătură și se trezește speriat.

Ce era? Cîțiva pași de la el s-au fost adunat vro doisprezece tîlhari din cei mari, adecă tîlhari de codru și groaznici, cu căpitanul lor, au fost făcut foc, frigeau un bou și tocmai desfunderseră o bute cu vin bun... erau adecă să facă ospetie.

Cînd văzu Ioanea Mamei boul în frigare, începu să i se facă poftă de mîncare. Era, Doamne, flămînd încît îi venea să se facă cariu și să înceapă a roade în copac. Ludul¹ de el, nepățit precum era, nu știa ce grozav fel de oameni sunt tîlharii; ieși din scorbură și se duse la ei.

Nu făcea bine! Cu tîlharii nu e de glumit! Ioanea spuse că ar mîncea și el ceva. Tîlharii se înholbară cu toții la el, apoi scoaseră cuțitele și săbiile și începură a le ascuți ca pînă ce zici una... două, să-l taie bucăți și să-l ucidă... Așa sunt tîlharii. Mult nu se sfătuiesc.

— Stați, măi! grăi unul dintre dînșii. D-apoi dacă băiatul ăsta ne poate fi de folos!

— Ce folos? întrebă altul.

— Poate este al șeptelea la părinți și atunci ne găsește iarba fiarelor, zise tot cel de mai nainte.

— Așa-i! așa-i! strigară cu toții.

Întrebară dar pe Ioanea, și Ioanea le spuse, iară ei afară din seamăn se bucurară cînd înțeleseră că Ioanea într-adevăr e al șeptelea între șapte.

Era anume că tîlharii au fost prins de veste, că împăratul a căpătat o grozăvie de bani tot în aur de la un neguțator care i-a fost dator de multă vreme, și ar fi dorit foarte oamenii răi să fure această comoară. Împăratul a fost pus-o însă într-o visterie cu șapte uși ferecate, fiind pe fiecare ușă

¹ Lud — naiv, fără experiență, nătîng.

cite șapte lacăte împărătești făcute cu multă iscusință, pentru ca nimeni să nu poată intra. Era adecă treabă împărătească și chibzuită cu multă socoteală ! S-au dus dar tîlharii la o vrăjitoare ca să le dea învățătură și farmec puternic spre a putea trece peste lacătele împărătești și prin ușile ferecate. Și vrăjitoarele le-a fost spus că acele lăcate numai cu iarba fiarelor se pot deschide, o iarbă pe care numai al șaptelea între șapte, fiind încă copil nevinovat, o poate găsi strălucind pe cîmpul întins în zorile de zi printre celelalte ierburi. Cine are iarba asta își taie degetul și o pune în tăietură lăsînd-o pînă la tămăduire, ca să rămîie în deget. Apoi pe orice fier ar pune acest deget, fierul, fie lacăt, fie zăvor, lanț și orice tărie, se supune și se desface.

Pentru tîlhari asemenea iarbă nu e numai iac-așa... ceva ca să fie. E lucru mare și de mare preț. Ei ospătară deci pe Ioanea și îi făcură pat moale, ca să poată dormi bine. Îi spuseră însă că-l vor ucide dacă nu le va găsi iarba fiarelor. Bietul de Ioanea toată noaptea se visa căutînd firul de iarbă.

În crepetul zorilor tîlharii treziră pe Ioanea și îl trimiseră la căutat de fir de iarbă.

Ioanea se puse în patru picioare, și cum privi îndelungul poienii peste firele de ierburi, îndată văzu pe una strălucind. Asta era, care era. Tocmai iarba fiarelor. Era între tîlhari unul chior de un ochi. Acesta a fost închis în temnițele împărătești și a fugit cu fiare cu tot. Lanțul i-a fost pilit în urmă, dar cătușile erau de un fier anume împărătesc, pe care foc nu-l topește și pilă nu-l zgărie. Ioanea puse firul pe cătușă și... ținc !... cătușa căzu deschisă la pămînt.

— Aha ! noroc să ai, nepoate, că mă scăpași de o greutate ! grăi tîlharul, și era foarte îmbucurat cînd îi venea să grăiască asemenea cuvinte.

Cînd însă căpitanul luă firul de iarbă de la Ioanea, pentru ca să deschidă și cealaltă cătușă, în zadar se trudi, căci firul nu i se mai supuse. Vrajitoarea nu le-a spus că firul numai aceuia se supune căruia ursitele i-au făcut parte să-l găsească.

Și au văzut tîlharii că nu e folos de iarba fiarelor, și după ce au văzut, grozav s-au mîniat, iară după ce s-au mîniat, au ridicat cuțitele și săbiile ascuțite ca să ucidă pe Ioanea.

— Stați ! strigă chiorul. Ați zis că nu-l ucidem dacă ne va găsi iarba. A găsit-o. Ca oameni de vorbă, să nu-l ucidem !

Nici nu l-au ucis, deoarece tîlharii sunt oameni de vorbă : bine, rău, precum au zis, ei fac. Fiind, însă, că se temeau că Ioanea îi va spune oamenilor, au găsit altă cale spre a scăpa de el. Ce și cum au făcut ? Au luat pe Ioanea și l-au pus în butoiul desfundat, apoi au înfundat butoiul, au bătut cercurile de fier pe el și s-au dus. Rău, foarte rău a fost să facă astfel !

Așa a ajuns Ioanea de la bine la rău și de la rău la tot mai rău, pînă ce-l vedem înfundat într-un butoi de vin... Ce să mai zic de el ?... Ei bine !... înfundat într-un butoi... aici se sfirșește... Ioanea începu să plîngă, să se vaite și tot să strige, pînă ce îl auziră lupii flămînzi și grăbiră crezînd că îl vor putea mînca...

Hei ! Dar să se lingă pe bot ! Ioanea era ascuns în butoi. Îndată ce simți că lupii sunt aproape, el puse ochiul la gaura butoiului și privi afară, apoi rămase tăcut.

Lupii au fost dat de rămășițele boului și se băteau hălăoși asupra ciolanelor. Unul dintre ei, care era mai mare și mai mînios, apucă un ciolan și se puse cu el tocmai lîngă butoiul în care era Ioanea... Ioanea nici nu cuteza să răsufle. Îndată vede că coada flocoasă a lupului intră pe gaură în butoi. Ioanea se sperie.

Coada intră mai adînc... Ioanea se îngrozește. În sfîrșit, lupul se hîrgește o dată, dă îndărăt, coada intră de tot, încît atinge nasul lui Ioanea. Acum nu e bine !

Ioanea tresare înspăimîntat, în spaima sa apucă cu amîndouă mîinile coada lupului și ține de ea cu toată puterea... lupul se sperie și el o încaieră la fugă, trăgînd butoiul după sine... Și apoi să vezi lucru minunat ! Hodoronc... tronc... dă de copaci... dă de deal... dă la vale... lupul fuge... butoiul după el... Ioanea ține de coadă și merge, încît e minune să-i vezi... Odată hodoronc... tronc... butoiul se izbește de un perete și se sfarmă doagă... doagă... lupul fuge mai departe, iară Ioanea se trezește acasă, țiind cu amîndouă mîinile de coada lupului, care s-a fost rupt din rădăcină. Așa a pățit-o Ioanea Mamei.

Cine-o știe mai departe, mai departe să o spună.

Albina Carpaților, 15 decembrie 1878

BĂIET SĂRAO

A fost ce-a fost, dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

A fost odată o văduvă săracă de nici muștele nu stăteau la casa ei, și văduva asta avea doi copii, un băiet și o fată, băietul, băiet inimos, de scoate limbile din gura șarpelui, iară fata așa de frumoasă, încît feciorii de împărat și feți-frumoșii de toate neamurile așteptau cu nerăbdare să-i vie anii pentru ca să se ducă să o pețască.

Cînd fata împlini vîrsta de șasesprezece ani, se-n-tîmplă și cu ea ce se întîmplă cu toate fetele frumoase și veni un zmeu de o răpi și o duse departe, pe cellalt tărîm.

De aici înainte văduva ținea la băietul ei de o sută și de o mie de ori mai mult decît mai nainte, fiindcă era singurul ei copil și singura bucurie ce-i mai rămăsese în lumea asta; ea-l păzea cum îți păzești lumina ochilor și nu l-ar fi lăsat să se depărteze nici măcar un pas de la dînsa. Însă oricît se bucura de dînsul, era nemîngăiată și mereu tristă, fiindcă, de ! băiet e băietul, dar și fata e fată, mai ales cînd e frumoasă.

Văzînd întristarea maicii sale, băietul strîngea mereu la putere în inimă și aștepta numărînd zilele

ca să se facă mare, pentru ca să ieie lumea în cap și să se ducă să-și caute surioara-rumeioară pe drumuri neumblate și cu spini presărate.

Implinind vîrsta de optsprezece ani, el își făcu opinci de vițel cu talpa de oțel, se duse la maică-sa și-i grăi :

— Maică ! eu nu mai am loc de odihnă, nici ceas de tignă cîta vreme te văd pe tine așa de tristă și de perită, dusă mereu cu gîndul la soră-mea ; m-am hotărît să plec în lume și să nu mă mai întorc decît cu veste de la dînsa. Oi găsi-o, n-oi găsi-o, am cel puțin un gînd de nădejde, pe care ți-l las și ție, ca să te mîngăi cu el.

Auzind niște vorbe ca aceste, văduva își călcă pe inimă, își călcă și nu prea, și-i răspunse :

— Bine, fătul meu, copilul meu : fă cum te poartă gîndul și inima, și dacă te-i întoarce, o să te mai văd, și dacă nu te-i întoarce, n-o să te plîng, fiindcă lungă-i calea în care pleci, și oricît ai sta, tot mai rămîne nădejdea că te-i întoarce.

Grăind aceste, ea îi făcu trei azime cu laptele ei, una de făină, alta de tărîțe și a treia de cenușă din vatra casei. Băietul puse azimele în traistă, luă „ziua bună“ de la maică-sa și plecă în lume, ca un băiet sărac pentru care toate căile sunt deopotrivă de lungi, toate drumurile deopotrivă de largi și care nu știe încotro să o ieie.

El se opri la porțiță, privi o dată la răsărit, apoi la apus, la miazănoapte și la miazăzi, luă după aceea un pumn de prav de sub pragul ușii și-l aruncă în vînt : încotro duse vîntul pulberea ușoară, într-acolo își croi și el calea.

Și se duse Băietul Sărac, se duse, mereu se duse, merse, mereu merse, mai departe și tot mai departe prin țări multe și bogate, pînă ce nu ajunse la un pustiu pe care nici iarba nu crește, nici apa

nu izvorește. Acolo el se opri și scoase cele trei azime din traistă.

El începu pe cea de făină, fiindcă asta era cea mai frumoasă.

Și cum îmbuca, puterea-i creștea și setea i se stîmpăra.

Și iar se duse Băiet Sărac și tot se duse peste pustiul cel întins zi de vară pînă-n seară, cale lungă să s-ajungă, pînă ce nu sosi la un codru mare, mare cît pustiul peste care trecuse, și des și întunecat și părăsit chiar și de vînturi.

Intrînd în codrul ăsta, el zări la tulpina unui copac o babă bătrînă, gîrbovă și zbîrcită la față.

Băiet Sărac, care de atîta pustie de vreme nu văzuse față de om și nu auzise grai pămîntesc, se bucură acum și grai vesel :

— Noroc bun, maică ! Dar cum și ce mai faci pe aici prin pustiul ăsta de codru ?

— Bună să-ți fie vorba ! îi răspunse baba gemînd. Iacă și eu, ca vai de mine, cu bătrînețele mele. Am venit să mă duc, și acu nu mai pot merge fiindcă nu mă mai țin picioarele.

Auzind aceste, lui Băiet Sărac i se făcu milă de babă și se apropie de dînsa și o întrebă de unde vine și unde merge și în ce treabă umblă. El nu știa, biet, că asta e chiar Mama Pădurii, care se ține la marginea codrului și le iese în cale celor ce rătăcesc prin aceste locuri pustii, ca să-i momească cu vorbe și să-i piardă. Văzînd-o așa de slăbănoagă, el își aduse aminte de cele trei azime și, parcă era să se întoarcă numaidecît mîne, acasă, se gîndi să-și împartă merindea cu ea, ca doară va mai prinde la putere.

— Îți mulțumesc, îi răspunse Mama Pădurii, care avea alt gînd cu el, dar vezi că n-am dinți cu

ce să-ți amestec azima uscată. Dacă vrei să-ți faci o pomană cu mine, ia-mă în spinare și mă du, că nu stau decît aci prin apropiere.

— Ia gustă numai, grăi băietul, care voia să-și arăte toată bunătatea inimii, să vezi, că numai foamea te-a făcut să rămii leșinată, și dacă nu te ajuți cu asta, te duc precum ai cerut.

Cînd Mama Pădurii văzu azima cea de făină albă, ea începu să o privească cu poftă : așa era de nu știu cum, încît nici chiar Mama Pădurii nu se putea stăpîni să nu îmbuce o dată din ea.

Și cum îmbuca, inima i se îmblînzea. După ce îmbucă de trei ori, ea se simți ca toți oamenii, cu inima dreaptă și cu sufletul milos.

— Află, fătul meu, îi zise ea, că eu sunt Mama Pădurii și că te știu prea bine cine ești și de unde vii și-n ce cale ai plecat. Mare treabă e asta, mare lucru ți-ai pus de gînd, fiindcă soră-ta se află totmai pe cellalt tărîm, unde om pămîntean nu poate să străbată decît numai într-un singur chip.

— Și care-i acela ? întrebă cu nerăbdare Băiet Sărac

Mama Pădurii se uită cu înduioșare la el.

— Nu te sfătuiesc să te apuci de asta, îi zise ea, fiindcă ar fi pagubă de tinărețele tale. Dar cine știe, poate că vei fi avînd noroc !... Te văd că ești bun la inimă, și omul cu inimă bună multe poate să scoată la capăt, apoi te știu că n-ai odihnă pînă ce nu vei da de dînsa. Să știi dar că departe de aici, după ce vei mai fi trecut încă șase codri și șase pustiuri, la marginea codrului de al șaptelea, care se întinde totmai pe marginea tărîmului ăstuia, se află o babă bosoarcă¹ și baba asta are o herghelie, iar în herghelie se află un cal năzdrăvan, care te

¹ Bosoarcă — vrăjitoare.

poate duce pe cellalt tărîm. Dar acest cal nu poate să-l capete decît acela care ştie să şi-l aleagă din toată herghelia după ce o va fi slujit pe baba aceea un an de zile.

Atît îi trebuia lui Băiat Sărac. El nu mai perdu timpul : îi mulţumi babei pentru desluşire şi plecă drept înainte prin codrul cel des, fiindcă-i era lungă calea şi trebuia să se grăbească.

Şi se ducea Băiet Sărac cum se duce omul cuprins de gîndul bun şi mergea cum se merge, ca s-ajungă şi să-i mai rămînă şi vreme de a se întoarce. Cît s-a dus şi cît a mers, asta poate s-o ştie orişicine cînd se gîndeşte cît a venit şi cît a umblat, pentru ca să treacă un singur pustiu pînă la un singur codru.

Iar cînd puterile îl părăseau, el îmbuca o dată din azimă, şi cum îmbuca, puterea-i creştea.

Cînd era să iasă din codrul al şaselea, trecînd pe lîngă un pârîu cu apă limpede, el văzu un vespoi zbătîndu-se în valurile apei şi i se făcu milă de biata gînganie. El luă dar o creangă uscată şi o ţinu cu un capăt în dreptul vespoiului, ca să se pună pe ea şi să se ridice pe aripi.

Vespoiul ăsta era chiar matca vespilor din codrii aceia, şi văzîndu-se scăpat prin bunătatea lui, îi zbură pe umăr şi grăi :

— Oriunde te-i duce, norocul să-ţi fie tovarăş de drum. Ia scoate-mi, te rog, un păr de sub aripa dreaptă şi-l păstrează bine, fiindcă mai ştii de ce folos ţi-ar putea fi, şi cînd vei avea trebuinţă de mine, scutură părul şi am să viu la tine oriunde te-ai găsi pe faţa pămîntului.

Băiet Sărac luă părul, îl puse bine şi plecă mai departe.

Mai merse cît mai merse, şi sosi la un lac mare, iar la marginea lacului văzu un peşte zbătîndu-se

pe uscat. I se făcu milă de biata ființă, în care abia mai rămăsese un pic de răsufare ; luă dar peștele și-l aruncă în lac.

Peștele ăsta era chiar împăratul peștilor, cu solzii de petre scumpe și cu aripile de aur. El dete o raită prin lac, răsufă de cîteva ori, ca să-și întrame puterile, apoi se întoarse la băiet și grăi :

— Oriunde te-i duce, norocul să-ți fie tovarăș de drum. Ia scoate-mi, te rog, un solz de sub aripa cea dreaptă și-l păstrează bine, fiindcă mai știi de ce folos ți-ar putea fi, și cînd vei avea trebuință de mine, scutură solzul, și am să viu la tine, oriunde te-ai găsi cît țin apele de pe fața pămîntului.

Băiet Sărac luă solzul, îl puse bine și plecă mai departe.

Mai merse cît mai merse și, ajungînd la pustiul de al șaptelea, unde iarba nu crește și apa nu izvo-rește, el găsi în drumul său o cîrțiță, pe care ziua o apucase pe drum și acum dibuia ca vai de ea prin întunerec și nu-și putea găsi calea spre mușunoiul cu puii flămînzi, care nu era decît la o săritură de la dînsa. I se făcu milă și de asta, o luă și o duse lîngă mușunoi.

— Oriunde te-i duce, îi răspunse și cîrțița, no-rocul să-ți fie tovarăș de drum. Ia scoate-mi, te rog, o unghie de la piciorul drept și o păstrează bine, fiindcă mai știi de ce folos îți poate fi, și cînd vei avea trebuință de mine, zgărie pămîntul cu dînsa, și am să viu la tine, oriunde te-i găsi pe fața pămîntului.

Băiet Sărac luă unghia, o puse și pe asta bine și iar își urmă calea mai departe peste pustiul cel nesfîrșit, spre codrul nevăzut de la marginea tări-mului acestuia.

Cîte zile s-a dus și cîte nopți a stat prin acest pustiu, asta numai bunul Dumnezeu o știe ; destul

că într-o bună dimineață, trezindu-se din somn, el a văzut departe, departe, parcă pe altă lume, o zare de lumină, cum ar fi bunăoară un foc ce și-l fac ciobanii la gura stînei. Acolo era cuibarul fărme-cătoarei celei cu herghelia de cai năzdrăvani.

Mult s-a bucurat Băiet Sărac cînd se văzu așa de aproape de sfîrșitul lumii, și bucuria lui nu încetă decît a treia zi de cu seară, cînd sosi la casa fărme-cătoarei.

Era, Doamne, în mijlocul pustiului, drept în preajma codrului pierdut în zarea amurgului, o cîmpie întinsă, acoperită cu iarbă verde și brăzdată de scursorile izvoarelor cu apă limpede, iar în mijlocul cîmpiei se ridicau o mulțime de țepe înalte, și-n fiecare țepă era cîte o căpățînă de om ; coliba fărme-cătoarei se afla tocmai la mijloc, între țepe, cu un plop înalt înaintea ei, și cu două sâlci, sădite una la dreapta, și alta la stînga colibei.

Care va să zică, drept avea Mama Pădurii : aci nu mergeau trebile pe glumite.

Băiet Sărac își luă inima în dinți și se apropie ca să intre în colibă ce părea pustie în mijlocul pustiului.

Baba ședea în tinda casei pe un scaun cu trei picioare, înalt și răzghiat, iar înaintea ei era o căldare mare, pe niște pirostrii mari puse deasupra unui foc mare, care ardea fără ca să facă fum ; în mînă baba ținea fluierul de la piciorul unui uriaș, cu care amesteca farmecile din căldare. Cînd Băiet Sărac îi zise „bună seară“, ea îl privi lung de sus pînă jos, apoi grăi :

— Bine ai venit, voinice ! De mult te aștept, fiindcă de mult îmi țiue căldarea asta și-mi spune mereu că ai pornit pe drum ca să vii la mine.

Băiet Sărac se bucură prea mult de buna primire, fiindcă baba nu-i părea de loc a scîrbă, ci

îl privea cu dragoste și-i grăia cu glas de blindețe. Se bucura și ea c-a mai putut să puie mîna pe un om, deoarece împrejmuirea de țepe cu căpățîni de om o apăra de lelele care nu puteau să străbată printre țepe și mai era încă o bucată, așa, chip de vreo trei căpățîni, încă neîmprejmuită.

După ce se tocmiră ca Băiet Sărac să păzească timp de un an de zile herghelia și să capete drept simbrie calul pe care și-l va alege, iar dacă va pierde herghelia, să-și dea căpățîna în mîna farmecătoarei, baba bătu încă o țeapă în pămînt, puse căciula voinicului în țeapă, apoi Băiet Sărac mîncă ceva, ca să nu iasă flămînd cu herghelia la pășune.

În vreme ce băietul mîncă, baba scoase iepele fătătoare în dosul colibei și începu să le bată cu fluierul de la piciorul uriașului, poruncindu-le ca nu cumva să bea peste noapte apă, nici să lase pe ceilalți cai să beie, fiindcă apa din izvoarele de pe cîmpia aceea avea darul de a te adormi, și baba voia ca herghelia să pască peste noapte.

Băiet Sărac n-o știa aceasta.

Ieșind cu herghelia la pășune, el simți că-l apucă o sete de acele care te gonește să mergi de dimineață pînă seara, ca să dai de o picătură de apă ; se puse dar lîngă un izvor și beu ca să-și stîmpere setea, și cît beu, el și adormi pe loc.

Cînd se trezi în amurgul zilei a doua din somn, ia herghelia dacă ai de unde ; nu era ca-n palmă ! N-ai decît să te gîndești că-i era căciula pusă în țeapă, pentru ca să înțelegi cît de mare trebuia să-i fie deznădăjduirea. Dar se uita și se uita în toate părțile, fără ca să vadă măcar urmă de cal, și zorile de zi se revărsau, și el stătea ca vai de el, nemaiștiind încotro s-o apuce. Acum el își aduse aminte de ajutorul pe care-l dăduse vespoiului, și se gîndi că vespoiul, zburînd iute, ar putea să-i afle herghe-

lia și să-i aducă știre despre ea ; luă dar părul cel de sub aripa vespoiului și-l scutură. Cît te-ai gîndi, și nu te-ai gîndi, se auzi din toate părțile o bîzăitură care creștea, mereu creștea, de parcă era să se prăpădească lumea. Veneau, Doamne, tot vespi peste vespi, roiuri peste roiuri, cete mari, nori întregi de viespi, unii mai mari și alții mai mici, toți gata să deie o raită împregiurul pămîntului și să se împlinească poruncile lui Băiet Sărac.

— Să n-ai grijă, grăi matca vespilor, că dacă e pe fața pămîntului, ți-o aducem mai nainte de a se fi ivit soarele pe cer.

După aceea iar se făcu tăcere împregiurul lui Băiet Sărac, fiindcă vespîi zburară în toate părțile și se răzlățiră pe fața pămîntului. Nu trecu mult, și iată că se ivi în depărtare un nor de prav, care venea în ruptul capului spre cîmpia întinsă la mijlocul pustiului, și zbură herghelia gonită de vespîi țepoși, încît se cutremura pămîntul sub copitele ei.

Băiet Sărac le mulțumi vespilor pentru ajutor, apoi se întoarse cu herghelia acasă, ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic.

Baba se uită cam chiorîș la el, zise că e bine și începu să bată din nou iepele fătătoare, poruncindu-le să se ascundă la noapte mai bine.

De cu seară Băiet Sărac nu voi să mănince nimic, crezînd că de mîncările fărmeătoarei i s-a făcut noaptea trecută o sete așa de neastîmpărată, dar ieșind cu herghelia la pășune, îndată ce văzu izvoarele cele limpezi, iar începu să-l ardă și să-l mistuie setea, și oriunde mergea, apa se scurgea pe sub picioarele lui. În cele din urmă el nu se mai putu stăpîni, ci, puindu-și nădejdea în ajutorul vespilor, iar se puse lîngă un izvor și cît beu, și adormi pe loc. Dar acum se trezi mai tîrziu decît noaptea trecută, fiindcă mai tîrziu adormise, mai

tîrziu scutură părul luat de sub aripa vespoiului și mai tîrziu se iviră roiurile de vespî, ca să caute și să aducă herghelia. •

Ce să vezi însă ? Nu trecu mult, și iată că roi cu roi se întoarse, aducînd fiecare știrea că nu-i herghelia, că pe fața pămîntului nu se află, ci trebuie să se fi pripășit pe undeva prin fundul mării. Iar soarele era aproape de răsărit.

Băiet Sărac luă dar solzul, îl scutură și deodată se ivi în izvorul de la picioarele lui o spuză de peștișori, care umplură toate scursorile și începură să-l întrebe ce dorește și care-i porunca. El le spuse ce-i și cum, și deodată se puseră în mișcare toate apele, rîuri, lacuri și mări, iar vespoiul porniră spre țarmuri nemăsurati, ca în clipa cînd va ieși herghelia gonită de pești colțoși, s-o apuce și s-o gonească mai departe.

Băiet Sărac abia mai avu timp să-și adune herghelia și să se întoarcă acasă, cînd iată că răsări și soarele.

Baba se uită necăjită la el, îi zise și astă dată că e bine și le dete iepelor fătătoare o bătaie și mai strașnică, fiindcă anul era de trei zile, și dacă nici noaptea asta nu se ascundeau bine, voinicul putea să-și ceară simbria.

Asta o știa și Băiet Sărac. Cînd ieși dar cu herghelia la pășune, el începu să mănînce din azimă, și de cîte ori îmbuca, puterea-i creștea și setea i se stîmpără, însă de cîte ori vedea izvorul ori auzea scurgîndu-se apa peste petricele, iar i se făcea sete și așa mîncă toată azima cea de făină. Ar fi avut acum să se apuce de cea de țărițe, însă nu se îndura de ea, fiindcă-i era lungă calea și se temea ca nu cumva să rămîie fără merinde. El își puse dar și astă dată nădejdea în ajutorul viespilor și al peștilor, se puse lîngă un izvor, și cît beu, și adormi pe loc.

Cînd se trezi eră zluă ca ziua, numai că soarele nu se vedea încă.

El scutură părul, dar vespîi veniră cu știrea că herghelia nu-i pe fața pămîntului ; scutură solzul, dar peștii îi spuseră că ea nu se află nici sub ape : luă dar în deznădejduirea lui unghia cîrțiței și zgîrie pămîntul cu ea.

Acum să vezi minune !

Vespîi bizîiau în toate părțile, peștii scormoiau toate apele, iar cîrțițele începură să străbată prin pămînt și să-l brăzdeze, încît erau parcă să-l facă fărîmă-fărîmiță. Cînd cele dintîi raze ale soarelui atingeau vîrfurile plopului, de dinaintea colibii, herghelia trecea ca o ceată de năluci spre Băiet Sărac ; cînd voia să între în ape, o goneau peștii, cînd căuta să se ascundă în pămînt, o alungau cîrțițele ghieroase, și așa trebuia să meargă precum o mînau vespîi îndîrjiți.

Băiet Sărac mulțami de ajutor și se întoarse tocmai cînd soarele răsărea la colibă.

Baba privi minioasă la el și nu mai zise nimic. Dar acum era acum.

Anul era împlinit, și Băiet Sărac începu a se scărpină la ureche, fiindcă nu știa pe care dintre caii din herghelie să și-l alcagă.

Așa o pate omul grăbit. Mama-Pădurii ar fi putut, poate, să i-o spună și asta : numai dacă n-ar fi părăsit-o așa de în pripă.

Acum el porni la noroc. Ș-apoi se gîndea că, oricum ar nimeri, de pagubă tot nu rămîne, fiindcă orișicum la cale lungă tot e mai bine călare decît pe jos, și-i văzuse caii babii în fugă și știa că sunt cai, toți cai, nu mîrtoage. El trecu dar prin herghelie, și cum trecu, dete de un mînz răpciugos, de care i se făcu milă, fiindcă-l vedea așa de negrijit, dar nu-i venea să-l ieie tocmai pe ăsta. Însă oricît se

sucea și se-nvîrtea, tot la ăsta se oprea, fiindcă prea era milos de felul lui și își zicea că dacă nu poate să facă vreo treabă mare, își face cel puțin pomană cu un biet de dobitoc.

„Mai știi, își zise el, dacă-l piepteni, îl perii și-l țeseli, te pomenești că iese cal bun din el!”

El alese dar pe acesta și se hotărî să mai fure drept adaos și traista în care se aflau pieptenele, peria și țesala, ca să aibă cu ce să-și grijească calul.

Baba se făcu verde-cătran cînd auzi că și-l alege pe ăsta, fiindcă ăsta era ăla. Dar ce putea să-i facă? Trebuia să se ție de vorbă. Îl mai sfătui să-și aleagă altul mai bun, îi mai spuse că o să rămîie fără de el, și că pentru slujbă bună i se cuvine simbrie bună, dar în cele din urmă i-l dete.

Însă baba tot babă bosoarcă era, și îndată ce Băiet Sărac încălecă, luă „ziua bună” și plecă, ea se duse la căldarea cea mare, dete căldarea jos și încălecă pe pirostrii, apoi, prefăcîndu-și fața și făptura, plecă cu iuțeala blăstemului în urma lui, ca să-l ajungă, să-l piardă și să-și ieie calul.

Băiet Sărac simți că vine în urma lui ce vine și începu să-i deie pînteni calului.

— Degeaba mă grăbești, îi răspunse calul, că noi tot nu putem să ne întrecem cu ea cîtă vreme nu vom fi ieșit din împărăția ei. Dar aruncă pieptenul în urma ta, ca să-i pui o pedecă în cale.

Băiet Sărac știa acum c-a nimerit bine cînd a ales mînzul cel răpciugos. El scoase dar peptenele din traistă și-l aruncă în urma sa, iar din peptene se făcu un gard lung și înalt, peste care bosoarca nu putea să treacă, ci trebuia să-l ocolească și să piardă astfel din drum.

— Aruncă peria, grăi calul după ce simți din nou tropotul pirostriilor în apropierea sa.

Băiet Sărac aruncă peria, și din ea se făcu un stuf des și întins, prin care baba nu putea să străbată decît gîfăind și cu chiu, cu vai.

— Aruncă țesala, grăi calul de a treia oară.

După ce aruncă țesala, Băiet Sărac privi în urma sa și văzu o pădure de cuțite și de săbii, iară pe baba opintindu-se a trece printre ele și sfâșiindu-se în bucăți mărunte-mărunțele.

Ajungînd la codrul de al șaptelea, unde se sfirșea împărăția bosoarcei, mînzul cel răpciugos se scutură o dată, și pe nesimțite se prefăcu într-un frumos cal înaripat, cum nici mai nainte de aceea, nici după aceea n-a mai fost altul.

— Acum ține-te bine, îi zise calul, fiindcă am să te duc cum nu s-a mai dus voinic de pe tărîmul ăsta pe celalalt, căci am și eu o soră acolo și pe ea mă duc s-o caut.

Băiet Sărac era amețit de răpeziciunea cu care trecea peste codru și se slobozea în urmă spre tărîmul celalalt prin o largă dechizătură de la cealaltă parte a codrului. Cînd își veni în fire, el se afla față-n față cu calul său, care se scutură o dată, acum de a doua oară, se prefăcu într-un făt-frumos cu plete lungi și grăi :

— Oriunde te-i duc, norocul să-ți fie tovarăș de drum, că m-ai scăpat de farmecele în care am fost cuprins de Mama-Pădurii. Află că eu sunt feciorul Împăratului Roșu și am pornit să caut pe sora mea, dar la marginea unui codru am găsit pe Mama Pădurii, care mi se plîngea că nu mai poate merge și m-a rugat s-o duc în spinare, iar după ce mi s-a făcut milă de ea și am primit să mă încalece, m-a prefăcut în cal și mi-a ursit ca tot cal să rămii pînă ce nu i se va face milă unui voinic de mine și nu mă va încăleca pentru ca să-l trec pe tărîmul ăsta, unde iarăși am să mă fac ce am fost.

Grozav îi părea de bine lui Băiet Sărac fiindcă nu mai era singur. El luă azima cea de tărițe, o rupse în două și-i dăte jumătate din ea feciorului de împărat, ca să fie frați de cruce și amândoi purtați de același dor.

Feciorul de împărat gustă din azimă, și cum îmbuca, puterea-i creștea și dragostea i se întărea.

Ei își spuseră fiecare pățeniile și plecară drept înainte.

Departe, departe, tocmai în fundul lumii de pe celalalt tărîm, se vedeau niște curți nalte și strălucite : astea trebuiau să fie curțile zmeului.

Lumea de pe celalalt tărîm era frumoasă, încît să tot treci prin ea, plină de lumină, de verdeață, de flori, de păsări cu pene frumoase și de fiare blînde și vesele. Și în lumea asta omul nu îmbătrînea niciodată, ci rămînea mereu așa cum a intrat în ea, fiindcă nici nu erau zile, soarele nici nu răsărea, nici nu apunea, ci era mereu lumină venită așa din senin. Dar zmei nu se vedeau nicăieri, și cei doi frați de cruce mergeau în calea lor neșupărați de nimeni.

După ce se duseră cît merge un om trei zile de-a rîndul, ei sosiră la curțile cele frumoase și se opriră în fața lor, fiindcă erau frumoase, de tot frumoase, cu turnuri înalte, cu ziduri de piatră moale ca și catifeaua și acoperite cu lespezi de zăpadă uscată la soare.

Dar ele păreau deșerte și părăsite.

Băiet Sărac și feciorul de împărat intrară, trecură prin toate casele cele pline de fel de fel de scumpeturi și, negăsind pe nimeni, ei deteră cu socoteală că zmeul va fi ieșit la vînătoare și se hotărîră să-l aștepte. Ei se mirau însă că nu găsesc surorile lor aici.

Întinzîndu-se fiecare pe cîte un divan de cele frumoase, ei se deteră la odihnă, cînd deodată tresăriră amîndoi și rămaseră uimiți de ceea ce auzeau.

Era, Doamne, o cîntare duioasă de mișca și pietrele și te simțai ca-n altă lume cînd o auzeai, și era un glas de femeie.

Băiet Sărac și feciorul de împărat nu prea ascultară mult, ci săriră în picioare și grăbiră într-acolo de unde le venea cîntarea.

Iată ce văzură :

La o parte a curților era un turn de sticlă, iar în turn ședea o fată și torcea și cînta și plîngea, iar lacrămile ei, cum cădeau, pe dată în mărgăritare se prefăceau. Și era așa de frumoasă fata asta, încît doi oameni dac-ar fi fost pe lume, ei s-ar fi omorît pentru dînsa. Și cum o văzură cei doi feți-frumoși, rămaseră neclintiți și privind cu dor la dînsa, iar fata încetă de a mai toarce, de a mai cînta și de a mai plînge și privi cu mirare la dînșii.

Dar asta nu era sora nici unuia dintre dînșii, și cum te pomenești că e omul, Băiet Sărac credea că e sora feciorului de împărat, și feciorul de împărat că e sora lui Băiet Sărac.

— Eu rămîn aici, grăi Băiet Sărac, iar tu te du de scapă pe sora mea, ca să ți-o ici de nevastă.

— Ba eu rămîn aici, îi răspunse feciorul de împărat, și tu te du de scapă pe soră-mea, fiindcă eu am s-o iau pe asta de nevastă.

Acum era acum ! Înțelegînd că fata cea frumoasă nu-i este soră nici unuia dintre dînșii, feți-frumoșii puseră mîna pe săbii, gata de a se tăia cu ele, cum se taie oamenii cînd ajung la împărțeață.

— Ia stați, grăi fata cea frumoasă, și nu vă pripiți. Cercetați mai cu dinadins, ca să vedeți dacă sunt ceea ce vă par vouă ori nu sunt decît o părere.

Eu sunt fata fără de trup, care nu voi căpăta trup în astă lume decît în ziua cînd zmeul mă va fi răpit de pe celalalt tărîm. Cum mă vedeți acum, așa voi fi, voi toarce, voi cînta și voi plînge atunci, căci îmi voi aduce aminte de maică-mea, care toarce, cîntă și plînge, și așa torc și cîntă și plîng surorile voastre, care au fost răpite de cei doi frați mai mari ai zmeului ce stăpînește curțile astea.

Auzind acestea, feți-frumoșii voră să plece, pentru ca să nu-și mai piardă vremea pe drum.

— Stați și nu vă pripiti, le zise iar fata cea fără de trup. Nu cumva socotiți că-i veți birui pe zmei așa numai mergînd și venind? Mare treabă vă așteaptă! Pe mine m-a pus zmeoaica cea bătrînă aici ca să țin mereu aprinsă pofta feciorului ei celui mai tînăr, fiindcă este dat ca toți trei feciorii să-și facă nunta deodată, și cei doi frați mai mari le țin pe surorile voastre, dar nu-și pot face nunta cu ele decît după ce fratele lor cel mai tînăr mă va fi răpit pe mine. De cîte ori se întoarce de la vînătoare, el se oprește acolo unde stați voi acum, se uită cu dor și însetare la mine, apoi își gătește armele și-și hrănește calul cu jăratec, dar tot nu poate să plece, fiindcă nu mi-au venit încă zilele. Rămîneți dar aici, ca să-l biruiți, pentru ca nu cumva, pe cînd voi umblați în drumuri, el să mă răpească și să sosiți prea tîrziu la surorile voastre. Dar băgați de seamă — le mai zise ea — că afară de curtea lui nu-l puteți birui fiindcă e nevăzut. De aceea, cînd se întoarce acasă, el își aruncă buzduganul cu atîta putere în poartă, încît pămîntul se cutremură și zidurile se surpă, îngropînd de vii pe oamenii pămînteni ce s-ar fi aflat între ele. Dacă simțiți dar în voi destulă putere ca să țineți porțile în țîțini, încît ele să nu se zgăție, cînd el va arunca buzduganul în ele, rămîneți, altfel duceți-vă

în știrea Domnului, că e pagubă de tinerețele voastre.

Băiet Sărac și feciorul de împărat se uitară unul la altul, înțeleseră că așa trebuie să fie și hotărîră să rămîie.

În vreme ce Băiet Sărac se duse la porți ca să le țină, feciorul de împărat își scoase sabia și-l aștepta pe zmeu în mijlocul curții. Se înțelege, asta nu era glumă. Nu trecu mult, și deodată — zbîng ! — se izbi buzduganul în porțile ferecate, încît credeai că are să se prăpădească lumea.

Băiet Sărac simți că i se rup baierile inimii de greutatea cea mare și că zidurile s-au mișcat din temelii și sunt gata să se surpe, dar el le ținea din țiștinile porții.

Văzînd că curțile nu se surpă, zmeul se opri cam uimit în loc.

— Ce-i asta ? zise el. Tare am slăbit de ieri pînă astăzi !...

Nici nu visa ce-l așteaptă.

Deschizînd apoi cam-cu anevoie poarta, el nu-l băgă de seamă pe Băiet Sărac, ci înaintă drept spre feciorul de împărat, care stătea cu inima în dinți la mijlocul curții, fiindcă — de ! — zmeul e zmeu, iar nu lele cu cătrîntă.

Și să nu mai lungim vorba : știm noi acum ce se întîmplă cînd zmeii dau față cu feciorii de împărați. Se încinseră la luptă. Însă voinic era feciorul de împărat, dar și zmeul era cel mai tînăr între frații săi. Se tăiară cît se tăiară în săbii, iar după ce văzură că așa nu se pot birui unul pe altul, se apucară la trîntă, în vreme ce Băiet Sărac se opintea să țină curțile ca să nu se surpe în capul lor.

Cînd văzu Băiet Sărac că-i slăbesc puterile și că nici unul pe celălalt, el strigă tare :

— Strînge-l și-l umflă, că nu mai pot !

Atunci feciorul de împărat îl strînse o dată pe zmeu cum se strînge, își adună toate puterile și-l trînti la pămînt, de-i pîrăiră oasele și rămase amețit. Apoi, nici una, nici alta, o luă la fugă și ieși pe poarta pe jumătate deschisă, strigînd și pe Băiet Sărac după dînsul. Zidurile se surpară și curțile cele mari și frumoase căzură prăbușite peste zmeu, de-l îngropară cum am zice de viu. Nu mai rămase decît turnul cel de sticlă, care stătea acum deșert și părăsit, fiindcă fata cea fără de trup perise din el în clipa cînd nu mai era cine s-o răpească de pe celalalt tărîm. Băiet Sărac și feciorul de împărat mulțumiră lui Dumnezeu c-au putut pune treaba asta la cale și plecară mai departe și se duseră, tot se duseră, pînă ce nu ajunseră la curțile celui mijlociu dintre zmei.

Încă departe vedeau turnul cel de sticlă și auzeau cîntecul cel de jale, iar inima lui Băiet Sărac bătea mai tare și tot mai tare, fiindcă din ce se apropia, tot mai bine își aducea aminte de glasul surorii sale.

Cît ajunseră la curțile cele mari și frumoase, ei intrară, și cît văzură fata cea din turnul de sticlă, amîndoi se răpeziră ca să spargă turnul și s-o apuce în brațe.

Dar lucrurile nu mergeau așa.

Fata din turnul de sticlă, care era în adevăr sora lui Băiet Sărac, privi cu mirare la dîșii, iar cînd Băiet Sărac îi spuse că a venit s-a scape din ghearele zmeului, ea îi răspunse că nu-l cunoaște și că fratele ei nu seamănă cu el nici la chip, nici la făptură.

Mare era întristarea lui Băiet Sărac cînd văzu că sora-sa nici nu vrea să știe de dînsul, care a umblat prin atîte pustii și a trecut prin atîte primejdii ca să străbată pînă la dînsa, dar încă mai

mare i se făcu întristarea cînd ea începu a se plînge : ea se usucă de dorul zmeului, care vine în fiecare zi de o privește tot cu dor nesecat, o amină de pe o zi pe alta și nu se cunună cu ea.

Dar pe Băiet Sărac calea-valea, căci lui ea nu-i era decît soră ; feciorul de împărat însă, cînd văzu fata și-i auzi glasul și-i înțelese tragerea de inimă pentru zmeu, se făcu nu știu cum, mînios mare minune.

— Ei ! apoi dacă nu vrei să vii, te-om lua cu sila ! zise el, gata să ieie toată curtea-n spinare și să plece cu ea pe celalalt tărîm.

— Mai domol, grăi fata, că, dacă e vorba, n-am decît să scot un cui din peretele ăsta de sticlă, și se surpă curțile în capul vostru. Mi-e milă însă de tinerețele voastre și vă sfătuiesc să nu prea stați mult pe aici, că vă pomeniți cu logodnicul meu și n-are cine să vă bocească.

Băiet Sărac scoase acum azima cea de cenușă din traistă și grăi :

— Soro ! ia gustă din azima asta și mai zi că nu-ți sunt frate.

Ea întinse mîna și zidurile de sticlă se desfăcură, iar după ce luă azima și gustă din ea, simți că e făcută cu laptele mamei sale și o cuprinse un dor de casă încît să-i plîngi de milă.

— Haideți ! zise ea grăbită, să fugim, că de ne găsește aici, vai și amar de capul vostru !...

Băiet Sărac o cuprinse în brațe și o sărută, fiindcă îi era soră, iar feciorul de împărat o îmbrățișă și sărută și el, fiindcă, de ! era și el frate de cruce cu Băiet Sărac.

Dup-aceea luară înțelegere să facă și cu zmeul ăsta ceea ce făcuseră cu fratele lui. Mai așteptară cît mai așteptară, îl primiră pe zmeu cum se cuvine, îl răpuseră și, mulțumind iar lui Dumnezeu

c-au pus-o și asta la cale, plecară mai departe, ca să scape și pe fata cea de împărat.

Acum era însă acum ! Fata de împărat o dată cu capul nu voia să fie scăpată de dînsii, iar feciorul de împărat n-avea nimic la dînsul, nici un semn după care sora-sa să-l poată cunoaște de frate al ei.

Degeaba-i spunea Băiet Sărac că dacă nu vine de voie bună, o vor lua cu silă, căci ea puna mîna pe cuiul cel primejdios și nu era chip s-o îmblînzești.

Care va să zică, își făceau de cap, dacă-l așteptau pe zmeu în curte, fiindcă doi erau, numai doi inși, și dacă unul ținea curțile din țîșinile porții și altul îl aștepta pe zmeu în mijlocul curții, nu mai era cine să-i apere de cuiul cu pricina.

— Las' pe mine ! grăi Băiet Sărac, care, de cînd văzuse pe fata cea de împărat, se făcuse de tot, nu știu cum, mînios, mare minune. Ori eu pe el, ori el pe mine !

Cum se vede, el luase hotărîrea de a se prinde la luptă cu zmeul chiar în cîmp deschis, unde nu poate să-l vadă, lucru nemaipomenit de cînd feți-frumoșii se bat cu puii de zmei, fiindcă e greu să-l biruiești pe un zmeu, dar să-l biruiești chiar pe nevăzute, la asta nu s-a gîndit încă nimeni.

Feciorul de împărat și cu sora lui Băiet Sărac se ascuseră într-un șanț de lîngă curți ca să nu-i vadă zmeul, iar Băiet Sărac se puse tot ca pînă acum în poartă și aștepta să-și arunce zmeul buzduganul, pentru ca să fie silit a se apropia de dînsul, căci, nemaivînd buzdugan, nu mai putea decît să se bată în săbii, sau să se prindă la trîntă.

Nici nu trecu mult și — zbîng ! — se izbi buzduganul în porțile ferecate ; dar nici Băiet Sărac nu era motoflete, se izbi și el din cealaltă parte, de

ieși cu porți cu tot afară, lăsînd curțile să se surpe în urma lui.

— Ieși, dacă ești viteaz, la fața de masă ! strigă el apoi, crezînd că zmeul va răspunde ceva, ca să se deie de gol.

Dar zmeul simțea că și-a dat de om și nici nu gîndea să vorbească, și se apropie pe nevăzute și scoase sabia și dete o dată drept spre capul lui Băiet Sărac ca să i-l răteze, și cum îl lovi, îi rupse falca în două.

Asta-l durea pe Băiet Sărac, dar tot îi părea bine fiindcă știa acum pe undă să-și caute vrăjmașul. El se repezi dar într-acolo de unde venise lovitură cea grea, și dete, și simți c-a nimerit în carne, și iar dete, și iar simți c-a nimerit, și așa dete de cîteva ori iute și mărunț, ducîndu-l pe zmeu în vîrful săbiei. Însă deodată simți că nu mai nimerește, că zmeul iar i-a scăpat din sabie, și rămase pitit ca omul care nu știe de unde are să-i vie lovitură.

Zmeul dete încă o dată drept spre capul lui Băiet Sărac și, cum dete, îi tăie urechea de la dreapta.

— O să mă ții minte ! strigă Băiet Sărac, și se răpezi din nou asupra lui.

Însă cum puterile îi erau slăbite și nu-l lovea decît mai rar, și-l scăpă peste puțin.

Fata de împărat privea la lupta lor de sus, din turnul rămas întreg, și cum privea, se minuna de vitejia lui Băiet Sărac, iară acum, cînd văzu că zmeul măsoară a treia lovitură spre capul lui Băiet Sărac, ea strigă :

— Dragă voinicele, dă-te la dreapta și scuipă de trei ori, că ai să-l vezi cu ochii.

Auzind aceste, Băiet Sărac se simți pe de-o sută și de o mie de ori mai tare de cum fusese, și cum se dete la dreapta, și cum scuipă, și cum îl văzu pe zmeu, se răpezi asupra lui și-l cuprinse în brațe

și-l strînse de-i fărămă oasele și-l aruncă mort curat cît colo.

Dup-accea feciorul de împărat și Băiet Sărac nu mai perdură vremea, ci se gătiră de drum. Fata de împărat îl sărută pe Băiet Sărac, și urechea și falca i se făcu la loc, de era mai frumos de cum fusese, apoi Băiet Sărac și feciorul de împărat se duseră la grajdurile zmeului, care se aflau sub temelia curțiilor surpate, luă fieștecare cîte un cal năzdrăvan, încălecară, își luă fiecare mireasa și plecară acasă.

Împăratul Roșu, om dac-ar fi fost, s-ar fi bucurat, dar împărat ce era, el își împărți împărăția în două, dete o parte fiului său, iar cealaltă ginere-său, apoi Băiet Sărac se duse de mai aduse și pe maica-sa cea săracă, și după ce veni și ea, se făcu, Doamne, o nuntă, de care oamenii tot povestesc cît va fi lumea și doveacul.¹

Iar eu încălecai pe-o șea și vi-o spusei așa.

Convorbiri literare, 1 martie 1881

¹ Doveac — veac.

STAN BÔLOVAN

(Variantă)

A fost ce a fost ; dacă n-ar fi fost, nici nu s-ar povesti.

În marginea satului, pe unde boii sătenilor răstoarnă porțița și porcii vecinilor sapă sub garduri, era odată o casă, în casa asta locuia un om, omul avea o muiere, iară muierea era tristă toată ziua.

— Muiere dragă, ce gînd te muștră de ești tot ca mugurul brumat în raza soarelui ? întreba soțul într-o zi. Ai ce-ți trebuie : fii dar veselă ca altă lume !

— Dă-mi pace ; nu mă mai întreba ! răspunse nevasta, apoi căzu mai tristă decît cum a fost.

A întrebat bărbatul încă o dată, adecă a doua oară, și tot așa răspuns a primit de la muierea sa. Numai cînd a făcut întrebarea în rîndul al treilea, muierea a răspuns mai plin și mai lat.

— Ei ! zise ea, dar ce-ți bagi capul în necaz ? Dacă vei ști, și tu vei fi trist ca mine. Mai bine să nu-ți spun.

Dar nu este așa făcut omul. Tocmai cînd îi zici să șadă, dorul de ducă îl prinde mai tare.

Stan abia acum voia cumsecade a ști ce e și cum prin gîndul nevastei sale.

— Apoi dacă vrei să știi, ți-o spune, zise nevasta. Nu-i noroc, bărbate, nu-i noroc pe casă.

— Nu-i frumoasă vaca ? pomii nu-s ca stupul ? holda nu e mănoasă ? întrebă Stan. Zici o vorbă slabă cînd te plîngi de rele.

— Dar n-ai copii, bărbate.

Astă vorbă a priceput-o, și nu e bine cînd omul pricepe vorba. De aci înainte în casa din marginea satului era un om trist și o muiere tristă. Iară triști erau pentru că Dumnezeu nu le-a dăruit copii. Și cînd îl vedea trist pe dînsul, și ea se făcea mai tristă, și cu cît mai tristă era ea, cu atît mai tare se întrista el.

Așa a mers asta multă vreme.

Pe la toate bisericile au dat slujbe și rugăciuni ; pe la toate vrăjitorile au făcut întrebare ; dar nu venea darul de la Dumnezeu !

Într-o zi, Domnul nostru Iisus Cristos, aflîndu-se în călătoria sa pe pămînt, zise „bună dimineața !” la pragul lui Stan. Era cu apostolul Sf. Petru, și cu mare bucurie au fost primiți oamenii buni la casa lui Stan, și cu cele mai bune bucate hrăniți, iară vorbele bune nu lipseau atît de la Stan, cît și de la nevastă.

Cristos a văzut că sunt oameni buni ; și cînd a luat desagii să plece, întrebă pe Stan ce dorește, pentru ca să facă să i se împlinească trei dorințe pe care le-ar avea.

— Dă-mi, Doamne, copii ! răspunse Stan.

— Ce să-ți dau încă ?

— Copii îmi dă, Doamne !

— Bagă de seamă, îi zise Domnul, că vor fi mulți. Ai tu cu ce să-i ții ?

— Dă-mi, Doamne, și nu mai întreba mai departe !

Cristos plecă cu Sf. Petru, iară Stan îi petrecu pînă în drumul de țară, ca nu cumva să peardă calea și să rătăcească printre holde și păduri.

Cînd Stan sosi acasă, își află casa, curtea și grădina plină cu copii. Toți cu toții laolaltă nici mai mult, nici mai puțin decît o sută. Și nici unul nu era mai mare decît celalalt, ci care de care mai mic, care de care mai bătaș și mai mare-n gură. Iară Dumnezeu a fost lăsat ca Stan să simtă și să știe cum că toți sunt ai lui.

— Doamne, că mulți sunt, Doamne! striga el stînd în mijlocul lor.

— Dar nu prea mulți, bărbate! zise muierea, aducînd și ea o grămadă cu sine.

Și apoi fost-au și s-au făcut zile cum n-au mai fost decît la omul cu o sută de copii.

Casa și satul erau pline de „tata“ și „mama“, lumea plină de bucurie.

Dar nu tocmai atît de scurtă e povestea cu copiii. La mult necaz multă bucurie, și mult necaz la multă bucurie. Cînd peste cîteva zile copii au început să strige: „Tată, mi-e foame!“ Stan a început să se mai scarpine în cap. Nu-i păreau prea mulți copiii, căci bun e darul cît de mare: erau însă hambarele prea mici. A fost slăbit vaca și în cîmp a fost secat mana.

— Auzi tu, babă, grăi Stan într-o zi, mie-mi pare că tocmai mare potriveală nu este în treaba noastră. Dacă bunul Dumnezeu ne-a dat atîți copii, să fi făcut măcar lucru deplin și să ne fi dat și hrană pentru dinșii.

— Cată, bărbate, îi răspunse muierea, cine știe unde a fi ascunsă!... Dumnezeu nicicînd nu face un lucru numai pe jumătate.

Stan plecă în lume ca să caute darul lui Dumnezeu. Își puse tare în gînd ca să nu se întoarcă acasă pînă ce nu va veni încărcat de hrană pentru copii.

Ei! dar calea flămînzilor este cea mai lungă. Numai cu una, cu două, hrana pentru o sută de copii hărăburi nu se cîștigă. Stan s-a dus, s-a dus, s-a dus pînă ce i s-au ros tălpile, fără ca să fi dat de vreun lucru priincios. Cînd acuma era aproape de marginea lumii, unde ce este se amestecă cu ce nu este, zări în depărtare, pe un cîmp întins ca o plăcintă mare, o stîină. Lîngă stîină erau șapte păcurari², iară în stîină odihnea la umbră o turmă de oi.

— Dă-mi, Doamne, noroc! grăi Stan, și plecă spre stîină, pentru ca să vadă dacă cu chip și chibzuială nu s-ar putea face vreo treabă.

Din vorbă-n vorbă, Stan înțelese că nici aici nu este mai multă nădejde decît pe unde a fost umblat. Era anume cum că în fiecare zi, tocmai la miezul nopții, venea un zmeu mînios și lua un berbec, o oaie și un miel din turmă, adecă tot cîte trei capete.

Iară laptele de la șaptezeci și șapte mioare îl ducea la zmeoaica cea bătrînă, ca să se scalde în el și să întinerească... Și necăjiți erau păcurarii și cu amarnice vorbe se plîngeau. Adecă Stan văzu că de aici tocmai încărcat nu va merge la copii.

Hei! dar nu e lucru mai puternic decît acela cînd îți știi copiii flămînzi acasă. Stan zări un gînd în capul său și grăi în vorbă cutezată:

— Ș-apoi ce-mi dați voi dacă eu vă scap de zmeul cel hămisit?

— Trei sunt berbecii, unul al tău, de la oi tot a treia, iară din miei, unul ție, doi noauă, răspunseră păcurarii.

¹ Păcurari în dialectul transilvănean însemnează păstor, cioban (n.a.).

— Bună socoteală ! gîndi Stan, dar se cam îngrija că așa singur îi va veni greu să mîne turma acasă.

De asta însă nu era grabă. Mai rămăsese o bucatică de vreme pînă la miezul nopții.

Și apoi — zisă să fie vorba — Stan nici nu știa cum are să facă socoteală cu zmeul.

„Da-va Dumnezeu gîndul cel bun !“ zicea el, apoi iarăși număra turma, pentru ca să vadă cîte capete îi rămîn lui.

Tocmai la miezul nopții, cînd ziua și noaptea steteră o clipită obosite în luptă, Stan simți c-aude o zare de ceva nemaipomenit. Era cum nu se poate spune. Grozav adecă, ca și cînd vine un zmeu. Era anume cum că el arunca bolovanii în copaci și așa își făcea cale prin codrii bătrîni. Lucru de care chiar și lui Stan îi veni gîndul să cate calea cea mai scurtă și să nu-și mai facă treabă cu zmeii. Ei ! dar acasă copiii erau flămînzi !

„Eu pe tine, ori tu pe mine !“ își zise Stan, și rămase așa, unde a fost, la marginea turmei.

— Stăi ! strigă Stan cînd văzu pe zmeu aproape de turmă, și apoi strigă ca și cînd cine știe cine ar fi el.

— Hm ! zise zmeul. Dar de unde ai răsărit tu de strigi așa asupra-mi ?

— Eu sunt Stan Bolovan, care noaptea mănînc stîncile și ziua pasc copacii din codru și, dacă te atingi de turmă, îți tai cruce-n spinare și te scald în apă sfințită.

Cînd zmeul auzi așa vorbe, se opri și el în cale văzînd cum că și-a dat de om.

— Dar mai nainte trebuie să te măsoari cu mine ! răspunse el cam cu jumătate de gură.

— Eu cu tine ? zise Stan. Grijește de vorba pe care ai scăpat-o. Suflarea mea este mai puternică

decît opintirea ta. Scoase după aceea o bucată de caș din traistă și o arătă zmeului : Vezi tu peatra asta ? grăi el. Ia și tu una de colea de pe marginea riului, apoi să ne măsurăm puterile.

Zmeul luă o peatră de lîngă rîu.

— Poți tu scoate zăr din peatra aceea ? întrebă Stan.

Zmeul strînse peatra în pumn, încît ea se sfărma în prav. Dar zăr nu stoarse din ea.

— Asta nu se poate ! zise el cam necăjit.

— Eu să-ți arăt că se poate, grăi Stan, apoi strînse cașul în mînă, încît zerul curgea printre degete.

Văzînd zmeul așa lucru, începu să cate împrejur pentru ca să afle calca cea mai scurtă. Iară Stan se puse de către pădure.

— Ia stai puțin la vorbă ! grăi el. Să facem socoteală pentru celea ce ai cules de aici. În cinste nimic nu se dă !

Bietul zmeu ar fi apucat-o la fugă, dar se temea că Stan va sufla în urma lui și-l va îngropa sub copacii din codru. Rămase dar stînd ca omul care stă fiindcă n-are încotro.

— Să grăim o vorbă ! zise el într-un tîrziu. Eu văd că tu ești om de treabă. Maică-mea de mult caută o slugă ca tine și nu poate s-o afle. Intră slugă la noi. Anul e de trei zile, iară sîmbria pe fiecare zi, șapte saci de galbeni !

De trei ori cîte șapte saci de galbeni !

Frumos lucru ! Tocmai atîta i-ar fi trebuit lui Stan. „Ei ! gîndi el, dacă am pus pe dracul în sac, voi pune și pe mumă-sa !“ Nu făcu dar multă vorbă, ci plecă cu zmeul.

Lungă cale și rău făcută, dar pînă la dracul tot prea scurtă. Lui Stan îi părea c-a sosit mai nainte de a fi plecat.

Zmeoaica cea bătrână, bătrână, deodată cu vremea, îi aştepta făcînd foc sub căldarea cea mare, în carea avea de gînd să fiarbă laptele şi să-l amestece cu sînge de miel şi cu măduva din oase pentru ca leac să fie leacul. Stan din cale de trei puşcături îi vedea ochii străbătînd prin noapte. Iară cînd ajunseră la loc şi zmeoaica văzu că feciorul ei n-aduce nimic, grozav se mînie. Şi nu era tocmai drăgăstoasă zmeoaica asta: „Cu faţa brăzdată şi gura căscată, cu perii zburliţi şi ochii ciuruiţi, e friptă la buze ca ceapa din spuză; iar colţi are trei, să mănînce cu ei, subţire şi lungă, la trei să s-ajungă!“.

— Stăi aici — zise zmeul — mă duc să mă-nţeleg cu mama.

Stan bucuros ar fi stat acuma şi ceva mai departe, dar n-avea ce să facă dacă şi-a băgat o dată capul în păcate. Lăsă dar pe zmeu să intre.

— Auzi, mamă! grăi zmeul intrat în tindă. Ți-am adus pe omul acesta ca să mă scapi de el. Este un om grozav, care mănîncă bolovani şi scoate zer din peatră! Apoi povesti ce şi cum a fost.

— Lasă-l pe mina mea, zise ea după ce le-a înţeles toate. Printre degetele mele încă n-a trecut om!

Şi a rămas pe vorba cea zisă: Stan Bolovan slugă la Dracul şi la mumă-sa. Mare treabă dintr-o dată: nu ştiu zău ce-i va fi plata!

A doua zi zmeoaica împărţi lucrul. Era să se deie semn în lumea zmeilor cu un buzdugan ferecat de şapte ori. Zmeul ridică buzduganul şi aruncă cale de trei poştii, plecă după aceea cu Stan, pentru ca acesta să-l arunce de alte trei poştii ori, dacă-l poate, şi mai departe. Cînd Stan ajunse la buzdugan, începu a privi cam în-

grijat la el. Vedea cum că el, împreună cu copiii săi, nici de la pământ nu-l poate ridica.

— Ce stai ? îi zise zmeul.

— Apoi, vezi, frumos buzdugan acesta ! Pagubă de el ! răspunse Stan.

— Cum așa, pagubă ? întrebă zmeul.

— Numai așa — grăi Stan — că dacă eu îl arunc, mă tem că nu ai să-l mai vezi cât vei trăi, pentru că eu cunosc puterea mea.

— Nu te teme, aruncă ! îi zise zmeul.

— Apoi dacă e așa, să mergem să ne aducem merinde pe trei zile, fiindcă, dacă nu mai mult, trei zile avem să mergem în urma lui.

După aceste vorbe a prins și zmeul grijă, dar tot nu credea că are să fie tocmai precum zicea Stan. Ei se întoarseră deci acasă după merinde, deși de fel nu s-ar fi învoit cu aceea ca Stan să împlinească anul mergînd în urma buzduganului. Cînd iarăși sosiră la buzdugan, Stan se puse pe sacul cu merinde și stătu privind la lună.

— Ce stai ? — întrebă zmeul.

— Aștept să treacă luna.

— De ce ?

— Apoi nu vezi tu că-mi stă luna în cale ? zise Stan. Ori vrei tu să dau cu buzduganul în lună ?

Acuma zmeul începu a se îngriji cum se cade. Era buzduganul ce i-a fost rămas de la moșul său, și de fel n-ar fi voit să-l peardă prin lună.

— Știi tu ce ? grăi el. Mai bine lasă, nu arunca buzduganul, că-l arunc eu !

— Ba nu ! Ferească Dumnezeu ! zise Stan. Așteaptă numai să treacă luna !

Și multă vorbă s-a făcut din treaba asta, fiindcă Stan numai pentru șapte saci de galbeni s-a învoit la aceea că zmeul să arunce buzduganul și mai departe.

— Vai, maică, dar puternic om ! grăi zmeul seara către mumă-sa. Abia l-am putut face să nu arunce buzduganul în lună !

Acuma și zmeoaica a început a se îngriji.

Vezi, măi ! ca și când aceea ar fi glumă că cineva aruncă în lună. Zmeoaică de zmeoaică — dar pe a doua zi s-a îngrijit de lucru mai greu.

— S-aduceți apă ! zise ea dimineața. Apoi dete cîte douăsprezece pei de bivoli la fiecare, poruncind ca pînă seara să le umplă și deodată să le aducă pe toate acasă.

Se duseră la fîntîna cea de peatră. Zmeul, pînă cînd vezi, nu vezi, umplu cele douăsprezece pei de bivoli și fu gata să plece. Stan era obosit, fiindcă abia a putut aduce peile goale. Și fior îi trecea prin vine cînd se gîdea la ele pline. Ce făcu însă ? scoase o custură¹ din chimir, apoi începu să zgărie pămîntul dinpregiurul fîntîinii cu ea.

— Ce faci tu ? întrebă zmeul.

— Apoi doară n-am mîncat ceapa ciorii ca să-mi fac de lucru umplînd peile cu apă ! răspunse Stan.

— Dar cum voiești să duci apa acasă ?

— Cum ? Așa precum vezi ! zise Stan. Duc fîntîna, măi.

Aici zmeul rămase cu gura căscată. Asta n-ar fi voit-o pentru toată lumea, fiindcă fîntîna asta a fost rămas de la moșul său.

— Știi tu ce ? zise el îngrijat, mai bine lasă, că duc și peile tale !

— Ba nu ! ferească Dumnezeu ! răspunse Stan săpînd împregiurul fîntîinii.

¹ Custură — cuțit rudimentar, fără plăsele.

Și acum s-a făcut multă vorbă, fiindcă și astă dată zmeul numai cu șapte saci de galbeni a putut astîmpăra pe Stan.

A treia zi, adevă în cea din urmă zi, zmeoaica trimise la pădure după lemne.

Pînă ce zici „una, două, trei“, zmeul scoase atîți copaci din rădăcină și-i puse la un loc cîți Stan în viața sa n-a văzut laolaltă. Stan însă începu să privească la copaci alegînd pe cei mai frumoși. După aceea se sui într-un copac și îi legă cu un curpîn virful de cel mai apropiat copac. Și apoi, fără să grăiască ceva, urmă a lega copacii frumoși unii de alții.

— Ce faci tu ? întrebă zmeul.

— Vezi tu ce fac, răspunse Stan lucrînd mai departe.

— Dar pentru ce legi copacii ?

— Iaca, numai pentru că nu voiesc să-mi fac de lucru, scoțîndu-i unul cîte unul din rădăcini ! zise Stan.

— Dar cum ai să-i duci acasă ?

— Duc pădurea, măi ! n-o pricepi tu asta ? grăi Stan, legînd mereu.

Acuma zmeul era să o apuce la fugă și să nu se oprească pînă seara. Se temea însă cum că numai deodată se va trezi că Stan aruncă pădurea în capul lui.

Astă dată, fiindcă era sfîrșitul anului, vorba s-a făcut foarte lungă. Stan nu voia nicidecum să stea de vorbă ; și-a fost pus în cap că cu orice preț să ia pădurea în spate.

— Știi tu ce ? zise zmeul tremurînd de frică. Să-ți fie sîmbria de șapte ori cîte șapte saci de galbeni și să rămînem prieteni buni !

— Apoi să fie, fiindcă ești om cinstit ! grăi Stan, și se învoi că zmeul să ducă lemnele și pentru el.

Anul era sfârșit. Stan purta grijă numai de un lucru : cum va duce galbenii cei mulți acasă. Seara zmeul și mumă-sa ședeau de vorbă în casă, iară Stan asculta din tindă vorbele lor.

— Vai și amar de noi ! grăi zmeul. Omul acesta ne scoate din lume. Dă-i banii, dă-i chiar mai mult, numai să scăpăm de el...

Ei, dar zmeoaica nu se prea îndura de bani.

— Una să fie zisă, grăi ea. Tu trebuie să ucizi pe omul acesta la noapte !

— Mă tem, mamă ! răspunse zmeul înspăimântat.

— Nici o grijă n-aibi, zise mumă-sa. Când vei vedea că doarme, ia buzduganul și dă-i una tocmai în frunte.

Așa a rămas vorba. Ei ! dar Stan are totdeauna gîndul cel bun. Când văzu că zmeul și mumă-sa au stîns lumina, el luă troaca porcilor și o puse cu fundul în sus în locul său, acoperind-o bine cu o sarică, iar el se culcă sub pat, apoi începu a horcăi ca omul care doarme dus.

Zmeul ieși încet, se apropie de pat, ridică buzduganul și dete o dată în locul capului. Troaca răsună a gol, Stan gemu sub pat, iar zmeul se trase încet în casă.

După aceea Stan ieși de sub pat, curăți patul și se culcă. Avu însă atîta minte ca să nu doarmă astă-noapte.

A doua zi zmeul și zmeoaica steteră încremeniți cînd văzură pe Stan chiar ca mărul.

— Bună dimineăta !

— Bună dimineăta ! Dar cum ai dormit astă-noapte ?

— Bine, răspunse Stan. M-am visat însă că m-a pișcat un purece tocmai ici pe frunte, parcă și acuma mă doare !

— Vai, maică ! strigă zmeul. Auzi, purece, și eu am dat cu buzduganul !...

Nici zmeoaica nu mai rămase acum pe afară. Cu așa oameni și ea vedea că nu e bine să se facă prea multă vorbă. Se grăbiră dar a umplea sacii, ca numaidecît să scape de Stan. Bietul Stan, însă, numai acum începu să asude. Când se văzu lângă sacii plini, începu să tremure ca frunza de plop, fiindcă chiar nici numai un sac nu putea ridica de la pământ. Sta dar privind la ei.

— Ce stai așa ? îl întrebă zmeul.

— Hm ! apoi stau, răspunse Stan, fiindcă mă gîndesc să mai rămîn la voi un an de zile. Mi-e rușine să mă vadă lumea ducînd numai atîta de-odată. Mă tem că vor zice : „Iacă Stan Bolovan, care a slăbit ca și un zmeu într-un an“.

Acuma rîndul spaimei a venit pe zmeu și pe zmeoaică.

În zadar îi spuseră că-i dau încă șapte, încă de trei ori cîte șapte, ba chiar de șapte ori cîte șapte saci, numai să plece.

— Știți ce ? grăi Stan în sfîrșit. Fiindcă nu voiți să mă țineți, nu vă fac silă. Fie pe gîndul vostru. Eu mă duc. Dar pentru ca să nu rămîn înaintea lumii de rușine, să-mi duci tu comoara asta pînă acasă !

Și nici n-a zis vorbele, pînă ce zmeul a și încărcat sacii și a plecat cu Stan.

Scurtă cale și făcută-n grabă, dar tot prea lungă pînă acasă. Când însă Stan se văzu aproape de casă și auzi strigătul copiilor, începu a da în pas mai încetșor. Îi părea că este prea aproape, fiindcă se temea că, știind de casa lui, zmeul va veni să ia comoara de la el.

Îl supăra numai că trebuia să ducă banii acasă.

— Zău, eu nu știu ce să fac ! grăi el întorcîndu-se spre zmeu. Am o sută de copii și mă tem că s-o pățești rău cu ei, fiindcă sunt cam hărățagoși. Dar te poartă bine, că eu te voi apăra după putință !

O sută de copii — nici asta nu e glumă !

Zmeul — zmeu de zmeu — începu să scape sacii de frică. Dar tot de frică iarăși îi ridica.

Dar numai atunci a fost ce a fost, cînd ei intrară în curte. Copiii, flămînzi, cum văzură pe tatăl lor venind cu zmeul încărcat, năvăliră asupra lor, ținînd fiecare în mîna dreaptă cîte un cuțit și în cea stîngă cîte o furculiță. Apoi cu toții începură a freca cuțitul de furculiță strigînd în gura mare :

— Aș mîncea carne de zmeu !

De așa lucru și dracu să sperie.

Zmeul aruncă sacii, apoi o luă la fugă înspăimîntat, încît de atunci n-a mai cutezat să între în lume.

Cu aceste nu s-a sfîrșit însă povestea.

În bucuria lui cea mare, Stan uitase daravera cu păcurarii și număra cu nevasta lui și cu cei o sută de copii galbenii cei mulți și sclipitori și-i făcea fișicuri tot cîte o sută la un loc și cîte o mie-n zece fișicuri, încît era mare frumuseță să-i vezi și nespusă mulțumire să zici : „Ai mei sunt !“

Deodată s-au pomenit că poarta curții se deschide largă și dau năvală prin ea turme de berbeci, de oi și de mici, încît destul i-ar fi fost lui Stan și dac-ar fi avut nu o sută, ci de o sută de ori cîte o sută de copii.

De ! Domnul dă, cînd dă, cu amîndouă mîinile !

ÎMPĂRATUL ȘERPILOR

(După Moritz Arndt)

A fost odată ce-a fost ; dacă n-ar fi fost, nu s-ar povesti.

A fost odată un șarpe năzdrăvan, împărat al șerpilor, iară șarpele acesta se răsfăța într-un palat de pe insula ce se întindea în mijlocul mării depărtate spre Apus, dincolo de Danemarca. Palatul acela se afla însă pe o insulă mai mărunță, care era cuprinsă în cea mare cum ciobanii își vîră gălețile mici în cele mai mari.

Această insulă mărunță se afla adecă în mijlocul unui iezer mare.

Acolo, sub o mare movilă, își durase în pămînt împăratul șerpilor palatul, ale căruia încăperi erau frumoase mare minune și străluceau în po-doabe de argint, de aur și de petri scumpe.

Acel împărat al șerpilor era un biet de făt-frumos plin de deșertăciune. Fiind frumos mare minune, el adimenise prin frumusețea lui multe fete de-mpărat, ba și cîteva împărătese, pe care nu le iubise însă, ci le părăsea cu inimă flusturatecă. Drept pedeapsă pentru păcatul acesta, a fost prefăcut în șarpe, ca să simtă și el ce va să zică a nu găsi iubire, și nu-i rămînea acum decît să-și îm-

plinească osînda de a se tîri ca vai de el cîte zile îi mai rămîneau pînă la judecata cea din urmă.

Fiindcă înşelase atîte fete de împărat, pe care le-a părăsit, i s-a croit pedeapsa şi i s-a zis :

— Să li te faci şerpilor împărat, să mînînci pămînt şi să sugi otravă din rădăcini şi din ierburi şi să le fii oamenilor de scîrbă şi dobitoacelor de groază pînă ce unei fete tinere nu i se va fi făcut milă de tine, ca să te sărute fără de-nfiorare. Una să ştii însă : dacă nu-i vei păstra nici acesteia credinţa, ai să fii pentru vecii vecilor îmbrîncit în cel mai mistuitor foc al iadului.

Prefăcut în şarpe, el a păstrat colorile hainei în care atunci era îmbrăcat ca Făt-Frumos. Era adecă îmbrăcat într-un mînecar vrîstat în verde şi-n galben, şi acum se tîra de ici pînă colo, ca şarpe frumos vrîstat în-verde şi galben, cu coroană-n cap, şi ici şui era, colo sîsăia, dară vorbă nu era-n stare să rostească.

Erau însă în timpul anului anumite zile în care avea voie să cînte, şi atunci cînta cu glas plăcut şi atît de dulce, încît adimenise nu puţine biete de copile ca să între cu el în palat, dar nu găsise între ele nici una care s-ar fi ncumătat să-l sărute. Iar cele o dată intrate în palat erau nevoite ca acolo să rămîie cîtă vreme el nu va fi reuşit să găsească una care îşi calcă pe inimă, ca să-l sărute cu toată dragostea. Aceea care o va fi făcut aceasta urma să-i fie împărăteasă, iar celelalte rămîneau toate slujnicile ei. Numai în chipul acesta le era dat să scape din palat.

Nu departe de iezerul în mijlocul căruia se afla insula cu palatul acestui împărat al şerpilor era un sat căruia îi ziceau Thostop. Locurile de păşune ale acestui sat se-ntindeau pînă la ţărmurii

iezerului, și copiii din sat își pășteau vacile pe acolo.

Între copiii aceștia erau doi care se iubeau mult între dînșii și își pășteau turmele aproape totdeauna împreună — o fetiță, Ileana, și un băiat, Costică.

Ileana era de patrusprezece, iar Costică de șase-sprezece ani. Erau amîndoi măricei acum, dar tot nevinovați ca niște copii mici, încît nu-și dedeau seamă de ce adecă se iubeau atît de mult unul pe altul. Era, cu toate aceste, adevărat, că se iubeau afară din cale.

Atît aceștia, cît și ceilalți copii care-și pășteau acolo vitele văzuseră adeseori mai ici, mai colo șarpele năzdrăvan, și aveau oarecare slăbiciune pentru el, căci era bălțat și frumos, iar coroana de pe capul lui sclipea de îți fura ochii.

Ștregarul de el trecea adeseori iezerul înot și se-ncolătăcea prin iarbă ori își împletecea pe arbori și prin tufișuri trupul lui frumos și mlădiat, încît copiii se bucurau văzîndu-l cum se răsfață. De el nu se apropiau însă, căci tot le era frică văzîndu-l cu trup de șarpe, deși știau că el nu mușcă și nu-i face nimănuia nici un rău.

Nu-l auziseră copiii aceia niciodată cîntînd, aflaseră însă că știe împăratul șerpilor să cînte și a adimenit din cînd în cînd cîte o fată frumoasă, care acum se află-n palatul lui și plînge cu lacrimi, căci el sîsăie numai ca alți șerpi.

Mai era apoi că el nu-n toate zilele avea voie să cînte, și era cu mult mai cuminte decît să se deie-n fața orișicui de gol că știe să cînte, ceca ce nu i-ar fi fost de nici un folos. Ferit-a Sfîntul ! În zilele cînd îi era rînduit să cînte, el își da drum glasului său numai dacă putea să se apropie fără

de veste de vreo fată frumușică, pe care de obicei o și lua apoi cu el.

Într-una din zile, Costică și Ilenuța lui ședeau la umbra unui tufiș și-și spuneau unul altuia povești, iar vacile lor pășteau în fața lor, în vreme ce păstorii ceilalți se aflau mai departe de dînșii.

Deodată a venit cineva să-l cheme pe Costică-n grabă acasă.

El sărută pe Ilenuța lui și-i zise :

— Ilenuță dragă, păzește deocamdată și vacile mele, pînă ce mă voi întoarce, iar dac-ar fi să vie împăratul șerpilor, nu cumva să rămîi singură, ci mînă-ți fără de-ntîrziere vacile la ceilalți păstori. Hîtrul acela e-n stare să te adimenească cu glasul lui.

Dînsa i-a făgăduit că așa va face, dar în vreme ce băietul se depărta cu pași iuți, ea strigă rîzînd :

— Aș ! Vorba despre cîntecul șarpelui năzdrăvan e un moft. El nu e-n stare nici măcar să vorbească ; unul ca el n-are să mă momească cu cîntecul lui.

Abia de vreo sută de pași s-a depărtat Costică, și iată că împăratul șerpilor a și trecut iezerul no-tînd și-a început apoi să se-ncolățească cu multă drăgălășie pe pajiști și să facă fel de fel de giumbușlicuri și tumbe pline de haz, ridicîndu-și în același timp căpșorul cu coroana de aur, zîmbind voios și uitîndu-se vesel la Ilenuța, încît aceasta era-ncîntată și a uitat de tot ceea ce îi făgăduise lui Costică.

Iară împăratul șerpilor s-a apropiat pe-ncolă-tăcite din ce în ce mai mult și se urcă tîrîș într-un copac din fața Ilenuței, apoi se legănă un timp oarecare acățat de crengi, iar după-aceea începu să cînte cu un glas nespus de dulce și de duios, parcă mii și mii de privighetori ar fi făcut să le

răsună dintr-o dată viersul. Ilenuța nu mai putea acum să se urnească din loc și era nevoită să asculte. Deși își aducea aminte vorbele rostite de Costică, ea stetea înfaptă ca și când ar fi fost fărămecată.

Iară el îi cînta cîntecul căruia i se zice cîntecul miresei alese de împăratul șerpilor, același cu care el momise atîte fete nevînovate să-i intre-n palat :

„Vin', frumoasa mea copilă,
Vin' și stai în casa mea.
De la mine-ndată, dragă,
Multe daruri vei avea.

Leagăn îți voi da de aur
Și un peptene la fel.
Iar la deget îți voi pune
Tot de aur un inel.

Vin', copila mea iubită,
Că eu te voi legăna
Și în palat la mine-acasă
Eu credința-ți voi păstra.

Hai spre joc cu veselie
Amîndoi să ne grăbim.
Tu mireasă și eu mire
Pentru veci să ne iubim.“

Împăratul șerpilor, sfîrșindu-și cîntarea, se uită cu drag la Ilenuța, apoi se coborî din copac, se zvîrcoli de cîteva ori prin iarbă, apoi grăi pe șoptite :

— *Vino, vino cu mine !*

Ilenuța plecă cu el, dar după ce făcu cîțiva pași se răzgîndi și voi să fugă înapoi. Era însă prea

tîrziu, căci ea se afla acum sub stăpînirea lui : el o cuprinsese ca un brîu peste mijloc și-o duse cu dînsul peste paște. În zadar striga dînsa : „Vino, Costică, și mă scapă !“ Mai chemă dînsa într-ajutor și pe ceilalți păstori, dar nu veniră nici Costică, nici vreunul dintre ceilalți, iar împăratului șerpilor puțin i-a păsat de strigătele ei, o cuprinsese iute ca fulgerul și notă cu ea peste apa iezerului.

Iar după ce trecu prin valuri pe insulă, el se făcu deodată nevăzut, și Ilenuța leșină și nu mai era-n stare să se dumirească cum a trecut peste iezer.

Cel mai de mirat lucru era că nici cea mai mică picătură de apă nu i se lipise de păr și de haine și ea nu se muiase ; ajunsese de tot uscată pe insula cea mică. Iar după ce-și veni-n fire, ea s-a pomenit într-o grădină minunată de frumoasă, plină de cei mai verzi copaci și de flori în fel de fel de colori. Erau toate cum îi fuseseră vestite-n cîntecul șarpelui năzdrăvan : pe toate ramurile atîrnau zaharicale, felii de pandișpan și mere roșii, iar prin grădină curgea un adînc pîrîu de lapte, și pretutindeni izbucneau de prin movilă izvoare de vin dulce.

Palatul de sub movilă era și el cu mult mai frumos de cum împăratul șerpilor îl descrisese în cîntecul lui de pețire ; erau în el săli atît de pompoase, iatacuri strălucite și ncăperi ale căroră podoabe nici un om nu era în stare să le descrie — chiar fiindu-i dată o viață fără de sfîrșit, ca să caute cele mai frumoase vorbe spre a le zugrăvi.

Iar cînd Ilenuța se ivi în fața palatului, iată că grăbiră-n fuga mare spre ea vreo sută de slujnici, care purtau luminări și lămpi. Aceste o duseră în o mare sală de marmură, care era împodobită cu

aur, cu argint și petri scumpe, o îmbrăcă-n haine țesute din fir de aur și de argint, apoi îi puseră-n cap o coroană de aur, îi ziseră împărăteasă și stăpînă și săltară dănțuind împregiurul ei gata de a-i face toate voile și de a-i aduce tot ceea ce-i dorea inima.

Toate slujnicile aceste erau tinere și aveau haine albe ca zăpada, purtau pe cap cununi verzi, dar cele mai multe dintre ele păreau mai mult triste decît vesele.

Cînd ziua a-nceput să se-nvăluie în noapte, iar alte fete tinere au venit și au dus-o pe Ileana într-un iatac, care scliffea și strălucea de aur. În iatacul acela se afla un pat cu perini de mătasă trandafirii și cu plpomă albastră ca seninul. Fetele o dezbrăcară, îi luară coroana din cap și o culcară-n patul cel moale, iar după ce le făcură aceste, stînseră toate luminările afară de una singură, se-nchinară tăcute și se depărtară.

Nu mai trecu mult timp, și se auziră la ușă sîsăituri și șoapte, apoi ușa se deschise și împăratul șerpilor intră-n iatac, se apropie tîrîș de culcușul Ilenutei și grăi pe șoptite :

— Bine ai venit, împărăteasa inimii mele ! Bine ai venit, dulcea mea mireasă. Vin acum la tine ca mire al tău, dulcea mea Ilenuță. Se vor adevăra acum toate cele ce ți-am spus la poalele copacului verde. Ah, vino, cuprinde-mă-n brațele tale și strînge-mă la inima ta caldă ! Sărută-mă și dă-mi toată iubirea ta, ca să mă scapi și să rămii toată viața ta împărăteasă mare și bogată. Soarta mea e, vai, să mă tirăsc pe pămînt ca împărat al șerpilor cîtă vreme nu se va fi găsit o copilă nevinovată care mă îmbrățișează cu dragoste și mă preface iar în făt-frumos cum eram mai nainte.

Grăind aceste, el se uita la ea cu ochi scintilietori și își ridică capul spre ea, gata parcă să se urce-n pat la ea.

Ilenuța începu însă să țipe din toate puterile și strigă :

— Departe de mine, lighioană bălțată ! Nu ! niciodată, niciodată ! Chiar nici dac-ai fi tot atât de frumos pe cât ești de slut ! Nu vreau să fiu împărăteasa ta cât voi trăi pe pământ, nu vreau alt mire decît pe iubitul meu Costică !

Nu i-a rămas împăratului aceluia decît să-nghită nodul și s-o șteargă de acolo.

Cînd s-a luminat de ziuă, au venit iar fetele îmbrăcate-n haine albe care o dezbrăcaseră pe Ilenuța, au îmbrăcat-o iar în strălucitele haine de împărăteasă și i-au pus coroana de aur în cap, iar celelalte o așteptau la intrarea sălii, plecîndu-se-n fața ei, gata de a-i face toate voile. Iară ea începu să umble-ncoa și-ncolo prin palat și prin grădină și să se mire de toate cele strălucite și pompoase.

Din grădină însă ea nu putea să iasă, căci împrejmuirea era de cristal și înaltă pîn' la cer, iară porțile erau închise toate cu cîte șapte zăvoare.

Pe-mpăratul șerpilor apoi toată ziua nu l-a mai văzut, un lucru de care îi părea foarte bine. La Costică al ei se gîdea într-una și mereu era nevoită să plîngă cu lacrimi fierbinți, și chiar și acolo, în mijlocul strălucirilor împărătești, ea mereu se tînguia : „Ah ! scumpul meu Costică ! Cu cât mai fericită aș fi dacă, îmbrăcată-n haine sărăcicioase, aș sta cu tine sub un copac înverzit ! Pfui ! slutul acela de împărat al șerpilor, cum m-a amețit și m-a momit prin cîntecul lui !“

După ce iar s-a înnoptat, ea a fost dusă tot ca rîndul trecut în iatacul cel strălucitor, unde a fost culcată, apoi s-au stîns luminările. Împăratul șer-

pilor a venit și el tot ca ziua trecută la ea și-a rugat-o ca să-l primească în pat la dînsa, să-l iubească și să-i fie apoi împărăteasă.

Dînsa era însă chiar mai supărată decît ziua trecută și l-a gonit cu ocară, încît el iar a fost nevoit să se depărteze tîrîș din iatac și să petreacă noaptea dormind pe pămînt umed și rece.

Astfel au mai urmat lucrurile încă trei zile de-a rîndul. În încă trei rînduri a mai făcut împăratul șerpilor încercarea de a o îndupleca pe copilă să-l iubească. Ea însă striga mereu :

— Departe de mine, departe, înșelător viclean și cu limbă dulce. Soțul meu are să fie Costică, și nimeni altul în lumea aceasta !

Cu a cincea zi erau împlinite și încercările la care Ilenuța avea să fie supusă, și întristatul împărat al șerpilor le-a poruncit acum slujitoarelor sale s-o dezbrace de toate podoabele și s-o scoată din iatacul strălucitor de aur, apoi i-a zis :

— Ei bine ! Acum nu mai ești împărăteasă și nu mai poți să fii nici dac-ai voi. Așa e rînduit de soartă. Ai să rămii de aici înainte o slujnică proastă ; du-te deci la celelalte slujnici și așteaptă să-ți vie stăpîna care va veni că să mă scape !

Gîndul lui era adecă dus la aceea căreia i se va face milă de el, ca să-l sărute cu toată inima și să-l iubească pentru ca să fie împărăteasă și stăpîna tuturor acestor slujnici care au refuzat iubirea lui.

Ilenuța era dar îmbrăcată acum și ea în haine albe, purta cunună verde-n cap și trebuia să stea la intrarea palatului și-n sala cea mare și să aștepte dimpreună cu celelalte fete.

Slujnicile și fetele din casă erau tot fete tinere, nici una mai mică de treisprezece ori mai mare de șaptesprezece ani, cu totul vreo sută și cincizeci,

toate gingașe și frumoase. Cu fiecare dintre ele făcuse împăratul șerpilor încercări întocmai ca cu Ilenuța, nici una dintre ele nu a voit să se plece la rugămintele lui și să-l iubească.

Aceste copile drăgălașe erau, ce-i drept, foarte frumos gătite și aveau din belșug mîncări și beuturi, precum și tot ceea ce le mai trebuia pentru traiul lor de toate zilele, nu erau nevoite să ostănească fiind puse la muncă grea, puteau să se plimbe prin grădina cea frumoasă, să-și rupă flori și să asculte cîntecul vesel al păsărilor ce săltau din ramură-n ramură; dar cu toate aceste frumuseți, li se ura, și cele mai multe dintre ele erau triste și chinuite de dor.

Unora dintre ele le era dor de tată și mamă, altele-și doreau frații și surorile, iar altele suspinau aducîndu-și aminte de iubitul lor. Ilenuței nu îi era dor decît de Costică al ei, de care cu atîta ușurință se lăsase să fie despărțită.

Costică se-ntoarse în curînd după ce Ilenuța fusese momită de împăratul șerpilor și a căutat-o pe Ilenuța și prin pădure, și la păstorii ieșiți cu vitele la pășune. El n-a găsit-o nicăieri, dar păstorii dedeau cu socoteală că o va fi răpit împăratul șerpilor. În curînd a mai aflat apoi de la un om ce ara prin preajma iezerului că acesta a auzit din despărțare oarecare gemete și jeluiri, după toate semnele ale Ilenuței duse de răpitorul ei.

Micul Costică era foarte mîhnit, se gîndea în fiecare zi, ba chiar în fiecare ceas la Ilenuța, și se uita mereu spre insulă, la care nici un om nu îndrăznea să se ducă, căci se zicea că moartea nemiloasă-l ajunge fără de-ntîrziere pe orișicine care îndrăznește să calce fără de cheazășie pe pămîntul stăpînit de-mpăratul șerpilor.

Se uita deci Costică trist și cuprins de dor într-acolo și zicea suspinînd : „Ah, Ilenuțo, Ilenuțo, de ce nu ți-ai astupat urechile cînd îți cînta la ureche mincinosul și vicleanul acela ?” Cîteodată mai adăuga-n gîndul lui și vorbele : „Ține-te bine, Ilenuțo ! Nu te face, Ilenuțo, împărăteasă.”

N-avea, nu-i vorba, nevoie de aceasta, căci Ilenuța îi păstra credința. Ceea ce mai cu deosebire îl mîhnea era că nu putea să-i facă nimic șarpe-lui năzdrăvan cînd acesta ieșea pe pajiștea întinsă și se plimba lunecînd în haina lui cea pestriță prin iarba cea verde.

Astfel a petrecut Costică timp de doi ani zbătîndu-se-n tristeță și amărăciune. În cele din urmă, însă, unul dintre ciobănei l-a sfătuit cum anume are să le vie de hac făt-frumosoșilor și zînelor, ba chiar și vrăjitoarelor, precum și șolomonarilor¹ celor mai îndrăciți. Urmîndu-i sfatul, el s-a dus în pădure și și-a tăiat un ciomag noduros dintr-un mărăciniș, căruia îi zic spinele crucii, și mai ciopli pe acesta și o cruce.

Cînd mai veni apoi împăratul șerpilor ca să se plimbe pe pajiște, Costică își luă inima-n dinți și porni spre el atît de îndrăzneț, încît împăratul șerpilor rămase cuprins de mirare, căci el nu era deprins ca oamenii să pornească spre el, ci ca cei mai mulți să-i fugă din cale.

„De ! își zise el, pe flăcăiașul acesta o să mi-l iau la goană, ca să i se facă părul măciucă-n cap.”

El își ridică apoi capul, își scoase sisăind limba, își făcu coroana de pe cap roșie ca para focului, scăpăra scînteii din ochi și se-opinti gata de a se răpezi la Costică.

¹ *Solomonar* — vrăjitor ; persoană care prin noțiuni de astronomie prevestește vremea.

Costică înaintă însă cu hotărîre spre el și strigă :
— Vino numai, vino, împărat păgîn. Nu mi-e
frică de tine ; am, din contra, să te-nvăț minte !

Iară cînd împăratul șerpilor se aieptă¹ spre el,
îl atinse ușurel cu ciomagul de mărăciș și — mi-
nunea minunilor ! — împăratul șerpilor se muie
și se-mpleteci pe ciomag cum curpenul se împle-
tește pe aracul lui.

Costică strigă cuprins de bucurie :

— Ține-te bine, făt-frumosul meu, căci am
să-mi încerc măiestria !

El ridică apoi ciomagul și-l roti de trei ori pe
deasupra capului său încît șuiera prin văzduh,
iar împăratul șerpilor se ținea țeapăn parc-ar fi
crescut din el.

„Ciomagul e bun și ciobănelul nu e prost“, își
zise Costică.

— Ai să mi-o dai iar pe Ilenuța ? îi zise apoi
șarpelui năzdrăvan. Dă-mi-o, că-ți dau și eu dru-
mul să te duci unde vei fi voind !

Împăratul clătină cu îndărătnicie din cap.

— Ei, bine ! urmă Costică. Dacă-i așa, să-ți fie
de astă dată de bine ! Dîrdăie noaptea aceasta de
frig și mai gîndește-te pînă mine.

El înfipse apoi cu toată puterea ciomagul în pă-
mînt, iară împăratul șerpilor rămase ca vai de el
lipit de ciomag.

Dimineața zilei următoare iar îi zise Costică îm-
păratului șerpilor :

— Împărate, vrei ori nu să mi-o dai înapoi
pe Ilenuța ?

Împăratul șerpilor clătină din cap cu mai
multă-ndărătnicie decît ziua trecută.

¹ Aiepta — a se avînta.

Cuprins acum de mînie, Costică se duse și-și tăie un fuștei de alun, apoi grăi :

— Nu-mi rămîne decît să-ți scutur de prav haina cea bălțată, ca să văd ce zice ea ; poate că-mi dă un răspuns mai cuminte.

El începu apoi să tragă-n pielea cea bălțată a șarpelui, încît acesta se zbătea ca un verme și-și scotea șuierînd limba, dar el tot nu dete din cap zicînd : „Costică, am să ți-o dau pe Ilenuța“...

Dînd cu socoteală că i-a tras destule pentru ziua aceea, Costică a plecat zicîndu-i :

— Să-ți fie de-ajuns pentru data aceasta ; mai gîndește-te pînă mîne.

Ziua a treia Costică veni iar și-i zise împăratului șerpilor :

— Împărățele, te-am întrebât ieri și alaltăieri dacă vrei ori nu vrei să mi-o dai înapoi pe Ilenuța. Azi n-o să scapi atît de ușor. Acum te întreb : vrei ori nu vrei să-mi dai pe Ilenuța dimpreună cu toate bietele de fete care sunt închise-n palatul tău și-n grădina lui ?

Împăratul șerpilor clătină de două ori din cap. Costică-și luă fușteiul de alun și-ncepu să deie fără de milă cît îl țineau puterile, încît șarpele se văita ca vai de el, dar tot nu dedea nici acum din cap în semn că „da“.

Costică îi zise :

— Aceasta e cea din urmă dată că mai am răbdare. Are să-ți putrezească trupul aici, pe ciomagul acesta noduros, că în vecii vecilor nu poți scăpa de pe el dacă nu-ți dau eu drumul. Încă o dată, dar, și pentru cea din urmă oară, gîndește-te bine pînă mîne.

Venind apoi ziua a patra, Costică a-ntrebat pe împăratul șerpilor :

— Împărate, vrei ori nu vrei să-mi dai pe Ileanuța dimpreună cu celelalte fete, ca să plece-n draga lor voie de sub stăpînirea ta, avînd voie să ieie fiecare cu dînsa cît e-n stare să ducă ?

Împăratul șerpilor era acum de tot muiat, căci peste noapte geruise și-i mai era pe deasupra foame și sete, ba mai vedea și că Costică venise data aceasta cu un de tot gros fuștei de alun. El nu-și mai lăsă dar pelea-n păruială, ci dete de trei ori din cap în semn că „da“.

— Jură — îi zise Costică — jură pe fericirea ta și pe nădejdea de a scăpa din pielea aceasta urîtă în care ai fost vîrit !

Împăratul șerpilor dete din cap și jură de trei ori.

După aceste Costică-și scoase briceagui și tăie neted crucea de pe ciomagul pe care se împleticise șarpele, și-n clipa aceea șarpele alunecă la pămînt și începu să se-ncolătăcească prin iarba și să-și dezmoștească mădularile înțepenite de frig și stîlcite-n bătai.

După-aceea se tirî la picioarele lui Costică și se-ndreptă ridicîndu-și capul, cum face calul cu-minte și supus, care se pleacă-n fața călărețului parcă poftindu-l să-ncalece.

Costică l-a-nțeles, căci el știa prea bine că pînă la insulă nici pod nu era, nici cu luntrea nu puteai trece. El își făcu dar cruce, se dete-n paza Domnului și grăi :

— Cu voia lui Dumnezeu să fie ! Apoi se aruncă-n spinarea calului său bălțat, care trecu cu el peste pajiște și peste valurile iezerului.

Împăratul șerpilor se izbi apoi în poarta cea de fer a-mprejmuirii, pe care nimeni afară de dînsul nu putea s-o deschidă, și poarta se deschise într-o clipă, ca să între amîndoi pe ea.

Costică o revăzu acum pe Ilenuța : cine oare s-ar încumăta să facă încercarea de a descrie bucuria de care erau cuprinși ! ? Nesfârșită era apoi bucuria în palat și-n grădină, și toate glasurile se ridicau spre cer când Costică le-a dat tuturora de știre, că toate fetele au voie să plece dimpreună cu el și cu Ileana și să iasă din palatul fermecat și din grădina lui.

Alergau unele încoace, altele încolo, neștiind ce să mai facă, iar împăratul șerpilor era foarte trist și se uita la ele cu ochii plini de lacrimi. Costică a fost cuprins de milă când l-a văzut astfel întristat, și i-a plins soarta la care a fost osîndit pe urma păcatelor lui de mai nainte, fiind nevoit să se tîrască-n urîtul chip de șarpe cîtă vreme nu se va fi găsit o copilă nevinovată căreia să i se facă milă de el și care să-l iubească. El îl mîngîia dar și-i zise :

— Să nu fii, împărate, atît de trist pentru că ele pleacă toate de la tine și vor să se-ntoarcă la ai lor, căci tot nu mai poate nici una dintre ele să te scape. N-ai apoi să te plîngi nici pentru că după plecarea lor palatul îți rămîne cam gol : tot mai ai destule comori și minunății. Mi-e milă de tine, și de aceea vreau să-ți dau un sfat bun, de care ai să ții seamă. Leapădă-te de firea ta îndărătnică și asupritoare și nu mai fi atît de cumpenit¹ și de viclean, căci cu viclenia și cu cumpenirea n-o s-o duci departe : despre aceasta încă de mult te-ai putut încredința. Ești, ce-i drept, împărat al șerpilor, dar n-ai fost fără doar și poate prefăcut pentru ca să stăpînești ca domn atotputernic, ci ca să fii slugă, și ai să înveți a sluji cu căință și spre spășire. Acesta e rostul hainei pes-

¹ *Cumpenit* — calculat, prudent.

trițe, pe care ești nevoit a o purta ; ai să fii umilit și supus dacă e vorbă să ai parte de iubire și de scăpare. Inima îndărătnică și vicleană care e lipsită de umilință nu are-n ea loc pentru iubire ; cum crezi tu că o nevinovată inimă tină ar putea să-mbrățișeze pe un împărat al șerpilor dacă nu simte că inima lui e și ea plină de iubire și de duioșie ?

Astfel i-a vorbit Costică viu mișcat împăratului șerpilor, iar după ce Ilenuța și celelalte fete au fost gata de plecare, el a strigat :

— Deschide, împărate !

Împăratul șerpilor s-a izbit cu capul în poarta de fer a grădinii, și aceasta s-a deschis larg, încît toate au ieșit pe ea, și împăratul șerpilor a plecat și el.

Cînd au sosit la apa iezerului, n-au găsit nici pod, nici luntrițe, și Costică a strigat :

— Iute, împărate, fă ce faci ca să ne durezi podul !

Nu putea însă împăratul șerpilor să se lepede de firea lui cea rea, a căzut și data aceasta-n păcatul vicleniei și a-ntins peste apă de la un țărmure la celalalt un păienjenis subțirel și strălucitor, apoi a grăit zîbind :

— Nu pot să vă fiu de ajutor ; aceasta e singura punte pe care de pe insulă se poate trece peste iezer.

Nădejdea lui era că, temîndu-se toți ca nu cumva să se înece, nu va îndrăzni nimeni să pună piciorul pe puntea aceasta, și astfel vor rămînea toate fetele să-i fie și mai departe slujnici, ba pe deasupra îi va fi și Costică slugă.

Costică aflase însă destule despre asemenea apucături viclene ale duhurilor fărmedate, o luă deci pe Ilenuța de mînă și strigă :

— Cu voia lui Dumnezeu, toate după mine !

El puse apoi piciorul pe şubredul pod de păienjeniş, şi Ilenuţa după el, şi-n clipa aceea puntea cea subţire se prefăcu într-o frumoasă şi largă punte de marmură, pe care el trecu dimpreună cu Ilenuţa şi cu celelalte fete peste iezer pe uscat.

După ce trecură cu toţii, puntea se scufundă într-o clipă de nu mai rămase de ea nici o urmă, nici măcar un fir din pînză de păienjeniş. Se bucurau cu toţii, dar cuprinşi de mirare auziră-n dosul lor gemete înfundate : era după toate semnele împăratul şerpilor, care se tînguia că a pierdut fetele cele frumoase.

Costică alergă apoi peste cîmpul verde cu Ilenuţa şi cu celelalte fete îmbrăcate-n alb, pe care le scăpase, şi intrară-n satul lor cîntînd şi chiuint. Oamenii erau cu toţii îngroziţi de cele petrecute şi-au povestit apoi faptele săvîrşite de Costică de i-a mers vestea-n toate ţările despre scăparea din palatul fărmeecat a fetelor frumoase.

Iară fetele au luat „ziua bună“ de la Costică şi de la Ilenuţa şi au plecat fiecare fericită la ai săi. Avînd apoi fiecare aur, argint şi haine scumpe din comoara împăratului şerpilor, ele şi-au găsit în curînd miri după plac.

Costică s-a făcut şi el mire al Ilenuţei, şi după puţin timp au făcut o nuntă veselă. N-au rămas însă-n satul din apropierea iezerului cu insula fărmecată, unde stăpînea împăratul şerpilor, ceea ce li se părea lucru primejdios, ci s-au mutat mai departe, pe uscat, unde cu bănetul adus din palat şi-au cumpărat o moşie frumoasă, pe care au trăit în fericire. Cît pentru împăratul şerpilor, n-au mai aflat dac-a fost ori nu vreodată scăpat.

RODUL TAINIG

A fost odată un împărat, și-n curtea aceluia împărat se afla un pom atît de înalt, încît nimeni nu era în stare să-i vadă vîrful. Pomul acesta înflorește și dădea rod în fiecare an, dar nici împăratul, nici curtenii lui, nici vreun alt om pămîntean n-a apucat să vadă poamă din rodul acela. Era, se vede, pe acolo, prin înălțimile nestrăbătute de ochiul omenesc, cineva care nu lăsa să cadă nici o poamă pe pămînt, ci le culegea toate la timpul potrivit. Împăratul ținea dar să afle cum sunt poamele rodite de pomul acela, și a dat de știre în toată împărăția lui că aceluia care se va fi urcat în pomul acela și va putea spune cum anume îi sunt poamele îi va da în căsătorie pe aceea dintre fetele sale pe care el însuși și-o va alege.

Au venit dar boieri de toate spițele, feciori de împărat, pînă chiar și feți-frumoși, dar nici unul n-a fost în stare să se urce în pom.

Era însă la curtea împărătească un țigan, flăcău țănoș, și acesta s-a lăudat mumei sale că el are să se urce, și-a rugat-o pe aceasta să se ducă la împărat să-i spună că el se urcă.

Împăratul nu credea așa ceva și l-a chemat pe Danciu la sine.

— N-o să fii nici tu în stare să te urci — i-a zis — și să știi că dacă nu te vei putea urca, dau poruncă să-ți taie capul.

Danciul s-a învoit să-i taie capul dacă nu va fi în stare să se urce, și a rugat pe împăratul să-i dea răgaz de trei zile ca să se gândească, iar în timpul acestor trei zile a pus pe un meșter faur să-i facă cățărătoare de fer, apoi s-a pus pe urcate.

S-a urcat omul și iar s-a urcat timp de trei zile și trei nopți, și deodată a dat în scoarța copacului de o gaură prin care a intrat în o colibă în care a găsit o babă bătrână, de tot bătrână. El îi dete binețele cuvenite.

— Bună seara, bunică dragă ! îi zise apoi.

— Bine că mi-ai zis bunică — îi răspunse baba — căci altfel te-aș fi omorât într-o clipă. Dar ce te aduce pe la noi, puișorul mamei ?

— Bunică dragă — răspunse el — n-ai putea să-mi spui ce fel de rod are pomul acesta ?

— Mai așteaptă puținel până ce se va fi întors fiul meu — răspunse ea — el va fi știind-o și aceasta, căci suflă și în cele mai mici găuri.

Iară dinsa era Mama Vînturilor.

Seara, după ce s-a întors, fiul ei a simțit miros de om pămîntean.

— Simt boare de om, îi zise el mumei sale. Cine a venit și în ce treburi umblă ?

Ea îi spuse ce și cum, toate din fir în păr, precum le aflate de la Danciu.

— De — zise fiul ei, Vîntul cel fără de astîmpăr — eu suflu, ce-i drept, în toate găurile, dar pînă-acum tot n-am ajuns să aflu ce fel de rod are pomul acesta.

Țiganul a rămas cu buzele umflate și-a plecat mai departe.

Urcându-se pînă acolo, el a tocit o pereche de cățărătoare. El luă acuma altă pereche.

După ce s-a urcat încă trei zile, a dat de o altă colibă și-a intrat și-n aceasta dînd cuvenitele binețe.

— Bună seara, bunică dragă !

Și baba aceasta îi dete același răspuns ca cea de mai nainte, apoi îl întrebă :

— De unde și pînă unde ?

El îi spuse că umblă să afle care e rodul pomului.

— De ! îi răspunse ea. Îmi pare rău că nu te pot dumiri. Mai așteaptă însă să vie fiul meu ; el o să ți-o poată spune.

Baba i-a dat apoi să mănînce, căci era lihnit de foame, și după aceea i-a făcut culcuș să doarmă.

Viind acasă fiul ei, care e omul din lună, a făcut și el întrebările pe care le făcuse vîntul. Ea îi spuse că e om bun și umblă să afle ce fel e rodul pomului.

— Îmi pare foarte rău, răspunse el. Eu mă uit, ce-i drept, prin toate crăpăturile, dar n-am ajuns să aflu ce fel de rod are pomul acesta.

Dimineața, după ce Danciu se deșteptă din somn, baba i-a spus-o aceasta. Nu-i rămase dar lui Danciu decît să-și ieie a treia pereche de cățărătoare și să arunce jos pe cele tocite.

Găsindu-le pe acestea prin curte, slugile i le duseră împăratului, care prin aceasta se încredință că țiganul a ajuns de tot departe.

„Te pomenești că cioroiul acela găsește în cele din urmă rodul pomului — zise el în gîndul lui — eu însă tot n-am să-i dau fata mea.“

Iară Danciu se urcă mai departe, o zi, două zile și după a treia zi iar dete de o colibă. Găsi și în coliba aceasta o babă încă mai bătrână, Mama Soarelui ; o păți însă și cu aceasta tot ca și cu celelalte două și plecă mai departe.

A urcat acum, a urcat și iar a urcat timp de trei zile — da, încă trei — fără ca să i se fi tocit cățărătoarele, și tocmai în seara zilei a șaptea s-a pomenit la poarta raiului.

Nu mai era acum tot ca mai nainte : la poarta aceea n-a găsit adecă o babă, ci un moșneag bătrîn, de tot bătrîn.

— Ai obosit, nu-i așa ? îl întreabă moșneagul.

— De ! am cam obosit ! îi răspunse țiganul.

— Ei bine ! grăi moșneagul, dacă ești obosit, sări ici în locul meu și mai odihnește pînă ce mă voi fi întors eu.

Danciu se așează și așteaptă un ceas, două ceasuri, mult a așteptat, dar moșneagul nu s-a mai întors. El a încercat să se ridice, dar n-a fost în stare ; îi era parcă-l bătuseră cu cuie în scaun.

Deodată se pomeni față-n față cu o fată de tot frumoasă, care nici una, nici alta, îl întreabă dacă nu vrea să intre vizitiu la Lia, Zîna Zînelor.

— Voi fi vrînd eu — răspunse Danciu — dar nu pot să mă scol de aici.

— Aș ! întîmpină fata cea frumoasă. Am să te scol eu numaidecît. O să-l aduc înapoi pe moșneagul care a fost aici.

Ea s-a dus apoi fuga la Lia și i-a spus că moșneagul nu mai e la slujba lui și a lăsat în locul său pe unul care ar fi gata să intre vizitiu la ea, dar nu poate să se ridice de acolo.

Lia se încruntă și-i porunci olacului său să se ducă iute și să-l aducă pe moșneag la locul lui.

Olacul¹ se puse pe drum și alergă o zi întreagă de dimineață pînă seara, dar nu ajunsese pînă la el. Mai alergă încă o zi, și pe înserate îl ajunsese, puse mîna pe el, îi trase o trînteală bună, apoi îl luă în spinare și-l duse la Danciu, care se și sculă îndată ce ei sosiră acolo.

Olacul îi mai trase moșneagului o trînteală bună, îl așeză la locul lui, iar pe țigan îl duse la zîna Lia, ca să-i fie vizitiu.

Lia avea doi cai de călărie, amîndoi cu părul de aur.

— Dacă vrei să intri în slujba mea — îi zise lui Danciu — scaldă-te în putina aceasta.

Țiganul nu mai stete pe gînduri, ci se dezbracă și sări în putină.

El s-a scaldat timp de jumătate de ceas, apoi Lia i-a poruncit să iasă din putină. După ce a ieșit, ce să-ți vadă ochii ? Să stai și să te miri ! El era frumos de nu-i mai puteai găsi pe fața pămîntului pe-reche.

Să vezi dar rușine ce are să pățească împăratul acela care și-a pus de gînd să nu-și dea țiganului fata !

După ce el s-a îmbrăcat, iar a venit fata cea frumoasă și l-a dus la grajdul celor doi cai cu părul de aur.

— Iată — îi zise ea — aici în cămăruța de alături e ovăz de aur ; dă-le din el cailor în fiecare zi o dată cîte o baniță.

Iar s-a făcut apoi nevăzută, și prin cele cu desăvîrșire minunate abia de aci înainte trece țiganul.

După ce și-a făcut slujba trei zile de-a rîndul, a venit din nou fata cea frumoasă și i-a spus că Lia, Zîna Zinelor din Împărăția Sorilor, are să și-l

¹ Olac — curier special, sol, ștafetă.

aleagă bărbat pe acela care e în stare s-o îngine făcându-le toate întocmai ca dînsa.

— Du-mă la ea ! strigă Danciu săltînd de bucurie. Am s-o îngin ca și cînd aș fi întru toate ea însăși.

El a fost dus la stăpîna lui.

Pe-nserate, Lia a poruncit să fie pus în iatacul ei un al doilea pat la o potrivită depărtare de al ei. Ea a început apoi să se dezbrace și, dezbrăcîndu-se, ea avea șasesprezece rochii, pe cînd țiganul n-avea decît o pereche de ȋtari. El și-a sfișiat însă ȋtarii în șasesprezece fișii și, cînd Lia punea pe scaunul ei o rochie, punea și el pe al său o fișie. După aceea a pus fișie lîngă fișie, ca să le coase la loc, dar să vedeți minune ! fișiile se țineau una de alta, încît Lia, Zîna Zinelor, stătea cuprinsă de uimire cînd l-a văzut dimineața îmbrăcîndu-se tot ca ea.

Lia s-a dus apoi să se pieptene. Țiganul, de asemenea. Lî se puseră două oglinzi, fiecare cu toate cele de nevoie pentru pieptănat, și au început amîndoi să se pieptene. Cînd Lia își trăgea o dată cu pieptănul prin păr, țiganul trăgea și el prin al său. Ea a tras de șasesprezece ori, el de asemenea. Țiganul avea și el păr lung, și după ce s-au peptănat, altă minune : fața lui era tot atît de frumoasă ca a Liei.

Cînd se uită deci la el, Lia nu mai știa ce să facă de bucurie, l-a chemat la ea și l-a sărutat — cum mireasa își sărută mirele.

S-a făcut apoi o nuntă mare, și după nuntă Lia l-a trimis la vînătoare pe Danciu, care nu mai era acum ca toți țiganii, ci făt-frumos deopotrivă cu orișicare fecior de împărat.

Mai nainte de plecare ea îi dete o oglindă și-i zise :

— Cînd vrei să știi ce fac, uită-te în oglinda aceasta, că mă vezi în ea.

Luîndu-și apoi ziua bună unul de la altul, el plecă la vînătoare.

N-a făcut însă decît vreo cîteva sute de pași, și s-a pomenit cu olacul care alerga spre el ca să-i spună că Lia îi trimite vorbă să cruțe vînatul și să nu împuște decît doi iepuri.

Mergînd mai departe, și tot mai departe, a zărit o pădure cu copaci de aur, iar în pădure alergau o turmă de animale cu păr de aur, în care nu era însă nici un iepure. După ce a mai trecut prin pădurea aceea, i-a trecut prin față altă turmă, dar nici în aceasta nu era nici un iepure. Iar a mers apoi, pînă ce a dat de a treia turmă; în aceasta era însă un singur iepure. Și-a încordat întîi arcul și una, două, trei! l-a și culcat la pămînt.

El însă doi iepuri avea să-i ducă Liei. A mers dar înainte, ca să mai culce la pămînt încă unul.

Mergînd așa, la început pe drum, apoi pe potecă și în cele din urmă pe potecuțe, el s-a rătăcit de nu mai știa încotro s-o apuce.

El scoase deci oglinda și se uită în ea. A și văzut pe Lia, care îi făcu semn să apuce la dreapta.

S-a dus dar, și mereu s-a dus — un ceas, două, trei ceasuri, timp de patru ceasuri s-a tot dus fără ca să poposească, și iată că a zărit o întregă turmă de iepuri.

El rămase nedumerit.

Un iepure mai avea să culce la pămînt, unul singur. Iepurii erau însă grămadă, tot unul lingă altul, și el, nefiind vînător bun, se temea că, trăgînd în ei, va omorî deodată mai mulți.

A așteptat dar și iar a așteptat, pînă ce și-a pierdut răbdarea, și a tras, încît a culcat la pămînt trei iepuri.

Îi părea rău că n-a putut să se ție de vorba scumpei sale soții, dar nu i-a rămas decît să se întoarcă acasă. Peste puțin i se ivi în cale o matahală de om, un adevărat uriaș.

— Nu ți-e rușine obrazului că ai împușcat doi dintre iepurii mei ! ? îi zise omul acela, care era stăpînul moșiei pe care rătăcise Danciu.

Nu era adecă al Liei decît unul dintre cei trei iepuri.

— Haid' să ne măsurăm puterile ! urmă dar stăpînul celorlalți doi, care mai era năcăjit și pentru că ar fi voit ca Lia pe el să și-l aleagă soț.

Danciu începu să tremure de frică. De ! nu se simțea el destul om pentru ca să se-ncumete a-și măsura puterile cu asemenea matahală. El puse deci mîna pe arc și-l încordă. Cellalt fu și el gata să tragă, dar era prea tîrziu, căci Danciu îl și culcă la pămînt.

El se întoarce apoi acasă.

Lia rămase cuprinsă de spaimă cînd îl văzu aducînd patru iepuri.

— Vai de mine ! strigă dînsa. De ce ai omorît și pe ceilalți doi iepuri ? ! Dacă află stăpînul lor, te omoară-ntr-o clipă.

— Grija aceasta să n-o mai ai ! răspunse țiganul, treaba aceasta am regulat-o eu cu dînsul. Aș avea însă să te-ntreb ceva, dacă vrei să-mi dai răspuns.

— S-ar putea oare să nu-ți dau ? grăi dînsa. Nu avem, așa cred, noi doi nici o taină unul pentru altul.

— Spune-mi te rog, ce fel de rod are pomul acesta, îi zise dar Danciu.

— Atîta e tot ceea ce vrei să mă-ntrebi ? răspunse Lia. De ce oare n-aș fi avînd să ți-o spun

aceasta ! ? Am să-ți dau, dacă e vorba, chiar să mă-ninci din poamele acelea cîte poțtești.

Ea chemă apoi degrabă pe una din slugile ei și-i porunci să aducă zece poame de ale acelui pom.

Sluga s-a urcat în pom. Pomul avea însă trei feluri de poame : mere de aur, pere de aur și prune de aur. Servitorul nu știa din care să ieie patru, căci luînd din fiecare cîte trei, erau numai nouă. El chibzui în cele din urmă să ieie patru prune, căci prunele erau mai mici decît merele. Așa a și făcut, și le-a adus Liei, care i le-a dat soțului său.

— Am o mică daraveră pe pămînt, grăi acesta.

— Dacă e așa — răspunse Lia — poți să te cobori numaidecît.

Ea porunci apoi să i se facă iute un leagăn, care se lasă pînă la pămînt, și-l așeză pe soțul său în leagănul acela. Cît gîndești cu gîndul, Danciu și ajunse apoi la pămînt cu poamele pe care le avea în buzunar și i le duse împăratului.

Nu voise împăratul să-i deie fata sa, dar i-o dete acum, cînd îl văzu atît de frumos. Nu voia însă fata de împărat să și-l ieie de bărbat, căci se temea ca nu cumva el iar să se facă cum fusese mai nainte.

Danciu o-nșfăcă însă, o luă pe sus și-o duse la muma sa, țiganca, pe care o pofti apoi să vie cu el și-o duse la pomul cel înalt.

Sosit aici, el strigă „una“, și fu jos leagănul în care se așezară toți trei, el, mama sa și fata de împărat. Iar numără apoi „una“, și ei fură sus.

— N-ai vrut să mă iubești, nu te iubesc dar nici eu ! îi zise acum fetei de împărat, și-i dete brînci ca să cadă pe pămînt.

Ea a tot căzut trei zile și trei nopți de-a rîndul, iar după ce a ajuns la pămînt, s-a făcut miș-fără-miș, de n-a mai rămas de ea întreg decît capul, pe care una dintre slugi l-a dus la împăratul.

— Doamne sfinte ! se tîngui împăratul, cine m-a pus să nu i-o dau de bunăvoie pe fata mea ?

Cînd împăratul se tînguia în felul acesta, se ivi deodată-n fața lui țiganul, care se căia și el de fapta ce săvîrșise într-o clipă de supărare.

— Ai fi acum gata să mi-o dai de bunăvoie pe fiică-ta ? întrebă dînsul.

— Nu numai că ți-aș da-o de bunăvoie, răspunse împăratul, dar ți-aș mai da pe deasupra și jumătate din împărăția mea dacă ar fi în viață fiică-mea.

Țiganul se duse la mumă-sa și-i spuse ce-a zis împăratul :

— Să vezi un lucru — grăi țiganca — eu am să-ți dau o cutioară în care e un praf fărmeecat. Dacă vei presăra praful acela pe fața moartei, aceasta va învia și trupul se va întrăma chiar mai și mai de cum a fost.

Danciu a alergat fuga la împăratul, a cerut capul moartei și a presărat pe el praful, cum zisese mumă-sa. Cît dai în palme, trupul fetei s-a întrămat, crescînd bucată lîngă bucată, și ea începu să vorbească. Împăratul i-ar fi dat-o acum bucuros țiganului, dar acesta nu voia s-o primească.

— Să trăiești în bună fericire cu fiică-ta — îi zise el împăratului — căci eu am și găsit altă soție.

El chemă apoi pe mumă-sa, cu care se duseră la pom, se urcară-n leagăn și se-nălțară într-o clipă la Lia, Zîna Zinelor din Țara Sorilor, care i-a primit cu multă bucurie. El a zidit apoi pentru mumă-sa un palat frumos și i-a zis :

— Dacă ți se va fi făcut dor de mine, trimite-mi vorbă prin o slugă, și-ntr-o clipă vom fi eu și soția mea la tine.

El s-a dus apoi acasă, unde s-a făcut nuntă mare. Lia voia să-l poftască și pe împăratul, dar țiganul

nu s-a învoit să stea la masă cu cel ce umblase cu
gîndul de a-l înșela. Au poftit deci la nuntă soa-
rele, care s-a-ndopat.

Am fost și eu la ospăț și-am pus mîna pe un cio-
lan, apoi am plecat lăsîndu-i în fericire, care n-a
mai încetat nici pînă astăzi, dacă nu vor fi murit
cumva.

Revista copiilor și a tinerimii, 26 mai 1921

BĂIAT SĂRAC ȘI HOROPSIT
Poveste de ale românilor din Moravia

Au fost odată doi frați. Cel mai mare dintre dînșii, Barbu, era văduv și avea doi copii, iar cel mai mic, Pascu, trăia-n fericire cu nevastă-sa și cu cei patru copii ai lor.

Simțindu-se-n doaga morții, Barbu l-a chemat la sine pe Pascu și l-a rugat cu limbă de moarte să aibă purtare de grijă pentru cei doi copii ai săi după ce se va fi-ntîmplat ca el să moară.

El a și murit, și Pascu s-a-ntors la casa lui după ce i-a făcut ca frate bun înmormîntarea.

— Pascule dragă — îi zise nevasta lui — e adevărat că ai primit să le fii tutor celor doi copii rămași de la frate-tău ? Nădăjduiesc că nu vei fi făcut una ca aceasta ?

— Adeacă de ce nu ? răspunse el. Cine altul ar mai putea să le fie ocrotitor ? Ar fi oare cu putință să mă lepăd de sîngele fratelui meu, care e sînge din sîngele meu ? Vorba e numai să luăm înțelegere dacă e să-i luăm pe băieți la casa noastră ori să le căutăm adăpost la vreun om străin.

— Da, răspunse nevasta, dacă e vorba, eu sunt de părere să-l luăm pe cel mai măricel la noi, dar pe cel mai mic nu-l prea pot suferi.

— Ei, grăi Pascu, nu-ți mai bate capul ! Gîndul meu e să luăm atît pe cel mai mare, cît și pe cel mai mic !

Nu-i venea femeii le socoteală lucrul acesta.

— Eu cred — zise dar — că de folos n-ar putea să ne fie decît cel mare, care e de patrușprezece ani și poate să muncească, iar nu și cel mai mic, care e abia de doi ani.

Dumnezeu îi are însă tocmai pe cei mai slabi în paza lui, și de aceea Pascu rămase neclintit în hotărîrea sa.

— Nevastă, dragă mea — grăi dar — tu știi că unchi le sunt amîndurora și de amîndoi am să port grijă. O să luăm deci atît pe cel mare, cît și pe cel mic.

Au luat apoi pe amîndoi orfanii la casa lor. Cel mai mare, Vasile, își cîștiga pînea din vrednicia lui, iară cel mai mic după cîțiva ani lua și el parte la munca zilelor. După noauă ani au urmat însă vremuri grele, încît le mergea rău de tot celor săraci. Pascu a fost nevoit să-și vîndă chiar și vaca.

Îi ieșea acum femeii dreptatea.

— Vezi acum halul în care am ajuns ! ? grăi dînsa. Era oare lucru cuminte să mai luăm doi copii pe lîngă cei patru ai noștri ? Nu mai suntem acum în stare nici pe ai noștri să-i hrănim...

— Nu-ți mai face, femeie, inimă rea ! răspunse bărbatul. Te știi prea bine că ne rămîne casa copiilor dacă o cumpărăm de la ei.

— N-ar fi oare mai cuminte dac-am căuta să ne cotorosim într-un fel oarecare de copilul cel mic ? întîmpină dînsa. Am ieși mai ușor din strîmtoare...

— Adu-ți aminte, femeie, că-n timpuri bune i-am luat, răspunse el. Ar fi și în fața lui Dumnezeu, și-n fața lumii greu păcat de a-i fi alungat în vremuri grele.

Femeia stăruia, cu toate acestea, ca copiii să fie alungați.

Se zice că pe oamenii cu noroc Ioan îi cheamă, iar băiatului mai mic Oanea îi ziceau. Cu toate acestea el fu horopsit nu numai de mătușa, ci și de unchiul lui.

Ca să scape adecă de gura nevestei și să-i rămie casa-n bună pace, Pascu și-a călcat pe inimă.

— Știi ce ! ? îi zise dar soției sale, pentru ca să nu mai fie gîlceavă între noi, am să-l duc pe cel mai mic undeva în fundăturile munților.

— Unde ai de gînd să-l duci ? răspunse ea. O să-l duci la depărtare de cîteva ceasuri, ca iar să ne pomenim cu el.

— Ba o să-l duc de unde-n vecii vecilor n-o să se mai întoarcă, o-ncredință el.

Așa s-a și-ntîmplat.

Ziua următoare în revărsatul zorilor el i-a zis lui Oanea, care acum era băiat de unsprezece ani :

— Mi-a trecut pe la ureche vorba că undeva prin munți e o comoară ; hai să ne ducem s-o ridicăm.

Oanea, care nimic nu bănuia, a plecat voios cu unchiul său.

S-au dus apoi și-au urcat mereu dealuri, au coborît în văi și iar au urcat, pînă ce au dat de o peșteră mare și adîncă. Unchiul a aprins o luminare și-a intrat cu nepotul său în peștera cea întunecată. După ce au mers o bucată, au dat de o scară, pe care s-au coborît în adîncime, unde iar au mers pe ici, pe colo, tîrîndu-se pe brînci, pînă ce au ajuns la o apă curgătoare, peste care trecea o punte îngustă.

— Șezi acum aici ! zise unchiul după ce trecură puntea. Iată traista cu pîne și-ți dau și briceag : po-

tolește-ți foamea în vreme ce eu mă duc să mai caut comoara.

Rămânînd acum singur, își tăie așa pe întunerec o felie de pîne și începu să mănînce.

Era o-ntunecime s-o tai cu toporul, și lui Oanea i se făcu urît. El nădăjduia, însă, că mai curînd ori mai tîrziu unchiul său se va întoarce cu lumînarea, aștepta deci fără ca să îndrăznească a se mișca din loc. Zădarnică i-a rămas însă așteptarea, căci unchiul său nu s-a mai întors.

„Te pomenești— își zise el în cel din urmă — că unchiul m-a adus dinadins ca să mă lase aici și s-a întors acasă.“

Gîndindu-se la una ca aceasta, i s-a făcut părul măciucă-n cap, nu i-a rămas însă decît să se îm-bărbăteze și să-și caute o ieșire din peșterea cea fioroasă.

Cum putea însă așa, fără de lumînare, să găsească drumul prin peșterile întunecate, puntea ce trecea peste apa curgătoare și scara pe care avea să urce spre a ieși la lumina soarelui ! ?...

Vai de sufletul lui ! În loc de a se apropia de apa curgătoare, el se depărta din ce în ce mai mult de ea. Nici despre aceasta nu și-a dat însă seama decît după ce nu mai auzea vîjiitul apei.

Frînt de oboseală și istovit de foame și de frămîntările sufletești, el căzu în cele din urmă întins pe pămînt, își puse capul pe piatra rece și începu să plîngă și să se tînguiască. Mai rămăsese, ce-i drept, o bucată din pîne-n traista lui, dar el nu îndrăznea s-o mănînce ca să se sature, căci ar fi murit apoi de foame. El a gustat dar din ea, ca să-și potolească foamea și să-i și rămîie, apoi iar și-a adunat puterile și a plecat pe dibuite.

Deodată, piciorul îi lunecă și el se prăvăli în adîncime. Țiindu-se în căderea lui de niște colți de

stîncă, aceștia se desprinseseră și doauă bucăți de bolovani de tot grei îi căzură în cap. Erau de tot grele bucățile acele, mai grele decît orișice piatră, chiar decît fierul mai grele.

„Ce-o fi asta ! ?“ își zise băiatul cel horopsit, și băgă bucățile-n traistă, ca să le vadă după ce va fi ieșit la lumină, dacă îi era dat să iasă vreodată.

Mergînd apoi mai departe, el iar a-nceput să audă vîjiitul apei curgătoare. A și sosit peste cîtva timp la ea, dar puntea n-a găsit-o. El și-a luat deci inima în dinți, s-a aruncat în valuri și a trecut înot. Peste puțin a dat apoi și de scara cea primejdioasă, pe care a urcat-o pe cățărare, a mai mers o bucată și a ieșit, în sfîrșit, din întunecimea cea urîtă la lumina cea veselă ce bunul Dumnezeu a rînduit să se reverse din soare.

Degeaba ! Tot băiat cu noroc era Oanea !

Nu-i vorba, picioarele și minile îi erau zdrelite și spinarea i se umpluse de vînătăi, tremura de oboseală, de frig și de frică, dar răsuflea ușor, și de aceea a căzut în genunchi ca să-i mulțumească lui Dumnezeu, căci numai din mila Domnului a fost că n-a perit în peștera cea înfiorătoare.

Tot îi mai rămăsese o bucățică din pînea ce păstrase cu atîta grijă. După ce a mîncat-o și pe aceasta, s-a hotărît să-și ieie lumea în cap, căci nu mai putea să se întoarcă la casa unchiului și a mătușei care-l horopsiseră.

A mers, a mers și iar a mers, zi de vară pînă-n seară, și după drum de cîteva zile a sosit la niște curți boierești, unde a cerșit de la slugile din poartă o bucată de pîne pe care a mîncat-o cu poftă, șezînd pe un bolovan de la marginea drumului.

Scoțîndu-și el briceagul din traistă, una dintre slugi a băgat de seamă că e și ceva greu în traistă.

— Dar în traistă ce ai ? l-a întrebat.

Oanea a scos cele două bucăți de bolovan ca să i le arate.

Sluga se uită cu multă băgare de seamă la ele, le mai arată și altora, ba le duse în cele din urmă și la stăpînul său, care se încredință că amîndouă sunt cel mai curat aur.

El porunci deci să i-l aducă pe Oanea pentru ca să-l întrebe de unde are cele două bucăți de aur.

Oanea îi povesti fără de-ncungiur ce a pățit și prin cîte a trecut.

Boierul, care n-avea copii, era atît de viu atins de cele povestite de Oanea și de întregul fel de a fi al acestuia, încît l-a oprit pe dînsul la casa lui, ba în urmă chiar l-a luat copil de suflet. Iar cele două bucăți de aur le-a vîndut cu bani frumoși, pe care i-a pus cu camătă în folosul celui horopsit de ai săi, pe care l-a mai dat și la-nvățătură.

Așa s-a adevărit că Oanea a fost dus de unchiul său în peșteră în adevăr pentru ca să găsească o comoară. Vorba era numai că nu al unchiului, ci al nepotului horopsit era norocul.

După ce Oanea a stat timp de șaptesprezece ani la curte, boierul a căzut greu bolnav și l-a făcut pe Oanea moștenitor al său, dîndu-i sfatul să trăiască cumpătat și să aibă totdeauna milă de săraci.

„Cum să nu am milă de săraci după ce sărac am fost și eu !?” își zicea Oanea.

Au trecut doi ani de la moartea boierului, cînd Oanea, acum stăpîn al curții boierești, sta la fe-reastră și se uita în curte, unde se afla un bătrîn cerșitor îmbrăcat în haine zdrăntuite. Lui Oanea i se făcu milă de el : porunci dar portarului să î-l aducă pe bătrînul acela.

Cînd acesta intră în sală, Oanea îl recunoscă :
era unchiul lui, căruia nici prin gînd nu-i trecea că
se află-n fața nepotului său horopsit.

— Fie-ți, boierule, milă de mine ! se rugă bătrînul, miluiește pe un moșneag flămînd, căci Dumnezeu te va răsplăti.

— Șezi ! îi zise Oanea. Bucuros îți dau să mîncînci și să bei.

El chemă apoi sluga și-i porunci mai pe șoptite să aducă traista în care-și păstra, drept amintire de vremuri grele, straietele românești în care se afla și cuțitul său. După aceea bătrînul îi povesti cum a fost odată gospodar înstărit, dar în vremuri grele a sărăcit, și de curînd a pierdut într-o judecată tot ceea ce-i mai rămăsese, încît a fost nevoit să-și vîndă și casa și a ajuns să trăiască cerșind.

— N-ai copii ? întrebă Oanea.

— O, Doamne ! răspunse bătrînul. Am avut patru copii. Trei dintre dînșii au murit de vîrsat, iar al patrulea e un pierde-vară, căruia nu-i pasă nici de tatăl său, nici de Dumnezeu.

Acum sluga aduse mîncare și băutură, iară Oanea îi dete bătrînului cu mîna sa pînea și briceagul său de odinioară, ca să taie din ea.

Bătrînul luă cuțitul în mînă și se uită la el, apoi se făcu alb ca varul, căci recunoscă semnul pe care-l făcuse el însuși pe prăselele lui.

El rămase cuprins de un fel de amețeală.

— Bine, boierule — zise — cum a ajuns briceagul ăsta aici ?

— Ce are a face !? răspunse Oanea. Briceag ca toate bricegele !

— Nu-i așa ! stăruie bătrînul cuprins de deznădăjduire. Te rog în numele lui Dumnezeu să-mi spui de unde ai briceagul acesta. Spune-mi, te rog, și nu mă chinui !

Oanea nu se mai putu stăpîni.

— Nene Pascule — strigă dînsul — nu-l mai cunoști pe Oanea, băiatul orfan ?

Unchiul se sperie : își recunosc nepotul și căzu în genunchi la picioarele lui, cuprins de rușine și de frică. Oanea îl ridică însă și-l îmbrățișă.

— N-ai nici o teamă, unchiule, îi zise. Eu de mult te-am iertat.

Bătrînul a rămas toată viața lui la casa lui Oanea, care a luat la sine și pe fratele său.

N-a mai trăit Pascu, ce-i drept, decît puțin, dar a murit mîngîiat de gîndul că Oanea nu s-a prăpădit în peșteră și l-a iertat.

Revista copiilor și a tinerimei, 10 martie 1921

DOI FRAȚI BUNI
Poveste bulgărească.

Au fost odată doi frați care trăiau sub stăpînirea tatălui lor în bună înțelegere. Cel mai mare plugărea, iar cel mai mic păstorea.

După ce tatăl lor a murit, cel mai mare a rămas stăpînul casei, iar cel mai mic muncea la cele din-afară, sub ascultarea fratelui său, și numai din Paști în Crăciun dedea pe acasă. Cel mai mare nu muncea, ci-și petrecea timpul ospătîndu-și prietenii și ținînd cai frumoși, precum și cîni și șoimi de vînătoare ca boierii.

Cu toate astea, ei s-au îmbogățit din ce în ce mai mult, și cel mai mare s-a însurat, în vreme ce fratele său mai mic a rămas flăcău, și numai la sărbătorile mari venea și acum acasă.

Viind odată de sărbători în sat, i-au ieșit în cale cîțiva săteni pizmătareți, care vroiră să-i învrăjbească.

— Ești ori nu și tu fecior al tatălui tău ? îl întrebară.

— S-ar putea oare să nu fiu ? răspunse el.

— Bine — îi ziseră — dacă așa e, cum se face că tu ostenești toată ziua la oi și în țarină — fie

ploințe¹, fie viscol, fie arșiță și zăduf ? Muncești ca nimeni altul, în vreme ce fratele tău mai mare se răsfață ca un boier. El are de toate, haine, mîncare și băutură din belșug, și se bucură de cînte și de vază ; nu ești parcă decît sluga lui. Ia spune-i, te rog, să facă el ceea ce faci tu, ca să rămîi tu acasă, și o să vezi dacă-ți este ori nu în adevăr frate.

Fratele mai mic nu le-a dat nici un răspuns, dar vorbele lor îi sfredeleau inima.

S-a dus acasă și-a petrecut noaptea sub același acoperiș cu fratele său.

— Cum ai dormit, frățioare, astă-noapte ? îl întrebă acesta dimineața zilei următoare.

— N-am putut, frate dragă, să-nchid ochii, îi răspunse.

— De ce ?

— Să vezi un lucru, îi răspunse iar. Sunt alți ani de cînd a murit tata, și eu trăiesc zi și noapte departe de casă sub cerul lui Dumnezeu. Acasă viu o dată pe an ; n-am legătură cu nici un om ; nici prieten, nici dușman nu-mi este nimeni. O să vie timpul să mă-nșor și eu ca tine și să-mi întemeiez casă și masă ; cum să port grijă de ale mele dacă pe nimeni nu cunosc și la cele casnice nu mă pricep ! Iacă la ce m-am gîndit de n-am putut toată noaptea să dorm, și am luat în cele din urmă hotărîrea de a te ruga să mai schimbăm rînduiala gospodăriei, încît timp de cîțiva ani să rămîn eu acasă și să muncești tu unde am muncit eu pînă acum.

Fratele mai mare fierbea-n el, dar nu-și dete cătratul pe față.

¹ *Ploințe* — ploaie mărunță ; timp ploios.

— Prea bine, frăţioare ! grăi dînsul. Rămii acum tu acasă, căci eu am să muncesc în locul tău. Te rog numai să mă laşi să mă duc azi la vînătoare, apoi să luăm masa împreună ; de mîine înainte vom face apoi schimbul.

El se duse apoi la grajd, îşi puse şeaua pe cal şi chemă pe soţia sa.

— Ascultă, femeie, îi zise stăpînindu-şi mînia. Eu mă duc acum la vînătoare şi l-am poftit pe fratele meu să luăm masa împreună după ce mă voi fi întors acasă. Să ştii că n-am să viu. Tu să tai un miel şi să-l frigi, să pui otravă în friptură, apoi să pui masa şi să-l pofteşti pe fratele meu să mănînce. Bagă de seamă ! Dacă vin la cină acasă şi nu te aud bocindu-l pe mort, nu mai scapi vie din mîinile mele.

După ce le grăi acestea, el încălecă, dete pîteni calului şi plecă cu cîinii şi cu şoimii lui de vînătoare. Soţia lui rămase ca trăsniţă din senin. Ea îşi iubea bărbatul şi ţinea să intre în voile lui, era însă suflet de femeie şi n-o ierta firea să-şi otrăvească cumnatul. Vorba era, însă, că ori îl otrăveşte, ori nu scapă ea însăşi de moarte. Mult s-a zbătut, gîndit şi chibzuit, pînă ce s-a lăsat în voia lui Dumnezeu : dacă poate scăpa, bine, iar dacă nu, moare mai bucuros decît să otrăvească pe cumnatul ei.

A tăiat deci mielul şi l-a fript, a gătit prînzul şi a aşternut masa, apoi l-a poftit pe cumnatul ei să mănînce.

— Se poate una ca aceasta ? răspunse el. El mi-a făgăduit c-o să mîncăm împreună.

Ea fu cuprinsă de adîncă mîhnire, căci vedea cît de mult îşi iubea cumnatul ei fratele, care pe el îl ura. Începu deci să plîngă cu hohote şi-l cuprinse pe cumnatul ei cu braţele.

Acesta, mirat, o ținu să nu cadă și-o întrebă de ce plînge.

— Vai mie ! răspunse ea, azi era să sune cel din urmă ceas al vieții mele.

— Cum ? de ce ? ce fel ! ? întrebă dînsul.

— Tu ești dus cu gîndul la soțul meu — grăi dînsa — și nu vrei să mănînci fără de el. Iar dînsul ? El mi-a poruncit să te otrăvesc și a jurat că are să mă omoare dacă, întors de la vînătoare, nu va auzi în casă jeluiri și bocete.

Cumnatul ei rămase cuprins de uimire.

— Să n-ai nici o grijă — îi zise apoi — că n-o să mor, cumnată dragă. Să vedem însă ce va face fratele meu cînd mă va vedea mort. Vom trimite azi pe cineva la cotitură, ca să stea la pîndă și să ne spuie cînd se-ntoarce. Iar acum să mîncăm în toată liniștea, și cînd vom afla că el se-ntoarce, am să mă culc întins pe masă, iar tu mă acoperi cu un giulgiu ca pe morți, îmi aprinzi o luminare la căpătii și-ncepi a mă boci.

Așa au și făcut apoi.

Iar fratele mai mare se dusesse, după ce a plecat de acasă, pe unde umbla de obicei la vînătoare. A umblat însă ziua în zadar, căci spre marea lui mirare n-a răușit să vîneze nimic.

Abia pe-nserate, cînd se-ntorcea acasă, a zărit la mare înălțime un vultur și a dat drumul celor doi șoimi pe care-i avea. Aceștia s-au înălțat și l-au luat pe vultur la goană și-n cele din urmă l-au coborît, încît vînătorul l-a putut prinde.

— Ei, vezi, îi zise acesta vulturului, orișicît de sus, pe deasupra norilor, vei fi zburînd tu, din mînele mele nu poți să scapi.

— O, vai ! răspunse vulturul plîngînd cu lacrimi fierbinți, dac-ar mai fi fratele meu în viață,

șoimii tăi, fie ei nu numai doi, ci chiar și douăzeci, n-ar fi putut să-mi facă nimic. Secare-ar brațul aceluia care l-a nimerit și răpus !

— Cine l-a răpus ? întrebă vînătorul.

— Ah ! răspunse vulturul, geruia, ningeă și viscoalea cînd am fost și eu, și el duși pe deasupra Mării Negre și am căutat adăpost pe o corabie. Fratele meu se așezase pe un pālmar¹ și un corăbier — seca-i-ar mîna ! — l-a lovit de a căzut în mare. Iară eu, sărmanul de mine, nemaivîndu-l pe el, am rămas la vreme grea fără de ajutor, cum mă vezi acum, cînd n-am putut să scap de cei doi șoimi ai tăi.

Auzindu-le acestea, vînătorul s-a muiat, s-a gîndit la fratele său, i-a dat vulturului drumul și a început să-și gonească din toate puterile calul.

Alergînd peste puterile lui, calul a căzut în cele din urmă și și-a dat răsufierea, iar vînătorul a alergat mai departe pe jos.

Cînd el s-a apropiat de casă, fratele lui mai mic s-a întins ca mortul pe masă, iar cumnată-sa l-a acoperit cu giulgiu, i-a aprins lumînare la căpătîi și a început să-l bocească.

Auzind bocetele, vînătorul grăbi și mai tare, iar după ce intră în casă, își scoase sabia din teacă și se repezi cu ea asupra soției sale, ca s-o taie în bucăți.

— Femeie nemernică ! strigă dînsul, mi-ai otrăvit fratele !

Văzînd aceasta, cellalt sări în picioare.

— Să nu te pună păcatele s-o atingi pe cumnata mea ! strigă el. Nu ea m-a otrăvit, ci tu voiai să mă otrăvești !...

¹ *Pālmar* — pālămar, parimă, odgon, funie de legat pluta.

Fratele mai mare rămase pe o clipă mut și încremenit, apoi îl îmbrățișă pe cellalt.

— Ah ! zise, iubitul meu frate, mai trăiești, în adevăr mai trăiești !?

El îl sărută, apoi își mărturisi păcatul și povestirile petrecute când cu prinderea vulturului.

De aici înainte cei doi frați au trăit în pace și în dragoste și nu s-au mai gîlcevit niciodată.

Revista copiilor și a tinerimei. 14 aprilie 1921

NEGRU-ÎMPĂRAT

A fost odată ce-a fost ; dacă n-ar fi fost, nu s-ar povesti.

A fost un împărat puternic, atât de puternic, încît hotarele împărăției lui nu puteai să le vezi orișicît te-ai fi dus și ai fi mers cutrierînd în dreapta și-n stînga, înainte și înapoi. Fiind atât de puternic, el nu se temea de nimeni și nici nu avea dușmani care s-ar fi ncumătat să-l supere într-un fel oarecare. Trăia deci în pace și-n liniște și n-avea nevoie să-și adune oaste ca să-i apere hotarele cele afară din cale depărtate.

Supușii lui ar fi trăit și ei tot în pace, în liniște și-n belșug dacă nu s-ar fi întîmplat că pădurile cele mari să fie pline de lupi, de urși, de mistreți, de fel de fel de șerpi, de vulturi mari și de tot felul de alte jivine primejdioase, care făceau o mulțime de stricăciuni, ba mînceau pe ici, colo și copii, precum și oameni în toată firea.

Ca să-și apere deci supușii, împăratul ieșea la vînătoare dintru început mai rar și-n urmă mai des.

Ca orișice vînător cu rost, lua cu dînsul două-trei dintre slugile lui, precum și cîțiva zăvozi colțoși, care-l ajutau să răpuie vînatul.

Așa azi, așa mine și tot așa și poimîne.

E o plăcere să umbli după vînat și încă mai mare plăcere e să te poți lăuda c-ai răpus azi un lup, mine un urs și poimîne cel puțin o vulpe. Împăratul lua deci cu dînsul din ce în ce mai mulți zăvozi, mai multe slugi, ba-n cele din urmă și pe unii dintre boierii care îi erau sfetnici.

Deoarece vînatul luat la goană aleargă iute, împăratul a-nceput să ieie cu dînsul și cîțiva ogari cu picioare lungi.

N-a mai trecut mult timp, și vînatul s-a rărit și s-a ascuns prin hîrtoapele-nfundate, încît împăratul era nevoit să ieie cu dînsul copoi și prepeli-cari, care-i caută urma uimînd¹, precum și mari haite de șoricari, care răzbesc prin toate desișurile, ba scurmă chiar și prin pămînt.

Sporitu-s-au deci la curtea împăratului cîinii de tot felul, sute, ba chiar și mii, încît slugi multe n-aveau altă treabă decît să-i hrănească și să poarte-n tot felul grijă de ei.

E apoi lucru știut că cei de jos se uită-n gura celor de sus, și dacă împăratul își sporea de a pe mine cîinii, boierii cei mari și-n urmă și cei mici țineau și ei să-și aibă fiecare cînăria bine-grijită, ca să se poată lăuda cu ea.

Cît era de mare împărăția aceea, de la un cap pînă la celalalt, era plină de tot felul de cîini frumoși și bine hrăniți, încît era o adevărată plăcere să-i vezi.

Împărăteasa era cu toate aceste din ce în ce mîngîndurată, și din rumenă ce fusese, încetul cîncetului s-a făcut albă ca ghiocelul și ca mîrgăritărelele, încît lumea-ncepuse a-i zice Albă-împărăteasă.

¹ *A uima* — a adulmeca, a mirosi.

— Bărbate dragă — îi zise ea-n cele din urmă împăratului — eu văd c-au scăzut fiarele de prin codri, dară mai vîrtos s-au sporit cîinii atît la curtea ta, cît și pe la casele boierilor, și nu numai cîinii aceștia sunt mereu sătui în vreme ce o mulțime de oameni flămînzesc, dar în același timp atîte și atîte slugi își petrec zilele purtînd grijă de cîni cînd ar putea să facă altă treabă mai folositoare.

Împăratul a ascultat în tăcere, și-a-ncrețit sprîncenele, s-a posomorit încît lumea a-nceput să-i zică Negru-împărat, dar a mers înainte pe drumul în care apucase să între.

Deoarece ogarii, gonind vînatul, aleargă foarte repede și sunt în stare să sfișie și să mănînce vînatul pe care-l prind, vînătorii aleargă și ei călare după ogari, ca să puie mîna pe vînat îndată ce l-au prins ogarii. Grajdurile împărătești s-au umplut deci în curînd de cai, și împăratul a fost nevoit să-și sporească și grajdurile, și vizitii, și rîndașii, și hambarele pentru nutrețul cailor.

Tot ca împăratul au făcut și cei mai cu minte între boierii din împărăție, mai ales aceia care mai erau și sfetnici ai împăratului.

Nu mai umbla pe jos nici un om care se simțea. Unul trecea călare de ici pînă colea, iar altul se colănea-n trăsură fie cu doi, fie cu patru, fie chiar cu șase ori cu opt cai.

Împărăteasa, văzîndu-le aceste, s-a făcut încă mai îngîndurată și mai albă.

— Bărbate dragă — i-a zis dar împăratului — nu ți-au fost destul cîinii cei mulți, ci ți s-au mai sporit și caii. Îi văd pe oameni ducîndu-se călare unde-ar putea să meargă și pe jos și puind patru, șase, ba chiar opt cai la trăsura pe care ar putea s-o tragă și doi cai, dacă nu chiar și unul singur. Trage-ți seamă, iubite, că acolo unde crește nutre-

țul pentru cai ar putea să rodească hrană pentru oameni, iar cei ce poartă grijă de cai ar putea să-și petreacă zilele muncind cu folos.

Împăratul iar a ascultat în tăcere, și-a-ncrețit sprîncenele, s-a posomorît, dar s-a mai și încruntat mergînd înainte pe calea ce apucase.

Umblînd însă de ici pînă colo după vînat, vînătorii fac mișcare și nu numai obosesc, ci le mai și vine poftă să mănînce și să bea. Ei nu răpun deci numai vulpi, lupi, rîși și urși, ci și prepelițe, potîrnichi, rațe și gîște sălbatice, iepuri, căprioare, mistreți și cerbi, iar după vînătoare nu numai odihnesc, ci se și ospătează mîncînd și bînd ca să se sature.

Văzînd-o aceasta, împărăteasa nu mai era pusă pe gînduri, ci cuprinsă de adîncă întristare.

— Bărbate dragă — a grăit dînsa acum — toate ca toate, dar acum lucrurile au ajuns de mai rău nu se poate. Tu și boierii tăi, boierii tăi și tovarășii lor ați ajuns de mîncăți și beți fiecare la o masă din cît s-ar putea sătura cîte zece dintre cei flămînzi timp de o săptămînă. Puneți-vă friu, căci omului de frunte nu-i șade nimic mai bine decît să se stăpînească pe sine însuși și să tragă de la gura sa pentru că să le rămîie și altora cîte ceva.

Împăratul a ascultat și de data aceasta-n tăcere, dar nu s-a mulțumit să-și încrețească sprîncenele, să se posomirească și să se-ncrunte.

A răbdat el o dată, a răbdat de două ori, dar acum era de a treia oară, iar peste trei nû se trece.

Țiînd deci să-și petreacă viața împărătește, în toată tigna și după pofta inimii lui, el a luat-o frumușel pe împărăteasa cea sfătoasă și a dus-o ca să o deie peste hotarele împărăției lui.

— Ce mai tot sfătuiești pe alții să se stăpînească pe sine înșiși ? i-a zis. Tu însăți nu ești în stare să-ți stăpînești gura de muiere rea.

Deoarece împărăția lui era mare, de tot mare, el a dus-o, a tot dus-o, mereu a dus-o, iar cînd a ajuns la hotarele împărăției lui, a dat-o aruncată pe cellalt tărîm, de unde nici vestea nu mai poate să pătrundă pînă-n lumea oamenilor stăpîniți de rele îndemnuri.

Iar Negru-împărat își petrecea de aci înainte viața în toată lărgimea, căci nu mai era cine să-l sîcăie, ca pîn-atunci păcătoasa aceea de împărăteasă.

S-au umplut curțile și maidanele de cîni mîncăcioși, s-au umplut drumurile de călăreți și de fel de fel de trăsuri, se adunau pretutindeni oameni nesătioși la mese-ncărcate de toate bunătățile, dar se sporeau de azi pe mîne și flămînzii și zdrîntă-roșii pe la porțile celor bogați și pe la scările palatelor pompoase.

Era de tot mare împărăția, dar încă mai mare era jalca mulțimii, care suferea, răbda și se ruga lui Dumnezeu și Maicii Preacurate ca să se-ntoarcă iar împărăteasa cea cu fața albă.

Ascultînd rugăciunile neîncetate, Maica Domnului s-a coborît pe pămînt și le-a spus celor ce îi ieșeau în cale că Alba-împărăteasă se află departe, foarte departe, pe cellalt tărîm, în vîrfurile unei stînci ascuțite, unde nimeni nu se poate urca, și plînge, plînge, mereu plînge de mila oamenilor ce sufăr și rabdă. Ea nu va putea să se-ntoarcă decît cu ajutorul unui om cu inima curată, care va răzbi pînă la ea și o va lua pe sus, ca s-o aducă trecînd-o prin toate primejdiile ce va avea să-nfrunte.

Aflîndu-le aceste, azi unii, mîne alții și din ce în ce mai mulți dintre cei inimoși au plecat în drum

lung, ca să o caute pe Alba-împărăteasă și s-o aducă. Dar cei ce-au plecat plecați au rămas : nici măcar veste de la dinșii n-a mai venit. Era parcă i-a-nghițit pământul.

Între atât de mulți nu era însă, precum se vede, nici unul cu inima destul de curată pentru ca să se poată-nvrednici a săvârșit fapta cea bună, și Maica Domnului era cuprinsă de mîhnire din ce în ce mai adîncă.

Iosif, logodnicul Fecioarei preacurate, și-a luat deci toiagul din colțul casei și-a plecat în lumea păcătoșilor, ca să vadă dacă nu cumva tot sunt și acolo oameni vrednici de mila cerească.

Pentru ca oamenii să-și deschidă inimile, el li s-a-nfățișat ca cerșitor nemernic, care umblă din poartă-n poartă ca să capete ici una, colo alta. Îmbrăcat în zdrențe, desculț, cu capul gol și cu părul vîlvoi, cu fața galbenă ca ceara și cu barba zbîrlită, el nici nu putea să semene a om de dai-Doamne. Cu toate acestea, el bătea degeaba la toate ușile : cei ce-ar fi avut de unde să-i deie se uitau cu scîrbă la el și-l luau la goană, iar cei miloși n-aveau nici ei din ce să-și potolească foamea.

Mergînd așa — ca vai de el — sfîntul a ajuns la o casă dărăpănată, de ploaia îi răzbea prin acoperiș și vîntul îi bătea prin pereții ici coșcovi, colo găuriți.

„O fi pustie casa aceasta“, a zis el, și era să-și caute de drum, cînd iată că-i ieși-n cale un băiet sărac, care ducea-n spinare pe bunică-sa, o babă trecută acum de o sută de ani, zbîrcită la față, cu trei dinți în gură, nu numai neputincioasă, ci și oarbă de bătrînă ce era.

Rămăsese și băietul acela tot desculț și cu capul gol, îmbrăcat numai într-o cămășuță, căci încălță-

mintea, căciula și hainele și le deduse altora care erau chiar mai săraci decât el.

Scurma, sărmanul, pământul de prin pregiurul casei ca să-l afineze și să semene-n el șapte bobi de fasole, care-i rodeau șapte sute, cite un cățel de usturoi, din care se făcea o căpățină de doisprezece căței, arpagic cite bobul de grâu, din care ieșea ceapă cite pumnul, cartof cite aluna, din care îi creștea un cuib cite capul de purcel, și le privea și-ngrijea pe toate, ca să aibă nu numai pentru el, ci și pentru alții.

„Acesta e, așa mi se pare, omul pe care-l caut“, grăi sfântul și-i zise cu multă umilință :

— Ziua bună !

Fănică, băietul sărac, se uită la el, și ochii îi rămaseră ațintiți asupra cămășii bătrînului, care era nu numai prea mică pentru un om ca dînsul, ci totodată și zdreanță destrămată de i se vedea pe ici, pe colo pelea prin ea și tremura, săracul de frig.

— Mulțumesc de binețe, moșule, îi zise. Dar o să-ți fie frig în zdreanța aceea de cămașă.

— Frig îmi este, îi răspunse moșneagul, dar n-am ce să-mi fac, căci altă cămașă nu mi-a mai rămas.

— S-o iai pe a mea, stărui băiatul, căci eu sunt mai tinăr și rabd mai ușor la frig.

Mulțumit de bunul îndemn al lui Fănică, sfîntul făcu schimbul, nu însă ca să-i fie mai puțin frig după ce va fi îmbrăcat cămașa băietului.

Îmbrăcînd adecă băietul cămașa cea zdrențuită a moșneagului, el se simțea singur nu știa cum. Cămașa avea adecă darul că-l făcea nemaipomenit de tare pe cel îmbrăcat cu ea și în același timp și nevăzut de alții.

Că e nevăzut, aceasta n-o știa încă Fănică, dar cînd a ridicat-o iar pe bunica lui ca s-o ieie-n spinare, el a rămas buimac, atît i se părea de ușoară. Uitîndu-se apoi împregiurul său, el a văzut că nu-l mai vede pe moșneagul acela și-a înțeles că e la mijloc o minune.

Minunea cea mare era însă că bunica lui iar a-nceput să vadă și s-a simțit în stare să umble cum umblase mai nainte.

„Dacă e așa — și-a zis el — se vede că sunt rînduit să plec și eu în drum lung, cum atîția au plecat, ca s-o caut pe Alba-împărăteasă și s-o aduc aici, pentru ca lumea să se bucure de bunătatea ei.“

Pătruns de gîndul acesta, el și-a pus opinci de vițel cu nojițe de oțel și a plecat în drumul din care atîția și atîția nu s-au mai întors.

Plecat odată, el s-a dus, s-a tot dus și mereu s-a dus, multe zile-n șir, pînă ce n-a ajuns la marginea împărăției, de unde numai pe cellalt tărîm mai putea să treacă.

Nu vedea, ce-i drept, nimic în fața ochilor săi, dar trecea și el cum au trecut ceilalți, căci n-avea decît cu gîndul să se gîndească și se pomenea unde n-a mai fost nici neam de neamul lui — bîldăbîc cu ochii-nchiși, și nu mai era unde a fost, ci-n Țara Ciungilor, unde toți oamenii aveau numai cîte-o mînă, căci cealaltă, fie dreapta, fie stînga, atîrna neputincioasă, numai oase-nșirate cu pele uscată peste ele.

Ciungii aceștia erau aceia dintre oamenii plecați în urma împărătesei, care nici mai departe n-au putut să meargă, nici înapoi nu mai puteau să se întoarcă.

Mai departe n-au putut să meargă pentru că la marginea țării aceleia curgea un rîu lat, adînc și

repede curgător, peste care nici pod nu era, nici luntre nu aveau, nici înot nu puteau să treacă niște ciungi ca dinșii. Voit-a la rîndul lui fiecare dintre dinșii să treacă, dară tartorul, care străjuia la hotar, l-a apucat de braț, l-a aruncat cît colo înapoi și ciung a rămas de brațul pe care l-a strîns straja cea afurisită.

Umblau acum cu toții ca vai de ei care-ncotro, și nu mai știau ce să facă și unde să-și caute adăpost, căci înapoi nu era chip să se întoarcă.

Fănică a trecut și rîul înot pînă la țărml de dincolo, unde-ncepea Țara Șchiopilor.

Aici se aflau oamenii care plecaseră pe urma împărătesei și răzbiseră — numai ei știau cum — peste rîul străjuit de tartori. La hotarele de dincolo se aflau însă stînci înalte și prăpăstioase, peste care nu puteau să treacă decît făcîndu-și scări de tot lungi. Și-au și făcut ei scările și le-au urcat, dar cînd au ajuns în vîrv, tartorul pus acolo de strajă le-a dat brînci, de s-au pomenit iar jos, și șchiopi au rămas cu toții, unii de piciorul drept, iar alții de cel stîng, oameni neajutorați și ei — tot ca vecinii lor, ciungii.

Ar fi putut să treacă tot nevăzut și printre aceștia, dar s-a gîndit că ciungii și șchiopii, avînd unii amîndoaună picioarele, iar alții amîndoaună minile, ar putea să-și fie unii altora de ajutor. Vorba era numai că nu puteau nici ciungii să-noate peste rîu la șchiopi, nici șchiopii să se-ntoarcă notînd la ciungi.

Deoarece pod peste rîu nu era-n stare să le dureze, a căutat prin cea mai apropiată pădure trei trunchiuri de copaci răsturnați de vînt, pe care i-a dus unul cîte unul în spinare pînă la rîu, i-a legat cu niște curpeni lungi unul de altul și a alcătuit

astfel din ei o plută, pe care șchiopii cei cu două mîni puteau să treacă pe vîslite la ciungi.

După ce a scos-o aceasta la capăt, a trecut peste stîncile cele înalte în Țara Cocoșaiilor.

Aici trăiau adecă numai aceia dintre oamenii plecați în urma împărătesei care, fiind îmbrînciți de tartorul străjuitor, au căzut dincolo de stînci, încît li s-a frînt spinarea de-au rămas cocoșaii.

Aceștia, avînd atît două mîni, cît și două picioare, mai virtos puteau să le fie șchiopilor și ciungilor de ajutor. Le-a făcut deci o scară, ca să poată trece la șchiopi, apoi a mers mai departe pînă la marginea Țării Cocoșaiilor.

Aici a dat peste o vale strîmtă și adîncă, în care bătea un vînt turbat și vîjiitor, încît îi asurzea pe cei ce treceau pe acolo.

În țara aceea trăiau aceia dintre oamenii plecați în urma împărătesei, care n-au rămas cocoșaii, și mergînd înainte, au rămas surzi.

Din Țara Surzilor a trecut apoi în Țara Mușilor, care, nemaiavînd cu cine să vorbească, și-au uitat limba, iar din Țara Mușilor a trecut în Țara Orbilor. Aici i-a îndrumat pe surzi și pe muți cum să-i conducă pe orbi, și pe orbi cum să le fie celorlalți de folos.

După ce a mai făcut-o și aceasta, Fănică a răsuflat ușurat, ca orișice om care a pus la cale un lucru nu numai greu, ci totodată și bun.

Se vede însă că orbii, care se aflau tocmai la marginea de dincolo, vedeau lucrurile mai bine decît toți ceilalți. Unul dintre dinșii, cel mai sfătos dintre toți, văzînd că Fănică vrea să meargă mai departe, i s-a pus în cale.

— Nu-ți băga — i-a zis — capul în primejdie, căci de aici înainte se-ntinde Țara Lighioanelor cu dinți de fier și cu gheare de oțel, care-o să te facă

miş-fărămiş. Și chiar și dac-ar fi să fie minunea minunilor, ca să răzbești printre ele, nici prin gând să nu-ți poată trece că o să ajungi pînă la împărăteasa, care se află-n culmea culmilor, unde pîn-acum nici un muritor n-a mai fost. Ar fi, precum ne-a venit vestea, pe acolo pe undeva un cal năzdrăvan, care poate să se-nalțe-n zbor pîn-acolo și s-o treacă zburînd cu ea peste Țara Lighioanelor și peste noi pînă-n cellalt tărîm ; n-ai să fii însă-n stare să pui mîna pe calul acela, care nu i se supune orișicui.

— Multe am încercat, și toate mi-au reușit, i-a răspuns Fănică. O s-o-ncerc și pe aceasta.

Avea dînsul pe ce să se razăme pentru ca să vorbească așa, și a și trecut întreg și nevătămat prin Țara Lighioanelor, care ochi aveau, dar de văzut nu puteau să-l vadă.

Nu era încă ieșit din Țara Lighioanelor, cînd s-a ivit la mare depărtare-n fața lui zarea luminoasă a unei lumi în care parcă șapte sori își revărsau pe-ntrecute razele.

Atît de multă era lumina în depărtarea aceea, încît Fănică mereu clipea, pentru ca nu cumva să-și peardă și el vederile, cum le perduseră nenorociții rămași în urma lui.

Intristarea împărătesei era însă și ea adîncă, atît de mare, încît lumina cea multă nu putea să răzbească prin ea, și acolo sus, unde se afla împărăteasa, era o-ntunecime nepătrunsă de ochiul omesc. Și cu cît mai mult se apropia de stîncă aceea, care se-nălța ca un stîlp, cu atît mai ca-n amurg i se-nfățișau toate, iar împregiurul stîncii se uscaseră toată iarba udată de nesăcatele lacrimi vărsate de soția horopsită a Negrului-împărat.

Fănică abia acum era cuprins de simțămîntul că-n adevăr se află pe cellalt tărîm, unde toate se petrec ca prin minune.

Plecaseră băiet în cale lungă ca să i se ajungă, și-a tot mers, și s-a dus, și-a umblat de s-a făcut băietan și-apoi flăcăiandru și flăcău, iar acum era om în toată firea, și nu știa ce să facă și cum să potrivească lucrurile ca multul umblat și marile ostăneli să nu-i rămîie zadarnice.

Calul cel năzdrăvan păștea, ce-i drept, prin partea locului, și n-ar mai fi avut nevoie să-l caute. Una era însă să-l fi găsit și alta să-l încalece și să-l stăpînească. Deși nu putea să-l vadă, calul îl simțea după miros, și sforăia scoțînd flacără prin nări, necheza și dedea cu copitele de scăpărau scînteii.

Nu era însă nici Fănică orișicine. Trăise viind de unde plecase într-o zi cît alți-n șapte, într-o săptămînă cît alții-n noauă, într-o lună cît alții-ntr-un an și cînd s-a aieptat cum numai dînsul știa și a pus mîna-n coama cea creată, calul, orișicît de năzdrăvan ar fi fost, a rămas ca înfipt în pămînt.

— Stai, zise grăind în limbă omenească. Stai, că-ți simt puterea și văd că mi-am găsit stăpînul. Încalecă, voinice, și ține-te bine, că prin multe primejdii ai trecut, dar prin încă mai multe și mai mari ai să răzbești dacă e vorba să te-ntorci de unde ai venit. Spune-mi cum să te duc ; ca vîntul ori ca gîndul ?

— Nici ca vîntul, nici ca gîndul — răspunse Fănică — ci saltă-te domol pînă-n vîrf, ca s-o luăm și pe Alba-împărăteasă ; iar de acolo înainte să ne duci în zbor întins și legănat pînă în Țara Orbilor.

Așa a zis și așa s-a și făcut.

Luată din zbor și dusă legănat, împărăteasa a adormit cuprinsă de un somn liniștit și adînc, din

care nu s-a deșteptat decît după ce s-au coborît în Țara Orbilor.

Atît dinsul, cît și mai ales dînsa rămaseră oarecum aiuriți cînd se uitară împregiurul lor.

Nu mai era Țara Orbilor tot cum o știau.

Ciungi și șchiopi, cocoșați și surzi, muți și orbi erau de-a valma. Deși nici unul dintre ei nu era om zdravăn, ajutîndu-se între dinșii, ei făcuseră din cele șapte țări una singură, iar aceasta era înfloritoare și frumoasă, încît nu te mai săturai să te uiți în toate părțile. Lighioanele cele mai nainte îngrozitoare se-mblînziseră după ce li-au pilit dinții cei de fier și li-au scos cu cleștele ghearele de oțel umblau printre oameni și-i slujeau pe aceștia fiecare-n felul său.

Altă minune și mai de necrezut.

Aflînd c-a venit Alba-împărăteasă, orbii au fost cuprinși de o dorință de a o vedea atît de nepotolită, încît iar le-a venit lumina ochilor, ciungii au întins brațele spre ea, șchiopii au alergat la dînsa, cocoșaii i-au stat drept în față, iar surzii și muții i-au auzit glasul cel dulce și au început s-o binecuvînteze-n grai limpede.

— Nenumărate și pline de bucurii să-ți fie zilele vieții ! îi zise acum împărăteasa lui Fănică. Mare bine mi-ai făcut mie, dar încă mai mare e binele de care se-mpărtășesc cei mulți, care așteaptă de atîta timp ca să ne vadă întorși în mijlocul lor.

În adevăr, așa și era.

În vreme ce împărăteasa-și trăia zilele în vîrful cel înalt și vărsa lacrimi, Negru-împărat și curtenii lui, dimpreună cu slugile lor și cu slugile slugilor, boierii de toate treptele dimpreună cu cei de casa lor, ba pînă chiar și tîrgoveții, fie neguțatori, fie meșteșugari, se-mbuibau pe-ntrecute min-

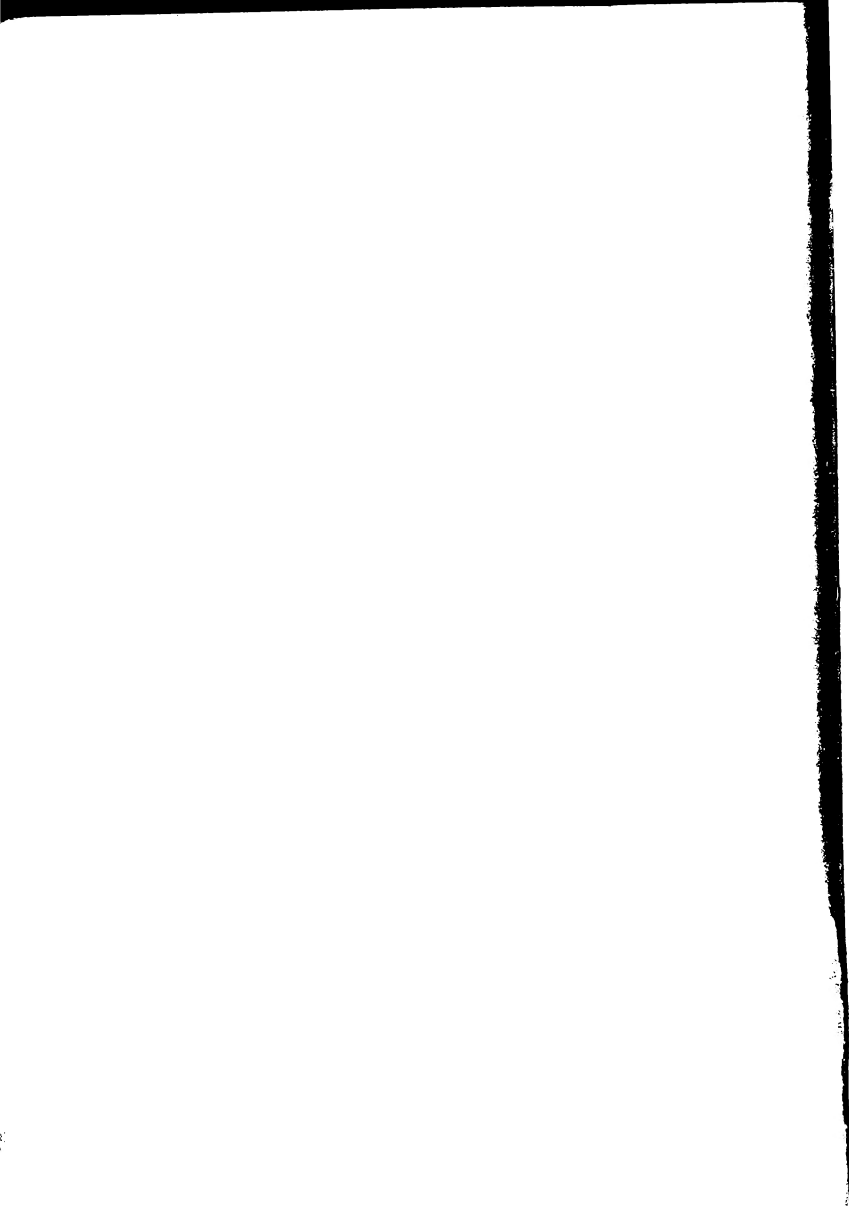
cînd și bînd fiecare cît putea, de zece ori mai mult decît ceea ce i se cuvenea, îmbrăcîndu-se-n haine scumpe și umblînd să se sperie unii pe alții prin fel de fel de cheltuieli nebunești. Așa azi, așa mine, multe zile de-a rîndul tot așa, luîndu-și unii bucata de la gura celorlalți și mîncîndu-se ca și cîinii flămînzi între dînșii, încît au ajuns în cele din urmă de nu mai aveau de unde să se sature și se scobeau între dinți cînd îi răzbea foamea și pînă chiar și împăratul cel fudul își innoda zdrențele hainelor, ca să nu-i curgă de pe trup.

Se-nțelege dar că mare le era bucuria cînd s-au pomenit în mijlocul lor cu împărăteasa cea miloasă însoțită de mulțimea celor înțelepți pe urma îndelungatelor suferințe, care-i îndrumau să se ajute între dînșii și să-și tragă de la gură pentru ca să aibă cu toții destul din toate cele bune.

Abia acum s-a cumințit și împăratul și-a înțeles cîtă dreptate avuse împărăteasa, și de aici înainte au trăit cu toții-n mare fericire, iar Fănică a rămas cel mai de frunte între sfetnicii împărăției.

CUPRINS

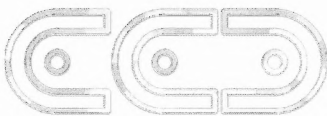
<i>Prefață</i>	V
<i>Tabel cronologic</i>	XXIII
 Zîna Zorilor. Poveste	 1
Florița din codru. Poveste	49
Ileana cea șireată. Poveste	74
Doi feți cu stea în frunte. Poveste	87
Păcală în satul lui. Poveste	100
Petrea prostul	120
Limir-împărat	152
Spaima Zmeilor. Poveste	179
Ioanea Mamei	190
Băiet Sărac	204
Stan Bolovan (Variantă)	226
Împăratul șerpilor (După Moritz Arndt)	239
Rodul tainic	256
Băiat sărac și horopsit. Poveste de ale românilor din Moravia	 267
Doi frați buni. Poveste bulgărească	275
Negru-împărat	281

Redactor : BIANCA SCHÄCHTER
Tehnoredactor : TRAIAN ARGETOIANU

Dat la cules 20.11.1968. Bun de tipar 11.03.1969.
Apărut 1969. Tiraj 125.175 ex. broșate. Hirtie
ziar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 15,89.
Coli tipar 10,5. A. nr. 24.395/1968. C.Z. pentru
bibliotecile mari și mici 859—34.

Tiparul executat sub comanda nr. 80.952 la
Combinatul Poligrafic „Casa Științei”, Piața
Științei nr. 1, București — Republica Socialistă
România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și
CAT Graur

Antwerpen
2025

